

**Spiegel van den ouden ende nieuwen tijdt : bestaende uyt
spreeck-woorden ende sin-spreucken, ontleent van de voorige
ende jegenwoordige eeuwe, verlustigt door menigte van sinne-
beelden met gedichten en prenten daer op passende ;
dienstigh tot bericht van alle gedeelten des levens,
beginnende van de kintsheyt ende eyndigende met het eynde
alles vleesch**

<https://hdl.handle.net/1874/37101>

SPIEGEL

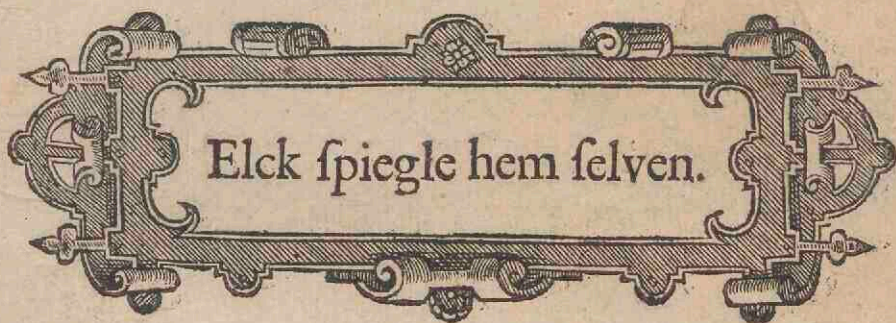
Van den Ouden ende Nieuwen Tijd,

Bestaende uyt Spreeck-woorden ende Sin-spreucken, ontleent van de voorige ende tegenwoordige Eeuwe, verlustigt door menigte van Sinne-beelden, met Gedichten en Prenten daer op passende;

Dienstigh tot bericht van alle gedeelten des levens; beginnende van de Kintsheyt, ende eyndigende met het eynde alles vleesch.

DOOR

J. CATS.

IN 's GRAVEN-HAGE,

By ISAAC BURCHOORN, Boeck-drucker.

CLD ID CXXXII.

Met Privilegie voor 15. jaren.

St. 21. 200000. 102.

A. 1600.

D. Brenders sculp.

VOOR-REDE N.

Devvile, gunstige Leser, dat Nutticheyt ende Vermakelickheyt te samen gevoeght van ouds degantsche vverelt deur zijn geacht gevveeft als tvvee faucen om alle dingē smaekelick te maken, ende dat ick eenigen tijdt hervvaerts voor hebbe gehad, om (naer mijn kranck vermogen) de liefhebbers onser tale vā tijt tot tijt yet sulcx toe te schicken dat aen de selve tot beyde gelijkelick aen-leydinge mochte geven; Soo en hebbe ick tot dien eynde voor ditmael niet beters kunnen voortbrengen, als het vverck dat u heden vvert verstoont; bestaende in een nieuwe versamelingē vā oude spreek-vwoorden en by-spreekken, uyt veelderhande talen en tijden met opmerckinge gekosen, en den loop vā smenschen levēbescheydentlick toegepast. Omme vvaer vā den naeu-keurige leser, (tot beter gebruyck vā alles) vvat nadert onder-rechten, soo vinde ick goet so vvel over de nutticheyt als vermakelickheyt vā de by-spreekē en spreek-vwoorden in't gemeen, ende op de gestalte van

VOOR-REDEN.

a Prima proverbialia desumpta fuisse vel ex dictis sapientum, vel ex naturis animalium, vel ex genio quarundam nationum, vel ex regestâ, vel historia aliqua insigni, vel denique ex apologis, quibus profundam sapientiam Antiqui sapientiam includere. tradunt Erasmus in præfatione Chiliad. & Thomaso Buoni nel Thresoro de Prov. & alij.

I Proverbi sono quelle perfectissime regole, che ci ammaestrano nel corso della vita humana &c. Thomaso Buoni Thres. de Prov. Ital.

b Wat is het (seyt Salomon) dat geschiet is? even het selve dat geschieden sal. Wat is het dat men gebaen heeft? even het selve dat menschen sal. Daer en geschiedt niet niets anders onder der sonne. Eccl. 1. o. Certum est illud Thucydidis, Donec eadem hominum natura manet, similia multa accidunt.

c Fit, nescio quomodo, ut sententia proverbio quasi vibrata feriat acrius auditoris animû, & aculeos quosdam cogitationum relinquat infixos. Erasmus, vid. Eccl. c. 12. 11. Proverbiorum oratoribus maximus usus, cum illa magnâ ex parte nihil aliud sint quam veterum sapientum dicta, ut non modò ijs ad ornandum uti liceat oratori, sed etiam inde pondus accedat orationi; quod ipsum & Aristoteles tradidit. Vossius, Orat. Inst. lib. 4. cap. 4.

dit vverck in't bysonder, by maniere van voor-reden, vvat te seggen. Aengaende voor eerst de Nutticheyt ende Vermackelickheydt van de spreek-vvoorden in't gemeen, so vvil ick den gunstigen leser kortelick vijf bysondere nutticheden, ende even soo veel vermaecklijkheden van de selve, als met den vinger, aen-vvijsen. Belangende de nutticheden, dient aen-gemerckt 1. Dat by-sprencken ende spreek-vvoorden (vvessende als over-gebleven voncken vande hoogdravende vvijsheyt der voor-vaderen van d'eerste vverelt^a) sijn gevvijsse leermeesters vanden loop des levens, aen-vvijsende uyt oude onder-vindinge, hoe in nieuwe gevallen yder sich heeft te dragen.^b 2. Datse, mits de spitse haerder scherpheyt, krachtelick door-dringen inde gemoederen der menschen, latende in de selve als sekere vveerhaeckē, dienstich tot op-vveckinge van dieper bedenckinge, als vvcl voor eerst daer in scheen te schuylen.^c 3. Datse geheel

dien-

VOOR-REDEN.

dienstigh zijn om oude, ende selfs oock
uyt-heemfche fchrijvers grondelick te
verftaen, die andersins op veel plaetsen
duyster ende onfmaeckelick bevonden
vverdē. ^d 4. Datse de rechte eygenschap-
pen ende ingeboren aert van de natien
ende volcken (uyt de vvelcke de felve
haren oorſpronck trecken) sonderlinge
vvel uyt-drucken, ende aen den leſer le-
vendigh vertoonen. ^e 5. Datse, niet al-
leen tot vervvackeringe des verftands,
maer sonderlinge tot een rechte geſetheyt
ende vroomicheyt des levens, in een kort
begrijp van vvoorden, een goedē vvech-
banen. ^f Belangende de Vermaeckelick-
heyt van de by-fpreucken en ſpreeck-
vvoorden, d'ervarentheyt ſpreeckt ſelfs
1. Datse een reden verçieren als geſaeyde
peerlen, ende inder vvaerheyt bevonden
vvorden te vveſen even die gulde appelē
in ſilvere ſchalen, daer de vvijſe man van
gevvaegt, Prov. 25. 11. ^g 2. Datse gantſch
bevalligh zijn om hare kortheys vville,
ende mitsdien recht bequaem om ont-
houden te vverden, hebbende ondertuf-
ſchen in ſich den gantſchen keeft vande

d Vid. Erafm. in pre-
ſation. ad Chiliad.
e In proverb. invenias
pigmenta Hispanica
argutia, Thufca alti-
loquentia, Gallica ve-
neris, Germanici im-
petus: & quae ſequun-
tur. Erpen. in praefat.
Proverb. hebr.
f Germanus quidam
Auctor de Adagijs:
*Sint als der kern
im ein enges
ſpruchlin und
verborgen griflin
verfaßt, da mehr
& was anders
verſtanden dann
geredt wirt, ein mit
ſwey oder dreien
Worten ein gantz
predig begriffen iſt.*
g Sono di tanta ec-
cellentia gli pro-
verbi, che ſi dilige-
mente offeruaremo
tutte le lingue o
greche, o latine, o
altre piu ſtrancere;
troveremo niuna
tra quelle eſſere che
non riſplenda del
l'ornamento di-
quelli, poſciache
appaiona gli pro-
verbi detti inven-
tati da gl' homini
piu ſaggi, i quali
ſotto amabile of-
curità, o pur ſotto
velamenti d'inge-
gnoſe translationi
illuſtrano, quaſi
chiare ſtelle, la
commun favella,

V O O R - R E D E N.

onde non solo adornano ogni lingua, ma aujuano ogni ragionamento, o grave, o familiare, o domēstico, o publico, o privato. Thomaso Buoni. d. prefat. Trow.

h Proverbia plerumque arguta brevitate ingentia volumina superant, & ut sol exiguo quandoque radio specum collustrat, (pareat licet longē & late) ita animi totum corripunt, & fugatis errorum tenebris solida virtute ac scientiā imbuunt. Typot. de Symbol.

i De woorden der wyſen zijn spieſſen en nagelen / Salom. Ecclef. 12. 11. Hinc Ciceroni Salinae dicta. Anglis, Pointed ſpeeches.

Alijs, Mucrones verborum. & proverbia eſſe ſententias vibrantes, ubi mordax illud Verum, quo imbecilliores facile offenduntur, ſua vi quodam temperamento diluitur.

k Les Proverbes ſignifient, ce que le lecteur voudra. Alia quippe atque alia eſt ejusdem rei interpretatio. Livius. Gelijck als de ſchilder wil / ſoo moet St. Joris de draech ſteken.

vviijſte boeckē, zijnde mitsdien bequaem om gebruyckt te vverden tot ſin-ſpreucken ende op-ſchriften in velt-teyckens, glaſen, gebouwen ende diergelijke gelegentheden meer. ^h 3. Datſe de bijtende vvaerheyt (die in haer eygen geſtalte by 'tmeerendeel der menſchen veeltijts niet ten beſten en vvort op-genomē) met een verbloemde om-reden tot in het binnēſte der gemoederen behendelick indringen. ⁱ 4. Datſe geheel buygſaem ende reckelick zijnde tot veelderley ſaeckē, oock verſcheydē vā aert vveſende, met groot vernoegen van hoorders ende leſers, gevoegelick kunnen vverden verdraeyt, en tot andere gelegentheden van ſaecken merckelicken kunnen vverden uyt-gebreyt. ^k 5. Datſe door een aengename duyſterheyt ſonderlinge bevalligh zijn, en vvat anders inden ſchijn, vvat anders nae de vvaerheyt in ſich hebbē, vvaer van de leſer naederhant het rechte vvit en oogmerck komende te treffen, placht in ſijn gemoet een ſonderling vernoegen t'ontfangen; niet ongelijck den genen die onder de dichte bladeren een ſchoonen

VOOR-REDEN.

tros druyven, nae lange soecken, eyntelick komt te ontdecken.¹ De bevindinge leert ons dat veel dingen beter aert hebben alse niet ten vollen gesien, maer eeniger maten bevvimpelt en over-schaduvvet ons voor-komen, 'twelck Poppæa, de Keyserinne, vvel verstaende (gelijck van de selve getuygt vvert) vvas gevvoon haer niet te laten sien, als so vvat bedeckt, ende als in een schaduyve, om het gesichte der om-standers niet te versadigen.^m De by-spreucken dan en de spreek-vvoorden bevonden zijnde te vvesen van soodanigen nuttigheyt ende vermaeck, als vooren is geseyt; Soo en isser niet te vervvonderen dat de beste, vvijste, oudtste, ende aensienlickste van alle volcken en tijden met de selve oyt veel hebben op gehadt. Men vindt dat niet alleenlick de voor-treffelickste onder de heydensche Philosophen, als *ARISTOTELES*, *CLEANTHES*, *CHRYSIPPUS*, *ARISTIDES*, *ZENODORUS*, *DIDIMUS*, *THEOPHRASTUS*, *MILLO*, *DIOGENIANUS*, en oock andere meer, de selve versamelt ende veel gebruyckt

¹ Proverbium est sermo acutus rem manifestam obscuritate tegens. vide Typot. de Symb. Thomaf. Buoni. Eras. & alios.

Nicolao Zegero, viro apprime erudito, ea tantum sunt proverbialia quae hec tria complectuntur, ut apud complures sint celebrata jactataque, ut scito quopiam figuræ alienius involuero, aut certe erudito aliquo laconismo discernantur à sermone communi, ac denique ut salutarem contineant sententiam. Julius Scaliger paræmiâ censet esse orationem vulgarem, allegoricam, sive alludentem. Hadrianus Junius, orationem vulgò in usu habitam, allegoricè aliquid innuentem.

Theophylactus orationem obliquè & occultè, atque omnino collatione quadam aliquid, quod proposuerat, ostendentem.

Synesius orationem, quæ sententiæ dignitatem habens ac antiquitatem è Philosophia depromptam, gravem plane obitum lectori exhibeat.

Vid. D. Gerard. Vossium Orat. Inst. lib. 4. cap. 4.

^m Ne satiaret aspectum, inquit Tacitus, vel quia sic decebat.

V O O R - R E D E N.

gebruyckt hebbē, maer oock dat de voor-
naemste onder de gene die den vvaeren
Godt vvaerlick hebben gekent so Konin-
gen, Propheten, als Apostelen, jae de ee-
nige Sone Gods, even de Heere Christus
selfs, ^m hier van vverck hebben gemaect,
ende niet vervveerdigt de selve in hare
schriften ende redenen, na gelegentheyt,
te vermengen; behalven dat de mach-
tigste koninck van Israēl, ende met een
de vvijsste man die oyt vvas, daer van met
opset heeft geschreven; gelijk mede doet
Iesus Syrach, ende van gelijcken *Bensira*,
vviens groot-vader (soo gelooft wert) is
gevveest de Propheet *Ieremias*, ⁿ ende dit
alles op seer goede gronden, ende om
bysondere redenen; vvant issēt van ge-
vvichte te houden dat een vvijs man seyt,
veel meer dat veel vvijsen seggen, noch
meer dat de vvijsste van veel landen seg-
gen, noch meer dat de vvijsste vande
gantsche vverelt seggen, ende dan noch
boven al, dat alle de vvijsste vā tijt tot tijt,
ende met tusschen-loop vā veel tijden en
eeuvven een-stemmelick hebben geseyt,
ende gestadelick noch blijven seggende.°

Spreck-

^m Huc pertinent hæc
& alia

Ubi cadaver, ibi aquilæ.
Canis ad vomitum.
& similia, quæ vide in
Adagijs veteris & no-
vi Testamenti Martini
Delrio.

ⁿ Bensira ab Ebræis in-
ter priscos sapientes
numeratur, & nepos
Jeremiæ Prophetæ fuit.
se crediur, ita Paulus
Fagius epist. ad Gas-
barum Heldelinum.

^o Philosophus quidam
interrogatus, quidnam
hic in optimis numera-
ret, optime respondit;
quod maxime commu-
ne est. Bucherus in
Gnomol. præfat.

V O O R - R E D E N.

Spreeck-vvoorden (seyter een) zijn dochters vande lang-duerige onder-vindinge, zijn als beproeft gout, ja als enckele Gods spraecken. ^p Spreeck-vvoorden hebben behouden, ende (tot dese onse eeuwve toe) over-gebracht het gene dat noch metale pilaren, noch gehouwe sarcken, noch harde marmer-steenen, van den knagenden tant des al-verteerenden tijts hebben kunnen bevaren. ^q Spreeck-vvoorden doen ons sien in de voorige ende tegenvvoordige vverelt, ja dickvvils meer als de ouden selfs oyt daer in hebben gesien; vwant gelijk een dvergh, verheven zijnde op de schouderen van een reus, verder fiet als de reus selfs, ingelijcx onse eeuwve (hoe veel minder in hooge vvetenschap als de ouden) geholpen (boven de vvijsheyt der voor-vaderen) met eygen onder-vindinge, fiet en seyt dickvvils meer als de outheyt selfs te vooren heeft gedaen. Al het vvclcke by my over-vvogen ende in-gesien vvessende, soo hebbe ick geoordeelt dienstigh te vvessen in onsen tijdt ende tale aen de invvoonders deses lants mede yet vvat

* *

van

o Summae auctoritatis esse debet in quod uno ore plurimae consentiunt gentes. Cicer.
Prudentia ex sapientum sententijs propemodum vaticinatur. Christof. Besoldus axiom. phil.

p Publici rumoris auctoritas est instar oraculi.
Non omnino de nihilo est quod publico sermone circumfertur. Hesiod.
Publicus rumor nunquam ferè frustra. August.

Omnium consensus, naturae vox est. Cicer.

I proverbi sono tutti provati.

Gemeene roep heeft veel wat waers.

I proverbi non sono da farsene beffe.

Gemeen geruchte is selden gelogen.

q Syrach. 8.
Ne mesprise point les propos des anciens sages, mais entretient toy en leur sages sentences.

10.
Car tu apprendras d'eux doctrine, & sage jugement, & le moyen pour faire service au prince.

*Tels propos assai-
sonnez par divers
aages & experien-
ces apprenent les
nouvelles du mon-
de, les moyens pour
s'y conduire, & la
voye pour en sortir.*

VOOR - R E D E N.

van dingen deser stoffe in handen te geven, en daerom en hebbe ick niet in't gemeen by een geraept alderhāde spreekvvoorden sonder onderscheyt; maer alleen de gene die, boven de eygenschap van een soete verbloemingē, yet diene de tot leere ende verbeteringē in haer zijn hebbende. Boecken (mijns oordeels) behooren te vvesen gelijk een van de oude vvilde dat de maeltijden souden zijn, achtende die de beste niet, in de vvелcke men een tijt langh gants uytgelaten-vrolick vvas gevveest, ende daer men veel gegeten en gedroncken hadde, vvaer van men dan noch des anderen daegs in mage ofte hoeft groote pijnē koomt te gevoelen; maer vvел de soodanigē, daer van men de beste smaecke eerst des daeghs daer aen gevvaer vvert, door het erkauvven van de goede tafelreden aldaer voor-gevallen. Ick vvenfche dat al het gene de gemeente om te lesen in handen vvert gegevē sodanigh vvare, dat de leser niet eenigh ongesouten vermaeck daer door vverde aengebracht, maer sonderlinge dat een yder

naer

VOOR-REDEN.

naer het lesen sich in eenigen deele t'elken verbetert mochte vinden, ende also een goede nae-smaecke (hem ten besten) daer van mochte behouden; en om dier oorfaecke vville hebbe ick my in desen gedient van leerfame spreucken beyde uyt oude ende nieuwe talen, uyt de vvelcke (nae mijn gevoelen) kunnen vverden af-genomen treffelicke grontregels van verscheyden stoffe, die inden loop des levens alderhande menschen kunnen dienstigh zijn. Insgelijcx hebbe ick goet gevonden (tot meerder licht en nutticheyt van den leser) in de ordre van dit vverck te volgen den geuoonlicken loop van 'smenschen leven, ten eynde een yder, naer sijn gelegentheyt, spoedelick en sonder lange soecken sijn gerief daerin soude mogē vindē. Ick hebbe vā gelijcke de hooft-stuckē vā de selve gesocht te verlustigē door de nederlant-sche dicht-konste; ende also de Poësie te rechte by de ouden vvert geseyt te zijn een sprekende schilderye, ende de schilderye aen d'ander zijde een svvijgende Poësie: So hebbe ick het voorsz. vverck

V O O R - R E D E N.

mede doē vergierē door de schilderkonst vvaer in, onder andere, daer op mede is acht genomen (om door de veranderingen leser destem meer vermakelickheys aen te doen) dat veeltijts de kleedinge en het vvesen selfs vā de figueren zijn gestelt na de tale vā het spreek-vvoort, daer op het beelt slaet, zijnde op een Spaens, Italiaens, Frās, ofte ander spreek-vvoort gepast eē spaensche, italiaensche, ofte fransche kleedinge en vvesen, so veel de kunst heeft vvillen gevē; in voegen dat hier de vvijsheyt vā oude en nieuwve volcken niet alleen gelesē, maer ooke eeniger maten gesien kan vverden. vvaer by dā noch komt dat onder elck hoofstuck zijn gevoegt eenige over-een-stemmēde spreek-vvoorden vā andere volckē op die stoffe passēde, op dat de eendracht en gelijkheyt van oordeel vā verscheyde natien, in een en het selve leer-stuck t'samen komende, te beter by den leser gevat, en van meerder gevichte geacht mochte vverden.^r Ten lesten hebbe ick mede goet gevonden op verscheyde plaetsen menigte van spreek-vvoordē hier by te voegen in haer

^r Quid probabilius, quam quod nemo non dicit? quid verisimilius quam quod tot nationum consensus, velut idem suffragium, comprobavit? Cicer.

V O O R - R E D E N.

oorspronckelicke tale, ten eynde (elcke sprake in haer selven een bysonderē aert hebbende) de leser de talē verstaende, des te beter de rechte geur en eygenschap vā de spreucken en sprakē soude mogen innemen. ^s Siet dā hier, goet-gunstige leser, in't korte mijn ooghmerck in dit tegenvvoordig vverck, het vvelcke sodanig is dat een yder tot sijn eygen gebruyck het selve vā tijt tot tijt kā vermeerderen met de by-spreucken en spreek-vvoordē die hy hier en daer sal mogen hooren of lesen; tot hoedanige vermeerdering dies te meerder stoffe is, vermits ick, nu een geruymen tijt met verscheide saken (boven mijn gevvoonlick beroep) besigh zijnde gevveest, hier toe niet en hebbe konnen brengen foodanigen vlijt en tijt als vvel noodich soude zijn gevveest. Doch hier noch vverdende by-gebracht foodanige vermeerderinge , als vooren is geseyt, so vertrouwve ick vastelick dat metter tijt uyt dit vverck soude mogen ontsaen een lieffelicke honighraet, tesamen gebracht ende gevvracht uyt de beste bloemen vā oude en nieuwve schrijvers,

^s Erpen. in prefat.

Prov. Hebr.

Habent hoc peculiare pleraque proverbia ut in eā linguā sonare possunt, in quā nata sunt, quod in aliā linguā, ubi demigrarint, multū illis gratiā decedat.

Quemadmodum sunt & vina quaedam, quae recusant exportari, nec germanam gratiā saporis retineant, nisi in his locis in quibus proveniunt, cui consonum est quod ait magnus ille magni filij patet, J. Cels. Scholiger de subtilit. ad Card. Exer. 294 Sic itaque censeo venire propria quaque nativo cujusque linguā decore foveri sententias quasdam, subnixas certis, ut ita dicā Idiomatissimi futuris, quas in aliā quasi coloniam si deducas, iidem sanē sint cives, gratiā pristinae commendationis non retinebunt; hoc ita profecto denum est, atque si frenum imponās bovi.

VOOR-REDEN.

smaeckelick voor alle monden die niet geheel onsmaeckelick en zijn; in voegen dat het selve sal kunnen dienen d'onvvetende tot onder-vvijsinge, de vvijsē tot onder-houdt, de kinderen tot leere, de jongelingen tot breydels, dē ouderdom tot vermaeck, ende alle menschen in't gemeen tot een SPIEGEL der VVaerheyt. Duyt ons voornemen ten besten, geniet onsen arbeyt, vveerde Lands-genooten, en vveest gegroet van

uven gants dienst-plichtigen

J. CATS.

Aen den Leser.

Meynt yemant desen boeck te langh of groot te wesen,
Die mach, indien hy wil, alleen maer weynich lesen;
Een reden, sonder meer, een regel wel gewat,
Een spreucke, weerde vrient, is hier een groote schat.
Soo ghy daerom dit werck misschien eens quaemt te koopē,
Wilt oock het minste woort niet haestigh over-loopē:
Erkaut, eer dat ghy swelgt, slockt niet, gelyck een vraet,
Maer denckt meer, als ghy leeft; en leeft meer, alser staet.

ECCL. 12. 1.

Les propos des sages sont comme aigillons.

VERKLARINGE

op de Titel-plaet.

Tot verstandt van de Titel-printe dient gelet dat *PRUDENTIA*, (dat is *Wysheyt*, gesetē tusschen *RATIO* en *MEMORIA*, dat is, Reden en Geheuchnisse, een goede spreucke bedacht hebbende, geeft de selve over aen hare vriendinne de Reden, om die in wat naerder achtinge te nemen; Reden, de spreucke goet vindende, langtse aen Geheuchnisse haere gespeule, ende die wederom aen den Tijt; de welcke den omme-loop der Iaren gebruyckende tot een spiegel, voor sijn dochter de *Vaerheyt*, ende bevindende de spreucken aen haer wel te gelijcken, laet toe dat de Faeme de selve mach voeren al waer menschen vooenen; en daer uyt uverten lesten een Spiegel van den Ouden ende Nieuwen Tijt, vefende de rechte Spiegel der *Vaerheyt*. Spiegelt u daer in Leser, en vaert wel.

HESIODVS.

Φήμι δ' ἔτις πάντων ἀνθρώπων, ὥπινά πολλοὶ
ἄνθρωποι φημίζουσι, θεὸς γὰρ ἐστὶ καὶ αὐτῷ.

MARTIALIS.

Non hīc Centauros, non Gorgonas, Herpeiasque
Inuenies, hominem pagina nostra sapit.

Is te letten

Dat op dit vverck Privilegie is gegeven by de Hoogh-mogende Heeren Staten Generael der vereenigde Neder-landen, voor den tijt van vijfthien jaren, binnen vvelcken niemant directelijck ofte indirectelijck, in't geheel ofte ten deele, in't groot ofte in't kleyn, in eenigerley tale en vermach het selve nae te drucken, ofte doen drucken, te verkoopen, ofte elders nae-gedruckt inde vereenigde Provincien te brengen, ende aldaer te verkoopen, sonder daer toe te hebben consent vanden Autheur, ofte sijns actie hebbende, op de verbeurte van de selve nae-gedruckte exemplaren, ende daer-en-boven van de somme van ses hondert gulden, soo menigmael als bevonden sal vverden desen contrarie gedaen te vvesen, soo vvel by den verkooper, als by den drucker te verbeuren; alles t'appliceren soo als naerder by de voorsz. Privilegie is uyt-gedruckt, vvaer toe dese tegenvvoordige haer is gedragende; zijnde 't selve privilegie door last van de vvel-gemelte Heeren Staten generael gedaen op-maken in der bester forme, ende by den griffier van hare Hoogmoog: onder-teyckent.

Rami correcti rectificantur, trabs minimè.

Zonck rjs is te buypgen/ maer geen oude boomen.

N Adien ick stoffe soeck om my een huys te bouwen,
 Soo wil ick defen boom ter eerden neder-houwen;
 Het is een keestigh hout, maer vry al wat te krom,
 Dies poogh ick defen balck te buygen anders om.
 Maer schoon ick dien omvangh met hondert taije wiffen,
 Soo moet ick evenwel mijn wit en hope missen;

de Man
 (staende
 op de
 ladder)
 spreekt

Hy is te wonder hardt, en al te bijster steegh,
 Dus blijft hy inden stant, gelijk hy eertijts pleegh.
 Doch, t'wijl ick besigh staec, soo hoor ick van beneden
 Een onverwachte stem, een onbekende reden;
 Een (ick en weet niet wie) let op het geen ick doe,
 En roept met luyder stem my dese lesse toe;
 Ey! waerom dit beshagh ontrent veroude basten?
 Hoort, macker, dit gewas heeft al te steege quaften,
 Daer is geen rechten aen, dus, lieve, zijdy wijs,
 Verlaet den ouden tronck en buyght het jeuchdigh rijs.
 Maer duyt dit niet alleen op raeuwe boom-gewassen,
 Het kan oock boven al op uwe kinders passen;
 Hoort, Vaders van het huys, de jeught, de teere jeught
 Dient van den eersten af gebogen tot de deught.

Jonck rijs is te bukken / maer geen oude boomen.

I Egentwoordigh spreek-woordt is
 genomen uyt de Arabische spreu-
 ken onlanghs te samen vergadert ende
 ober-gheset door den tael gheleerden
 D. Erpenium ghewesen Professor inde
 hooge Schole van Lepden; het selve
 spreek-woordt vermaendt alle ouders
 ende voogden dat niet als de jonghe ja-
 ren sijn bequaem tot onderwijfinge/en-
 de dat daeromme deselve tot dien eyn-
 de dienen waergenomen. Hier op heeft
 mede gesien Jesus Sprach cap. 3. 12.
 Buyget (sepdt hy) u kint den hals, ter-
 wijl het noch jonck is, op dat het niet
 hartneckigh en worde. Veel spreek-
 woorden onser eertwē komen in woor-
 den ofte in sin / oft oock dickwils in
 beede / hier mede over een / de Fran-
 coisen seggen (als Scaliger betuygt)
 genoegsaem met de selve woorden:

Franc. *Vieil arbre malaisé à redresser.*

Hoogd. *Alte baume seind böß zu biegen.*

Alte hunden böß bandig zu machen.

*Ech moech zeitsich krummen das ein gu-
 terbaet sol werden.*

Fin che la pianta é tenera beso- Ital.
 gno drizzarla.

Terwijl het rijsje swack is / so moet Nederd.
 ment bukken.

Moet vroege krummen dat een goe-
 de reep worden sal.

Op den selven sin :

Is quaet oude honden aen banden te
 leggen.

Men mach sijn oude schoenen vertwer-
 pen maer niet sijn oude seden.

De Hen is / als haer wen is.

Gewoonte maecht eelt.

Wat heeft geleert de jonger man
 Dat hangt hem al sijn leven an.

Quae wennis / quae schennis.

Nutritura passe natura.

Ital.

Della matina si cognosce il bu-
 on giorno.

I'Haver

Ital. L'Haver cura dé putti
Non è mestier dé tutti.

Turcks. Tagyri adeth gaiet mischbkiuldur.
.i. Mutare consuetudinem diffi-
cillimum.

Griecx. Ἐρῶνται δ' ὀρθῶν φλαῦρον, ὅς νεός.
.i. erigere durum est, qui cadit
juvenis, senem.

Lat. Annosam arborem transplanta-
re. Eodem sensu adagium re-
fertur ab Eras.
Adeo à teneris assuescere mul-
tum est.

Horat. Quo semel est imbuta recens
servabit odorem testa diu.

Cicero. Vt sementem feceris ita & me-
tes.

Petron. Vestes vinctas diutius ruga con-
ficit.

Vulgar. Vrit maturè quod vult urtica
manere.

Pfittacus senex negligit ferulam.

Ce que le poulain prend en jeunesse Franç.
Il le continue en vieillesse
Et ce que prend à la donture
Il le maintient tant qu'il dure.

Nouriture passe nature.
ce que Plutarque à doctement de-
monstré par des raisons & par des
exemples au Traitté Comment il
faut nourrir les Enfans.

Lo que en la leche se mama Spaens.
En la mortaja se derrama

.i. Ce qu'on tette avec le lait
au suaire se respand.

.i. Dire jusques à la mort.

Castigar vieja, y espulgar pellaon Spaens.
Dos revancos son.

.i. Chastier une vieille & espucer Franç.
un pelisson, deux folies ces sont.

Mon enfant appren doctrine de ta Syrach. 6.
jeunesse, & tu trouveras sagesse qui te 18.
durera jusq'à ce que tu auras les che-
veux blancs.

As tu des enfans, instrui les, & leur Syrach. 7.
pleye le col dès leur jeunesse. 23.

Laet ons dan beslupten ende leggen /

Tervvyl het rÿs is jonck en sovvack,
En heeft niet eenen harden tack,

Terovvyl het spruytje buygen kan

Soo moet een neerstigh bogert-man

Het boomken leyden metter bant,

Het boomken houden inden bant,

Ten eynde dattet sonder boght

Ter voller booghte komen moght.

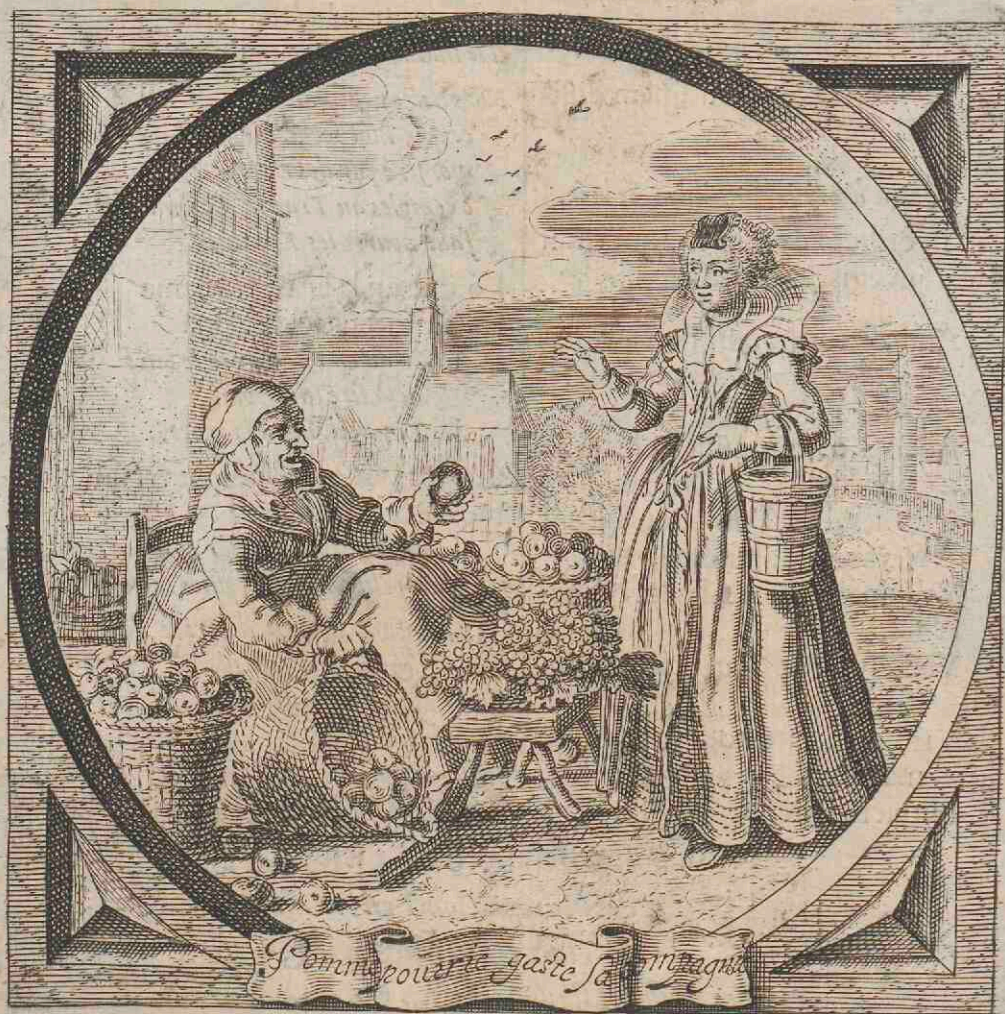
Leyt, vrient, en leert u vveerde kint

Soo haest sijn eerste jeugt begint,

VVant kromt het dan, en recht ghy't niet,

Soo ist een eervvigh huys-verdriet.

Pomme pourrie gaste sa compagnie.

het Ap-
pel-wijf
spreekt

Schoon kint, die menigmael hier neerstig komt geloopé
Om eenigh boom-gewas van my te mogen koopen ,
Ick moet nu danckbaer zijn, en brengen aen den dagh
Dat u en uws gelijk ten goede dienen magh.
Ick ben een oude vrou, en hebbe lange jaren
Met fruyten om-gegaen, met fruyten om-gevaren,
En onder dit beslagh soo heb ick yet gesien
Dat aen de teere jeught ten goeden kan gedien.

Daer

Daer mach geen rotte peer in onse manden wesen,
 En watter niet en deught dat dienter uytgelesen,
 Want isser yet geblutst of anderfins besmet
 'Tis seker dat het quaet sich veerdich overset.
 Ist niet een selsaem dingh ! veel hondert gave peeren
 En connen noyt het rot uyt eenen appel weeren ;
 Maer isser slechts een vrucht in eenich deel geschent
 Die treckt tot haer bederf al watter is ontrent.
 Een druyf, die vunstigh is, die kan een tros bederven,
 Een schaep dat vyerigh is, dat doet een kudde sterven ;
 Een brant-aer inden schoof besmet het gantsche saet,
 So vruchtbaer, weerde maegt, so vruchtbaer is het quaet.
 Wel, zijt ghy dan geneygt om niet als goet te leeren,
 Wilt boos en dertel volck van u geselschap keeren,
 Want hoe dat schoon gewas is van een sachter aert,
 Hoe dattet lichter smet, en naeuwer dient bewaert.

G Vicciardijn in sijn boeck het welck hy sijn uyren van vermaeck ghe-
 noemt heeft / seyt datter is een son-
 derlinghe en baste kunst om pernants
 innerlijcken aert en eyghen wesen se-
 kerlijcken te kunnen kennen / en dat
 (soo hy aldaer verklaert) indiemmen
 neerstelick let met wat gheselschap hy
 deel-tijts ommegeet /

Want twee van eenen aert
 Die zijn terstont gepaert.

als Cicero inden persoon van Cato eer-
 tijts septe / dewijle de nature altijt naer
 haers gelijcke is hellende / en daerom
 seyt het Spaens spreekwoort seer wel
 op dese gelegentheit

Spaens.

Di me con quien iras
 Dizir te he lo que haras.

Seght ons met wie dat ghy verkeert /
 Soo heb ick uwen aert geleert.

Quaet geselschap te schoutmen is daer-
 om eene van de noodichste saecken inde
 op-voedinghe der ionckheyt : en hoe
 schadelich het selve is ran onder andere
 daer upt werden afghenomen dat Da-

uid een man nae Gods herte / en Salo-
 mon de wijste van alle Dorsten bepde
 dese materie de eerste plaetse in hare
 schriften hebben ghegeven. David in
 sijnen eersten Psalm / en Salomon in't
 eerste capittel sijnre Spreucken : waer
 mede de Spreek-woorden van alle
 natien over-een-komen / als hier nae te
 sien is.

Wie peck aen-grijpt die besmet hem Nederl.
 daer mede.

Brebis rongneuse
 Faut l'autre tigneuse.

Franç.

One rotten scheepe wil marre a whole Engels.
 floete.

La mancana podrida
 Pierde a su compannia.

Spaens.

Vnica prava pecus inficit omne Lat.
 pecus.

Vvague conspectâ livorem du-
 cit ab uvâ.

- Lar. Dum spectant laesos oculi laxantur & ipsi.
Ovid.
- grex totus in agris
Juvenal. Vnius scabie cadit...
- Ital. Chi pratica co' lupo, impara à urlare.
- Hoogd. Wer unter den Wölffen ist / muß mit ihnen heulen.
Ein reudig schaf macht die ganze heerde reudig.
- Nederl. Een schurft schaep maekter veel.
Die by den kreupelen woont leert hinken.
Duple gronden bederven de liabels.
Daermen by sit
Doxtinen nie besniet.
Men acht een man na sijn gesellen,
Daermen mee verkeert
Doxtinen mee ge-eert.
- Griecx. Κακοῖς ὁμιλῶν καὶ αὐτὸς ἐκείσῃ κακός.
- Spaens. Allegate a los buenos, y feras vno dellos.
- Franç. Accoste toi de gens de bien & tu en feras du nombre.
- Spaens. El herrero y su dinero todo es negro.
- Franç. Le forgeron & son denier tout est noir.
- En la casa del alboguero, todos Spaens. son albogueros. .i.
A la maison du futeur, tous sont ion- Franç. veurs de fusles.
Chi dorme co' cani, si lieva con Ital. le pulci.
Qui se couche avec des chiens se leve Franç. avec les puces.
Dimmi con chi tu vai, Ital.
E sapra quel che tu sai.
Malignus comes quamvis candido & simplici rubiginem suam affricat. Lat. Senec.
Qui ambulat in sole coloratur etfi aliud agat.
Tempora & loca semper aliquid contagij aspergunt. Cicero.
Chi va al mulin, s'infarina. Ital.
Chi ha mal vicin, ha mal matin.
Chi tocca la pece, s'imbrutta le mani.
La mala compagnia è quella che mena gli homini alla forza.
D. Chrysostomus, in hanc sententiam. Natura rerum sic est, ut quoties Lat. bonus malo conjungitur, non ex bono malus melioretur, sed ex malo bonus contaminetur. Sic unum pomum malum facile centum bona corrumpit. At centum bona nunquam unum corruptum efficient bonum.

Siet van dese materie meer / als dese na-volgende:

Prov. Sal. 13. 20. Syrach. 7. 2. Richter. axiom.
oecon. 168. & seqq.

Ovis ovem sequitur.

WAer oyt een schaep springt wyten bocht,
En geeft hem in de ruyme locht,

Daer vvorter stracx al meer getelt,

Die poogen naer het open velt;

Soo datmen haest den ganschen hoop

Siet hier en ginder op ten loop.

Besiet hoe vruchtbaer is het quaet

Het vint terstont een mede-maet.

VVie doeter oyt een malle greep

Die niet en heeft haer nae-gesleep?

En vvaer doch is een grilligh man

Die niet sijn aenhangh maken kan?

VVel, Kinders, vwie ghy vvesen meugt

Dit raeckt voor al de teere jeugt;

Dus hoet u voor een quae gespeul,

VVant siet een dvrvaes die maeckter veul.

*Decur. 3.
adag. 3.* **D**It spreeck woort is by D. Drui-
sum upt het hebreeusch genomen/
en wort ghepast op de gene die yet sien
doen / en sonder oordeel het selue nae-
volgen / het welck niemant soo seer als
de kinderen eygen is.

Nederl. Wlffer een schaep over de post is soo
volgender vele.

Wlffer een hoe bieft etc.

Waer een hont aen ghepist heeft daer
volgt er meer.

En geck maeckter veel.

Todos somos locos, los unos Spaens.
de los otros. .i.

Tous sommes fols les uns des autres. Franc.

Vn tristo ne fa cento. Ital.

Ein schalck macht den andern. Hoogd.

Waer de Slanghe 'thoofst in krijght, daer
krijgtse 'tlijf in.

De
Vader
spreekt

K Oom hier, mijn weerde kint, ick moet u heden leeren
Hoe ghy u domme jeugt sult mogen over-heeren;
Koom hier, staen nevens my, en let op dit geval,
Dat ick u, tot bericht, voor oogen stellen sal.
Siet waer de gladde slangh den kop weet in te wringen
Daer weetse stracx het lijf ten vollen in te dringen;

Let

Let vry, let op het stuck, het hooft dat maeckt de baen,
 En waer dat ingangh krijgt daer is geen houwen aen.
 In alle slim bejagh, in alle quade saken,
 Daer moet een teere ziel den aenvang leeren staken;
 Weert, lieve, weert het wiet, en doot het bose kruyt,
 Eer dattet verder gae, en eer het wijder spruyt.
 De boom, die ons bedeckt, en nu begint te bloeijen,
 Was maer een enckel rijs, doen hy begon te groeijen;
 En noch soo waft hy voort, en soo hy langer staet
 Soo sult ghy vruchten sien, en in de vrucht het saet.
 Ghy dan, die zijt geneygt om in de tucht te leven,
 Wacht u van aen het quaet den eersten voet te geven;
 „Hy valt, eylaes! hy valt, tot inde vuylste lust,
 „Die van den eersten af haer voncken niet en bluft.

Frang. *DV petit vient on au grand.*

Petite estincelle engendre grand feu.

Nederl. *Van een boncke bzant het huys.*

De Basiliscus moet int ey bertreden worden.

Lat. *Principijs obsta.*

Venienti occurrere morbo.

Periculosum est canem intestina gustasse.

Satius est initijs mederi quam post causam vulneratam remedium quærere.

Flamma fumo proxima.

De parvá scintillá, magnum sæpe incendium.

Pravis assuescere sermonibus est via ad rem ipsam.

Bovem tollet qui vitulum sustulerit.

Hoogd. *Wen man den teuffel in die Kirchen last kommen/ soo will er gar auff den al raer.*

En iedes ding mus eín anfang haben.

Hoogd.

Wit den nesteln seker man an zu spielen.

Plerumque quælibet res innocentem mente respicitur, sed in ipso aspectu animus concupiscentiæ gladio confoditur: non enim David Vriæ conjugé studiosè respexit, quia concupierat sed potius concupivit quia incautè respexit.

Lat.

Gregorius

A scaglione à scaglione si sale la scala.

Ital.

Van sporte tot sporte raekmen op te ladder.

Nederl.

De bequenna centella gran hoguera.

Spaens.

Een nagel doet wel een hoef-ijser berliessen/ een hoef-ijser het peert/twelck dan wel den ruyter doet sneubelen.

Nederd.

Fui devant le peché, comme devant un serpent, car si tu en approches il te mordra.

Frang.

Syr. 21.

2.

VVan man die sauw kutzelt, so legt sie sich im dreck.

M Et kinders, diemen heeft geteelt;
 En dient niet alle-tijt gespeelt,
 Want schoon men die ten hoogsten mint,
 En boven maten heeft gefint,
 Noch kan het efter niet bestaen
 Hen ongetucht te laten gaen,
 Want Ouders van te sachten mont
 Zijn voor de jonckheyt ongesont.

Men

Men houdt dat meest de kinders zijn
 Gelijck een mack en weelig fwijn,
 Dat soo ment troetelt inden neck,
 Gaet leggen midden inden dreck;
 Dus soo ghy tracht nae deught en eer,
 En streelt u kinders niet te seer.

Lat.	B landa patrum segnes facit indulgentia natos.	Plerosque ego parentes vidi qui- Lat. bus amor nimius ne amarent causa extitit. <i>Plauti</i>
Terent.	Omnes deteriores sumus licentia.	
Cicer.	Monendi amici saepe sunt, & objurgandi & haec accipienda sunt amice, cum benevolè fiat.	<i>Sed provide, & cum judicio castigandos liberos monet proverbium hispanicum.</i>
Hoogd.	Besser ein saurschender freund / denn ein lachender feind.	Il ninno & il mulo in culo. <i>Spaens.</i>
Lat.	Sic habendum, nullam in amicitij pestem esse majorè quam blanditias & assentationem.	Nunca hizo galardó con allegria, ni execution con colera.
Cicer.		.i. Ne fais guerdon estant allaigre, ny chastie avec courroux.
Nederl.	Sachte meesters maerken strickende wonden.	<i>Comme vn cheval qu'on ne domte point, devient fier; ainsi l'enfant auquel on laisse tout faire, devient rebelle.</i> <i>Franc. Syrac. 30. 8. 9.</i>
Hoogd.	Danct heb die ruy Sie macht die kinder guth.	<i>Amignotte ton enfant, & il te donnera maint effroy: ioue toy avec luy & il te contristera: ne ri point avec luy de peur d'en estre marri, & de grincer les dents à la fin.</i>
Franc.	Mere trop pitieuse. Faiet fille tignieuse.	

Voyez Syrach. 30. 1. Prov: 13. 24. Item 23. 13.

Elck spiegle hem selven.

De Ou-
de Man
spreekt

GHy die het aerdigh glas, dat by de jonge vrouwen
Een spiegel wort genaemt, zijt besich aen te schouwē,
Let vry op u gestel, u hayr en gantsch gelaet,
Let vry hoe u het oogh, en al het wesen staet,
Doch geeft u niet alleen om uwen douck te schicken,
Of om gekroont te zijn met bloemen ende stricken,
Maer let op u gemoet, oock onder dit beslagh;
En leert dat uwe jeught ten goeden dienen magh:

Soo

Soo u de spiegel seyt dat uwe wangen blofen,
En fris en jeugdich zijn, gelijk als verse rosen.
V tanden als yvoir, u lippen t'eenemael
Gelijk het Indisch lack, of als het root coraël;
Soo gaet van sonden aen bereyden uwe sinnen,
Om mede schoone glans in uwen geest te winnen;
Geeft u geheele kracht gants over aen de deugt,
Op dat ghy binnen selfs in schoonheyt blincken meugt:
Spreekt dus tot u gemoet: Sal't niet een schande wesen
Soo maer dit buyte-vel in ons en wort gepresen?
Sal't niet een herten-leet aen al de vrienden zijn,
Indien wy maer alleen en hangen aen den schijn?
Neen, neen, mijn weerde ziel, wy moeten verder poogen;
Wy moeten hooger sien als op den lust der oogen;
Wy moeten schoone zijn, en dat aen alle kant,
Iae tot de gronden selfs, gelijk een diamant.
Zijn in het tegendeel u leden soo geschapen,
Dat van u, door het oogh, geen lust en is te rapen;
So spreekt met u gemoet, en maect een vast verbondt,
Op dat ghy door den geest u schade boeten condt:
Gaet oeffent u verstant in alle goede seden,
Gaet oeffent uwen mont in alle wijsse reden,
Gaet ciert het innigh schoon, dat is het beste deel,
Dat is voor alle dingh een edel hals-juweel.
Men vinter menighmael die sonder schoone wangen,
Die sonder witte verw, der menschen herte vangen:
„De deught, de reyne deught, is wondër lief-getal,
„De deught, de waere deught, is verre boven al.

Twee aenmerckingen op't gebruyck van Spiegels.

Eerste aenmerckinge.

HEt ware niet ondienstigh/ na den raedt van eenige/ dat alle Schoolmeesters/ ende andere die haer werck maecten van de jonckheyt te onderwijsen/ veeltijts een Spiegel byder handt hadden/ om daer mede te doen/ gelijk men houdt dat Socrates randeren tijden soude ghedaen hebben; De selve (soo ghesepdt wort) hadde vooreen gewoonte sijne leerlingen veeltijts aente manen sich diernaels te spieghelen/ en sich bebindende van schoone gestalte te wesen/ datse alsdan niet alle middelen souden betrachten/ ten eynde sy lieben door hare innerlijcke schoonheyt haren opwendigen stant souden gelijk mogen wesen; en inghevalle permant sich mismaecht quame te bebinden / dat de soodanighe neersichtheit soude aenwenden dat sy sijne opwendighe leelijckheyt niet inwendighe aenghenamenheyt soude sien te boeten.

Socratis doctrinam expressit Ovidius,

Lat.

Si tibi difficilis formam natura negavit
Ingenio formæ damna repende tuæ.

Idem

Iam molire animum qui durer, & astrue
formam:
Solut ad extremos permanet ille rogos.

Idem

Non formosus erat, sed erat facundus
Vlisses;
Attamen æquoreas torisit amore Deas.

Tweede aenmerckinge.

HEt gebruyck van de Spiegels is dienstigh voore de jonckheyt/ ten eynde als hier boven is ghesepdt: Voore den ouderdom/ om de grijsse haren/ rimpels/ ende andere veranderingen in

sijn gedaente dagelijcx te moghen aenmercken / sonderlinge een afbeeldt sijner jonckheyt daer by hebbende/ om door dien middel sijn daghen te leeren tellen en wijs te worden.

Kent u selven.

Nederd.

Le miroir n'est point flatteur.

Franc.

Lo que te dixere el espejo

Spaens.

No te lo diran en conseio. .i.

Ce que le miroir te dira,

Franc.

An conseil on ne te lira.

*Donna senza honestà non fu
mai bella.*

Ital.

*Ὡς ἦδ' ἡ καλὴ ὅταν ἔχη νῦν σὺ-
φρονᾷ. .i.*

Griecx.

*Quam grata est forma, cui co-
mes modesta mens!*

Lat.

Beauté sans bonté ne vaut rien.

Franc.

Il cerchio non fa la taverna.

Ital.

*Tout nostre sçavoir gist à cognoistre
nostre ignorance, toute nostre per-
fection à remarquer nostre imper-
fection.*

Franc.

Pulchræ domus pulcher hospes.

Lat.

Ein schönenshaus ein schöner wirt.

Hoogd.

En belle cage, gentil oiseau.

Franc.

Es muß

Es muß ein ieder ein par narren schuhen vertretten,
vvo nicht mer.

De Ion-
gelingh
met de
narre-
schoenē
spreekt

EY kijckt toch, kijckt toch eens, Gefellen,
Ey kijckt hoe koom ick hier ter baen,
Hoort toch hoe klincken dese bellen,
Siet hoe my dese schoenen staen.
Ghy lacht, na dat ick kan bemercken,
En seght, als binnen u gemoet,

» De

„ De gecken kenmen aen haer wercken ;
Wel, dit is vry een lossen bloet.
Maer, Vrient, al fiet ghy my wat mallen ,
En acht dat immers niet te quaet ,
Want dit wil nu al beter vallen ,
Dan als het leven verder gaet :
Als wy de groene jeugt beginnen ,
Dan koot de Ionckheyt over al ;
Het voor-recht van de jonge sinnen ,
Dat is, Voor eerst een weynigh mal.
Ké, laet de Jeugt haer soete kueren ,
Want dat misprees noyt deftigh man ;
Maer laetse niet te lange dueren ,
En scheyster op het kortste van.
My dunckt, ick hebbet eens gelesen ,
Of, ick en weet niet waer, geleert,
„ De kortste sotheyt wort gepresen ,
„ Tis wijsheyt als men haestigh keert.
Heb ick dan schoenen als de sotten ,
Of maeck ick eenigh mal gebaer ,
En wilt niet al te schamper spotten ,
Want dit is noch mijn eerste paer :
Had ick dat eenmael af-gesleten ,
Gewis ick sou dan vaster gaen ;
My dunckt, ick sal dan beter weten ,
Als dese loop eens is gedaen.
Dit hoord' ick eens by wijse lieden ,
„ Dat niet te koten ware best ,
„ Maer als het immers moet geschieden ,
„ Soo is het beter eerst als lest.

Lat. Hoc commune malum, semel
insanivimus omnes.

Hoogd. Witz tömpen nicht vor Jahren.
Was frö zeitlig wird / fault bald.
Was bald reiff / das heit nicht steiff.

Lat. Non potest in eo esse succus
diurnus quod nimis celeri-
ter maturitatē est assecutum.

Nederd. Niet te koten ware best /
Maer beter voor als lest.

Hoogd. De Kinder de soo tijdelick wijsse die leben
mit lang / oder ey werden gecde dar unth.
Sinnvitzige kinder die leven mit langh / aber
spat obft light langh.

Spaens. Ni quien acierte un officio si en
el primero no ha errado. .i.
*Personne ne fera bien son mestier, s'il
n'y a premierement fait quelque
faute.*

Lat. Præcokia ingenia rarò perve-
niunt ad frugem.

Engels. We dore either jong or old.

Ital. Chi non fa pazzia in giouenezza,
La fa poi in vecchiezza.

Lat. Quia citius quam oportuerat ef-
floruiſti, hyems te peremit.

Frang. Les plus courtes follies, sont toujours
les meilleures.

Quand fol ne follie, il perd sa saison.

Lat. Magna Indoles non sine vitijs,
non statim pro deploratā ha-
benda est. Nam multi disje-
ctis nequitia claustris virtu-
tem efficaciter ostenderunt.

*Habent tamen hæc suos terminos,
nam,*

Ital. Chi di vinti non è, di trenta non fa,
di quaranta non ha; mai non sarà,
ne mai saprà, ne mai haverà.

Nullum ingenium magnum si-
ne mixturā dementiæ.

Seneca.

Scis solere illam ætatem tali lu-
do ludere.

Plaut.
Mostell.

Si Iuvenis luxuriat, peccat;
Si Senex, insanit.

Sophocles.

Nullus idem est diurnus &
præcox fructus.

Curtius
lib. 8.

Wroegh rijp / wroegh rot.

Nederd.

Wroegh wijs / wroegh sot.

Wroegh sneegh / wroegh slecht.

Wroegh heer / wroegh knecht.

Wroegh los / wroegh vast.

Wroegh waert / wroegh gast.

Wroegh wilt / wroegh tam.

Wroegh rap / wroegh lam.

Wroegh balck / wroegh upl.

Wroegh hengst / wroegh gupl.

Wroegh lief / wroegh leet.

Wroegh kout / wroegh heet.

Wroegh vper / wroegh asch.

Wroegh somer / quaet gewasch.

Wroegh te wijn / wroegh bedorven.

Wroeghe bronckaert / wroegh gestorven.

Wroegh geleert / wroegh vergeten.

Wroegh gebroecht / wroegh bedjeten.

Vn Empereur Alleman disoit, qu'un Franc.
jeun homme demouroit fol sept ans
de suite, & si entre deux il faisoit
quelque insigne trait de sagesse,
qu'il luy faut recommencer le sep-
tenaire de folie.

Michel de
la Mon-
tange.

Je n'ay jammais osé trop esperer des
grands commencemens d'esprit, &
de memoire, lesquels ce pendant on
admire aux enfans. Je scay bien
qu'ils ne peuvent qu'atteindre leur
force & leur vigueur, & si plustost,
la chose n'en va pas mieux.

Josephus
Hal Sain-
cte obser-
uat.

La conclusion soit

Maturè, non citò.

C

Alfo

Alsoo in een goede op-boedinge der jonckheyt bestaet de hope
 bande toe-komende eeuwe / soo binden wy dienstich / tot be-
 sluyt van dese materie / hier by te voegen eenige gront-
 reghels in de welcke Plutarchus / ende andere
 goede schryvers het geheel belept van dit
 stuck hebben verbatet :

1. **D**it dienstich is de jonckheyt te brengen tot haren schuldigen plicht / eer door soete / als door harde middelen.
 2. Dat de jonckheyt over hant / na gelegentheyt van saecken dient ghepre-
sent en berispt te worden.
 3. Dat men deselve niet te deun en moet houden / maer maetelycke uytspan-
ninge dient te geven.
 4. Dat de Ouders ofte Vooghten selfs het oog op de selve moeten heb-
ben / ende sich niet vernoughen door den dienst van andere alleen.
 5. Dat de woorden ende maniere van spreken bande jeucht wel dienē be-
lept te worden / ende in ordre gehou-
den / en hare memozie van de jonck-
heyt aen wel gedoeffent.
 6. Dat men de selve moet ghewennen niet moepelijck / pronckachtich /
ofte krackelijck te wesen in haren dagelijcschen omme-gangh.
 7. Dat men de selve moet af-wennen van alle leckerheyt ende quisticheyt.
 8. Dat men de selve moet ghewennen al-
tijt de waerheyt te spreken.
 9. Dat men geheel goede sorghe moet
dragen dat deselve niet geen quaet-
geselschap omme en gae.
 10. Dat men de selve moet aenleiden tot de liefde bande deugt / en tot vreesse
van schaemte en schande te begaen.
 11. Dat men de selve moet voor-gaen met een goet exempel.
 12. Eyntelijck / Dat men voor al de
jeucht in-scherpe de vreesse des Hee-
ren / die het genougfaem al begrijpt /
want deselve is het beginsel der wijs-
heyt / als de Wijse man getuygt.
1. **Q**u'il faut mener les enfants à Franç.
leur devoir par douceur.
 2. Qu'il les faut lover & tancer de
fois à autre.
 3. Qu'il ne les faut presser trop, ains
leur donner relasches.
 4. Que le pere mesme doit avoir
l'œil sur iceux.
 5. Qu'il faut bien regler leur paroles
& excercer leur memoire.
 6. Qu'il les faut empescher d'estre
chagrins ou contentieux.
 7. Qu'il les faut faire fuir la delica-
tesse & superfluité.
 8. Qu'il les faut accoustumer à dire
tousiours la verité.
 9. Qu'il les faut detourner de mau-
vaises compagnies.
 10. Qu'il les faut apredre aimer Ver-
tu & honneur & craindre infamie.
 11. Qu'il leur faut servir d'un bon
exemple.
 12. Qu'il les faut devant toutes cho-
ses aprendre la crainte de Dieu.

VII.
Amor docet Musicam.

19

Eerlicke
Vryagie

GHy, die op dese prente fiet,
Maer weet daer van de meyning niet,
En vraegt wat dese kleyne Guyt,
Wat Venus longen hier beduyt;
Ick bidde staet een weynigh stil,
En hoort eens watter seggen wil.

C 2

Daer

Daer is een spreuck van langer handt
 Gekomen uyt het Griecten-landt,
 Die seyt, dat Liefde singen leert,
 En plumpe sinnen omme-keert,
 Dat is geseyt, dat soete min,
 Brengt alle soete dingen in.

Siet hierom ist dat Venus kint
 Sich hier als in een schoole vint,
 Een schoole daermen geestigh queelt,
 En hondert soete deuntjens speelt,
 Een schoole daermen plompaers slijpt,
 En daer de groene jonckheyt rijpt;
 Maer 'tis een meester sonder plack,
 Want hy leert kunsten met gemack,
 Sijn pijl, die door de werelt sweeft,
 Die ist die dese krachten heeft:
 Want soo daer is een slechte duyf,
 Die naeu en kent haer doucken-huyf,
 Die in haer gaen, en al haer doen
 Is raeu en uyttermaten groen,
 Indien sy desen meester krijght,
 En dat hy in haer boesem sijght,
 Gewis daer is geen twijffel aen,
 Hy leert haer voor den spiegel staen,
 Hy leert hoe sy haer dom gelaet,
 Sal stellen op de rechte maet,
 Sal stellen anders alse plach,
 Eer sy by hem ter schoolen lach.

Is elders oock een raeuwe gast,
 Die op geen heussche seden past,
 En niet ter werelt anders weet
 Als hoemen pap en soppen eet,

En daerom, t'huys en over straet,
 Gelijck een klunten henen gaet,
 Genaect hy maer eens dese school,
 Sijn hart ontfonckt gelijck een kool,
 Sijn hoet staet anders alse plagh,
 Sijn kraegh soo titsigh alse magh,
 Sijn knevels geestich op-gefet,
 Sijn gantsche kleedingh wonder net;
 Hy leert daer niemant op en gift,
 En dat hy noyt te vooren wist,
 Hy leert ontsluyten sijnen mont,
 Die eerst gelijck vernagelt stont,
 Hy leert, en al met goet verstant,
 De beste woorden van het lant,
 Hy leert voor al oock soeten sangh,
 En al met vreugden, sonder dwangh,
 Hy krijght een rap, een buyghsaem lijf,
 Al stontet eertijts bijster stijf,
 Int kort', een plompaert wort beleeft
 Soo haest hy maer een vrijster heeft.
 Soo leert dan Liefde wijf en man,
 Dat niemant anders leeren kan.

Lat.

Amor docet Musicam.

*L'Amour est un grād maistre d'escole. Franç.
 Tout est gaillart ou qu'il s'en vole.*

Reffè
 August.
 dicit de
 Amore
 devino.

Amor magnus doctor est, atque
 omnes Philosophiæ partes
 implet.

*L'Amour est un grand maistre
 Il faict le lourdan gentil estre.*

Ital.

Chi ha l'amor nel petto, ha gli speroni
 a i fianchi.

Nullus adeò ignavus est quem Lat.
 amor non inflammet ad virtu- Plato.
 tem ac divinum reddat, ut par
 viro forti evadat: nam quod

Homerus vim furoremque divinum à Deo quibusdam heroibus inspiratum ait, id Amor præstat amantibus.

Philip.
Beroal.

Da mihi hominem incultum, ab amore cultissimus efficitur, da rusticum ac rudem, ab amore fiet ingeniosus ac elegans. quid plura? segnities, somnus omnis, lethargicus marcor, ac squalor ex amoris contubernio eliminatur.

Syrach.
c. 36.
24.

La beauté de la femme resjouit la face, & surpasse tous les desirs de l'homme.

Hinc au-
tor quidā
Gallus.

Celuy qui voit de loing venir celui qu'il aime, il redresse le collet de sa chemise, agence le bonnet sur sa teste, retrouve ses moustaches, redresse son manteau sur les espaulles, se leve sur la pointe de ses pieds, montre un visage joyeux, & semble qu'il se renouvelle de tout pour se rendre agreable aux yeux sa Dame.

Lat.

Pro conclusione; addamus varias Amoris descriptiones, à sapientissimis traditas, ut inde eius natura ignorantibus innotescat.

Amorem beatus ille *Dionysius* definit, esse virtutem unitivam.

Augustinus, appetitum rei, propter se ipsum. Lat.

Bernardus ordinatam & vehementem voluntatem ad bonum.

Alij Theologi, Conjunctionem amantis cum amato.

Nonnulli, Desiderium possidendi, utendi, fruendi, opinati boni & pulchri.

Plerique, Spem irretitam, timori conjunctam.

Tullius dixit amorem esse, bene velle.

Seneca, Vigorem animi, & excessum mentis.

Dantes, Inclinationem animi in rem concupitam.

Marius AEquicola, Desiderium boni quo illud nobis semper adesse, & possidere cupimus.

Peripatetici, Argumentum benevolentiae propter apparentem venustatem.

Academici, Desiderium fruendae pulchritudinis.

Theophrastus, Animæ otiosæ affectum.

Epictetus deniq;, Otiosi pectoris molestiam, in puero pudorem, in virgine ruborem, in foemina furorem, in juvene ardorem.

Het Schaep dient voor den dam geschut.

De boer
die voor
de scha-
pe staet,
spreekt

TErwijl ick ginder by mijn wijf
Int groene nam mijn tijdt-verdrijf,
Soo quamen dese schapen aen,
En dwaelden uyt de rechte baen;
Het scheen, sy wilden naer het saet
Dat hier op desen acker staet,
Dies rees ick op, om heen te gaen,
En 'tvee hier kort te houden staen,

Maer

Maer Trijn die sey, Ten is geen noot,
 En hieldt my vast op haren schoot,
 Sy sprack, het is noch al te vroegh,
 Het is dan ymmers tijts genoegh
 Het vee te drijven op de vlucht,
 Wanneer het naerdert tot de vrucht;
 Maer ick, die weet hoe dattet gaet,
 En hoorde geenfins haren raet:
 „ Het schaep dient voor den dam gekeert
 Gelijck de daedt my heeft geleert;
 Want koomt het beest eens op het lant,
 Dat schoon met vruchten is beplant,
 Hoewel men dan al luyde krijt,
 En oock het dier met stocken smijt,
 Noch wil het uyt den velde niet,
 Vermits het daer sijn gadingh siet;
 En schoon het al ten lesten gaet,
 Noch doetet niet als enckel quaet,
 Het loopt, het springt, het pluckt, het eet,
 Het geeft, al waer het koomt, een beet,
 Dies acht ick 'toute spreek-woort nut,
 „ Het schaep dient voor den dam geschut.

Soo nu misschien een jonge maeght
 Hier van de rechte gronden vraeght,
 En soeckt te weten, met bescheyt,
 Wat inder daet dit is geseyt,
 En wat een boer, of acker-man
 Een hooffsche vrijster leeren kan?
 Die stelle desen regel vast,
 Dat Venus kint, die slimme gast,
 De stoocker van de geyle min,
 Niet licht en dient gelaten in,

Maer

Maer datmen van den eerften aen
Sijn slim bejagh moet tegen gaen,
Of anders datmen naderhandt
Te laet beklaght den heeten brandt.
Wel aen, ghy zijt dan oy' of ram
Schut vry de fchapen voor den dan.

Lat.
Ovid.

D Vm novus est, coepto potius
pugnemus amori;
Flamma recens parvâ sparsa
recedit aquâ.

Lat.

Principijs obsta, serò medicina
paratur,
Dum mala per longas inva-
luere moras.

Perf.

Helleborum frustrâ, cùm jam
cutis ægra tumescit,
Poscentes videas; venienti oc-
currite morbo.

L. fin. C.
in quib.
caus. rest.
in integr.
etc.

Satius est initijs mederi, quam
post causam vulneratam re-
medium quærere.

L. 1. C.
quand.
lic. vn.
sine ind.
etc.

Melius est occurrere in tempo-
re, quam post exitum vindi-
care.

Lat.

Buona guardia schiava ria ven-
tura.

*Fin che 'l mal è fresco, bisogna ri-
mediarvi.* Ital.

In ipso introitu ruenti luxuriæ
resistendum. Lat.
Val.

Laude dignissimi, qui nascenti-
bus malis succurrunt. Max.
Elian.
lib. 14.

Quisquis in primo obstitit,
Pepulitque amorem, tutus ac
victor fuit: Senec.
Hippot.

Qui blandiendo dulce nutrit
malum,
Serò recusat, ferre quod subijt
jugum.

Capite vulpes parvulas.

Delrio.
In adag.
Habraro.
Ital.

S'occhio non mira

Il cuore non sospira.

Sapientes agricolæ locustarum
semina pedibus obterunt. Lat.

Hortulani, campe in ipsis folli-
culis refecant.

Woortz. Spreek-woort (als meest alle de andere) kan ver-
der werden upt-gehept/ en tot veel andere laecken
gehuypct/ als by exempel.

Syrach.
48. 21.
22.

Devant que tu sois malade, mette toy
par attemprence, Et tandis que tu
peux encores pecher, montre ta con-
version.

Rien ne t'engarde d'accomplir ton

vœu de bonne heure, & n'atten point
à estre homme de bien jusqu'à la mort.
Fui devant le peché comme devant un
serpent, car si tu en approches il te
mordra. Syrach.
21. 2.

D

Prendre

Prendre ne dois à la chandelle Ny or, ny toile, & moins pucelle.

*Prendre ne dois a la chandelle
ny or, ny toile, et moins pucelle*

Dit wijf dat ghy hier voor u fiet,
En gelt aen defen koop-man biet;
Dit wijf is wonder slecht bedacht,
Want sy koopt peerels inder nacht,
Sy koopt in haest by 't keerfen-licht,
Daer toe men houft een vol geficht.
Wel, luffer, wat ick bidden mach,
Ey, fluyt geen koop als merten dach,

Maer laet den nacht eerst over gaen ,
Of wis ghy sult bedrogen staen ,
Want koopt ghy niet ter rechter tijt ,
Soo koopt ghy niet als enckel spijt.

Gesellen, die des avonts vrijt ,
En dickmael wonder jachtigh zijt ,
En vaert niet inder haesten voort ,
En spreekt niet haest het groote woort ,
En geeft voor al u troutjen niet ,
Tot ghy het lief by daeghe siet :
Houdt seker dat de keerse liegt ,
Houdt seker dat de nacht bedrieght ,
En dat men met een korten spoet ,
Noyt groote dingen wel en doet.

'tIs waer, dat even inder nacht
Een saecke dient te zijn bedacht ;
Maer al wat dienstigh is gesien
Dat moet by hellen dach geschien.

„ Geen schoone perel dient gesocht ,
„ Geen sijne webbe dient gekocht ,
„ Geen vrijster oyt te zijn gemijnt ,
„ Dan als de gulde sonne schijnt ,
„ Want, die in duyfter henen loopt ,
„ En even dan juweelen koopt ,
„ Of s'nachts sich koppelt aen een vrouw ,
„ Die queelt by daeghe van berouw .
„ Dus wildy niet bedrogen zijn ,
„ Soo wacht den klaren Sonne-schijn ,
Soo wacht, ô grage vryer, wacht ,
Tot dat het stuck wel is bedacht ,
En ghy oock soete Vrijsters beye
Tot alles wel is over-leyt.

- Spaens. **L** *A muger y la tela*
Ne pigliar' a la candela.
- Lat. *Iudicio formæ noxque merum-*
que nocent.
- Ital. *Al lume di candella*
Ogni rustica pare bella.
- Franç. *De nuit à la chandelle*
l'asneffe semble damoiselle.
- Spaens. *Ratio est quia*
Non è oro tutto quel che luce.
- Hoogd. *Es seindt nicht alle Jüger die hounlein*
föhren.
- Franç. *Qui en haste se marie, à Loisir se*
repent.
- Nederd. *Men moet geen hatten in sacken hoep.*
Dieten danse wil gaen moet sien wie
hy metter hant neemt.
By nachte sijn alle hatten graen.
- Lat. *Nocte latent menda, vitioque ignos-*
citur omni,
Horaque formosam quamlibet illa
facit.
Consule de gemmis, de tinctâ murice
lanâ,
Consule de facie corporibusq, diem.
- Virg. *Nox & amor vinumque nihil*
moderabile fuadent.
- Hoogd. *Eut ding wil weil haben.*
- Nederd. *Diet metter haest als vlojen vaugen.*
- Ital. *A chi compra bisogna haver cent'*
occhi, à chi vende, ne basta uno.

Die verhoopt en hoest maer een oogh / Nederd.
 die koopt hoester hondert.

Hinc Magnates qui pictis tabu-
 lis inter sese matrimonia con-
 ciliant sæpe falluntur.

& ideo

Isabella Castiliæ regina noluit
 nubere Ferdinando, nisi prius
 principem vidisset.

Nec Elisabetha Anglorum re- *Richter.*
 gina Henrico Suecorum regi. *latæ axio-*
met.

Koopt onbesten het sal u rouwen / *æcon. 73.*
 En dat boozal in koop van vrouwen. *Nederd.*

Si quid bene factum velis, tem- *Senec.*
 pori trade.

Nè femina, nè tela *Ital.*
à lume de candela.

Noctem requirunt fraudes, lu- *Lat.*
 cem veritas.

Quem texerat dolum nox, pro-
 didit dies.

Celeritas infamis naufragijs.

--- Malè cuncta ministrat *Sin.*
 Impetus.

Conciliorum præcocium & in- *Richter.*
 consultarum actionum infelix *axiom.*
 & tristis solet esse exitus, festina- *Hist. 227.*
 tæque actiones & consilia sem- *& 247.*
 per fuerunt calamitosa aut per-
 nitiosa: ut latè exemplis & ra-
 tionibus deducit *Richt. d. loc.*

Schoon voor-doen is half verkocht.

Wilder yemant leeren minnen
 Nae den regel, nae de kunst;
 Wilder yemant herten winnen,
 En oock aller herten gunst:
 Niemant hoester groote boecken,
 Oude Schrijvers, vreemde tael
 Wt te lesen, op te soecken;
 Siet hier staetet al-te-mael.

Gaet maer slechts u eygen selven
 Met een onvermoeyde vlijt
 Onderfoecken, onderdelven,
 En beproeven wat ghy zijt;
 Vint ghy feylen, leertse duycken,
 Leertse dooden, viertse niet;
 Maer u deugden wilt gebruycken,
 Datmen die als lichten fiet.
 Maeckt dat ghy in alle saecken
 Defen regel onderhout,
 Dat sal u lief-talligh maken
 Of ghy vrijt, of zijt getrouwt.
 Die sijn kraem weet op te proncken
 Nae den eysch, en nae den tijt,
 Doet den koper daer op loncken
 En hy wort sijn waren quijt.

Dit is eygentlijck dat de Francoi-
 sen noemen: mettre en evidence
 & faire valoir ses bonnes parties, in
 welcke kinste Scipio, en andere booz-
 treffelijcke mannen groote lof wert
 toegeschreven. Dit is dat Ovidius de
 jonge lieden booz een grout-regel heeft
 willen in-scherpen:

Lat. Et quâcunque potes dote place-
 re, place.

Nederd. Brengt alles by, ô frisse jeught,
 Daer ghy u lief door maken meught

Dit is dat pder ambachts-man / elck
 in het sijne/ soo beschendelijck weet te be-
 trachten / het schoonste ober al aen het
 ooge gebende/ ende al wat misstaet in
 tegendeel bedekkende: plagh niet een
 Metser de schoonste stenen in den ge-
 bel/ de Gout-smit de supberste peerle
 int boozste van't kleynoot / de Alce-
 maker de cierlijckste stoffe int aensien-
 lichste van't kleedt te voeghen?

'Tis den Been-houder leet datter een
 ooghe vles aen't vleys is dat niet ghe-
 sien en wert. Van dit alles moet niet
 upt hooghmoet ofte door prouckerpe
 gheschieden/ maer veel eer upt een goet
 oprecht gemoet/ tot verbeteringhe pder
 van sijn ghebreken/ ende om sijn licht
 booz de menschen so te laten schijnē/ dat
 God daer upt gepresen werde/ oock om
 andere tot nabolginge te verwecke/ op
 dat alsoo de gene die sulcx doet by ghe-
 volge lief-talligh magh werden by de
 gene daer hy mede onne gaet.

*C'est la raison pourquoy les gēs d'Estat
 conseillent aux princes de dissimuler
 leur imperfections, & monstrent leur
 bonnes parties, imitant le bon archi-
 tecte, qui loge (comme ils disent) ses
 plus beaux matériaux au frontispice
 de son bastiment.*

*leau
 Marnix
 aux Ref.
 Polit. Ref.*

Ovid. ---- occule mendas
Quodque potes vitium corpo-
ris abde tui.

Idem. Multa viros nescire decet. pars
maxima rerum
Offendet, si non interiora te-
gas.

Cui gravis oris odor, nunquam
jejuna loquatur,
Et semper spacio distet ab ore
viri.

Si niger, aut ingens, aut non sit
in ordine natus
Dens tibi, ridendo maxima
damna feres.

Anse omnia tamen

Ovid. Prima fit in vobis morum tute-
la, puellæ
Ingenio facilè conciliante
placent.

Wooz reden van dit alles hanghesep
werden dat (primæ notiones) de eerste
inballe die permant van eenighe saethe
krijgt / rýsende veel-tijds upt het eerste
gesichte / een groot wooz-oordeel plegen
te maken inde gedachten der menschen /
en daer op sien heel orde spreucken / als
te weten :

Nederd. Mensien doet bypen.

Lat. Ex aspectu nascitur amor.

Spaens. A feyta un cepo
Parecera mancebo. .i.

Accoustre un tronq il semblera
un jeune adolescent.

Oculi sunt in amore duces.

Lat.

*Ce que plaist
Est à demy fait.*

Franç.

Was das aug nit siht /
Beschwert das herts nit.

Hoogd.

Ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν τὸ γινώσκειν
Ἀνθρώποις ἐργάζ.

Griecx.

Vt vidi, ut perij

Virgilius.

Illud tamen hîc monendum, sa-
nè hæc intelligenda, & virtute,
non fuco ornamentorum gra-
tiam tam virginibus quam ado-
lescentibus quærendam esse: ut
rectè viri probi inculcant.

*Nazianz. Car. 3. de precept.
Virg.*

Ornentur gemmis aliæ, deco-
rentur & auro,

Quod fulgore suo collustrat cor-
poris artus,

His, inquam, placeant quorum
depicta colore

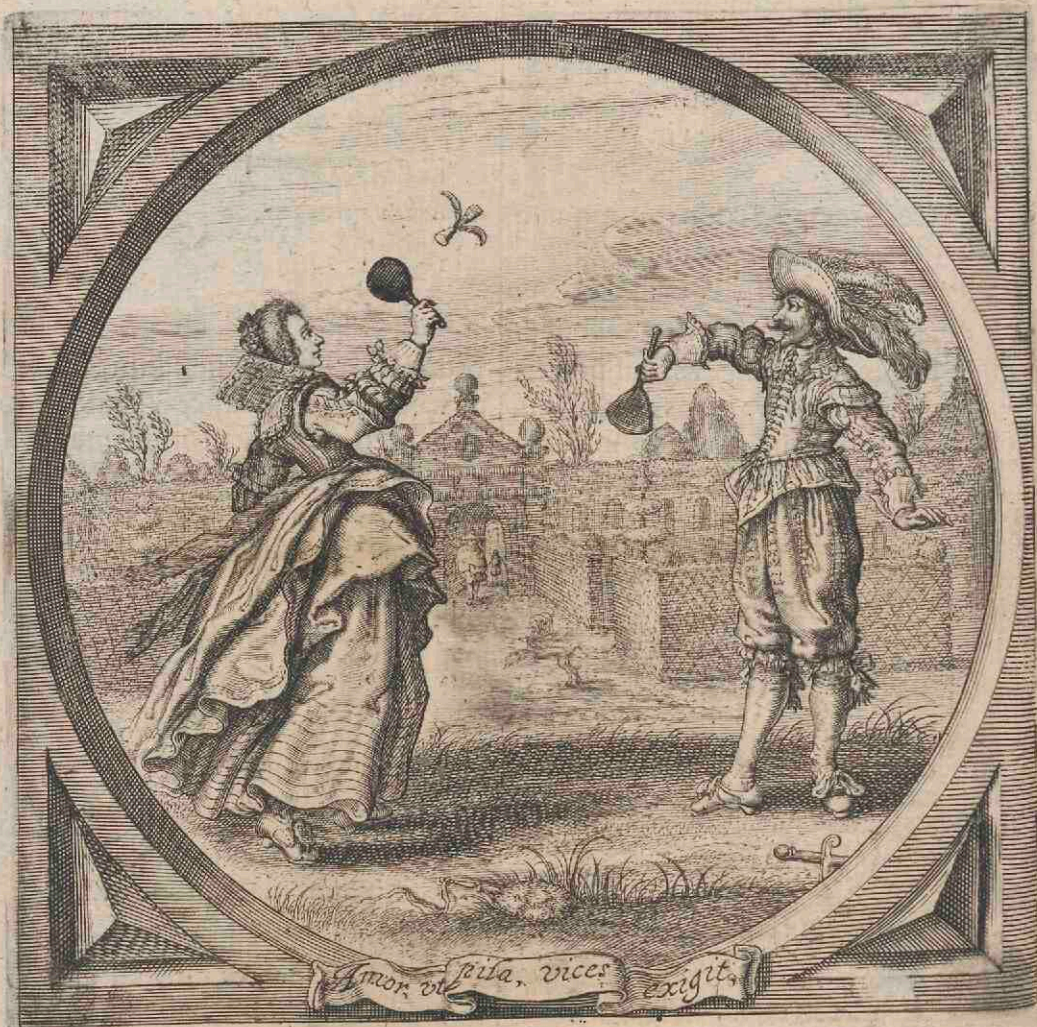
Multiplici est facies, mortalique
arte manuque

Condita, cœlestique ab ima-
gine turpis imago

Diffita, calcatum prodens sine
voce pudorem.

Tu Virtute place, &c.

Amor, ut pila, vices exigit.

De Jong-
gelingh
spreckz

S Oo ghy wilt dit speeltjen leeren,
Soete Vrijster, schoone Blom,
Doet den Vlieger weder-keeren,
Drijft het veertjen wederom;
Want als ick van mijner zijden
Maer alleen en soude slaen,
Dat en sou ons niet verblijden,
Want het spel is stracx gedaen.

Weet

Weet, dat kaetsen ende minnen
 Eyst een over-gaenden bal,
 Anders maectet droeve sinnen,
 Anders heeftet geenen val.
 Liefde doet ons liefde toonen,
 Liefde geeft de liefde kracht,
 Liefde moet de liefde loonen,
 Anders isse sonder macht:
 Wilt dan weder-liefde dragen
 Lief, soo wort ghy ras de bruyt,
 Want ick wilt dan met u wagen;
 Anders, kint, ick scheyer uyt.

Franç. **I** Amais l'amour ne se paye que
 par amour reciproque.

Lat. Et pretium, & merces solus a-
 moris amor.

Beneficium non est aurum, sed
 Amor per quem datur.

Amor enim beneficij anima.

Durissimus est, quem redamare
 piget prius amantem.

Ital. Ama à chi t'ama,
 Respond à chi ti chiama.

Nederd. Antwoort dieje vraeght.
 Mint i liefde vraeght.

Ital. Vna mano lava l'altra, & le due lava-
 no il viso. .i.

Franç. l'Vne main lave l'autre & les
 deux le visage.

Nederd. Als d'eene handt d'ander wast so wor-
 dense beyde reyn.

O een min brengh d'ander in.

Lat. Manus manum fricat, gratia gra-
 tiam parit.

Ferro ferrum acuitur.

Fructus amoris amor.

Amour au cœur me poind
 Quand bien aimé je suis,
 Mais aimer je ne puis,
 Quand on ne m'aime point.

Chacun soit adverty
 De faire comme moy
 Car d'aimer sans party
 C'est un trop grand esmay.

Proverbium Arabicum ex Arpenio.

Excute mihi ignem & allucebo
 tibi. .i. ut Iosephus Scaliger in-
 terpretatur Esto mihi, ero tibi.

Vt ameris amabilis esto.

Amyer sans amour est amer.

Wrientschap van eener zijde en duert
 niet langh.

Χείρ χείρα νεῖν'ῃ,
 Χάρις χάριν φέρει.

Marce, ut ameris ama.

Sit in amore reciprocatio.

Amour est d'amour recompence,
 Et celuy est trop à blamer
 Qui pour le moins (s'il ne commence)
 Ne veut pas, quand on l'aime, aimer.

E

Elck

Elck meynt sijn uyl een valck te zijn.

Vler vryers, die om strijt haer vrijsters dapper presen,
 Beslooten onder een, ick sou haer rechter wesen;
 Gijs hiet sijn liefste moy; en 'tis een leelijck vel,
 Fob noemt de sijne net, en 'tis een morse-bel:
 Guert prijs haer dien hy mint, als geestigh in de seden,
 En daer en is geen sout in al haer domme leden:
 Kees acht de sijne vers, en uytter-maten fris,
 En 'tmeysjen heeft een vel gelijk een drooge vis.

Nae

Nae dat ick had verstaen al wat een yder seyde,
 En wat hy tot een gront van sijn vermeten leyde;
 Soo heb ick dese faeck een weynich overdacht
 En met een kort beraet dit vonnis uytgebracht:
 Hoort, vrienden, met een woort den gront van uwe saken,
 Des vryers gunstigh oog dat kan de schoonheyt maken.
 Elck acht sijn uyl een valck, en boven eygen mal,
 Soo wilmen dat het volck het so gelooven sal.

Hoogd.	E in jeden dunckel das sein awl ein falsch sey.	Non è bello quello que è bello Ital. ma quello che piace.
Ital.	Affectione accieca ragione.	Geē teelick lief noch schoone kool-sak. Nederd.
Spaens.	Cada buhonero alaba sus cu- chillos.	Balbinum polypus Agnæ, dele- Lat. tat.
Franç.	Chaque mercier loue ses consteaux.	Elck sotteke prijsf sijn marotteken. Nederd.
Nederd.	Elck kramer prijsf sijn messen.	A Blacke man a pærle in a womans eye. Engels.
Spaens.	A cada necio agrado su porrada.	Ons oog dat heeft een valschen schijn. Nederd.
Franç.	A chaque fol plaist sa massue.	Elck meynt sijn wyl een Vallick zijn.
Hoogd.	Ein ieder geselt sein weise wbol / Drumb ist landt der narren vol.	Ein ieder narren gefele sein korb. Hoogd.
Nederd.	Elck heeft sijn Gietjen lief al isse be- grommelt.	El desseo haze hermoso lo feo. Spaens.
Franç.	Femme & pierrerie Ce n'est qu'une fantasie.	Le desir rend beau ce qui est laid. Franç.
Hoogd.	Es geht mehr liebs zur Kirchen denn schöns.	Quod fecit quisque tuetur opus. Ovid.
Nederd.	Wijsters schooneht lept in 's Wyers oogh.	Ein jeden kramer sober seinen kram. Hoogd.
		Ognun loda il suo mestiero. Spaens.
		Quien feo ama hermoso le pa- rece.
		Qui aime un laid luy semble beau. Franç.
		Herkhischic gendi hui adetschi Turcks, hosh gelur.

Het selve op eenen anderen sin.

EYgen wooningh, eygen dack,
 Groot voorwaer is u gemack,
 Eygen keucken, eygen heert,
 Groote schatten zijdy weert;

Want al zijt ghy niet te groot,
 Ghy zijt dienstigh voor den noot,
 En al zijt ghy slecht en arm,
 Noch vind' ick u affchen warm,
 Of al zijt ghy somtijts kout,
 Ick ben op u wonder bout,
 En dat even doet my deught,
 En verweckt my soete vreught.

Dus zijt ghy in mijn gepeys
 Beter als een groot palleys,
 Beter (Princen met verlos)
 Beter als een konings hof;
 Want, dit houd' ick wonder vast,
 Groote salen, groote last,
 En, gelijkmen staegh bevint,
 Hooge torens, hogen wint.

Nederd. **D**ijn hier/'tlijn daer/'tmijn
 is het beste.

Lat. Sua cuique prudentia Deus.
 Domus amica domus commo-
 da.

Franç. *Atout oiseau
 Son nid est beau.*

--- non in nidore voluptas
 Summa, sed in te ipso est.

Patriæ fumus igni alieno lucu-
 lentior.

Suum cuique pulchrum.

Suus rex reginæ placet.

*Mesme vn gueux aime l'odeur de son Franç.
 esuelle.*

*Signet herdt
 Ist goldt werth /
 Ist er gleich arm
 So ist er doch warm.*

Hoogd.

*Casa mia! casa mia!
 Per piccina che tu fia.
 Tu mi pari vna badia.*

Ital.

Eygen haert is gout waert.

Nederd.

*Eygen buyl verleet niet.
 Eygen dzeck en stinckt niet.
 Oer bedlaer prijsf sijn nap.
 Oer sot behaegt sijn slap.*

Fen

*Feu toux amour & argent
Ne se cachent longuement.*

*Feu Toux. Amour et argent
ne se peuvent cacher longuement*

De
lough-
man die
de keer-
se draegt
spreekt

ICK woude dese keers wel soo behendigh dragen
Dat ons gebueren noyt haer flicker-licht en sagen,
Want mochte dat geschien, so gingh ick daer ick wou,
En daer kon niemant zijn die my beloeren sou:
Maer wat ick immer doe, men siet de klare stralen
Men siet den hellen glans door al de buerte dwalen;
Hoe ick het vyer bewaer, hoe naeu dat ick het sluyt
Het wilder evenwel, het wilder efter uyt.

Mijn buer-man is bedaegt, mijn buerman heeft gebrekē
 Die voor het meeste deel in oude lieden steken,
 Voor al quelt hem de kuch; maer desen onverlet
 Soo wil de goede man voor al geen eensaem bedt:
 Hy mint een frissche maeght, en besigh in het vryen
 So doet hy grooten weer om desen hoeft te myen;
 Maer t'wijl hy sit en stoft, en maecket al te bont
 Soo komt de loose kuch hem bersten uyt den mont;
 Dies lacht het geestigh dier, en seyt, als in het jocken,
 Dat is geen fluytje, vrient, om vrijsters met te locken,
 Ey lieve! blijft geruſt, en houdt u bedde vry
 Of immer kiest een, die kucht gelijk als ghy.

En quant die hier en daer voor bode wert gefonden,
 Had laetstmael op den wegh een volle beurs gevonden,
 Die gaf hy aen sijn wijf, en seyde; Lieve Trijn,
 Siet hier een rijcke buyt, maer 'tmoet geswegen sijn.
 'Ken hoeve nu voortaan niet, als ick plagh, te wercken;
 Maer niemant, wie het zy, en moettet immer mercken;
 Houdt daerom, houdt gestaeg het geckjen in de mou,
 Trijn swoer het met een eedt, dat sy het helen sou.
 Ten leet als geen en tijt het wijf begon te koopen,
 De man en wou niet meer als boode blijven loopen,
 De dochter kreeg een huyck, een siel, een beste keurs,
 Ist niet een wonder ding! het gelt wil uyte beurs:
 Daer isfet al bekaeyt, de man die wort gevangen,
 Die melt daer sijn bedrogh en al de slimme gangen,
 Daer wort de blijde Trijn een gans bedruckte vrou,
 En al om dat het gelt niet stille liggen wou.

Gli denari sono spiriti folletti.

Eens doen ick was verliefst, al over lang geleden,
 Was Rosemont genoot juyft daer ick was gebeden,

Geen

Geen mensch had noch gemerckt den gloet van mijnen
 Ick meynd' ook doë het vier te houdē indē bant. (brant;
 Ick sou (gelijck het scheen) my wonder koel gelaten,
 Niet op de vrijster sien, niet met de vrijster praten;
 Maer, leyder! doen ick quam daer ick de liefste sagh
 Soo wist stracx alle man wat my in't herte lagh:
 Mijn wesen gaf het uyt, mijn hert begon te springen,
 'kEn konde met geweld mijn sinnen niet bedwingen,
 Niet houden inden bant: ey wat een selsaem dingh.
 Mijn oogh was even-staegh al waer de vrijster gingh,
 Daer was mijn innigh hert, daer alle mijn gepeynsen;
 Ach! een dien liefde quelt hoe qualick kan hy veynsen?
 Dies segh tot besluyt, vier, hoeft, gelt, heete min
 Hoe nau men die bewaert, men houdtse nimmer in:

Dier de schat is is het hert/
 En de hant is by de smert/
 En het ooge swiert altijt
 Daer een jeugdirch herte vryjt.

L'amour la richesse & les deli- Franc.
 ces ne se peuvent cacher.

*Amor fuoco è tosse
 Presto si cognosse.*

Ital.

Quod licet, & possum, conor ce-
 lare furorem;

Attramen apparet dissimulatus
 amor.

Quoque magis tegitur tanto Lat.
 magis æstuat ignis.

Nec latet haustus amor, sed fax
 vibrata medullis

In vultus atque ora redit.

*Amor è tosse è rognà celar non ti be- Ital.
 sogna.*

Sed male dissimulo, quis enim
 celaverit ignem?

Lumine nam semper proditur
 ipse suo.

*Amores dolores ij dineros Spaens.
 Non pueden estar secrados.*

Quis enim bene celet amorem? Lat.

Eminet indicio prodita flamma
 suo.

Si se saben lucubrir amor, riqueza ij
 regalo. .i.

Ne Amor, ne signoria, Vuole compagnia.

ICk kenner twee van een geslacht,
 Van joncks te samen op-gebracht,
 Die waren lefmael onder een
 Met hart en ziel in als gemeen,
 Iae schier als broeders (soo het schein)
 En dit is naeu een maent geleen,
 En fiet! haer vriendtschap is gedaen,
 Haer kennis is te niet gegaen;

Sy ko-

Sy komen noyt in een gelagh
 Daer rust of vrede blijven magh;
 Want d'een en spreekt schier niet een woort
 Of d'ander isfer om gestoort;
 Soo datmen siet een quaden gront
 Daer onlangs vaste liefde stont;
 Nu komt doch, vriendt, en opent my
 Wat dat hier van de reden sy.

Antwvvoorde.

Twee honden t'samen aen een been
 Die dragen nimmer over een;
 Twee ravens teffens op een tack
 Dat is geduerich ongemack;
 Twee mussen aen een koren-aer
 En maecken nimmer vreedsaem paer;
 Twee hanen op een boeren werff
 Die vechten eeuwig om het erff:
 Twee Princen in een Koninckrijck
 Die staen geduerigh ongelijck.
 Maer boven al so rijster nijt,
 En twist, jae veeltijts harde strijt,
 Soo haest als oyt een jonge maeght
 Aen twee op eenen tijdt behaeght;
 Hier baet noch vriendt, noch eygen bloet,
 Een vrijster is geen deelbaer goet.

Franç.

Onques amour & signeurie
 Ne veulent compagnie.

Hoogd.

Zweehunde an einem beine
 Bleiben selten eines.

Spaens.

A dos pardales à una esfiga
 Non a maij ligua.

Inimicitia quam maximæ exa-
 matoria causâ inter rivaies.

Richtcrus
 Axiom.
 æcon. 286

Nec regna socium ferre, nec te-
 d : sciunt.

Seneca
 œdipo.

--- omnisque potestas

Juvenal.

In atiens consortis erit.

Inter

- Lat. Inter rivales vetus atque antiqua simultas
Vsq̃ue fuit, nec adhuc spes bona pacis adest.
- Propert. Rivalem possum non ego ferre Iovem.
- Lat. Dum canis os rodit, socium quem diligit odit.
- Laflant. Nulla vehementior discordiarum causa est, quàm unius foeminae à multis appetitio.
- Nederd. *Is te veel twee liassen in een herck.
Twee groote masten op een schip en boegen niet
Twee maters in een convent en dienen niet.*
- Lat. In amore servus nec dominum fert æmulum.
- Tacit. Semper suspectus invisusque dominantibus quisquis proximus destinatur.
- Spaens. *Ni jamas vi dos señores
Qui quietan juntos mandar.*
- Frang. *Je ne vis jamais deux Seigneurs qui voulsent s'accorder à commander ensemble.*
- Lat. Mons cum monte non miscetur.
- Nederd. *Twee grote meesters konnen haer rijk niet deelen.*
- Vna domus non alit duos canes. Lat.
- μία λόχνη ἔτρεφει δύο ἐρεθάνους.* Griec.
- Vnicum arbutum nō alit duos erithacos. Lat.
- Vnum regnum non fert duos tyrannos.
- Vna respublica non fert duos expilatores.
- La terre ne scauroit estre esclairée de deux soleils, ny une seule ame de deux lumieres d'amour.* Franc.
- Facit huc. responsum Alexandri cum Darius innumera ipsi talenta obtulisset, & Asiam ex æquo dividere vellet, *Neque terram duos soles, neque Asiam duos reges ferre posse.* Lat.
- Hinc in rebus civilibus
- Segnius expediunt commissā negotia plures; Lat.
- More istius animalculi, quod, ob pedum multitudinē, Centipedam nuncupant; reptilium tamen omnium tardissimum esse tradunt. Ex hoc fonte
- An unus pluresve legati mittendi, & similia à Politicis moventur.
- Vid. Marsilius Legat. l. 2. differt. 7.*

Met arbeydt krijgmen vyer uyt den steen.

Siet hier, ghy koele vryers, fiet
 Wat doet de vlijt en moeyte niet?
 Als ick eerst desen steen bequam,
 En van den stueren ouer nam,
 Doen wasse raeu, en ongebout,
 En dan noch hart en wonder kout,

Noyt mensch en dacht, die hem besagh,
 Dat eenigh vyer daer binnen lagh;
 En efter als ick eens begon,
 En sloeger op al wat ick kon,
 Doen zijnder, door gestadigh slaen,
 Veel helle voncken uyt-gegaen,
 En die nam ick wel neerstigh waer,
 En dus zijn al mijn saken klaer:
 Want fiet! mijn heert, die niet en was.
 Als vuyl gemul, en enckel as,
 Die blinckt nu van een helle vlam,
 Die uyt mijn vlijt haer voetsel nam.

De Vrijster, die ghy heden fiet,
 Die my nu handt en herte biet,
 Was noch in't eerste van de mey
 Soo hart gelijck een blaeuwve key,
 Soo koel gelijck als killich ijs,
 En tegen my geweldigh vijs;
 Maer na dat ick met staege vlijt,
 Geen moeyt, of pijn en heb gemijt,
 Soo is het stuck soo ver gebracht,
 Dat sy nu soetjens op my lacht,
 Dat sy my valt tot inden arm,
 En hierom sijn wy beyde warm.

Siet, Vryers, fiet dit koomter van,
 Wanneer men doen en lijden kan.

Wel ghy, die treurigh sit en klaegt,
 Dat ghy bemint een koele maegt,
 Dat ghy een grilligh meysjen vrijt,
 Daerom ghy groote smerte lijt,
 Mach ick u bidden, lieve vriendt,
 Indien u slechts de vrijster diendt,

Soo schept een moedt, en lijt de pijn,
Gewis het sal eens beter zijn;
Want fiet! door vlijt en soet gevley
Soo kreegh ick vyer uyt dese key.

Nederd. **D**estadige jager vangt het wilst.
Aenhouden doet verkrijgen.

Franç. *Continueuse goustiere*
Romp la pierre.

Lat. --- labor omnia vincit
Improbis.

Engels. A muse in timemay bite a two a cable.

Griecx. Πόνος ἐν κλείας παλῆρ.

Hoogd. Sleis bricht Eys.

Lat. Par est fortuna labori.

Labor bonæ gloriæ pater.

Ferreus assiduo consumitur annulus usu.

In via virtuti nulla est via.

Salust. Vigilando, agendo bene, consulendo prosperè omnia cedunt.

Nul bien sans peine.

Franç.

Die in Venus hof wil wandelen
Moet stout versoeken en sachtjens
handelen. Nederd.

Nihil unquam vehementer im- Lat.
peravit sibi humanus animus,
quod non effecerit.

A la larga el galgo a la lievre Spaens.
mata. i.

A la longue le levrier tue le lievre. Franç.

--- nil fine magno Horat.

Vita labore dedit mortalibus--

Πρεπόντων πόνων πωλῶσιν ἡμῖν Epich.
πάντα

Τ' ἀγαθὰ οἱ θεοί. i.

Convenientibus laboribus vendunt nobis omnia bona Dij.

El fuego y el Amor No dicen ve te a tu labor.

De
Lolster
sprceekt

Ick hebbe veel te doen in huyselicke saecken,
Mijn heert is ongedweylt, mijn bedde noch te maecken,
Mijn keucken ongeschickt; en des al niet te min
Te gaen tot mijn beroep en heb ick genen sin.
Dan ymant sal misschien hier van de reden vragen,
Wel Vrijsters, tusschen ons, ick sal het u gewagen;
Het vyertje datje siet dat bindt my aenden heert,
Dat houdt gelijk een pick, en treckt gelijk een peert.

Dus

Dus schoon ick somtijts meyn in haesten voort te treden,
 Ick huycke wederom, en sijge nae beneden,
 Soo dat ick menighmael, dewijl ick niet en doe,
 Mijn tijdt verloopen sie, en ick en weet niet hoe.
 Het is een selsaem dingh, het luchtje van de kolen,
 Dat kruypt my door het lijf, en doet mijn sinnen dolen
 Als in een soeten droom: ô krachtigh lolle-vier,
 Al moet ick elders sijn, noch blijf ick ester hier.
 Siet dus ben ick gestelt, wanneer mijn losse sinnen
 Haer geven aen de jeugt, en hellen om te minnen;
 VWant als ick met den geest ontrent de liefde dwael
 Soo blijf ick daer ick ben, al rijs ick menigmael.
 Noch vaer ick even soo, wanneer ick ben geseten,
 Daer eenigh rustigh quant my doet sijn liefde weten,
 My opent sijn gemoet, my geeft een soeten praet,
 'kEn weet niet hoe de tijdt soo veerdigh henen gaet.
 Ist niet een vreemde saeck! al wort om my gesonden,
 Al roept my ander werck, ick sitte vast gebonden:
 De Liefde met het vier is hier in eens gestelt,
 Sy dwingen met vermaeck, en door een soet geweld.

Spaens. **E**l fuego y el Amor
 No dicen, Ve te a tu labor. .i.
 Franç. Le feu & l'amour ne disent
 Jamais, Va a tes besognes.
 Nederd. Twee liefstiens met hun beyden
 Hoe nood' ist datse scheyden.
 Lat. Quicunque amat jam oblitus est
 sui.

Diogenes dicebat,
 Amorem esse otiosorum nego-
 tium.
 Si quis amore calet, consueta
 negotia cessant.
 Syr. 36. La beauté de la femme surpasse tous
 les desirs de l'homme.

Veteres Venerem cochleâ se-
 dentem pingebant, ut docerent
 otiosorum hominum esse amo-
 rem.

Richers:
 Axiom.
 econom.
 31.

Een warm bed / en een leupen eers/
 sijn als twee ghelieven / sp' konnen qua-
 lick scheyden.

Nederd.

Ardet amans Dido, traxitque per ossa viro-
 furorem,

Non cæptæ assurgunt turre, non arma
 juvenus
 Exercet, portusque aut. propugnacula
 bello
 Tuta parant: pendent opera interrupta,
 minæque
 Murorum ingentes, æquataque mœnia
 cœlo.

Nemo

Nemo potest Thetidem simul & Gala-
team amare.

Hoort, gesellen, hoort een saeck
Eerstmael dienstigh tot vermaeck,
Dan oock nut voor yder man,
Diese recht gebruycken kan:
Ick ben van soo lossen sin,
Dat ick twee gespelen min;

Twee

Twée besitten mijn gepeys
Bey gelijk op eene reys ;
D'een' is Galatee genaemt,
D'ander Thetys wijt befaemt ;
Thetys woont ontrent de zee ,
Aender heyden Galatee ;
Thetys praet my van een schip
Van den oever, van een klip,
Van den haringh van den vis
Die in zee te vangen is.

Maer de rappe Galatee
Spreekt my van het weeligh vee,
Van de bemden, van het lant,
Daermen saeyt of bomen plant,
Van het velt en lustig wout,
Daermen duyfsent schapen hout,
Van de dreven, van den laen
Daer de groene linden staen.

Thetys doet my langh verhael ,
Al in ronde vissers tael ,
Hoemen haring-netten breyt,
En dan op de duynen spreyt,
Hoe men bot, en scharren vangt,
En dan aen den oever hangt ;
Hoe in haest een eenig man
Hondert vissen vangen kan.

Galatee en haer verstant
Is hier tegen aen gekant,
Die meynt dat oock verse vis
Niet als enckel stanck en is,
Die en acht geen souden stroom,
Maer alleen haer soeten room,
Hare boter, haren kaes ,
Dat is (meyntse) beter aes.

Spreeck ick gunstigh van het velt,
 Dan is Thetys gants ontfelt;
 Prijs ick eens de rijcke Zee,
 Dan vergram ick Galatee;
 Ben ick op sijn boers gekleet,
 Dat is Thetys wonder leet;
 Gae ick als een vissers maet,
 Dat acht Galatee quaet,
 Draegh ick eens een platten hoet
 Als by ons een harder doet;
 Thetys seyt van stonden aen,
 Wat een boer komt hier gegaen!
 Neem ick dan eens vissers tuygh,
 Blaeuwe mutsen, buyten ruygh,
 Galatée spotter met
 Als ick die maer op en set.

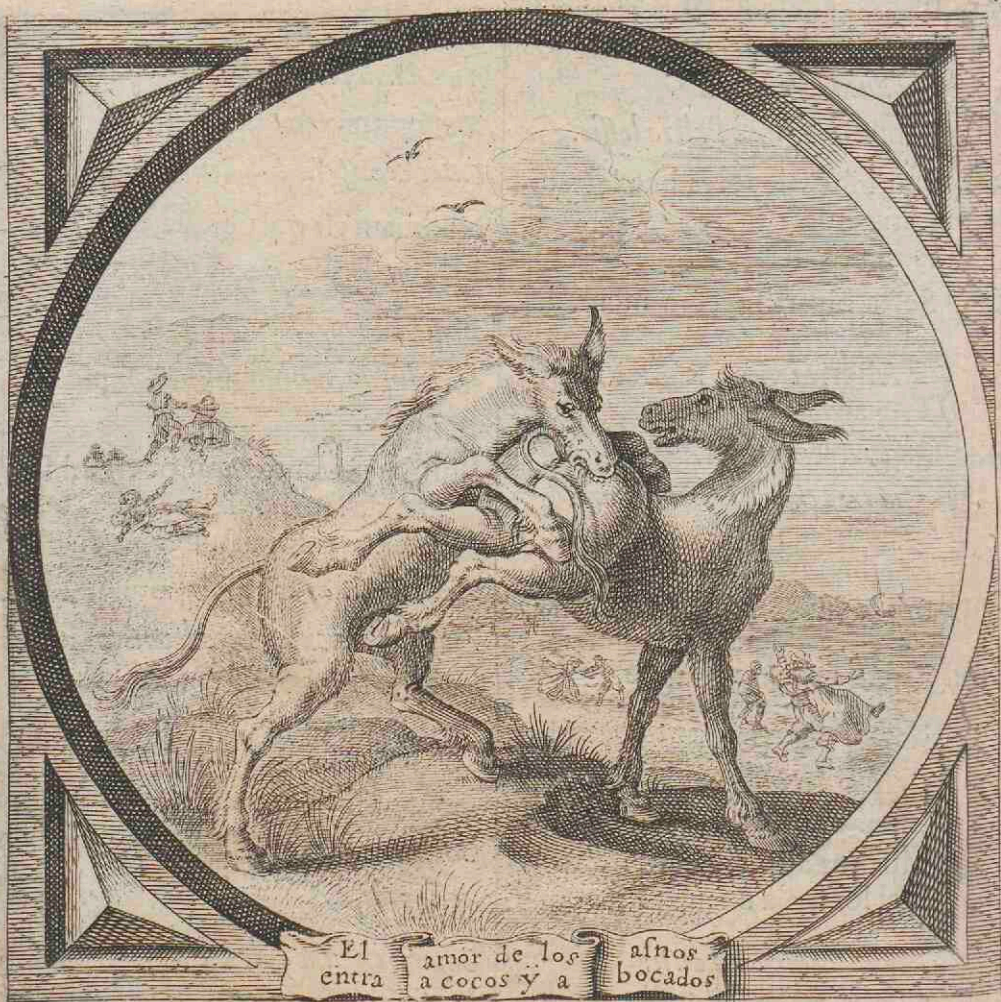
Siet dus loop ick jaren langh,
 Maer ick jage sonder vangh,
 Iuyft gelijk het hem geschiet
 Die twee hasen teffens fiet,
 Die twee hasen bey gelijk
 Meynt te lichten van den dijk.

Ach, die soo onseker jaegt
 Selden dat hy niet en klaegt.

Wel, ghy vryers, voor besluyt
 Treckt hier desen regel uyt,
 Twee te lieven is verdriet,
 Want soo doende vangtmen niet.
 Houdt dan liever dese leer,
 Eene vrijster, sonder meer.

Lat.	N emo potest Thetidem simul & Galateam amare.	Quien à dos señores ha de ser- vir	Spaens.
Griecx.	Οὐ δύνασαι τέτιδος τε καὶ γαλατείας ἐρᾶν.	Al uno ha de mentir.	
Ital.	<i>Chi due lepre caccia Una non piglia è l'altra lassia.</i>	<i>Qui à deux maistres servira Aun d'iceux il mentira.</i>	Franç.
Lat.	Qui binos lepores una lectabitur hora Is neutrum capiet.	<i>Tusschen twee stoelen in d'assen. Entre deux selles le cul en terre.</i>	Nederd. Franç.
Ovid.	Secta bipartito cum mens discurret utroque, Alterius vires subtrahit alter amor.	Nusquam est qui ubique est. <i>Non si può insieme bere è fischiare Non si può insieme suffiare è succhiare.</i>	Lat. Ital.
Hoogd.	Sake viel / bache lutzel.	Pluribus intentus minor est ad singula sensus. Hoc age.	Lat.
Franç.	<i>Qui trop embrasse mal estraint.</i>	Spartam quam nactus es orna.	
Ital.	<i>Chi tutto vuole de rabbia more Chi tutto abbraccia nulla stringe.</i>	Σπάπτω ἐλαχες ταύτῳ κόσμη. Griecx.	
Hoogd.	Die veel ansehē / enden wenig.	<i>Quien pequenna heredad tiene a passos la mide.</i>	Spaens.
Nederd.	Die veel ambachten leert / doeter seldom een wel. Twaelv ambachten / dertien ongelucken.	Qui à une petite terre la mesure avec les pas.	Franç.
Spaens.	Muchos ajos en un mortero Mal los maja un majadero.	<i>Chi ha un porco quello facilmente ingrassa.</i>	Ital.
Franç.	<i>Plusieurs aulx en mortier Mal les peut un pilon piler.</i>	<i>Chi n'a ch' uno solo occhio si spesso forbe.</i>	
Syr. cap. 21. 10.	Mijn kint steecht u niet in veelderley handel / want so ghy menigerley hoorz neemt / so sult ghy geen hoordeel doen.	Die maer een ooggh en heeft bewaertse wel.	Neaerd.

El amor de los asnos entra à coces y a bocados.

El amor de los asnos
entra a cocos y a bocados

Een Ridder uyt het Britten-landt
Gingh dwalen aen de Zeensche strandt,
En hadde (soo het schein) gesien
Hoe dat aldaer de jonge lien
Haer gaen vermaecken aen de Zee,
Niet verre buyten Zierickzee ;
Hy sagh het als een selsaem dingh
Dat vry wat uyt de regel gingh,

En daer-

En daerom heeft hy't ons vertelt
Gelijck hier onder is gestelt :

Ick quam eens treden op de strant,
Daer ick veel jonge lieden vant,
Ick sagher ses of seven paer,
Den eenen hier, den genen daer,
Maer boven al soo wasser twee
Die gingen veerdigh na de zee,
Een yeder had een jonge maegt
Die hy tot in het water draegt;
En of de vrijster vreesse kreegh,
Iae schier van angst ter neder seegh,
Oock hem met bleecke lippen badt,
Noch gingh hy dieper in het nat,
Tot dat het water wert gesien
Tot aen, jae boven, hare knien,
En noch ist niet genoegh gedaen
Het moester vry wat holder gaen;
Ten lesten neemt de losse quant
En giet oock water metter hant,
Inyft als Diana voortijts plagh
Als sy Actæon by haer sagh;
Hy goot het water hier en daer
Tot in haer schoon gekrinckelt haer,
Soo dat het 'rgeen eerst geestigh stont
Geleek een natten water-hont.

Ten lesten als de joncker sagh
Dat hy niet hooger op en magh,
Soo keert hy weder naer het droogh,
Want hy sagh tranen in haer oogh;
Maer stracx soo loopt hy van de strant,
En treckt haer naer het mulle sant;

Hy leyt haer op een hoogen duyn,
 En rolt dan van de steyle kruyn,
 Tot onder in het lage dal,
 En daer eens weder even mal;
 Hy sout haer in het gulle fant,
 En stroyt het stof aen alle kant;
 Hy laet niet af, hoe datse wijckt,
 Soo datse naeu een mensch gelijckt.

Ick sach daer by een oude vrou,
 Die vraegd' ick wat dit seggen wou,
 En wat de vrijster had gedaen
 Om dit soo uyt te moeten staen,
 Of sy oock yemant had misfeyt
 Dat sy in't water wert geleyt;
 Of dat sy van een dollen hont
 Haer in het lijf gebeten vont.

Het wijf verklaerde datter niet
 Van 'teen of 'tander was geschiet;
 Maer (sprack sy) hoort eens wat het zy,
 En sit een weynigh nevens my,
 Het is een wijse van het landt,
 Dat yemant in sijn eersten brandt,
 Ontrent den soeten meye tijt
 Met vrijsters in den duyne rijt;
 En isser dan een geestigh dier
 Hem oorsaeck van sijn eerste vier,
 Soo gaet hy dus met haer te werck,
 En al op seker oogh-gemerck:
 Ghy, hoort doch waerom dit geschiet,
 Het is vermits hy daer uyt fiet
 Hoe sich de jonge vrijster heeft,
 Als hy soo selsaem met haer leeft,

Of sy oock dan een jongman viert,
Dan offe luy en leelick tiert;
En of haer eertijts soet gestel
Verandert in een norts geswel;
En als het eens is uyt-gemalt
Dan let hy hoe sy hem bevalt,
En of hy vorder dient te gaen,
Dan of sijn vryen heeft gedaen.
Wat dunckt u doch van dese wijs;
Voorwaer sy dunckt my wat te vijs
Seyd' ick, en, ginght nae mijnen fin,
Ick noemde dit een Esels min;
Want als dit ombelompen beest
Ontrent sijn ongesouten geest
Sijn eerste minne-stuypen voelt,
Dan isset dattet bijster woelt,
Het vliegt in haest het veulen toe,
Het brijft en bijt, men weet niet hoe;
Het schuymbeckt door onstuymigh bloet,
Het slaet geduerigh metten voet;
Het baert en springht aen alle kant
Iuyft als de vryer aen de strant.

Wel nu, ghy die noch heden vrijt,
Maeckt datje vry wat heusscher zijt;
Laet menschen, esels in verstant,
Ondecken haren minne-brant
Door raeu, door plomp en vreemt gelaet
Dat uyt den peyl van reden gaet.
Ghy, denckt dat in de soete pijn
Niet beter is als heus te sijn,
Want Venus kint is moeder naeckt,
Ten dient maer sachtjens aengeraeckt.

Dit sprack de Ridder al te mael,
 En 'tcluyde wel in sijne tael;
 Dan of het hier wel is gefeyt
 Dat dient wat naerder over-leyt;
 Wat my belangt, ick vinder wat
 Dat dienstigh is te zijn gevat.

Spaens. **E**L amor de los asnos entra a
 coces y a bocados.

Franç. *L'amour des asnes commence par
 ruades & morsures.*

Nederd. *Als een boer bijt
 Hy stoot of snijft.*

Franç. *Les amours des gens rustiques se
 font à coup de poings;*

Car ils font accoustumez de dire.

Franç. *Gens qui s'entre aiment
 De pierres s'entre ruent.*

Spaens. La cox de la yegua no haze mal
 al potro.

Franç. *Coup de pied de jument ne fait
 mal au poulain.*

Virgil. Malo me Galatea petit lasciva
 puella.

Lat. Rusticus est si quem rusticus u-
 rit amor.

Nederl. *Blompe sin
 Blompe min.*

*Als een hont permant troetelt / soo
 maecht hy hem beslicht.*

*Als een Esel permant liebe kooft / soo
 schopt hy hem blaetwe leden.*

*Van Esels en heeft men niet als bee-
 sten en voet-slagen.*

Te tuus iste rigor, positique sine arte ca-
 pilli,
 Et levis egregio pulvis in ore decet;
 Quemque vocant alij vultum rigidum-
 que truceque,
 Pro rigido, Phædra iudice, fortis erit.

Ovid.
 Epist.
 Phæd.
 Hippol.

*Expressit hoc in Polyphemi crudis a-
 moribus Ovid. Metam. lib. 14.
 ubi inter cetera Polyphenum
 ita loquentem introducit.*

Certè ego me novi, liquidæque in ima-
 gine vidi
 Nuper aquæ, placuitque mihi mea for-
 ma videnti.

Lat.

Aspice sim quantus, non hoc est corpo-
 re major

Iuppiter in cælo (nam vos narrare sole-
 tis

Nescio quem regnare Iovem) coma
 plurima torvos

Prominet in vultus, humerosque, ut lu-
 cus, obumbrat.

Nec mea quod duris horrent densissima
 fetis

Corpora turpe puta; turpis sine frondi-
 bus arbor

Turpis equus, nisi colla jubæ flaventia
 velent,

Pluma tegit volucres, ovis sua lana
 decori est:

Barba viros, hirtæque decent in corpore
 setæ.

Vnum est in media lumen mihi fronte,
 sed instar

Ingentis clypei &c.

Dona ipsius amatoria aqne cruda.

Inveni geminos qui tecum ludere possint
 Villofa catulos in sumis montibus urse.

Two

Two dogges strive for a bone, and the thirt taket it away.

Ghy die tot u gebruyck yet zijt gesint te leeren,
 Wilt oock een vlijtigh oogh op dese printe keeren;
 Twee doggen (soo ghy fiet) die knorren tegen een,
 Die vallen over hoop, en vechten om een been:
 Maer onder het geschal van bassen, huylen, krijten,
 Van dapper over-handt sich in het lijf te bijten,
 So koomter noch een hondt, de slimste van den hoop,
 Die neemt het hachtjen wegh, en steltet opten loop;

De vechters (als de gal een weynigh is geseten;
En datse bey gelijk wel moede zijn gebeten)
Gaen soecken naden bout, maer sien geweldighe slecht
Vermits sy niet en sien den loon van haer gevecht:
Sy vinden niet een fier voor hun te zijn gelaten,
Als schuym en vlocken hayrs, die vliegen achter straten;
Dies gaen de rekels heen, aen alle kant gewont;
Maer een die looser was die heeft den vetten mont.
Dit fietmen menigmael, en over al geschieden,
By Vorsten, by het volck, en oock by jonge lieden,
Een saecke, soete jeugt, die ick voor desen sagh
Wil ick tot u bericht hier brengen aen den dagh:
Twee vryers, die gelijk een rijcke vrijster minden,
Zijn besigh om met ernst haer saecken aen te binden;
Een yeder poogt om strijt te doen al wat hy kan,
Op dat hy krijgen mocht den naem van echte man:
Een yder boven dat gaet neerstigh over-dencken
Waer door, en hoe hy sal sijn mede-vryer krencken;
Siet daer van stonden aen soo weet men in de Stadt
Wat yeder van der jeugt wel eer bedreven had:
Daer koomtet aen den dagh al watter in de scholen,
Al watter buyten 'slands of elders was verholen;
Men wijft in't openbaer als met een vinger aen
Wat yeder inder jeught voor grillen heeft gedaen:
Hier op hy, dien het treft, wil sijn sijn eere rechten,
Daer valtmen in krakeel, daer gaetet op een vechten,
Daer krijgt de jongste wulp voor eerst een diepe steeck,
Soo dat hy vluchten moest, en uyt den velde weeck;
Dit klonck door al het landt, dies riepen al de vrienden
Dat voor de jonge maegt de vryers niet en dienden;
Sy wort daer op gelaft de vechters af te slaen;
En wat men haer ghebiedt dat is terstont gedaen.
Maer een die dit vernam, en al den handel wiste,
En die oock even selfs op dese waters viste,

Set stracx, en met bescheyt, sijn beste suycken uyt;
 En eer het yemant weet, de Vrijster is de bruyt,
 De maegt een echte vrou; daer gaen de vechters henen,
 Een ander heeft de Bruydt en sy de blaeuwwe schenen:
 Siet t'wijl het grilligh volck is tegen een geset
 Een die maer stont en keeck die leyt de vrijster met.

Lat.

Dumos concussi sustulit al-
 ter aves.

Sic vos non vobis vellera fertis
 oves.

Sic vos non vobis mellificatis
 apes.

Sic vos non vobis fertis aratra
 boves.

Franç.

*Tel bat les buissons
 Qui n'a pas les oisillons.*

Die 'tgeluckt heeft leydt de bruydt ter Nederd.
 herche.

Op en heeft het nestjen niet die het
 weet/maer die het rooft.

D'een klopt op de haeghe/maer d'ander
 krijgt de vogels.

La robba non è de chi la fama di Ital.
chi la gode.

Menig man byengt de sale op de mer- Nederd.
 rie/en een ander rijt op.

*Le bon veneur ne prend
La beste qui se rend.*

De
lager
spreekt

AL heb ick tot het wilt een wonder groot verlangen,
Noch sal ick geenen haes op sijnen leger vangen ;
Ick sceppe meerder lust wanneer hy vaerdich loopt,
Want'theeft doch beter geur al watmen diere koopt.
Wel op dan, vluchtich dier, waerom hier stil geseten ?
Ghy dient niet sonder sweet, en sonder stof gegeten,
Dat is u beste saus ; u spier en smaeckt ons niet
Als ghy u sonder loop dus aen den lager biet.

Ist niet een selsaem dingh? ick weet een jonge vrijster
 Die moy, die geestigh is, en singt gelijk een lijster,
 Die streelt my wonder sacht, en spreeckt geduerig schoo,
 En des al niet te min ick acht het niet een boon:
 'Ken weet niet hoe het kooft, sy kan mijn wilde sinnen,
 Sy kan mijn grilligh hert met vleyen niet gewinnen,
 Ick sie het alle daegh, al heb ick ongelijck,
 Hoe sy my naerder komt, hoe dat ick verder wijck.
 Daer woont in tegendeel hier onder onse bueren
 Een ander weeligh dier vol alderhande kueren,
 Een trots een spijtigh ding dat my geduerigh quelt,
 Dat my gants selden spreeckt, en veel te leure stelt.
 Hoe moet ick menigmael ontrent haer deure dwalen,
 Oock als de koude snee komt uyt den hemel dalen!
 En des al niet te min, ick bender mee gepast,
 En voel dat my het vier oock in de koude wass.
 Wel vryers, naer ick sie, wy slachten hier den Iager,
 Die prijst den snellen haes, al is het wildt-braet mager;
 De moeyte wet de lust, soo datter niet en smaect
 Als dat hem draven doet, en moede leden maeckt:
 Al watmen heeft besuert, dat wort met vreucht gegeten
 Al wat ons moeyte kost dat wordt met lust beseten.
 Dus vrijster, wieje zijt, wilt noyt te veyligh zijn;
 Geen vreugt en heeft vermaeck als na voorgaende pijn.

Lat.

L Aboriosi amores jucundif-
 simi.

Quantò amatori minus est spei
 tantò magis uritur.

Miles est amor, nec umbram
 ferre inertiae potest.

Nos magis adducto fructus de-
 cerpere ramo

Quam de cælata sumere lance
 iuvat.

Merx ultronea putet.

Militiae species amor est decedi-
 te segnes: non sunt hæc &c.

Quod venit ex facili faciles se-
 gnesque tenemus

Quod spe quodque metu tor-
 fit habere iuvat.

Obsequium delatum plerumq;
 ingratum.

H 3

Lat.

Gebo.

Nederd. Geboden dienst is ontweert.

Reemt van liefde moept en pijn/
De liefde sal geen liefde zijn.

Nederd.

Lat. Nil magis amorem incendit
quam carendi metus.Quel è dolce à ricordare
Che fu duro à supportare.

Spaens.

Nolo quod cupio statim tenere
Nec victoria mi placet parata.

Τὰ καλὰ δύσκολα.

Griex.

Franç. Qui n' aime la chasse qu' en la prise
Il est veneur de basse mise.

Amore non è senza amaro.

Ital.

Nederl. Dat met arbejdt verkerenhen is wordt
met minne beseten.

Amor odit inertes.

Lat.

Militat omnis amans.

*Nos magis adducto fructus decerpere ramo
Quam de cælatâ sumere lance juvat.*

*Het beelt moeste zijn een Vrijster die een porceleyne schotel met
freyten een Vryer aenbiet, de vryer sich van de vrijster tot een
freyt-boom keerende om selfs te plucken.*

De
Vrijster
die het
fruyt de
Vryer
aenbiet,
spreekt
aldus:

Hoe meughje doch beminde vrient
Met dus veel moeyten zijn gedient ?
Met verr' te reycken zijn gepast,
En doen u desen over-last ?
Ghy reyckt hier nae een hoge tack,
Niet sonder pijn en ongemack ;
En siet ! u maet klimt in een boom,
Gewassen aen een diepen stroom ;
Gewis indien hy neder viel
Sijn lichaem ware sonder ziel ;
Of (schoon hy dedet sonder leet)
Soo scheurdt hy licht zijn beste kleet :
En kijckt doch watje plucken kondt
Ten dienste van een gragen mondt,
Dat is ten vollen hier bereydt,
En wort u gunstigh voor-geleydt ;

Siet

Siet hier een schotel wonder reyn,
 Siet hier een aerdigh porceleyn,
 Daer liggen fruyten menichfout,
 Soo geel gelijk als enckel gout,
 Daer liggen rijpe vruchten in,
 Ghy, kiesten een naer uwen sin;
 Hoe is het niet het beste goet
 Daerom men weynigh moeyte doet?

Ick danck, ick danck u, liefste kint,
 Maer ick en ben doch niet gesint
 Tot 'tgene ghy nu hebt geseyt,
 'Ken wil niet datment voor my leyt;
 Want schoon al reyck' ick naer een tack,
 Niet sonder eenigh ongemack;
 En schoon ghy biedt my vruchten aen
 By yemant anders af-gedaen,
 Geloofstet vry, beleefde maegt,
 Dat is geen ooft dat my behaegt.
 Een tack met krachten neer gedrukt,
 Een vrucht met eyger handt gepluckt,
 Een peer die hoogh en vluchtrigh hangt,
 Die is het daer men naer verlangt;
 Want noyt en zijnder fruyten soet
 Dan als de plucker klimmen moet.

De
 Vryer
 naereen
 tack
 reyckē-
 de, ant-
 woort:

Chi di gatta nasce, sorci piglia.

Al wat van katten spruyt dat is geneygt te muysen;
 Al wat van apen komt dat is gefint te luyfen;
 De jongen van den uyl of van den vleder-muys
 Zijn 'snachts meest op dé loop en 'savonts seldé thuys;
 De jongen van den vos die willen hoenders vangen,
 De jongen van den wolf die gaen haer moeders gangen,
 Al wat van seugen koomt dat wentelt in het slijck,
 En wat een exter broet dat huppelt op den dijk;

Wat

Wat eyfter yemant meer? fiet alderhande jongen
 Die pijpen even soo gelijk de moeders songen:
 Tis seker, dat de tijdt den ingeboren aert
 Oock inde menschen selfs ten lesten openbaert.
 Wel hier op dient gelet, voor die een vrouwe soecken,
 Want 'tis een vaste leer, sy komt uyt wijse boecken;
 'tMach zijn, dat ons het bloet in eenigh deel bedriegt,
 Maer selden dat in als het eerste wesen liegt.

*Aunque vistsys la Mona de seda
 Mona se queda.*

AL heeft de Sim een gulden rock,
 Noch isfet niet als enckel jock;
 Want schoon sy met een groote pracht
 Wort deftich in het spel gebracht,
 En datse voor den eerlten mael
 Koomt prachrich treden op de sael,
 Coomt wonder moedigh aen den dagh,
 Sy is een aep, gelijkse plagh;
 Want eermen noch de rolle sluyt,
 Soo kijken hare grillen uyt.
 Want sijde, gout, fluwel, satijn,
 En sijn alleen maer enckel schijn;
 » De vosch die huppelt nae de poel
 » Al faet hy op een gouden stoel.

Lat.

Quī fieri, si sunt vires in se-
 mine amorum,
 Et Iovis & Ledaē filia casta po-
 test?

Il cerchio non fa la taverna.

Itak.

l' Habito non fa il monacho.

Vna pecora con la lana d'oro.

I

Il son-

- Franç. *Il souvient tousiours robyn de ses flustes.*
 Ital. *Non è possibile cavar la ranocchia del pantano.*
 Franç. *Il y a beaucoup de chapperons de ve-lours mais peu de damoiselles.*
Les habits reluisent en court mais non pas les gentil-hommes.
 Spaens. *Seda y raso non dan estado.*
 Nederd. *Een aep is een aep al dyogse een gou-den huyf.*
 Lat. *Simia est simia, licet aurea ges-tet insignia.*
 Nederl. *Ten sijnal geen kochs die lange mes-sen dragen.*
De hapen maect den munnick niet.
 Lat. *Simia sit galeata licet vel acina-ce cincta,*
 Hauran. *Arce*
 vire. *Simia semper erit.*
 Ital. *Aranna quien te aranno? otra a-ranna comme ijo. .i.*
Aragnée qui t'a faite? un autre araignée comme moy.
 Franç. *La fille de la putaine ose sa mere de doubte.*
Le bon sang ne peut mentir.
 Nederd. *Wat hoornen heeft wil steken.*
 Franç. *N'achetes point l'asne d'un muletier Ny te marie avec la fille du taver-nier.*
- Qui est fille de gelinette,*
Elle ne peut qu'elle ne gratte.
 Nederd. *'Twil al nupsen wat vā liattē koomt.*
Al wat reutjen hiet wil aen de wandt pissen.
 Engels. *Blacte wille take not other colour.*
 Proverb. *Quelle est la mere, telle est la fille.*
 Hebraic. *Ne compara à cane malo catu-lum.*
 Ezech. 16. *De buena vid planta la viña*
 T de buena madre la hija. *Spaens*
De bonne vallee la vigne,
De bonne mere la fille. *Frang.*
E viperā rursum vipera. *Apoc. ad Erast ubi Crisp*
Blacuthe dymben krijghen blacuthe jongen.
Der has will alle zeit wider da er gevors-sen ist. *Hoogd*
De hat marries a wise out a June / or *Engels*
Alchouse: bines a horse a smith field /
and hires a serrant in Paules: sal ha-re a Jade to his horse / a knave for his man / an arrant honest woman to his wife.
Naturz is ons naeste gebruy. *Nederd.*
Naturz trecht meer dan seben peerden.
Liattē kindzen nupsen geern.
t Appellen sutaecht ghemeentlijck bo-nigh.
d'Exter kan haer hippelen niet laten.
Sendt een kat in Enghelandt sy sepd maetw alse weder koomt.

Nederd.	Lam lam is des wolfs vesper kloek.	Soo voor / soo nae.	Nederd.
	Natur? gaet voor de leer.	So de sucht / soo de byacht.	
Juvenal. Sat. 6.	Scilicet expectas ut tradat ma- ter honestos Atque alios mores quam quos habet? ---	Quaet boetsel quaet byoetsel.	
		Quaet ey quaet kiekent.	
		Soo voor gepepen / soo nae ghedanst.	
Spaens.	De casta le viene al galgo de te- ner el rabo largo. .i.	Wie der vogel / soo das eye.	Hoogd.
	De race vient au levrier d'avoir la queue longue.	Woh-vogel / boh-eye.	
		Ein eul heekt kein blauro fuff.	
Nederd.	Dat de wint hondt een langhen steert heeft komt hem van sijn geslachte.	Ein eul heekt kein falschen.	
		Κανὲ κ'ορν Θ., κανὸν ὄρν.	Griecx.
Spaens.	Per mucho que desmienta cada qual Siempre buelve al natural.	Mali corvi malum ovum.	Lat.
		Becco fa becco.	Ital.
Franç.	Pour beaucoup qu'un chacun se de- smiente toujours il revient à son naturel.	E squilla non nascitur rosa.	Theog.
		Chi de Gallina nasce, convien che rupsa ò che razzoli.	Ital.
Spaens.	Salto la cabra en la viña Tambien saltara ha hija.	Katzen finder semen wol mausen.	Hoogd.
Franç.	La chevre est sautée en la vigne, Aussi y sautera la fille.	De noble estocq, riche plantage.	Franç.
Nederd.	Set een lisch-vors op een stoet Dy wil weder nae den poel.	Ie misch agatfdan irak dushmas. .i.	Turcks.
Spaens.	Xabonar cabeça de asno, perdi- niento de xabon. .i.	Der apffel sellt nicht weit vom baum.	Hoogd.
	Savonner la teste d'un asne c'est per- dre le savon.	Si damnosa senem juvat alea, ludit & hæres	Juvenal. Sat. 4.
		Bullatus, parvoque eadem mo- vet arma fuitillo, &c.	
Hoogd.	Die fieslin haissen all / wie ihr mutter geiß.	Sic natura jubet. ---	

*Pere é donne senza rumori
Sono stimate gli meliori.*

Indiender yemant is begeerich om te weten
 Wat peer, of ander vrucht, is nut te zijn gegeten;
 Die neme dit gemerck: Het freuyt dat niet en kraeckt
 Dat houdt men int gemeen dat alle monden smaect.
 Maer dit is niet alleen een preuve van de peeren,
 Het kan oock dienstigh zijn voor die een wijf begeeren;
 Men

Men prees in ouden tijdt (om wel te zijn gepaert)
 Een maeght niet seer bekend, en van een stillen aert :
 Het is bedenckens weerd, dat wijt-beroemde mannen
 Den openbaren lof van jonge vrouwen bannen ,
 Sy stellen voor gewis dat, jae, een grooten naem
 Is voor een jonge maegt, is vrouwen onbequaem :
 Voor reden wort geseyt, dat veel te zijn gepresen
 Kan oock een deugdsaem wijf by wijlen hinder wesen ;
 Wy vinden dees en geen hierom te zijn geschent,
 Vermits haer goede naem was al te seer bekend.
 Wel let dan, echte vrou, en alle jonge dieren,
 Hoe teer u wesen zy, en hoe het is te vieren ,
 Denckt hoe ghy trachten moet om niet te zijn bevleekt,
 Nadien u deugden selfs zijn nut te zijn bedeckt.

En van een stillen aert, &c. *Certaine nouvelle mariée, à la quelle le mary avoit reproché n'estre pas assez complaisante & cageoleuse, respondoit de bonne grace: Je suis matrone, & femme de bien; ce que vous demandez, est le propre des filles de joye.*

Muger placera, dize de todos, y todos della. .i. Spaens.

Femme qui va de place en place, parle de tous & tous d'elle.

Femme bonne est oiseau de cage. Franç.

Een goede vrouwe en een quaedt been/ Dienen thups en alleen. Nederd.

Gelt en schoone vrouwen Doet men int duyster houden.

*Sijn peert / sijn sweert / sijn wijn en vrouwen
 En prees nopt man als met berouw.*

La femme à la maison & la jambe rompue. Franç.

Thucydidis dictum.

Optima uxor de cuius laude vel ignominia minimus sermo.

Vide Richter. axiom. oconom. 244.

Valet hic illud Taciti:

Nec minus periculum ex magna fama, quam ex mala.

- Franç. Fille trop veüe, & robe trop ve-
 stue, n'est chere tenue.
 Femme en rue tost perdue,
 Femme ou fille fenestriere,
 Rarement bonne mesnagiere.
- Ital. Chi fa una casa in piazza
 La fa troppò alta ò troppo bassa.
 .i. Qui edifie en publique place
 Fait maison trop haute ou trop
 basse.
- Lat. Benè qui latuit, benè vixit.
 Nulla est satis pudica, de quâ
 quæritur.
- Ital. Nimmas famosa muger que la que
 no turvo fama. .i.
- Il n'y a femme qui ait meilleure re-
 putation, que celle dont on ne parle
 point.
 Quod non vetat lex, id vetat fie- Lat.
 ri pudor.
 Benè Plautus dixit,
 Non esse eam dotem, quæ dos
 dicitur, sed pudicitiam & pu-
 dorem, ac sedatam cupidinem.
 Hinc Lodovicus XII. Gall. rex
 licet videret Annam reginam
 dominandi libidine flagran-
 tem & multa quoque contra se
 molientem, & quamvis qui-
 dam monerent ut in tempore
 de eâ se vindicaret, *Vxori*, ait,
pudica plurima sunt condonanda.
 In pudore principatus virtutum
 muliebrium est.

Hinc Thomas Morris,

Blanda, salax, petulans, audax, vaga, garrula virgo,
 Si virgo est, virgo est bis quoque quæ peperit.

Concludendo, ergo dicamus;

Fœlix illa animi est, ipsisque simillima divi,
 Quam non mendaci resplendens gloria fuco
 Sollicitat, non fastosi mala gaudia luxus;
 Sed tacitos finit ire dies, & paupere cultu
 Exigit innocuæ tranquilla silentia vitæ.

De Hinne leydt geerne daerse een
nest ey fiet.

*De hinne leyt geerne daerse
een nest ey fiet.*

Fop was een kale vinck, oock wist hy niet te winnen,
Noch gingh hy evenwel de rijckste vrijsters minnen;
En waer men eene vondt, door gelt of goet bekendt,
Daer was de loose vos van stonden aen ontrent;
Daer gingh hy wonder breedt, daer wist hy veel te praten
Waer hy sijn beste goet voor desen had gelaten,

Wat

Wat hy door mal gebaer voor kueren oyt bedreef,
 En waer sijns vaders erf wel eer te pande bleef;
 Maer twijl de losse quant in alle plaetsen vrijde,
 Vondt hy een mondigh dier dat hem niet seer en mijde,
 Die seyde hem over-luyt, en joffer uytten mont,
 Die seyde met bescheyt waer op de saecke stont:
 Die seyde, lieve Fop, ey wort ten lesten wijser,
 Tis al om niet geklopt, ghy smeet hier killigh yser;
 Ick bidde weest gerult, en quelt my vorder niet,
 Ons hin leyt maer alleen daer sy een nest-ey fiet.

Nederd. **D**ie wil winnen of minnen moet
 by setten.

Het penningke wil een boertken
 hebben.

Met pdele handen is quaet habicken
 locken.

Franç. *Un boiteux femme qui clofche.*

*Il pefche en vain, qui n'amorce
 son baim.*

Il faut de l'argent, pour commen- Franç.
cer le jeu.

*Mefme l'abeille ne peut rien, sans
 fleurs.*

Tis quaet flijpen sonder water.

*Tis niet te doen met hoogen rom/
 Geen Wy maectt honich sonder blom.*

Nederd.

Latino proverbio dicitur, Vbi quid ex æquo moderatum significa-
mus, Par Pari, Pari jugo, ἵσος, ἴσος. Neque enim quidquam non
commune, ubi fortunarum æqualitas; neque dissensio, ubi idem
animus; neque divortium, ubi coagmentatio duorum in unum.
Æqualitate enim continetur concordia; inæqualitas autem dis-
cordiarum est mater.

De boom en valt ten eersten slag niet.

Wel, vriend, hoe staet ghy dus bedroeft?
 My dunckt dat ghy wel troost behoeft,
 My dunckt dat ghy soo deerlick fiet,
 Al waer u' thoogste leet geschiet;
 My dunckt dat u een stege meyt
 Wt trots moet hebben af-geseyt;
 Iae fiet! dat is het dat u quelt
 Dat isser dat u dus ontstelt.

K

Maer,

Maer, lieve, daerom niet getreurt;
 Tis meerder man als u gebeurt.
 Ick bid, ontwaecht uyt desen droom,
 En slaet het oogh op desen boom,
 Dit was een dick' een hooge stam,
 Die schier tot aen den hemel quam,
 En siet! nu leytse neer gestort,
 Soo datter op getreden wort.
 Ghy vraegj' hoe dat een eenigh man
 Soo dicken ballick vellen kan?
 Wel hoort, ghy sultet haest verstaen,
 Hoe dat een man dit heeft gedaen.
 Hy nam een bijl van enckel stael,
 En kapte veel, en menichmael,
 En siet! het staegh en dickmael slaen
 En kond' de boom niet wederstaen,
 Maer viel ten lesten in het gras
 Soo dick en stijf gelijk hy was;
 Soo datmen vry wel seggen magh,
 Geen boom en valt van eenen slagh.
 Ghy vryer soo ghy wilt bedien
 Doet soo gelijk ghy hebt gesien;
 Want 'tis een seggen int gemeen
 Een staeghe drop die holt den steen.

Lat.

Multis ictibus deiicitur
 quercus.

Hoogd. Wit viel streichen wird der stoetfisch linder
 Nederd. Veel slagen maken den stoet-bis mur-
 ruw.

Lat.

Omnia conando docilis solertia
 vincit.

Griecx. Πρεπόντων πόνων, πάλισιν ερῶν
 πάλιν τ' ἀγαθὰ αἰ θεοί.

Convenientibus laboribus ven-
 dunt nobis omnia Dij. *Epich.*

Nul bien sans peine. *Frang.*

Omnia diligentiae subijciuntur. *Lat.*

Diligence passe science. *Ital.*

Par est fortuna labori. *Lat.*

Birdes

Birdes of one faether VVil flocke togeder.

*Birdes of one faether
VVil flocke togeder.*

De
Vrijster
spreekt

Wat koomt ghy, lieve vrient, aen my de vryer makē,
Ghy mocht van heden af u liefde beter staecken,
Ghy zijt een raeuwe gast, en ick een stille maegr,
Ten dient niet (soo my dunckt) met u te zijn gewaegr.
Ick ben van joncx gewent al staegh in huys te wesen,
Om met een sedich hert een heyligh boeck te lesen;
Ick neme mijn vermaeck in eenigh naelde-werck;
Ick ben schier noyt op straet, maer dickmael inde kerck.

Ghy in het tegendeel hebt ongetoomde lusten,
 Die woest, die selsaem zijn, die noyt en kunnen rusten,
 Ghy wilt geduerigh zijn, of daer een trommel raest,
 Of daer een hel trompet de legers t'samen blaest;
 Ghy mocht op beter gront een ruyters dochter minnen,
 Die kan een veldt-slagh sien met onvertsaechde sinnen,
 Die swiert een bloot geweer, of drilt een swacke pijck,
 Die hoort het grof geschut, en acht het voor musijk;
 Soodanigh moetse zijn die u sal kunnen lieven,
 Die u sal, na den eyfch, in alle dingh gerieven,
 Die u het bloote sweert sal reycken metter hant,
 En seggen brengtet weer, of blijft ghy in het sant.
 Maer ick, die eene ben van dese pimpel-meesen,
 Die voor den roock alleen van grove stucken vreesen,
 Die noyt gevecht en sie als tot mijn groot verdriet;
 Ick ben u geenfins nut, en ghy en dient my niet.
 Siet, als ick keer het oogh op al de snelle dieren,
 Die sweven op den stroom, of om de bossen swieren;
 Al waer ick immer koom, of waer ick henen kijck,
 Ick sie, dat yder een hem paert met sijns gelijk.
 Noyt sal een teere duyf haer tot den arent geven;
 Noyt sal het schouwv patrijs ontrent den havick leven;
 Noyt vougter swarte raef sich by een witte swaen;
 Gelijck, beminde vriendt, dat moet te samen gaen.

Lat.

Plutarchus in libello de edu-
 candis liberis parentes ad-
 monet ut ejusmodi liberis suis
 uxores despondeant quæ non
 sunt multo ditiores vel poten-
 tiores, prudenter enim dici pro-
 verbio:

Tux sortis uxorem ducito.

Syr. 27. Les oiseaux s'assemblent avec leurs
 20. semblables.

Tout animal aime son semblable tou-
 te beste s'apparie avec quelque autre
 de sa sorte: aussi l'homme s'accointe
 avec son pauvre.

Quel accord y a il entre le serpent &
 le chien? & quelle paix entre le ri-
 che & le pardure?

Γάμος ἐν ἴσότητι. .i.

Griecus.

Vxorem ducito ex æqualibus.

Sic

Lat. Sic fuit, est, & erit, similis simili sibi quærit:

Eligat æqualem prudens sibi quisque sodalem.

Similis gaudet simili.

Semper graculus affidet graculo.

Griecx. ὁμοίον ὁμοίῳ φίλον.

Balbū balbus rectius intelligit.

Hoogd. Gleich und gleich gesellt sich gern.

Cicero. Pares cum paribus facillimè congregantur.

Lat. Nihil est quod tam attrahat & alliciat ad amicitiam quam similitudo.

Franç. Chacun quiert son semblable.

Æqualem tibi uxorem ducito.

Nederl. Twice gelijcke te gaer
Maecten een goet paar.

Bet by kups/ en mors by uyl;
Vatc niet valck/ en uyl niet uyl.

Spaens. Cada oveia, con su pareia. .i.

Chasque ovaile avec sa pareille.

Franç. Chacun se doit iouer à son pareil,
Chacun se prene à son pareil.

Un boiteux femme qui cloche.

Spaens. Casar y compadraz, cada qual con su yqual. .i.

Se marier & faire comperage chacun avec son pareil.

Toma tu yqual y vete mendigar. .i. Spacns.

Prens ton pareil, & va t en mendier.

Similitudo mater benevolentiæ. Lat.

Æqualitas amicitia mater.

Pythagora dictum.

Τὴν Φιλίαν ἰσότητα εἶναι. Griecx.

Dogghelen van eender beeren blyghen Nederl.
geern r samen.

Cada qual Con su yqual. Spacns.

Chacun avec son pareil. Franç.

Hirsis hirsiffe dolduse dur. .i. Turcks.

Il tristo co 'l tristo s'accorda. Spacns.

Wer freyen wil der nem seins gleichen. Hoogd.

Io molondron, tu molondrona. Ital.

Cafate con migo Antona. .i.

Je suis beste & tu vne autre beste,
Marie toy avec moy Antonette.

Entre gens de mesme nature,
L Amitié se faict & dure. Franç.

Mais entre gens de contraire nature
Ny amour ny amitié ne dure.

En peder gedierde houte hem by sijns
gelijcke/ also sal oock den mensche sich
by sijns gelijcke voegen. Syr. 12.
15.

Ongelijcke peerden trecken qualijck.

De
koetsier
spreekt

Hier stae ick gants ver stelt, onseker wat te maken,
 'Ken weet niet uyt het slick, niet op het droog te rakē:
 En 'tis van heden niet dat my dit onheyl quelt,
 Ick hebbet uytgestaen op menigh ander velt:
 Al waer ick maer en koom ontrent beslickte wegen,
 Daer ben ick over al van stonden aen verlegen;
 En vraegt ghy wat geval my brengt in desen noot?
 Mijn een peert is te kleyn, en 'tander al te groot;

Dit

Dit ongelijck gespan veroorsaect dese plagen ,
Soo dat ick staende blijf in alle quade slagen:

Maer ghy die met gemack wilt rijden op de baen ,
Spant staegh en over al gelijcke peerden aen :
En sooder eenigh mensch is besigh om te trouwen ,
Die moet oock even daer op dese gronden bouwen.
Dus wie ghy wesen meugt , tzy arrem ofte rijck ,
Doet wel , geminde vriendt , en paert met uws gelijck.

Syr. 25.
29. *W*anneer de broutwe den man rijck
maect/ soo is daer enkel twist/
berachtinge en versinaetheyt.

Quid. *Tam male inæquales veniunt*
ad aratra iuveni ,
Quam premitur magno conju-
ge nupta minor.

Syr. 15. 3. *W*at sal de aerde pot by den metalen
pot maken/ want soosy aenden ande-
ren stooten soo breekt sy.

Syr. 25.
29. *Si la femme nourrit son mary elle*
est pleine de couroux de confu-
sion & de reproche.

Dutch. 22.
10. *G*hy en sult niet gelijck anderen met
een Os en eenen Esel.

Hier van schijnt te komen het
Nederlands sprackwoort.

Nederd. *Een Os en een Esel en dienen niet aen*
eenen plaugh.

Franc. *Q*ui se veut marier , doit regar-
der ou il se prend.

Lat. *E*tiam politie foedera dissimi-
lium sunt infelicia. *late Richt.*
Axiom. hist. 14. & Polit. Axiom.

277.

Horrenda saepe pericula ex di-
spari conjugio. Richt. Axiom. Lat.
æcon. 61.

*W*anneer eener een boos wijf heeft/ *Syr. 20.*
soo is het even als een ongelijck paer os- *10.*
sen / die nebens den anderen trecken
sullen.

*O*berweide dich nie. *Hoogd.*

*D*e pijn moet nae den bom zijn. *Nederd.*

Maer hoe het gae in dese ende dierge-
lijke saecken , de volghende
spreckwoorden seggen
de waarheyt:

*D*e femme folle ne fit jammais *Franc.*
homme son profit.

*I*l est bien apparenté qui à bonne
femme.

*E*en mal vleys hoopmen alijst te die- *Nederd.*
ren hoop.

*E*en goet wijf is een goet stuch hups-
raets.

Een

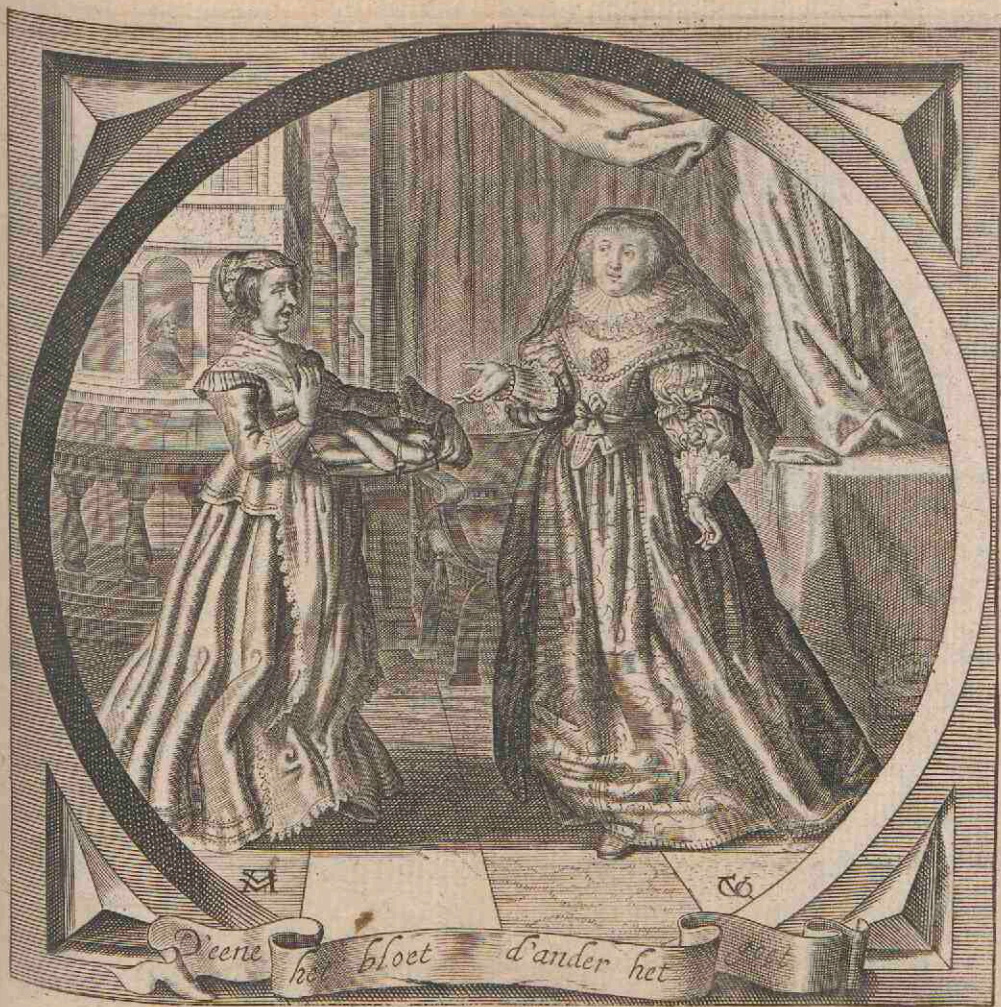
Nederd. Een die een sot trout om sijn hot
 Verliest het hot en houdt den sot.
 Een die de dant trout om haer wandt
 Verliest de wandt en houdt de dant.
 Om wel te trouwen / soete jeugt /
 Trout om versiant en om de veugt.

Triste quelle case.
 Ove cantan le galline é il gallo
 tace.
 Het is gewis een groot verdriet
 Daer thinnelike kraept en thacke niet.

Ital.

Nederd.

DE ghelijckheyt dan van de personen, ende der selver gheleghentheyt wert int stuck van houwelijk by alle Wijse van den ouden ende nieuwen tijdt eenpaerlijck gepresen; maer desen evenwel onvermindert, soo gebeur-tet by wijlen, dat een houwelijk, dat ten aensiene van de middelen ofte andersins in sich selven onghelijk schijnt te wesen; efter door andere gelegentheyt, als van adel, gheleertheyt, schoonheyt, kunsten, ofte dierghelijcke hoedanicheden, aen d'eene zijde, meer als aende andere wesende, tot gelijkmaticheyt wert ghebracht, ende alsoo noch tot een goet ende eenparich houwelijk wert uyt-ghemaeckt; ghelijk sulcx by de Rechts-gheleerden, en oock by *Erasm. Taet. de Institut. Christ. matrim. fol. 108.* wert aengewesen. Hier op schijnt insicht ghenomen te zijn by seker Engels Ridder een groot edel-man, maer van kleyne middelen, daer de Visconte van S. Alban Lo: *Verulam* in sijn Apoph-tegmies van gewaegt: Ghy sult deffelfs edel-mans kamer-maeght (met een present van beulingen, by hem in am-bassade ghesonden zijnde aen sekere rijke Vrijster, woon-nende onder sijn gebuerte) hier (soo't u ghelieft) in ne-der-lants ghedicht tot de selve Vrijster hooren spreecken, ende den last van haren Ioncker op die ghelegentheyt hoo-ren openen.

Begaefde lufvrou, weerde pandt,
 Een ciersfel van dit gantsche landt,
 Die om u schoonheyt, om u deugt,
 Die om u geest en frissche jeugt
 Zijt aengenaem en wel gesien
 Van al de beste jonge lien;
 Besiet my niet met grammen sin
 Dat ick tot u quam treden in:

Ick breng u hier (met u verlof)
 Ick breng u van mijn jonckers hof
 Het kleyn geschenck , dat ghy hier siet,
 Daer med' hy u sijn gunste biet,
 Het is een beulingh drie of vier,
 Gemaect naer onse kocks manier,
 Gemaect voor eerst van suyver bloet,
 En dan van gort, en kruyt, en roet ;
 Al stoffen van seer goede deught,
 Soo dat ghy die wel nutten meught.

Dan eer ghy van den beulingh eet,
 Soo isstet dienstigh dat ghy weet
 Als dat het vry sijn reden heeft
 Dat hy u desen beulingh geeft :
 Indien ghy tot hem waert gesint
 Gelijck als hy u vyerigh mint,
 Soo meyn ick dat u beyder trou
 Dees gifte wel gelijcken sou :
 Want siet ! hy is van edel bloet,
 En ghy hebt groot en machtigh goet,
 Indien men dit te samen brengt
 En nae de rechte kunste mengt ,
 Wis dit beslagh sal beter zijn
 Als yet dat koomt van eenigh swijn ;
 Wel neemt dan desen beulingh aen,
 Het is om uwe gunst gedaen.

De jonck-vrou stont een wijl en sagh,
 Verbaest van soo een vreemden slagh ;
 Maer als een weynigh had verbeyt
 Heeft tot haer antwoort dit geseyt :

V Ioncker is een kluchtigh man,
 Die vry het sijne prijsen kan ;

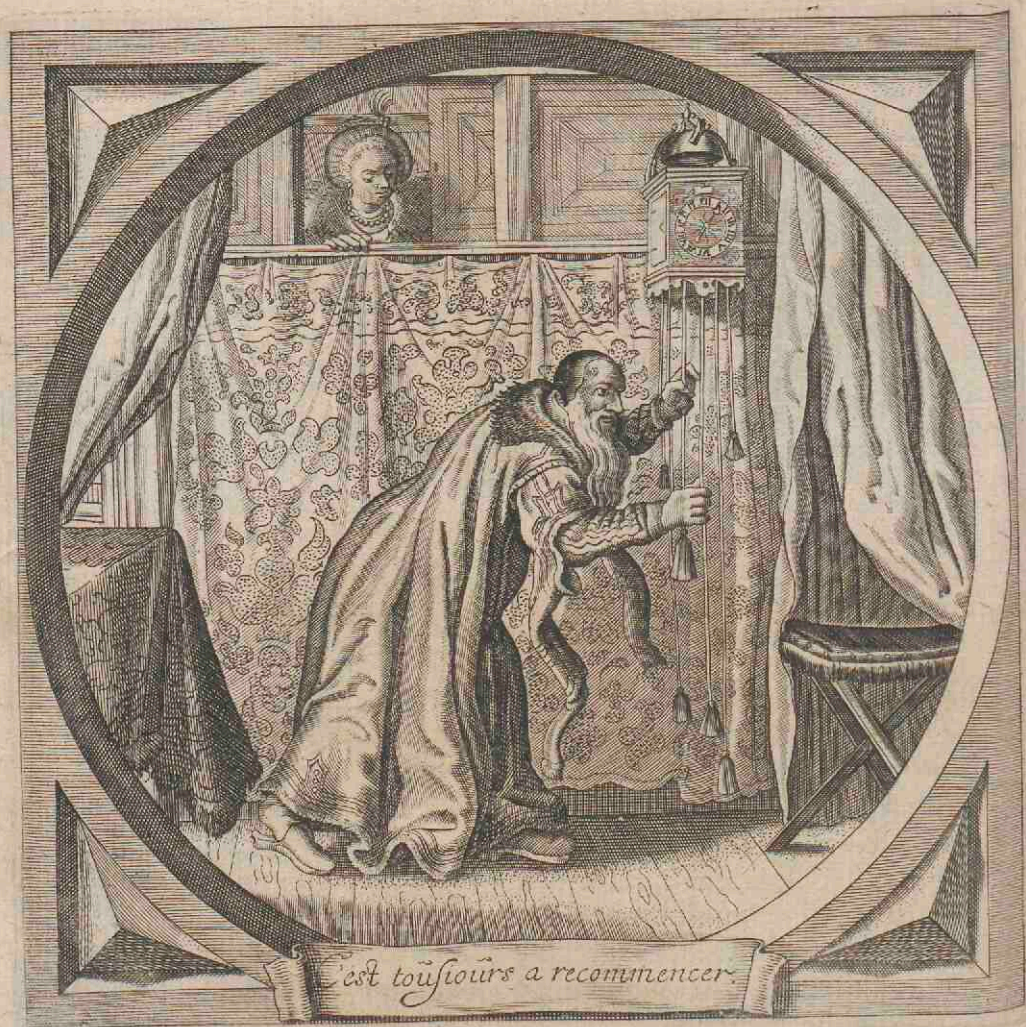
Oock wortet van my niet gelaecht,
Want ick en hebbet noyt gesmaecht;
Wel segt hem dat ick dit geval
Eens naerder overwegen sal.
Mits gaffe drinck-gelt aende meyt,
En heeftse goeden dach geseyt.

Dan wat den lonckheer is geschiet
Gefellen dat en segh ick niet,
Maer ick beware dit geval
Tot daer het beter passen sal.

Non abludit Apulei illud; virgo formosa etsi sit oppidò pauper,
tamen abundè dotata est. Adfert quippe ad maritum novum ani-
mi indolem, pulchritudinis gratiam, floris rudimentum, &c.

Facit ad hanc rem id quod de Hipparchia, splendidâ & opulentâ
virgine, memoriæ proditum est, illa enim cum philosophiæ de-
ditissima esset Cratem Philosophum maritum sibi optare se pro-
fessa est, is interscapilium retexit, quod erat gibberosum, peram-
que cum baculo & pallium humi posuit, professus puellæ eam sibi
esse supellectilem, eamque formam quam videret, monens pro-
inde, ut sedulò consuleret ne postea facti poeniteret; Enimverò
Hipparchia conditionem accepit, nec impar hoc sibi matrimo-
nium existimavit, jam dudum sibi provisum satis esse & satis con-
sultum neque ditio rem maritum neque formosio rem uspiam gen-
tium posse inveniri, proinde duceret quo liberet; & ita Crati nu-
psit Hipparchia.

Un horologe entretenir | *Vieille maison reparer*
Jeunes dames à gre servir, | *Est tousiours à recōmēcer.*

De man
die't
uyr-
werck
op-trekt
spreekt.

Wat mogt ick rechte dwaes, wat mogt ick gaē beginnē?
 Waer dooldē laetst, och arm! mijn onbedachte sinnē?
 Ick bracht een tuygh in huys, oock tegen vrienden raet,
 Een tuygh, een wonder tuygh, dat nimmer stil en staet;
 Een tuygh van vreemden aert, dat noyt en laet te woelen,
 Dat my oock inder nacht sijn On-rust doet gevoelen;
 Een tuygh, een slaende werck, dat sonder eynde sweeft,
 En dat noch boven dien een stagen Wecker heeft;

Een tuygh dat omme gaet met veelderhande drachten,
Dat hondert raders heeft daer op men heeft te wachten ;
Wat dienter noch geseyt ? het is een staege last ,
Die voor mijn strammen rugh int minste niet en past.
Maer schoon ick besigh staen aen dese lange koorden,
En segge dit en gint, het zijn verbloemde woorden :
Het stuck dat ick beklaghe, dat is een nieuwe trou,
Mijn onrust dien ick heb, dat is een jonge vrou ;
Wat moet ick even daer al drachten onderhouwen,
En tanden aen den douck, en raders in de mouwen,
En wielen om het lijf, en ick en weet niet wat,
Dat ick voor desen tijt noyt recht en heb gevat.
Wel eer had ick een vrou, die was van mijne jaren,
Die was gelijk als ick genegen om te sparen,
Die droeg een slechten douck ; maer dit alwaerdigh dier
Dat strijckt gelijk een paeuw, en is te bijster fier ;
Dit wil den nieuwen snuf, van ketens ende ringen,
Van perels om den hals, van alle moye dingen,
Van al dat hoofs gelijckt, en altijt weder aen,
Het schijnt dat my de beurs moet eeuwigh open staen ;
Noch is niet genoegh, sy kan geen ruste lijden,
Sy wil geduerigh uyt, geduerigh spelen rijden,
Geduerigh over al. wel denckt hoe past my dat ,
Die eertijts ongemoeyt ontrent den vyere sat.
Maer noch soo waret yet, met dese buyte-lusten,
Iudien ick inder nacht te minsten mochte rusten ;
Maer dat en magh niet zijn, het kint dat wil de mam.
O ! dvvaesheyt dat ick oyt so jonge vrouwe nam.
Wel vrienden hoort een vvoort : vvie stil begeert te leven
Die moet dit mal gevoel de jonckheyt overgeven,
Want, uyt de daedt geleert, soo roep ick met berou,
„ Ontrent een grijsen baert en dient geen jonge vrou.

Lat.

Dicendum potius senibus quod Iſæus Sophiſta cuiſdam oratori reſpondit, iſto enim quærente utrum quædam puella pulchra ipſi videretur; morbo, inquit oculorum laborare deſij. vel ut ſapienter ſapiens ille ſenex.

Ego ab inclementibus iſtis dominis beneficio ætatis liberatus ſum.

Nederd.

Oude lieden behoorden in duſdanighen gheleghentheyt te dencken ende te leggen/ tgene eens Iſæus Sophiſta ſynen vriend ter antwoorde gaf / ten tijde deſelbe vriend hem vraegde of niet ſoo een jonge dochter hem ſchoon dochte te weſen; Ick (ſeyde hy) hebbe op ghehouden met die oogheſiechte ghequelt te worden. Ofte gelyck een ander out en wijs man op ghelycke gheleghentheyt antwoorde: Ick ben (ſeyde hy) van die ſtrenghe ende onbarmhertighe heeren/ door weldaet van dē tijt eynelijck eens wy geworden: hy verſcont verloſt te weſen van de tochten ſijner jonckheyt; ofte ghelyck eens de heplighe Job ſeyde/ cap. 31. 1.

Franc.

J'ay eſt fait accord avec mes yeux, & pourquoy euſſe-je contemplé la vierge?

Nederl.

Eis gheen oudt mans doen de noten te kraken.

Lat.

Segnior in venerem ſenior.

*Si la femme à tour le plaisir de l'hō-
me il s'assomme.* Franc.

*Quant le vieillard fait l'amour
La mort court à l'entour.*

*Fœminarum curam gerere de-
ſperare eſt otium.* Lat.

*A molini è à la ſpoſa
Sempre manque qualche roſa.* Ital.

**Al die haer billen
Gewinnen tot vullen/
Haer neuse tot vullen/
Die mogen wel ſtillen
Haer malle grillen.** Nederl.

*Quand Dieu veut avoir une folle il
il prend la femme d'un vieil homme.* Franc.

*Als oute guplen beginnen te loopen
dan iſſer geen honten aen.* Nederl.

*Regina liquidem mulier eſt
ſponſo ſeni. Ariſt. vid. Eraſm.
proverb. AEqualem ubi uxorem
ducito. fol. 264.* Lat.

*Muro vecchio è muro nuovo non
volſero mai bene.* Ital.

Van oudte laet het vogelken ſijn ſang. Nederl.

*Quand on eſt jeune on aime en fol,
quand on eſt vicil qui aime eſt fol.* Franc.

**Mijn wiſſ is jonck/ en ick ben out/
Mijn wiſſ is heet/ en ick ben kout/
Mijn wiſſ is vper en enckel blam/
En ick ben koel en want er tam/
Mijn wiſſ wil dat ick niet en magh/
Eus looren wy den gantschen dagh.** Nederl.

*Qui accointe femme nouvelle, il eſt
jeune à arié.* Franc.

*Een oute man en een jeugdig wiſſ /
Is niet als een wtgh huyſ-geuſſ.* Nederl.

Heest

Nederd. Doort oude luytjens wieje zijt /
Het vrouwen had eens synen tijt;
Du waert beter niet getrouw /
Of innumers geensins jonck niet out.

A vicille male frein doré.

Frang.

Oude lieden lopen se soo vallen se /
Gaen se soo kinnen se te laet /
Lacchen se soo hoestense /
Borchen se soo vijstense.

Nederd.

Lit. Ridiculum joci genus sponsus
senex.

Tis daerom best gelijck by gelijck.

Nederd. Die een ionck wijf heeft / en een oudt
luyt / heeft werck genoegh.

A un boitoux femme qui cloche.

Frang.

*Quando il marito fa terra, la
moglie fa carne.*

Erasm. in Christ. matr.

Een schone vrou een mans hoijt leven.

*Quand l'entendement vient l'amour
se vicillit.*

Hy en heeft geen wandt nae dat schip.

Ital. Cbi à moglie al lato
Sta sempre travagliato.

Nuptiæ secundæ, rarò secundæ. Lat.

Richt. axiom. œcon. §7.

OE N V S.

Vxorem jam Feste senex vis ducere ? doctam
Angelici Læli consule grammaticam;
Illic invenies non declinabile cornu,
Hunc scopulum pauci præteriere fenes.

Bernard. in Epist. de Cura & regimine rei familiaris.

Mater si remaritari quærat stultè agit, sed ut sua peccata deploret,
utinam ipsa senex juvenem accipiat, nam non ipsam sed sua quæ-
sivit.

Plant. Mercat.

Tu cano capite amas senex nequissime,
Iam plenus ætatis, anima que fœtida,
Senex hircosus tu osculare mulierem ?
Utine adiens vomitum potius excites;

Om een mudde korens dat hy te maelen
heeft, wil hy een gantsche meulen rechten.

Vel vrient, waerom dit groot beflagh?
 Waerom doch brengje voor den dagh
 Dit nieu, dit hardt, dit eycken hout?
 Het schijnt, dat ghy een meulen bout:
 Een meulen, ké wat gaet u aen!
 Voorwaer het is te veel bestaen:

Want

Want naer dat ick dit stuck bemerck,
 Soo gaet ghy wonder vreemt te werck;
 Want fiet ghy hebt soo slappen sack
 Als offer niet veel in en stack,
 En 'tgraen dat u te malen staet
 Dat gingh wel in een kleyne maet;
 Dus schoon ghy maect' het al tot meel,
 Een Queeren waer u noch te veel;
 Ghy daerom soo ghy my geloofst,
 Bedenckt u vrient, en rust u hooft,
 Of gaet ghy voort, gewis ghy dwaelt,
 Want als dit kooren is gemaelt,
 (Dat weynich tijts behoeven sal)
 Soo naect u niet als ongeval;
 Want of u meul' sal stille staen,
 Of wel sy moet ter hueren gaen;
 En wat het zy, 'tis beyde quaet,
 Dus laet het stuck gelijk het staet;
 VWant veel beslaghs en weynigh graen
 En kan met reden niet bestaen.

Horat. 2.
Od. 18.

Truditur dies die
 Novæque pergunt interire
 luna.

Tu secunda marmora
 Locas sub ipsum funus & sepul-
 cri immemor struis domos.

Senes inquit, spolia opima marinæ Deæ
 suspendere debent, cū hac inscriptione.

Vixi puellis nuper idoneus
 Et militavi non sine gloriâ;
 Nunc arma defunctūq; bello
 Hunc gladiū paries habebit.

---- Define dulcium
 Mater sava Cupidinum

Circa lustra decem flectere mol-
 libus

Tam durum imperijs. Abi
 Quo blandæ juvenum te revo-
 cant preces.

*C'est chose aussi folle de voir le gé-
 darne qui va au baston, que l'amou-
 reux, qui ne peut marcher sans aide.*

Deel geschreus en luttel wolle.
 Deel blaggen luttel boter.

*La più guasta rota del carro
 Fa sempre maggior strepito*

Diel geschreyen wenig wollen.
 G. offe wort ind niches dat hinder.

M

Beter

Horat.
lib. 4.
od. 1.

Franc.

Nederd.

Ital.

Hoogd.

Amisatus
de iur.
Connub.

Beter by den uyl gefeten, als met den
valck gevlogen.

Hoort eens vrijsters, hoort gefellen,
Want het gaet u beyden aen,
Ick moet u een streeck vertellen
Die ick onlanx heb verstaen.
Twederhande jonge lieden
Quamen met gelijcken vlijt

Hare minn' en trouwe bieden,
Aen een vrijster onser tijt,
D'eerste scheen een groote joncker,
Hy droegh pluymen opten hoet,
Maer het was een rechte proncker
Alffer heden menigh doet;
D'ander was een goet gefelle,
Niet te prachtich, of te breed,
Schapen had hy op de stelle,
Efter gingh hy slecht gekleet;
D'eerste was vol soete grillen,
Dan hy quiste wat te veel;
D'ander, niet gesint te spillen,
Hielt de panne by de steel.
'tMeysje, dat de grage gasten,
Meer als met gemeenen praet,
Sach nae haer wel happigh tasten,
Nam het stuck in haer beraet:
Maer hoe sy het overleyde
Van het eerste tot het leest,
Wat haer d'een of d'ander seyde,
Hoofs en moy dat dacht haer best;
Dat had haer de ziel ontstolen,
Dat verhief sy boven al,
Sy wou met den ruyter dolen
Hoe het is of worden sal.
D'ander met sijn koele seden,
Docht haer tam en al te stil,
Want sy sprack met klare reden,
'Tis een Lansfert, dien ick wil.
Laet een deune quessel leven
By een kluts, een tammen bloet;

Ick wil vry wat ruymmer sweven,
 Ick heb al een hooger moet.
 Maer als sy ten langen lesten
 Hier op met haer vader sprack,
 Sey de man, tot haren besten,
 Wat hem in den boesem stack:
 Kint, dit houft ghy wel te weten,
 Iae te schrijven aen den balck,
 „Beter by den uyl geseten
 „Als gevlogen metten valck.

Nederd. **S**oo een hyper mocht ghy kiesē
 Ghy soudt jeugt en vzeugt verlie-
 liesen.

Ital. *Più val mestier, che sparavier*
.i.

Mieux vaut mestier qu'esprevier.

Engels. Better sit still/ then rise and fall.

Franç. *Mieux seul que mal accompagné.*

Nederd. Al te scherp maecht schaerdigh.

Hoe meerder bis hoe droeber water.

By den wal langs septmen sekerst.

Houdt het midde-water.

Beter bloo Jan als doo Jan.

Facilior currentibus quam re- Lat.
 pentibus lapsus.

Al te wijs kan niet beginnen /
 Al te soe kan niet versinnen /
 Daerom tusschen wijs en vroet
 Winnen wel het meeste goet.

Goede ghesellen sijn quade hups-hou-
 wers.

Maet houdt staet/ te veel is quaet.

Medio tutissimus ibis.

Bon compagnon mauvais mary.

Mans die huypen vrolijk sijn
 Zijn in hups wel dickmael pijn.

It is beter to be a oldmans dearling/ as Engels.
 a jongmans wearling.

Met onwillige honden ist quaet hasen
vangen.

De ou-
de vader
spreekt.

Daer woont een vrijster hier ontrent,
Voor rijk by alle man bekend,
Een hupse, rappe, fluxe meyt,
Die hares vaders koeyen weyt;
Van leden kloeck, van lijve vol,
Van lippen dick, van koonen bol;

Voor al gesont gelijk een vis,
 En groen gelijk het groenſte lis,
 En jeugdigh als de maegde-palm,
 Int kort' een vrijſter als een ſalm.

Maer dat ick prijſe boven al,
 Is, datſe vry wat halen ſal
 Als peet-meuy Griet eens wort een lijck,
 Want die is uytter-maten rijck.

Ick wou dat Claes, mijn liefſte kint,
 Tot haer ſoo was, als ick, gefint,
 En dat hy daer eens vryen wou,
 Soo kreegh hy wis een rijcke vrou;
 Want fiet de vader van de meyt
 Die heeftet my als toe-geſeyt,
 Maer Claes is ſoo een vreemden haen,
 Hy wil niet eens uyt vryen gaen,
 Als daer hy hoofſche kappen vint,
 Daer is de joncker toe-geſint.

Maer ſegh doch eens wat iſſet hof?
 'Ken houwer niet een brijsel of,
 Ick prijſe meer het edel gelt,
 Daer nae de gantsche werelt helt,
 Dat heeft al vry wat beter aert,
 Want daer is datmen wel af vaert.

Maer wat een ſpijt! fiet, onſe Claes
 En wil niet bijten aen het aes,
 Want hy veracht mijn wijsen raet,
 Het ſchijnt dat hy ſijn voordeel haet.

Hoe dickmaels heb' ick hem geleyt
 Tot by, tot voor, tot aen de meyt,
 Maer hy ſtaet ick en weet niet hoe,
 Hy ſpreecktſe niet, of luttel toe;

Hy geeuwt, en toont met sijn gelaet
Dat hy daer gants onlustigh staet ;
Hy neemtse niet eens byder handt ,
Hy schencktse noyt een minne-pandt ,
Yet aerdighs inde stadt gekocht ,
Of uyt een ander rijck gebrocht ;
En offet schoon hier jaer-mart is
Hy kooptse niet een kerremis,
Noch riem, noch ringh, noch moyen douck ,
Iae selles niet een soeten kouck ;
Hy dicht haer noyt een minne-liet,
Daer in men geeft en leven fiet,
En of de soete tijt genaeckt
De koele gast blijft ongeraecht ;
Hy plant haer noyt een groene mey,
Hy sent haer noyt een kievits-ey ,
Hy brengt haer noyt een jongen haes ,
Is dat niet wel een rechte Claes ?

Maer noch laet ick het geven staen ,
Hoewel het beter is gedaen ;
Hy neemt van haer niet eens een ringh,
Een neus douck, of een ander dingh ,
Gelijck de vryers van het landt
Dit dickmael plegen met verstandt :
Want neemt een geestigh jongman wat ,
Het geeft hem dickmael dit en dat ,
Het maeckt dat hy den naesten dagh
Met eeren weder komen magh ,
Want fiet de vryer is beleeft
Als hy 'tgenomen weder geeft ;
Maer dese knecht, wat ick hem rae ,
En vraegter niet ter werelt nae.

Al hangter schoon een rose-krans,
 Hy leydtse noyt eens aen den dans,
 Hy brengt haer noyt eens inden tuyn,
 Hy rijdt met haer noyt in den duyn;
 Hy gaet met haer noyt in den doel,
 Maer blijft geduerigh even koel;
 En dat noyt rechte vryers doen,
 Hy neemt sijn af-scheyt sonder soen,
 Iae slaet geen hant schier aen sijn muts;
 Is dat niet wel een rechte kluts?

Voorwaer als ick dees grillen merck,
 Soo roep ick; ô 'tis plompaerts werck
 Dat yemant sijn geluck versiet
 Als sich de kanze schoone biet!

Nu vind' ick eerst dat dit bedrijf
 Gaet naer de reden van mijn wijf,
 Die seyt, Ey man houdt u gerust,
 Ons Claes heeft daer geen vryens lust;
 Hy broet wat anders inden sin,
 En wat is doch gedwonge min?
 Is niet een vryer over al
 Een vry-heer waer hy vryen sal?
 Is vryen niet een vry bejagh
 Daer toe men niemant dwingen mach?
 Daer waft geen liefde door geweld;
 Dus laet den jongman ongequelt,
 En laet hem soecken sijn geval
 Daer hem sijn herte leyden sal;
 „ Men vindt doch noyt de putten goet
 „ Daer in men water dragen moet.

Hoewel een wey-man siet het wilt,
 Dat sachtjens voor hem henen drilt,

Dat om hem loopt, dat op hem fiet,
 En sich als aen den jager biet,
 Noch efter tast hy dickmael mis
 Indien sijn Wind' onlustigh is;
 Want jaegt sijn hont maer uyt bedwangh,
 Soo blijft de jager sonder vangh.

Lat. **I**nvitos boves in plaustra inducere incommodum.

Nederd. Met onwillige peerden ist quaet rijden.

Lat. Invitis equis plaustrum agere difficile.

Nederd. t Sijn quade putten daermen water in byagen moet.

Lat. Invito beneficium non datur.

Nederd. Al is de byijster steeg noch woitse wel de byijt/
 Maer wil de byper niet/so is de byient schay upt.

Hoogd. Mit unwilligen hunden ist nicht gut jagen.

Nederl. Venari invitis haud facile est canibus.

Hoogd. Wenn der hund nicht lustig ist zum jagen/soo reitet er auff dem hindern.

Frans. Tout par amour rien par force.

Lat. Quidquid exprimitur grave est.
Sen. oct. act. 2.

Vi quod fit præter naturam est.
Arist. 5. Phys. cap. 3.

Invitum qui servat idem facit Lat. occidenti.

Stultitia est venatum ducere invitos canes. *Plant.*

Non extorquebis amari. *Claud.*

Blanditijs, non imperio fit dulcis Venus. *Seneca.*

Omne coactum tragicum habet exitum *Bald. ad l. neque ab initio. C. de nupt.*

Den willigen is goet trekken. *Nederd.*

Charicles, apud Achillem Statium,

Pater, inquit, divitijs inhians ingratham mihi affinitatem affectat; me miserum! pecuniæ trador ut uxori mancipium sim. *Lat.*

Wendwingt geen menschē totte trou/ *Nederl.*
 Men lept geen bypers by de mou/
 Men paert geē byijsters tegēs danch/
 Weliefō en wil doch geen bedwangh.

Si quis plura hac de re desideret *Lat.*
videat Cypræum Jurisconsultum de sponsalibus. pag. 236.

Om de minne vande smeer
Leckt de kat den kandeleer.

Om de minne vande smeer Leckt de kat den kandeleer

Wat nieuws, wat wonders, lieve vrient,
Dat u voor al geweten dient ;
Siet Spitsaert die soo moedigh tradt,
Het trotste ventje van de stadt,
Het fierste quantje datmen vint,
Dat is tot onse Trijn gesint,

Tot

Tot onse Trijn dat ronde kloen
Daer heeft hy wonder mee te doen ,
Tot onse Trijn dat plompe stuck
Daer in stelt hy sijn gants geluck ;
Hy vleyt, hy kust, hy streelt de meyt ,
Sy is sijn lust, gelijk hy seyt ,
Sy is de kroon van sijne jeugt ,
Sy is sijn troost, sijn gantsche vreugt,
Hy kan niet leven sonder haer,
En dat is sonder twijffel waer ;
Want Spitsaert is te wonder kael ,
Sijn kencken al te bijster schrael ,
Soo dat hy niet ter werelt heeft
Als dat hy nu van hope leeft :
Het is met hem also gestelt
Dat hy nu waegt sijn leste gelt ,
Want daer van is hy moy gekleet ,
En wonder prachtigh uyt-gereet ;
Soo hy nu mist een rijcke bruyt
Soo isstet met den joncker uyt.

Nu onse Trijn is wonder rijck ,
Men vinter weynigh haers gelijk ;
Haer vader was die groote boer ,
Die staegh op alle marten voer
Met eygen boter, eygen kaes,
En daerom hiet hy rijcke Faes ;
En nademael hy lefmael sterf
Soo beurde Trijn alleen het erf ,
Vermits sy was een eenigh kint ,
En daerom wertse nu gemint ,
En daerom wertse nu ter tijt
Van menigh steedtsche quant gevrijt ;
Want schoon al isse bijster plomp,
Al isse maer een rouwe klomp ,

Noch krijgthse vryers uytter stadt,
 Meer als oyt steedtsche vrijster hadt;
 Sy is soo rijk, ons lieve Trijn,
 Dat sy oock schoone schijnt te zijn,
 Haer gelt dat heeft soo grooten kracht
 Dat niemant op haer feylen acht.
 Het wijt-vermaerde Venus-kint
 Is nu niet, als het plach, gesint,
 Het let op gelt, en niet op eer,
 Ten draegt voortaan geen boge meer,
 Ten draegt geen torts, of gulde schicht,
 Maer slechts alleen een gout-gewicht,
 En dan een stock-beurs boven dat,
 En daer mee looptet door de stadt,
 En daer mee vliegtet door het velt;
 Siet wat de vryers heden quelt!

Wat wilt ghy, vrient, in dit geval,
 Wat wilt ghy dat ick seggen sal?
 „Siet om de minne van den smeer
 „Soo lickt de kat den kandleer.

Hoogd. Was kan das liebe Geld nicht thun?

Franç. *Argent ar d gent.*

*Amour faict moult
 Argent faict tout.*

Nederd. Om haer gelleken /
 Niet om haer belleken.

Amor vincit omnia;
 Dat liegstu sprack pecunia.
 Want daermen niet en vint mijn gout
 Daer is de liefde bijster kout.

Hoogd. Bistu hie / oder dieb /
 Bistu gelt so bistu lieb.

Nederd. Geld dat strom is
 Maecht rechte dat strom is.

In pretio pretium nunc est, dat *ovis*
 census honores

Census amicitias, pauper ubi-
 que jacet.

Aurea nunc verè sunt sæcula,
 plurimus auro

Venit honos, auro conciliatur
 amor.

---quid non mortalia pectora *virg.*
 cogis

Auri sacra fames?

Χρυσὸν λαλῶντι, πᾶς ἀπεχκτά. *Grieci*
 τῷ λόγῳ. .i.

Auro loquente nihil potest
 quævis oratio.

Il ne faut qu'un faux pas pour casser la bouteille.

De Maegt, die de heffche draegt, spreect
My is een teer gelas, dat niet en is te wagen,
 My is een broose fles bevolen om te dragen,
 My is ter hant gedaen een kranck, en tanger vat,
 Daer in besloten licht een snel, een vluchtigh nat;
 Een vocht dat dierbaer is, dat niet en is te kopen
 Wanneer het maer een reys aen yemant is ontlopen,
 Een nat, een seltlaem nat, dat als een rijp verdwijnt
 Soo haest een laeuwe son maer eens daer op en schijnt.

Hoe moet ick nu voortaan op alle dingen letten !

Hoe seker moet ick gaan ! hoe vast mijn voeten setten !

Want glipt my slechts het been maar eens ter zijden uyt

Soo ligh ick daer bedot, gelijk een vuyle bruyt.

Hoe moet ick nu voortaan voor alle menschen schromen,

Die hier, of ginder staen, die by, of aen my komen !

Want soo een dertel wight maar eens hier tegen steekt

Daer is geen twijffel aen, eylaes ! mijn flesche breekt.

Hoe moet ick met bescheyt mijn gantsche leden stieren,

En noyt een los gesicht int wilde laten swieren !

Want gaapt mijn weeligh oog en hier en weder daer

Soo is mijn teer gelas geduerigh in gevaer.

Hoe moet ick boven dat my neerstigh leeren mijden

Van onrust, van gewoel, van over al te rijden !

Want liet ! ick lijde noot al waer ick henen vaer,

ICK drage, lieve vriend, ick drage teere waer.

Hoe moet ick boven al my wachten van te mallen,

Want soo ick spelen wil, soo moet de flesche vallen,

En schoon die maar en hort, en niet in stucken brack,

Noch ben ick evenwel niet sonder ongemack :

Ach door 'ken weet niet wat soo is de geest vervlogen,

En wie dit naemaels koopt die isser aen bedrogen,

Geloofret, wie het raecht, dit snel en vluchtigh vocht

Is stracx (men weet niet hoe) verdwenen inde locht.

Wat sal ick tot besluyt, wat sal ick vorder seggen ?

De reden die ick spreek is niet te weder-leggen,

Sy dient gants vast te gaan, en noyt te zijn gewaegt

Die in een teer gelas haer gantsche schatten draegt.

Franc.	A tout perdre n'y à qu'un coup perilleux.	Ger is teer.	Nederl.
Lat.	Vix continetur honestis artibus pudor.	Honoris splendorem res tenuis decolorat.	Lat.
Franc.	Bon œil, bon pied.	Fay bonne garde d'une fille.	Syr. 26. 13.
Lat.	Omnia sunt hominum tenuouspendentia filo.	Chi ben serra, bien apre.	Ital.
	Et subito casu quæ valuere ruūt.	Flatu pudoris flos levi corrumpitur.	Lat.
Nederl.	Diet en dienter min gewaegt Als een teere/ jonge maegt.	Fama pudicitiae admodum res est tenella in foeminis.	

Nazianz. Car. 3. præcept. ad Virg.

Virgo sis oculis, sis ore, atque auribus ipsis
Virgo; nam tribus his facile est decedere recto:
Egregijs tantum pateant sermonibus aures,
Turpibus & stultis claudatur janua verbis.

Prudent. lib. 2. advers. Symmachum.

Sunt & virginibus pulcherrima præmia nostris,
Et privatus honos, nec nota, & publica forma,
Et raræ tenuesque epulæ, & mens sobria semper,
Lexque pudicitiae vitæ cum fine peracta.

Plaut. Epid.

---- non nimis potest
Pudicitiam suæ quisquam servare filiæ.

Vt caveant timenda, tuta pertimescant virgines.

Dion. l. 37.

Pudicæ est, non modò, ut ne quid peccet, sed ne suspicionem
quidem ullam turpem de sese præbeat.

Hieron. ad Salvian.

Tenera res in foeminis pudicitia est, &, quasi flos pulcherrimus,
citò ad levem marcescit auram, levique flatu corrumpitur; ma-
ximè ubi ætas consentit ad vitium.

Een open pot, of open kuyl,
Daer in steeckt licht een hont sijn muyl.

De
vrouwe
van den
huyse
spreekt.

Hoe dickmael, onbedachte meyt,
Hoe dickmael heb ick u geseyt
Dat ghy soudt letten alle tijt,
Het zy ghy hier of elders zijt,
Dat noyt u ketel open stont
Of voor de kat, of voor den hont;

Ick

Ick seyde, dat een open pot
Den kock gedijs tot schand en spot,
En dattet altijt qualick gaet
Alwaer de ketel open staet.

Het stoff dat uyt den vyere stijgt,
Het roet dat uyt de schouwe sijgt,
Een sleck die van der aerden kruypt,
Een seugh die van de muyren druypt,
Een mugh, een vliegh, een vuyle spin
Die raecter op, of valter in,
En dan, het slimste datmen vint,
Soo koomter licht een hase-wint
Die raecter met sijn muyl ontrent,
En fiet ! dan isfet al geschent.

Maer schoon al ded' ick dit vermaen
Ghy liet den hutsot open staen,
En al mijn seggen galter niet
Tot dat het onheyl is geschiet;
Nu baet geschreeuw, noch groot geluyt,
De beste stucken zijnder uyt.
Maer ghy, mijn dochter, die het fiet
Wat aen dit meysen is geschiet,
Let des te meer op mijn gebot,
En dect, ey lieve, dect den pot:
Want offer schoon geen hont en koomt,
Noch dienter ander leet geschroomt,
Want als het scheel niet wel en sluyt
De beste geur die vliegter uyt.
„ Een open pot, een open beurs,
„ Een open deur, een open keurs,
„ Een open mont, een open kist,
„ Daer wort gemeenlick yet gemist.

- Nederl. **S**choone lieden en gescheurde schoone kleeften hebben veel aenstoets.
- Elck steek naer een schoone vrou als de vogelen na den upl.
- Ital. *Chi ha cavallo bianco è bella moglie*
Non è mai senza doglie.
- Nederl. Een sweert / een peert / een schoone vrou
Leent niemant upt als met berou.
- Hoogd. *Das ist bosß sñ hñten das ieder man geselt.*
La beaute sert de taborin.
- Nederl. 't Slot is qualijch te bewaren daer elck den sleutel van heeft.
- Spaens. *Al que tiene muger hermosa,*
O castillo en frontera,
O vinna en carrera
Nunca le falta guerra.
- Lat. *Formosa facies muta commendatio est.*
- Ital. *Vinna, y nimma,*
Peral y hauer
Son malos de guardar.
- Frang. *La vigne & la fille*
Le poirier & feubes, aux champs
Sont malaisier à garder en tout temps.
- Nederl. Een schoonen roof maecht een dief.
- Frang. *Qui à belle femme & chasteau en frontiere*
- Jamais luy manque debath ny guerre.* Frang.
- Matura virgo inter eas res est quæ servando servari non possunt.* Lat.
- Puerta abierta, al santo tienta.* Spaens.
.i.
- La porte ouverte tente le saint.*
- El aguiero illama al ladro.* Spaens.
.i.
- Le treu appelle le larron.*
- Occasio facit furem.* Lat.
- Ni qui en se escuse de errar si no buye la ocasion.* Spaens.
.i.
- Personne ne peut s'exempter de pecher, s'il n'en fuit l'occasion.*
- Dit spreek-woort kan oock ghepast werden op de gene die te open van monde zijn.
- Een open deur / een open mont*
Dat seplter menigh in den gront. Nederl.
- Parola detta è sasso tratto* Ital.
Non può mai tornar à dietro.
- Wenn das wort heraus ist / so ist es ein nes andern.* Hoogd.

Ital.

*A bocca ferrata non entra mosca.
 Servo d'altrui si fa
 Chi dice il suo secreto a chi non
 fa.*

*Chi par la semina, chi tace rico-
 glia.*

Ital.

Nederl.

*Swijgen is kunst /
 Klappen maecht ongunst.*

*Chi poco considera : presto parle
 Niun tacer, fu mai scritto.*

Ital.

Tot besluyt van desen/ bidde ick den leser / dit quaet exempel/
 tot goet te willen gebruycken :

Als vveligh Lijsje gister nacht
 Een bastaert kint had voort-gebracht,
 Mits sy int kraem ontijdigh viel
 Al eerste feest of bruyloft hiel;
 Een oudt, een vvijs, een deftigh man
 Die gaffer dese reden van:

- „ Een vviyngaert dichte by de stadt,
- „ Een boom met freuyten aen den padt,
- „ Een slot dat op de grensen staet,
- „ Een vvijs dat veel laveyen gaet,
- „ Een schoone, jonge, vluge maegt,
- „ Gekust, geleckt, gestreelt, gevraegt,
- „ Zijn dingen die een handigh man
- „ Met toefien niet bevaren kan.

On ne peut decrotter sa robe sans emporter le poil.

De
franche
vrijster
spreekt

Och! hoe ben ick nu bekladt
Van te drillen door de stadt;
Och! hoe ben ick nu begaet
Van te loopen achter straet;
Och! hoe ben ick nu gestelt
Van te spelen in het velt;

Komt nu, vrijsters, die ick ken,
Soo ick u gespele ben,

Seght

Seght wat my te doene staet,
Want ick ben hier buyten raet,
Mits dat ick soo schroom en schrick
Van dit aengebacken flick;

Snijd' ick't uyt, soo ist een gat;
Wasch ick't kleet, soo wortet nat,
Droogh ick't dan, soo wortet vael,
Wrijf ick't hart, soo wortet kael;
Worter oock niet toe-gedaen
Ach! soo blijft de plecke staen,
En dat vougt geen vrijster wel,
Maer een vuyle morse-bel:

Voor besluyt, ick stae bekaeyt
Hoement went, of hoement draeyt;
Leert dan, maeght, uyt dit geval,
Dat u dienstigh wesen sal.
Loopt niet dickwils over straet,
Wenst ghy niet te zijn begaet;
Loopt niet dickwils door de Stadt,
Wenst ghy niet te zijn bekladt;
Loopt niet dickwils ooft en west,
'tHuys, ô vrijsters, is u best.

Dan noch sooder yemant gaet
Over wegh, of over straet,
Over zee, of over lant,
Over kley, of over sant,
Over hil, of over klip,
Met een wagen, of een schip,
Siet! dit stel ick voor een wet,
Kinders houdt u zieltjens net.

<i>Seneca.</i>	R edire nescit cum perijt pudor.	Deprehensus ut pudor est, ferè Lat. amittitur.
<i>Plaut.</i>	Ego illum perijsse puto cui perijt pudor.	Vel falsâ opinione gravabitur pudor;
<i>Hoogd.</i>	Ehre/ glaupe/ vnd auge leidē keinē scherz.	Pudica non est, fama pudicam quam negat.
<i>Lat.</i>	Quo tibi forma puer si non revocabilis unquam, Cessit ab ore pudor?	Gaept niet alomme inder stadt/ ende en loopt niet door alle hoercken. <i>Syr. 9. 7.</i>
	Omnia perdas famam servare memento, Quâ semel amissâ postea nullus eris.	Rarò vaga virgo pudica est. <i>Lat.</i>
<i>Nederl.</i>	Wie sijn pap stoyt en kanse niet al op rapen.	Sic statue, quidquid statuis, ut causam tuam <i>Senec. Her. 1. 1.</i>
<i>Lat.</i>	Etiam sanato vulnere cicatrix manet.	Famamque in arcto stare & accipiti scias.
<i>Nederl.</i>	Die in een quaet gheruchte koomt is half gehangen. Eer is teer.	Melius est nomen bonum, quam divitiæ multæ: <i>Prov. 22.</i> Item super argentum & aurum gratia bona.
<i>Lat.</i>	Honoris splendorem res tenuis decolorat.	Curam habe de bono nomine, hoc enim magis permanebit tibi, quam mille thesauri pretiosi & magni. <i>Ecl. 4.</i>
<i>Symacha.</i>	Scio virtuti cognatum pudorē.	

Non vitium tantum, sed quæ vitiosa videntur
 Hæc quoque, si sapias, hæc quoque, virgo, fuge.
 Nec satis esse puta, si mens tibi conscia recti,
 Tunc quoque cum mens est integra, fama perit.
 Saucia nux aliquâ si parte putamina perdat,
 Postea, quidquid agas, semper hiatus erit;
 Si pereat miseris semel integra fama puellis,
 Lædaturve sacer virginittatis honos,
 Tu licet inde velis famæ sarcire ruinam,
 Non iterum veniet, qui fuit ante, decor.
 Obducas licet usque cutem, manet usque cicatrix,
 Utque tegas, semper vulnera vulnus habent.

La brebis trop apprivoisée De chacun agnel est tétée.

Hoort, jonge vrouw, en teere maeght,
 Een spreucke die hier dient gewaeght,
 Om dat haer leer by alle man
 V nut en dienstigh wesen kan:
 Al isfet dat een soet gelaet
 Aen alle vrouwen geeltigh staet,
 En dat beleeft en spraecksaem zijn.
 V ciert gelijk een sonne-schijn,

Vrien-

Vriendinnen, des al niet te min
 Soo bindt u geestigh wesen in,
 En maectt dat niemant oyt te vry
 Of met u seer gemeensaem zy,
 Want 'twort niet selden vreemt geduyt,
 En 'tvalt oock dickmaels qualijck uyt.

Siet, als het schaep is al te tam
 Soo koomter menigh dertel lam,
 Soo dickmael als het maer en dorst,
 Het oytjen vallen aen de borst,
 En suygt daer stout en onbeschroomt
 Schoon hem de mam niet toe en koomt.
 Wat dient hier vorder op geseyt?
 » By wijse lieden kort bescheyt.

Hoogd.	Wer sich unter die kleinen mische / den fressen die Scum.	Fille trop veue, robbe trop vestue, Franç. N'est pas chere tenue.
	Wer unter die banet will / den stöset man balde darunter.	La chose guere veüe Est chere tenue.
Nederl.	Goet koop bleys dat krijgt de hont.	Fille trop mignarde Devient paillarde.
Lat.	Parvo emptas carnes canes e- dunt.	Nimia familiaritas contemptū Lat. parit.
Hoogd.	Esel wil jederman reiten.	Tò σπάνιον τίμιον. .i. Griecx.
Lat.	Amabilitati cum pudore haud convenit.	Quod rarum, carum. Lat.
Nederl.	Alle mans vijent / menigh mans geck.	Nulli te facias nimis sodalem Gaudebis minus & minus do- lebis. Martial.
Ital.	Il troppo conversar partorisce di- spregio.	
Frang.	Chose accoustumée n'est pas prisee.	

Die een schoone kat heeft, en dient gheen
bont-wercker in huys te brengen.

Een man had in sijn huys een hoop van jonge maegden
Die menigh jongh-gesel met allen wel behaegden ;
Dies quā de steedsche jeugt daer meest dē gantschē dach ,
En nam daer soet vermaeck, gelijk de jonckheyt plach ;
Van allen wasser een, die inde vreemde landen
Een leven had geleyt als buyten alle banden ,
Geen meyt en woonter by die niet een fellen strijt
Die niet een harden storm, op haren maegdom lijt ;

Hem was oock even doen een bastaert kint geboren,
 En, nae den rechten eyfch, ten vollen op-gesworen,
 Hier sprack hy dickmael van, oock met een vollé mont,
 Als of het slim bejagh hem wel en eerlijck stont;
 De vader letter op, en heeft hem waer genomen,
 Als hy hem weder sagh ontrent fijn dochters komen,
 Hy beet hem in het oir: Versiet u, goede vrient,
 My dunckt dat u beleyt ons dochters niet en dient.
 De Quant hierom gestoort, en wonder seer gebeten,
 Wou strax, en eer hy gingh, hier van de reden weten,
 Hy seyt 'ken weet niet wat, en weyt geweldigh breed,
 De vader, hart geperst, die gaf hem dit bescheet:
 Wie schoone katten heeft die moet geduerigh mercken
 Op gasten af-gerecht om in het bont te wercken,
 Want die van 't ambacht is, en siet een aerdigh bont,
 Tis vreemt, soo hy het laet als hy het eertijts vont.

Nederl. **D**ie niet vossen te doen heeft moet
 fijn hoender-hot flipten.

Franç. *Qui à affaire à gens de bien
 Il n'a se fonceur de rien
 Mais si tu hantes le renard
 Il le faut voir de toute part.*

Ital. *Chi ha il lupo per compare porte
 il can sotto il mantello.*

*Chi è in diffetto
 E in sospetto.*

Lat. Cum vulpe vulpinari.

Ital. *Chi ha la volpe per commure por-
 ti la rete à la cintola.*

Hiley hile bosar. .i.

Fraus fraudem distruit.

*A carne de lobo
 Diente de perro.*

Wer seine finger zwifchen angel vnd fchur
 fteckt/ der flemmet fich gern. Hoogd.

Wer fich zwifchen firoh vnd fetter legt/ der
 brennt fich gern.

*On ne doit pas mettre le doit entre
 l'efcore & le bois.* Franç.

Alterius perdet pudorem,
 Quifquis amisit suum.

Lat.

La ftop-

Threcks.

Spacht.

La stoppa non sta bene appresso il fuoco.

Een vrijster van haer eerste jeught,
 Haers ouders lust en hooghste vreught,
 Die bad haer moeder om verlof
 Te rijden naer een buyten-hof,
 Te varen naer een boere-feeft,
 Om speel te leyden haren geest,
 En met de vryers, haer bekend,
 Te doen gelijk men is gewent:

De moeder heeft de jonge maeght
Op alle saecken onder-vraegt,
En naer het stuck was over-leyt
Soo heeftse dit haer aen-geseyt:

Neen kint, dit spel en dient u niet,
Want malle vreugde baert verdriet,^a
Ick heb dit eertijts meer gesien,
Ick weet al watter kan geschien,
Ick weet wat vryheyt datmen nam
Wanneer het heck was van den dam.

*a Risus
profundus
paris
lachrimas*

Siet, als de jeugt speelt op het lant,
Dan springhmen bijster uyten bant,
Men raester dickmael nachten langh,
Ten minsten tot den hanen sangh,
Men maeckter licht een mengel-bedt,^b
Dat is geseyt, een maegden-net,
Daer licht een duyve sonder gal
Haer beste veeren laten sal.

*b Anders; een
kermis-
bedt.*

Ick prijse daerom, als de jeught
Gaet buyten om haer soete vreught,
Dat vry dan yemant van ontsagh,^c
En diemen jeught betrouwen magh
Zy by, en aen, al waermen gaet,
Om 'tspel te houden inde maet;
Want anders, „ mallen sonder dwangh
„ Dat neemt gewis een quade gangh.
„ Als vyer en stroo te samen kooft
„ Wat onheyl dienter niet geschroomt?
„ Want schoon het racckt maer aen den kant,
„ Een voncke maeckt een vollen brant,
„ En dat gebeurt, men weet niet hoe,
„ En 'tklimt in haest tot boven toe,
„ Want als het vyer is aen het gaen
„ Dan isser veel geen houwen aen,
„ En schoon men bluft het naderhant
„ 'tBlijft swart al waer het heeft gebrant.

*c Vn
grand
chapperon
so mē in
Vrāck-
rijck
seyt.*

Nederl.	V per hy werck / ontfteecht haest.	Vne follie est tost faicte.	Frang.
Erasm. nlag.	Ignis ad torrem.	Pythagoras dicebat aurum igni; au-	Lat.
	Ignis ad naphtam.	ro foeminas, viros foeminis probari.	
Ital.	La stoppa non sta bene appresso il fuogo.	Vbi est amor, liberq; ibi exulat pudor.	
Hoogd.	Wo fawer ind stroh bey einander ist / da biemets gern.	Facillimè ignem naphtha è pro- ximo attrahit	
Nederl.	Van een bonckie barrent een huys.	Periculosum ignem admovere stramini.	
	Van kleyn scoontimen tot grooter.	Vitare peccatum est vitare oc- casiones peccati.	
Frang.	Petite estincelle, engendre grand feu.	Ni son seguras centellas quando	Spaens.
Ital.	La commodità fa l'huomo ladro.	ay materia dispuesta. .i.	
Frang.	Du petit vient on au grand.	Les estincelles ne sont seures quand il y a matiere disposée, qui en est pro- che.	
Syrac. 2.	De parva scintilla magnum sæ- pe incendium.	Pour conclusion.	
Ital.	Di picciola favilla spesso nasce un grand fuoco	Vn train ne doit aller par pais sans barbe blanche.	Frang.
Cic.	Omnium rerum principia parva sunt, sed suis progressibus usu- que augentur.		
Syr. 9. 5.	Ne regarde point curieusement la jeune fille, que tu ne trebusches.		
Verf. 8.	Detourne ton œil de la femme qui est belle, & ne considere point autrement la beauté de celle qui n'est point tiene.		
Verf. 9.	Car plusieurs ont esté deceus par la beauté de la femme, & par icelle l'amour est enflammé comme le feu.		
Syr. 23. 22.	Wie in de lust ontftechen is / die is als een brandende typer / ende en houdt niet op tot dat hy hem selven verbrande.		
Syr. 21. 2	Fui devant le peché comme devant un serpent, car si tu en approches il te mordra.		
Prov. 6. 27.	Quelque un peut il prendre du feu en son sein sans que ses vestemens bruslent ? quelque un cheminera-il sur la braise sans que ses pieds soient bruslez ? ainsi en prend il à celui qui entre vers la femme de son prochain ; quicon- que la touchera ne sera point innocent.		
Ri. ron.	Liberiores intuitus, attractus, oscula, colloctiones familiares sunt pereuntis virginittatis, & jam moritura principia.		

A gatto che lecca spiedo, non gli fidate arrosto.

DE katte leckt het spit; wat souſe niet bedrijven
 Indienſe ſlechts alleen mocht in de keucken blijven?
 Ghy daerom, ſnege meyt, ſiet dat ghy by 'tgebraet
 Geen katte ſonder wacht, geen gragen kater laet.
 'Ken mach, ô Roſemont, geen ſnode linckers velen
 Die met u kamer-maeght ſoo los en dertel ſpelen:
 Ey! wat ick bidden mach, betrouwſe niet te veel,
 Een rat die ſemels eet, en dient niet by het meel.

præmiſſa

Claud. 4. hou. --- præmissa futuris Dant exempla fidem.	Nemini fidas nisi cum quo mo- Lat. dium falis absumpseris.
Nederl. Door 'vertroutwen verloor 'tmeysje haer maegdom. Niemand wort lichter bedrogē / als die veel vertrout.	Innanzi che si conosca un amico, Ital. besogna mangiar un moggio di sale.
Lat. Fide sed cui vide.	Pazzo è, che si fida in finti visi.
Nederl. De katte die 'spit leekt en moeten 'gebræet niet vertroutwen. Die licht vertrout wort licht bedrogē.	Chi è reo, & buono è tenuto Può fare il male, & non è creduto.
Hoogd. Eray wol / reit das pferd hinweg. Sibe für dich / trewe is mislich.	Sulcken vrient mocht ghy betrouwen Nederl. 'Soud' u al u leven rouwen. Doudt dan vast dat peder vrient niet altyt beirout en dient.
Lat. Nusquam tuta fides.	Nervi & artus sunt sapientia; Lat. non temerè credere.
Ital. Chi troppo fida, spesso grida.	Non ti fidar, che non sarai gab- Ital. bato,
Chi tosto crede, tardi si pente.	Non è ingannato, se non chi si fida.
A gatto che lecca spiedo, non gli fidar arresto.	Da chi mi fido, mi guardi Dio Da chi non mi fido, mi guarderò io.
A can che lecca cenere, non gli fi- dar farina.	Nemo credat, nisi ei quem fide- Lat. lem putat.
Turcks. Etick bat itme khimseie, madamkhi khueleile tusin almajassin. .i.	

Ick vveet hier by een droeve maeght
Die haer van dees en die beklæght,
Sy singt hier van een treurigh liet,
Doch ick en kan de vvoorden niet,
Maer vraeghter yemant nae den sin?
Dit vers dat koomter dickmaels in:
Om dat ick linckers heb gelooft
Soo is mijn beste pandt gerooft.
VVel let dan, let, ô soete jeught,
VVen dat ghy recht betrouwen meught.

De kanne gaet soo lange te water, totse
eens breeckt.

De
vrijster
spreekt

Ick hebbe menighmael, ick hebbe lange dagen
Hier water in geput, hier water in gedragen,
Hier water in gepompt, en weder uyt gedaen,
En tot op heden toe, soo isse wel gegaen;
Maer hier in dit gewest, daer komen raeuwe gasten,
Die my en mijns gelijk niet laten aen te tasten;
En in het naeste dorp daer woont een groote jeught,
Daer is dan alle daegh, daer is de wilde vreught:

Ick

Ick weeligh uytter aert, en tot het spel genegen,
 Quam mede by den hoop om soete jock te plegen;
 Ick klostte nu en dan twee kruycken tegen een,
 Maer 'twas te veel bestaen voor soo een weecken steen:
 Want onder dit gewoel, een onbesuyde jongen
 Koomt loopen uyt het dorp, en tegen my gesprongen,
 Die stoot te bijster hart, soo dat mijn kruycke leect,
 Die stoot noch andermael, so dat mijn kruycke breeckt.
 Daer liggen nu eylaes, daer liggen nu de scherven,
 Dies moet ick (wat een spijt) mijn eerste vreugde derven;
 Want, boven dat het leet my inde ziele treckt,
 Soo word' ick noch, eylaes! van alle man begeckt;
 Hier staen ick nu en kijck met twee beschaemde kaken,
 Onseker hoe te doen, of wat te sullen maken;
 Ach! waer ick 't ooge keer, of waer ick henen gae
 Daer wijst my al het volck met spitse vingers nae:
 Koom ick nu wedert' huys, hoe sal mijn moeder kijven!
 En soo ick niet en gae, waer sal ick kunnen blijven?
 Waer sal ick seker zijn? Wel, die mijn schande siet
 O! leert een nutte les, en dat uyt mijn verdriet:
 Gespeulen weest besorgt voor uwe water-kruycken,
 De beste van den hoop die hebben weecke buycken;
 Het is een seecker woort, daer oock de reden spreekt,
 De pot gaet nae de put tot sy ten lesten breeckt.

Engels.	T he pot goth so long tho the water til it ast it cometh broken hom.	<i>Tanto va la secchia al pozzo che vi lascia il manico.</i> Ital.
Franç.	<i>Tant va la cruche à l'eau que la han- che y demeure.</i>	<i>De kanne gaet soo lange te water totse eens breekt.</i> Nederl.
Hoogd.	<i>Tant va le pot à l'eau qu'il brise.</i>	<i>Consumitur peccando sapius pudor.</i> Lat.
	Der frug gieng so lang zur buch Bis er zu lest zerbruch.	<i>Tanto va la capra al caulo, che vi lascia la pelle.</i> Ital.
	Der frug gehet so lang zum brummen bis das er bricht.	-- <i>Posticâ pungit amarus amor.</i> Lat. Q Als

Als de pere rijp is soo valtse geerne int slick.

Een rijpe peer valt licht int slick.

De
Bogert-
man
spreekt

Ist niet een spijtig dingh ! de schoonste van de peren ,
Die ick nu langen tijt van yeder sagh begeren ,
Die ick soo menighmael soo boven maten prees ,
Die yder een belough, en met den vinger wees ,
Ach ! die is van den boom, en in het slick gedropen ,
En light nu van de fleck , en van de pier bekropen ,
Die is soo ongesien , dat wie het ooft genaect
Stracx metter herten walgt, en metter kelen braect ;

Wat

Wat heb ick onse Trijn al over langh geleden,
 Verscheyde mael geseyt (en vry met groote reden)
 Dat sy de schoone vrucht te lange weder-hiel,
 Dat sy de rijpe peer sou plucken eerse viel;
 Maer of ick heb gesmeeckt, dan of ick heb gekeven,
 Daer was geen seggen aen, het isser by gebleven;
 Mijn reden, mijn gesmeeck, mijn bidden galter niet,
 Nu leydtse daer bedot gelijk een yeder siet.
 Noch ben ick even soo met onse Fy gevaren,
 Dat was een fluxe meyt van ses-en-twintigh jaren,
 Vet, lijvigh, wel geborst; de buerte waegder van,
 En riep my dickmael toe, haer dient een rustigh man.
 En schoon ick dese saeck geduerigh heb gedreven,
 Mijn wijfen heeft haer noyt tot reden willen geven,
 Sy riever tegen aen; Het is noch al te vrough,
 Beyt tot een ander jaer, dan isset tijts enough.
 Ick sweegh om vredes wil, en lietet henen sleuren,
 Maer bloet, gelijk ick ben, ick moetet nu betreuren;
 Want Fy die heeft gepopt met Iorden onsen knecht,
 Daer staet nu Trijntje moer en siet geweldich slecht.
 Wel leert, ô Bogert-man, op uwe boom-gewassen,
 Leert vaders, als het dient, op uwe dochters passen,
 Want die uyt onbescheyt hier op geen acht en slaet,
 Beklaeght hem menighmael wanneer het is te laet.
 Siet! als de pere blooft dan plachtse licht te vallen,
 En als de vrijster rijpt, soo wiltse veeltijts mallen;
 Dus wilt ghy van verdriet en schande zijn bevrijt,
 Vent, vent dit weecke freuyt, en dat te rechter tijt.

Franç.
 Ital.

Qui à des filles est toujours berger.

Fille da maritare

Fastidioso à guardare.

Nederl. Grijpt alst rijpt.

Fructus defluunt, si maturi sint. Lat.

La poire chet quand elle est meure. Franç.

Quando il pero è maturo, conviene Ital.

che cada.

- Nederl. Als de pere rijp is / soo valse gheerne
int slich.
- Franç. *La poire chet quand elle est meure.*
- Ital. *Molte volte gli migliori pere ca-
dono in bocca à gli porci.*
- Franç. *œuf mollet, pain prest.*
- Ital. *Quando la capra perde il passo
convien che cada in bocca à cani.*
- Nederl. Een versotte dochter / ende een dzon-
ken dzonw zijn twee open deuren.
- Franç. *Il ne faut pas faire grenier des filles.*
- Ital. *Fanciulla à tiempo non maritata
Spesso si marita canalcata.*
- Nederl. Wan ein jungfrauw reist ist / so hett sie
gern ein mann.
- Nederl. Dye dinghen moeten doen / of sy
doen t haer selven : sijn staet maec-
ken / sijn dochter upthoutwen / en sijn
hinderste wissen.
- Lar. *Virgo nubilis rugas aniles ne
exspectet nocuit differre pa-
ratis.*
- Nederl. Een rijpe peer
valt licht ter neer.
- Ital. *Femine vino è cavallo
Marcantia di fallo.*
- Nederl. Een blos in de son /
Een aep op een ton /
En een stoute maeght /
Siet desen hoop
Tijd op te loop
Oock ongejaeght.

Syr. 42.9 Een dochter die noch onberaden is / die maect den vader veel wakens / ende het
sorgen voor haer beneemt hem veel slaeps / bewijse dat sy jonck is / dat sy mocht
te verouden : ofte wanneer sy eenen man kringht / dat hy haer mochte graut
worden.

Syr. 26. *Prend garde sur celle qui à l'œil hardi & ne s'esbahi point si elle forfait con-
tre toi.*

Syr. 7. 25 *Marie ta fille & tu auras fait une grande besogne. Mais donne la à un
homme entendu.*

10 v. Pont. *Ni matura legas postmodo poma cadunt.*

La bona

*La bona fama è comme il Cipresso quando una volta è
tronco non rinverde mai più.*

De
vrijster
spreckt

Ick ben in mijn gemoet hier besigh aen te schouwen
Een boom, een jongen boom, die neder is gehouwen,
Een gaef Cypressen hout, dat anders is gestelt
Als hier of elders zijn de boomen van het velt;
Is niet een selsaem dingh? de boom is neer gellagen
Niet in sijn dorren tijt, maer in sijn beste dagen,

En eſter, hoe het gaet, of wat de lieden doen
De ſtam is ſonder loof, en wort niet weder groen;
Nu overlegh ick vaſt waer op dit is te duyden,
En watmen leeren mach van boomen ofte kruyden;
En fiet! als ick ter deegh onſluyte mijn verſtant,
Soo ben ick even ſelf, gelijk als deſe plant:
Maer waerom dus bedeckt? ey! laet ons klaerder ſpreken,
Ick wil aen deſe plaets ontdecken mijn gebreken,
Ick wil eens over-ſlaen hoe ick eens neder viel,
En klagen mijnen noot aen mijn bedroefde ziel.
Eylacen dwaefe maeght! ick hebbe my vergeten;
En dat was metter tijt van alle man geweten,
Siet daer een groot verdriet; mijn eere was bevestigd,
En ick was boven dat van alle man begeest;
Daer gingh ick treurigh heen, bedrukt in alle ſinnen,
Doch echter hield ick vaſt ick ſoudet overwinnen;
Dies ſchoud' ick alle vreugt, uyt enckel herten-leet,
Ick drough een minder kant, en vry een ſlechter kleet;
Ick gingh my, boven dat, van alle feesten bannen,
Ick had gelijk een ſchrick van alle jonge mannen,
Ick gingh ſeer weynigh uyt, ten was dan nae de kerck,
Maer des al niet te min het was verloren werck;
Al wat ick heb bedacht, of in der daedt begonnen,
'Ken hebbe niet een ſier, 'ken hebbe niet gewonnen;
Hoe ſedigh dat ick gae, eylaes! de quade faem
Die krijt my leelijck uyt, en geeffelt mijnen naem.
Het keert my al den rugh dat my wel eer beminde,
En wie my eertijts ſocht, die vlucht gelijk een hinde,
Een yeder gaet te rugg' die van mijn ſaecken weet,
Gelijk een reyſend' man die op een padde treet.
Van vryers, geen gewagh; maer ſlechts een kackelacker
Die ranſt my ſomtijts aē en maect mijn droefheyt wacker.
Geſpelen, tot beſluyt, ick ben, en blijf, eylaes!
Een plante ſonder loof, een druyve ſonder waes:

Dies roep ick tot de jeught, O maegden, reyne dieren,
O let op u beroup, en hoe het is te vieren,
Want raeckt ghy maer eē reys u roem, u bloemtjē quijt,
Tis al om niet getreurt, ten wast te gener tijt.

Lat.	C ontumelia est, tametsi rapta virgo reddita est.	Laesa pudicitia deperit illa semel.	Lat.
Engels.	De that hath an ill name is halfe hangd.	Maegden eer	Nederl.
Ital.	Vesse riscaldare, è serva vitornata non fu mai bona.	Is wonder teer. Eens vergaen wast nimmermeer.	
Franc.	Toujours sent le mortier aux aulx.	Wann ein mal ein satz einen vogel frist so muß sie allweg hören: satz vom vogel.	Hoogd.
Nederl.	Verlozen eer Heert nimmermeer.		
Scot.	Redire nescit cum perijt pudor.	Bona conscientia opus propter Deum, bona forma propter proximum.	August.
Plant.	Ego illam perijffe puto cui perijt pudor.		

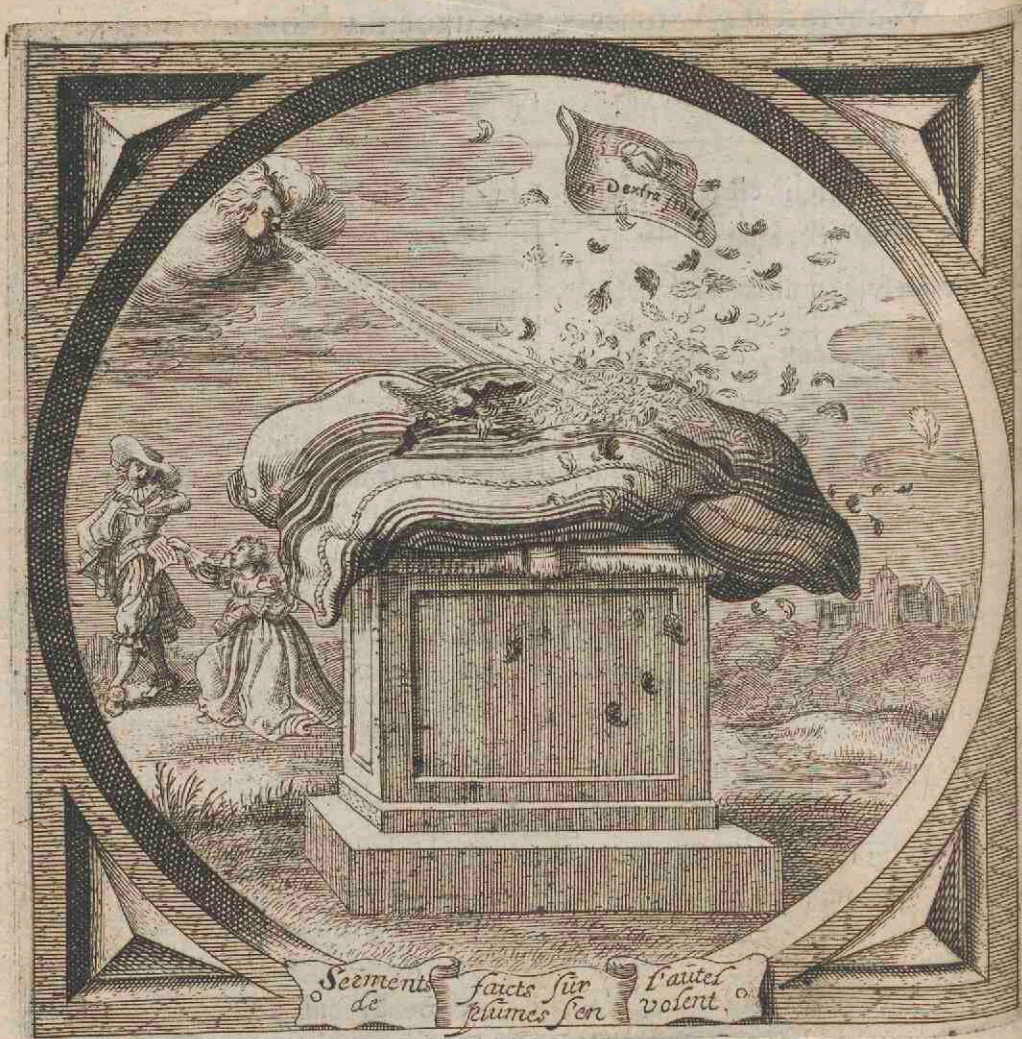
Virgineum Cajeta decus dum laudat alumnæ,
Virginitas ubi sit Lydia scire cupit.
Dum, magè suspectum ne consular, illa, veretur,
Exiguam nutrix pyxide claudit avem,
Hoc cape, virginitas latet hîc ait. arca repente
Ut stetit in thalamo sola puella patet.
Vix benè tegmen hiat, volat irrevocabilis ales.
Hei mihi! virginitas dum reperitur abit:
Hei mihi! virginitas non est reparabilis arte,
Nec redit ad dominam virginitatis honos.

Terentius Adelph. 3. sc. 2.

Pejore res loco esse non potest quam in hoc in quo nunc sita est.
Primum indotata est; tum præterea quæ secunda ei dos erat
Perijt, pro virgine dari nuptum non potest.

Le ser-

Le serment faict sur l'autel de plumes s'en va au vent.

De Vrüster spreeckt :

Hoe dan ! soudt ghy my verlaten ,
 Die ghy eertijts hebt bemint ?
 Hoe ! soudt ghy my konnen haten ,
 Die tot u soo ben gesint :
 Neen, ick kan het niet geloven ,
 Ick en kan het niet verstaen ,

Dat

Dat ghy soudt mijn eere roven,
En dan elders minnen gaen.
Hebt ghy my niet meenigh werven,
Even met een rijp beleyt,
Op u leven, op u sterven,
Vaste liefde toe-geleyt?
Hebt ghy my niet trouw gesworen,
Hooger als ick seggen kan?
Heb ick u niet uytverkoren
Even tot mijn echte man?
Hebt ghy my niet schrift gegeven,
Dat ick als u weerde vrou,
Dat ick al mijn gantsche leven
Aen u zijde slapen sou?
Godt en wil het niet gehengen
Dat ghy soudt meyn-eedigh zijn,
Dat ghy my soudt willen brengen
Vande blyschap in de pijn:
Maer voor al moet u bewegen
Dese vrucht, u eygen kint,
Dat heb ick van u gekregen
Doen ghy tot my waert gesint,
Dat heb ick van u ontfangen,
V ter liefde, beste vriend,
Doen ghy, met een groot verlangen,
Van mijn maeghdom waert gedient;
Doen ghy my eens pleegt te stellen
By de schoonste van het landt,
Doen ghy my eens pleegt te quellen
Om dit eygen minne-pandt;
Siet doch eens sijn geestigh wesen,
Siet eens hoe het op u kijckt,
Siet! ghy zijter in te lesen,
Siet eens hoe het u gelijckt:

Wel dan, mach ick yet verwerven,
 Eert, die ghy eens hebt gemint,
 Anders moet ick hoere sterven,
 En u vrucht een hoere-kint.

De Vryer antwoort.

VVat sal dese floor beginnen?
 Wat begeert de slechte duyf?
 Kint gaet elders, wildy minnen,
 Ick u trouwen? wat een struyf!
 Heb ick met u liggen mallen,
 Sprack ick somtijts wonder stijf,
 Dat en acht ick niet met allen,
 Het en was maer tijdt-verdrijf;
 Woorden die de vryers spreken
 Zijn beleeft en honich-soet,
 Doch ten zijn maer minne-treken
 Daermen noyt op achten moet.
 Wat de jongmans oyt beloven
 Op den autær van de min,
 Dat is metter daedt verftoven,
 Als sy hebben haren fin:
 Eeden die de minnaers sweeren
 Midden in het fachte bedt,
 Zijn veel lichter als de veeren,
 Daer en dient niet op-gelet;
 Kint, die vliegen met de winden
 Lichter als een lichte pluym,
 Daerom zijns niet te vinden,
 Want sy smelten, als het schuym.
 Heeft de penne wat gefchreven
 't Hert en heeft niet gevoelt,
 't Wort van't laken uyt-gewreven
 Als men in het bedde woelt.

Mach ick bidden, houdtet briefjen ,
 Want het u noch dienen kan ,
 Gaet, ey gaet toch, soete liefjen
 Maeckter suycker-huysjens van ;
 'tSuycker sal te passe komen
 Als ghy 'tkint sijn papjen koockt ,
 En het briefjen dient genomen
 Als ghy dan een vyertjen stoockt ;
 Die een kint by vrijsters telen
 Hebben voor haer moeyte niet,
 'Tis een popj' om met te spelen ,
 Voor een die haer maegdom liet ;
 'Tis de soete maeght geschoncken
 Voor haer maegdelicke blom ,
 Sy mach vry daer mede proncken ,
 Sy mach dragen haren roem ,
 Sy mach seggen, t'haerder eeren ,
 En vertellent alle man ,
 Datse niet en hoeft te leeren ,
 Datse nu het ambacht kan.
 Wegh dan Heyl met al u klagen ,
 Wegh met al u mallen praet,
 Noyt en sal my kint behagen
 Daer geen bruyloft voor en gaet.

Nederl. Eeden van schijp / en beloften
 van bypers / en zijn maer wint als
 de noot over is.

Brieven van lieben zijn niet boter be-
 segelt.

Bypers eeden en minne klachten
 En moemen niet als grillen achten.

Griecx. Αφροδίτη & ἔρκου & ἐκ ἐμνήμην &.

Venereum jusjurandum non Lat.
 punitur

Id dicunt, & putant venerei nepotes.

Nemant met beloften asen
 Is ten hemel voor de dwasen.

Nederl.

Dal detto al fatto
 E un grand tratto.

Ital.

Franc.	D u dict au fait c'est un grand trait.	Les serments qui se font sur l'autel de plumes s'en volent avec le vent.	Franc.
Hoogd.	Gereden ind herten ist zweijerley. Schöne wort fussen den saet niche.	Il est bien pauvre qui n'a que pro- mettre.	
Lat.	Pollicitis dives quilibet esse potest.	Promettre non è dare	Ital.
Nederl.	De slechte slooz Spieynde te winnen / en sy verloo.	Ma per matti contentare.	
		.i.	
Franc.	Paroles de soir sont de costume Aussi legers comme la plume.	Promettre sans donner Est fols reconforter.	Franc.
Lat.	--- Amans si quid cupido pro- mittit amanti In vento & rapidâ scribere oportet aquâ.	Viel gelöben / en weynig geben / Macht die narren in freuuden leben.	Hoogd.
Nederl.	Gedt van die mint Is niet als wint.	Beaucoup promettre & rien tenir Fait fols en esperance tenir.	Franc.
Franc.	Propos de soir le vent emporte.		
Nederl.	Een bypers eet Is maer een grill / Want tis hem leet Krijgt hy sijn wil.	Wat Venus boeght dat schepdt de klippel.	Nederl.
		Seggen en doen zijn twee.	

Horatius de tali juramento.

Ridet hoc, inquam, Venus ipsa, rident simplices nymphae.

Tibull.

Perjuria ridet amantum
Iuppiter & ventos irrita ferre jubet.

Callimachus.

Iuravit, verum vulgò dicunt in amore
Quod juras aures non penetrare Deum

Ovidius.

Iuppiter ex alto perjuria ridet amantum
Et jubet æolios in freta ferre nothos.

Een rupse op een kool,
Een hoere in een huys.

Ghy die oyt hebt gezien wanneer de koolen groeyen,
En dat het gul gewas is veerdigh om te bloeyen,
Wat dan de rupse doet ontrent het weeligh kruyt,
Gaet let op haer bedrijf, en treckter leeringh uyt:
Waer oyt het vuyl gespuys maer eens en heeft gekropen
Daer is het innigh mergh in haesten uyt-gesopen,
En waer het leelick dier den beck maer in en druckt
Daer is in korter tijdt het leven uyt-geruckt:

134 *Hoeren, ende ongemacken van de selve herkomende.*

Haer vroylick groen begint van stonden aen te quelen,
Vermits het niet en houdt als slechts de bloote stelen,

De wasdom is gedaen, de jeught die is te niet,

Soo dat het yder deert, al die het maer en siet;

Hier dient nu, teere jeught, met sinnen overwogen

Wat leer-stuck over langh hier uyt de Wijse togen;

Een hoer in eenigh huys die is de rups gelijk,

Sy maeckt al beroyt, al wasset eertijts rijck,

Al watse maer genaect dat is terstont gegeten,

Daer is van stonden aen het leven uyt-gebeten,

Al zijn de renten veel, al is de winste groot

Het smelt noch altemael, het smelt in haren schoot.

Schout hoeren, teere jeught, schout hoeren, rijpe mannen,

En wilt het vuyl gespuys uyt uwen huysse bannen,

Haer aert en gants bedrijf is met de rupsen een,

Een hoer in eenigh huys is etter in het been.

Frang. *Qui tient putain & asne meine
Ne sera jammais hors de peine.*

Lat. *Scribatur portis
Meretrix est janua mortis.*

*Gula, ira, invidia, superbia, sacrilegia, latrocinia, cædes, eo
die nata sunt, quo meretrix
professionem fecit.*

Ital. *Chi ha un piè in bordello, ha l'altro
nel hospitale.*

Nederl. *Die sijne eenē voet int hoer-huys set/
set den anderen int gast-huys.*

Spaens. *Huespeda hermosa, mal para la
bolsa. i.*

Frang. *Belle hostesse un mal pour la bourse.*

*Pour estranger les mastins, il faut
tuer la chienne.* Frang.

*Die hoeren aen-hanght krijgt motten
en wozen/ en verdoet.* Syr. 12.

*Weest niet geerne by lichte vrouwen/
want gelijk uyt de kleeveren mot-
ten komen/ also koomt van haer veel
hoeses.* Syr. 42.

*Wie een hoere trout/ is een schelm / of
salder een worden.* Nederl.

*De hoeren zijn als het voghel-tijm/
water ontrent koomt laeter van sijn
veren.*

*I cavalli cavano, i cani tirano,
è le puttano rivano.* Ital.

*Chi asino caccia è puttana mena
Non esce mai di pena.*

Mulier

Lat.

Mulier melle mollior
Non virgo sed vorago,
Quo nitentior, eo nocentior,
Quæ dum fovet, sibi favet;
Quæ dum ridet, rodit, radit,
Idque lactanter & latenter.

nourit & entretient la vie.

Iaq. Olivier au traité des Femmes.

Subdolæ pellicis suavium, mor- Lat.
sus aspidis surdæ.

Die hoeren leyt / of esels drijft /
Eis breekt soo hy in ruste blijft.

Weiber aug ist ein feur-spiegel. Hoogd.

Nederl.

En rupse opeen kool
En hoere in een duyts.

Les putains voident la bourse d'ar- Franç.
gent & besprits de raison.

Lat.

Qui nutrit scortum perdit sub-
stantiam suam. .i. Tout ce que

Vid. in mensa Theophiles ophica de
mulierib. multa hujusmodi.

Æneas Sylvius Epist. de medel. illicit. amor.

Quid meretrix, nisi juventutis expilatrix, virorum rapina, patrimo-
nij devoratrix, honoris pernicies, pabulum diaboli, janua mortis,
infernij supplementum, discrimen vitæ, mors blanda, mel felleum,
dulce venenum, pernicies delicata, malum spontaneum?

Meretrix, fundi calamitas apud Terent. vocatur. *Eun. act. 1. sc. 1.*
Quasi dicat grandinem crassioorem quæ calamos comminuat, nam
quod nos capere oportet (ait Servius) hæc intercipit. Certè vix
unquam sese attollit ista seges, quam illa calamitas semel depresso.
Theocritus in Messoribus puellam depastrictem alieni patrimonij
Locustam appellat, quæ messem destinatam agricolis intercipere
consuevit. Multo enim minus nocet armatus mars, quam nuda
Venus. *Matth. Tympius mensa Theologo-philosophica cap. 29. de libidine.*

Pour l'amour de la femme paillard de vient on au morceau du pain. Prov. 6. 26

Meretricem ego item reor esse mare, id est, quod das, devorat, nec
unquam abundat &c. *Plaut. Truc.*

Plaut. Truc.

Meretrix meum herum miserum suâ blanditiâ intulit in
Pauperiem, privavit bonis, luce, honore atque amicis.

Ovid.

Sola viro mulier spolijs exultat ademptis,
Sola locat noctes, sola locanda venit.

*Vid. insignes versus Anaxila apud Mart. Delrio Adagialib. sacris Vet. testa-
ment. cap. 23. part. 2.*

O tinge O bruscia.

De
Ionge-
lingh
spreekt

Ick sie wel, weelde-kint, ghy biedt my dese kolen,
Maer onder u geschenck daer is bedrogh verholen,
Ick weet wie dat ghy zijt, en watter van u koomt,
Dies hebb' ick dubbel recht van u te zijn beschroomt;
Tast' ick daer 'tniet en gloeyt, het vuyl kleeft aē mijn hādē,
En grijp ick daer het vonckt, gewis ick sal my branden;
Dus ben ick in gevaer waer ick de vingers set,
V kool doet als haer vrou, sy brant, of sy besmet.

Nella

Ital. **N**ella guerra d'amore chi fuge,
vince.

Assez gagne, qui putain perd.

Franç.

Lat. Ars Margaretæ est admirabile
rete,
Attrahit ut viscus, interimit ut
basiliscus.

Een hoere guijt te gaen/ is veel ghe-
winnen. Nederl.

Ital. Cortigiana che ti stringe,
E le braccia al collo cinge,
Poco t'ama è molto finge,
E nel fin t'abrussia o tinge.

'Tis quaet den duupel een hant schijft
te geven/ want men moet de quitan-
tie inde helle halen.

Plusieurs s'emerveillants de la beauté
de la femme estrangere ont esté re-
prouvez, car le parler d'icelle est
bruslant comme le feu. Syr. 2. 15.

Spaens. Ca la muger y el dinero
Non te burles companero.

Mieux vaut la malice de l'homme
que la femme bien faisant, voire la
femme qui apporte honte & repro-
che. Syr. 1. 2.

Ios. Scaliger.

Morum malorum pestilentus spiritus
Sive afflat, aufert; sive stringit, inficit:
Quare ne te ullis allinet contagijs
Pruritus aliquis, tale contubernium
Odisse propera; namque si mores malos
Non oderimus, non amabimus bonos.

Andoennus.

Si renum cupis incolumem servare salutem,
Sirenum cantus effuge, tutus eris.

Prov. 6. 27.

Hoe soude yemant op kolen gaen dat sijn voeten niet en verbranden? Of haer
yemant byer in synen boesem dragen dat sijn kleet niet en verberne? also gaet
het dien / die tot sijns naestens wijs gaet / wie haer aenraecht en sal niet ont-
schuldigh blijven.

Drusius in Prov. Bensire 2. alphab. dalet.

Abstrahe carnem à muliere lepidâ, tanquam à cumulo prunarum.

*Amour de putain d'estoupe le feu
Reluit beaucoup & dure peu.*

My is eens een woort geseyt
 Dat my staegh op 'therte leyt ,
 Hoeren liefd' is vyer van stroo ,
 En dat vind' ick even soo ;
 Want die gluy brengt in de schou
 Om dat hy het branden sou ,
 Siet voor eerst een schoone vlam ,
 Die schier aen de folder quam ,

Maer

Maer het is terstont gedaen
Als de fluyfter is gegaen ,
En dat eerst soo glimpigh was
Is terstont maer enckel as ,
Die een yeder leelijck maeckt
Wie maer eens daer aen en raeckt.

Ick was eens gestreelt, gekust ,
En ick swom in volle lust ,
Want men boodt my hooger gunst ,
(Al met woorden nae de kunst)
Alfser oyt een echte man
Van sijn wijf geworden kan.

Maer hoort vorder, soete jeught,
Dit en was maer korte vreught ,
Want als 'tgelt was uyt-geteert ,
En mijn renten op-gesmeert ,
Quammer stracx een hart besluyt ,
Want ick moest ten huysen uyt ,
En een ander quam te roer ,
Dien ginght juyft als icker voer ;
Daer dwaeld' ick doen achter straet
Sonder gelt , en sonder raet ,
En my bleef ter werelt niet
Als een innigh ziel-verdriet
En daer toe een vunstigh lijf ,
Voor sijn jaren stram en stijf.

Vrienden, wat ick bidden magh
Wort doch wijs uyt mijn beklagh ,
Let niet op de geyle lust ,
Want haer vyer is haest geblust ,
Maer denckt om het ongeval
Dat vry langer dueren sal.

Ital.	<i>Amor di putana, è vin di fiasco La matina è buono, la sera è gua- sto.</i>	Een schoone vrou/ en soete wijn Die zijn vol heymelijck fentijn.	Nederl.
	<i>Givoco, donna, è vino consuma l'huom ridendo.</i>	<i>Amor di putana è comme il fuoco della pailla, che tosto s'accende è tosto si spegne.</i>	Ital.
Franc.	<i>Le jeu, la femme & vin friant, Font l'homme pauvre tout en riant.</i>	<i>Dio mi guardi du koste nuoy o, è de putana vecchia.</i>	
Lat.	<i>Ad amor felice raro felice fine.</i>		
Ital.	<i>Carezze di cane, cortesia di pu- tane Inviti d'hosti, non può far, che non ti costi.</i>	<i>Een oude hoer/ een nleuwe tweert/ Die snijden meer als eenigh sweert.</i>	Nederl.
Nederl.	<i>Van bogelen/ honden/ en vrouwen/ Dooz een genuchte/ dupsent rouwen. Gheluck van vrouwen is ramp inde beurs.</i>	<i>Chi di paglia fuoco fa, S'empie di fumo, è altro non ha.</i>	Ital.
Ital.	<i>Donna è vino, hanno venino, Donna ridente inganna ogni gēte.</i>	<i>L'Homme est le feu, la femme l'estoupe, le diable qui souffle.</i>	Franc.
Nederl.	<i>'t Spel vā Brugge al lachende bijster.</i>	<i>Deele soecken goede nachten/ en verlies sen goede dagen.</i>	Nederl.
Turcks.	<i>Ginzel anureth hem scharap tatlu agudur. .i.</i>	<i>Amour de putain, d'estoupe le feu Reluit beaucoup & dure peu.</i>	Franc.
	<i>Formosa mulier & vinum, dul- cia sunt venena.</i>	<i>Tis sekerder by een boos man/ als by een vriendelijck wijf te zijn.</i>	Syr. 2. 2. 14.

Andōenus.

*Est amor in nobis, in lignis ut furit ignis;
Ignis uti lignum, nos levis urit amor;
Ligna sed in cineres vanescunt, ignis in auras;
Nos cinis, & noster nil nisi fumus amor.*

Mulier sine verecundia, lampas sine lumine.

Vraeght yemant wat ick draeg, en wattet is te seggen?
 Hoort toe, ick neem met woorden uyt te leggē,
 Ick gae doch alijt rondt, oock daer een ander swijght,
 En daer een slechte duyf beschaemde wangen krijght.
 Ick draegh een aerdigh tuygh, dat konstigh is gedreven,
 Dat schoon is op-gedaen, en wonder net gewreven,
 Ick draegh een noodigh stuck, dat aen een rustigh man,
 Oock midden inder nacht, ten dienste wesen kan:

Ick draegh een schoon kleynoot, dat yeder sou behagen
 Als sy het beste deel daer mede binnen sagen,

Maer dat en isser niet, en even sonder dat

Soo iset maer een romp, een hol en ydel vat:

Maer waerom dus bedeckt? ick kan wel anders spreken,

Ick hebbe monts enough, ick hebbe wisse streken;

Ick heb een gladde tongh, wie dattet oock verveelt,

Wel vrienden, 'tgeen ick draegh, dat is mijn eygē beelt.

Ick heb een bly gelaet, ick hebbe roode wangen,

Ick hebbe geestigh hayr, dat menschen weet te vangen,

Ick ben in soeten praet, in vleys, in jeugdigh bloet,

Al wat een aerdigh dier of is of wesen moet;

Ick ben een schoone vrou, doch aen geen man gebonden,

Ick waer een frissche maeght, en waer ick niet geschonden,

Ick ben; maer, hola wat: ick ben gelijk ghy fiet,

Ick bid u (wie ghy zijt) en vraegt my vorder niet.

Maer déckt ghy niet te min, wat mach haer doch ontbrekē?

De schaemte, lieve vrient, die is van my geweken,

Dat schoon, dat helder licht, die onbevleekte glans,

De luyfter vande jeught, de vreughde van de mans,

De schaemte, lieve vrient, die heb ick eens verloren,

En die heeft even my voor eeuwigh af-gesworen,

Nu ben ick niet met al, want sonder eerbaer root

Soo is de schoonheyt vuyl, soo is het leven doot.

Plaut.

Nam ego illam perisse du-
 co, cui quidem perijt pu-
 dor.

Cicero.

Sine verecundia nil rectum ef-
 fe potest, nihil honestum.

Custos omnium virtutum vere-
 cundia.

Hoogd.

Wo kein scham ist / da ist auch kein
 ehr.

Vbi studium verecundiae est, *Val. max.*
 cupiditas rationi seruit.

Bella in vista, dentro trista. Ital.

Mulieres quas esse verecundas *Xenoph.*
 animadvertūt homines, intuē- *de Injst.*
 tes vicissim revereri volunt.

Nutriendus est pudor, qui *Cyri. l. 1.*
 quamdiu in animo duraverit,
 aliquis erit bonae spei locus.

Tan-

Tanquam annulus in naribus Suis.

Ey wat een selsaem ding! wat koom ick hier te merckē!
 Ick sie een vuyle seugh, ick sie een leelijck vercken,
 Ick sie een gortich swijn met ringen inden muyl,
 Daer mede wroet het beest oock in het slimste vuyl,
 Voor waer het edel gont dat is ter quader uren,
 Met onrecht, quaet beleyt, of ongesoute kuren,
 De seuge toe-geschickt, en aen het swijn besteeft,
 Een beest dat enckel dreck en vuyl en modder eet;

Gewis

Gewis het schoon juweel dat mochte beter cieren
Den vinger of het oir van onse jonge dieren ,
Of van een lieve bruyt, om met te beter glans
Te dragen inde feest haer groenen maegde-kranis.
Maer hola, gladdetongh, wat hebdy daer gesproken ?
Wat is u voor een woort daer uyt den mont gebroken ?
Het vonnis dat ghy geeft, en hier als seker stelt,
Dat raect my even selfs, als tegen my gevelt ;
Ick ben (als ick het stuck, gelijk het is gelegen ,
Wil met een stillen geest wat naerder overwegen)
Ick ben de vuyle seugh, die inden modder wroet ,
Die in den mishoop woont, en alle grouwel doet ;
Ick ben dit leelijck swijn , dat met de schoonste ringen
Is besigh even staegh ontrent de vuylste dingen ,
Ick ben dit onguer beest dat noch het edel goudt
Noch hellen diamant in acht of weerden houdt.
Ick was een jonge spruyt, ick quam daer henen treden,
Frisch, geestigh, aengenaem, en met gesonde leden,
Ick had een wacker oogh, ick had een rooden mont ,
Ick hadde niet een lidt dat my niet wel en stont :
Ick was een lieve maeght, van yeder een gepresen ,
Hoewel had ick en vrou en moeder kunnen wesen !
Hoewel had ick gedient ontrent het echte bedt !
Nu ben ick maer een floor, een flons, een rechte flet ,
Een grouwel inde stadt. Ick hebbe slimme gasten
De borsten mijner jeught oneerlijck laten tasten ,
Och had ick die bestet ontrent een aerdigh kint ,
Soo waer ick heden noch van alle man bemint.
Nu ben ick maer een spot van alle vuyle boeven ,
Die my tot aende ziel nu menighmael bedroeven ,
Maer ach ! dat heeftet wegh. Eylaes ! verloren eer
Die is, die blijftmen quijt, en dat voor immermeer.

Nu Maegden hoort een woort, ick moet de jeugt vermanē
Met druck, met herten-leet, met uyt-geftorte tranen,
Ter eeren van de trou. Och weest my noyt soo geck
Het gout van uwe jeught te leggen inden dreck.

Forma nil juvat si mentis dote privaris bonæ.

Morum honestamentis ornes gratiam fac corporis.

Forma cui modesta mens est adfita, acceptissima.

Franç. *Beauté sans bonté, ne vaut rien.*

Ital. *Saviezza di pover huomo*

Bellezza di puttana,

E forza di fachim,

Non val' un bagatin.

Franç. *La force de porte-faix,*

Du pauvre le conseil,

Et de putain la beauté

Ont peu d'utilité.

Nederl. *De wijshept van een boer /*

De schoonhept van een hoer /

En sacke-dragers kracht /

En zijn niet veel geacht.

Ὅς ἡδὺ καὶ καλὸν, ὅταν ἔχη καὶ σὺν - Græc.
Φρον.

Quam grata est forma cui comes Lat.
est modesta mens.

Similis est venusta meretricis Lat.
forma fructibus in præcipitijs
natis, quos corvi tantum & id
genus obscœnæ volucres depas-
cuntur. .i.

De schoonhept van een oneerlich vrou- Nederl.
mensche is ghelijck schoone boom-
vuchten / die erghens op een hooghe
rotse ofte steen-klippe ghewassen zijn/
van de welke niemant nut en heeft als
kraepen en ravens / ende soodanighe
andere onguere vogelen.

A chat lescheur bat on la guele.

Ick vondt leſt eenen vriendt, die in ſijn groene jaren
 Met ons was uyt-gereyſt, en over zee gevaren,
 Hy ſcheen in geen en deel gelijk hy eertijts plach,
 Nadien hy biſter vreemt, en wonder deerlijk ſagh;
 Sijn hoofd meſt ſonder hayr, ſijn neuſe was geſoncken,
 Sijn lippen ſonder verſ, ſijn holle tanden ſtoncken,
 Sijn handen blaeuw gepleckt, ſijn beenen ſonder kuyt,
 En dan een leelick vocht quam hem ten oogen uyt;
 Ick

Bordeel-brocken en hoere-voogden, en het eynde vande sulcke. 147

Ick stont een wijl en keeck, eer ick began te spreken,
De man, en sijn gelaet, was my geheel ontleken;
Wel, seyd' ick op het lest, Hoe zijt ghy dus geschent?
Heb ick u niet wel eer een ander man gekent?
Waer is u wacker lijf, waer is u vroylick leven?
Waer is u schoone blos, u rappe jeugt gebleven?
Waer is u geestigh oogh, soo hel gelijk een vier?
Ach van dit al-te-mael en vind' ick niet een sier!
Hy stont een langen tijdt met neer-geslagen hoofde,
Geprickelt inden geest, gelijk ick doen geloofde,
Ten lesten quammer uyt: Ick bidde, vraeghet niet
Wie my de jeught benam, of waer het is geschiet,
Al wat ick lijden moet dat sijn verdiende plagen,
Een woort, en dat genoeg, waer toe naeu-keurigh vragen?
De kat die over al den muyl in steken wilt
Wort op het lest betrapt, en op den neus geknilt.

Lat. I ntemperans juventus effoe-
tum tradit corpus senectuti.

Spaens. Vanse los amores
Y quedan los dolores.

Nederl. Broegh hengst / broegh guyl.

* Gast-hups hangt de loopers achter
aen.

De vos die gaet soo lange ter jacht
Tot hy der eens verliest sijn vach.

Ital. Tanto va la gatta al caccio che vi
lascia la pelle.

Tanto va innanzi è dietro la
volpe che rimano al l'accio.

Nederl. De mugge vliegt so lange om de keers
tot datse eens haer vleugelen sengt.

Voluptatum usura morbi.

Lat.

Snoepende hatten knistmen opte neus. Nederl.

Wissige hondē krijgen hachelige oirē.

Ital. Tanto va la gatta al caccio che
vi lascia la ciampa è il naso.

Wijn en vrouwen verdwafen de wijsen/
ende die hoeren aenhangen die worden
wilt / en krijghen motten en wormen
ten loone / ende herdooren den anderen
tot een merckelijck exempel. Syr. 19. 2

Mon fils garde entiere la vigueur de
ton age, & ne donne point ta force
aux estrangers. Syr. 26. 23.

Samphonem rigidis spoliavit
crinibus uxor,

Andoni-
mme.

Hoc nostra multae tempore sunt
Dalila.

Dum plorat, vorat.

Lest doen ick by mijn boeltjen quam,
 En acht op haer gedaente nam,
 Soo vondt ick datse treurigh sach,
 En vry al anders alse plach;
 My docht wel dat haer wat ontbrack,
 Dies wast dat ick dus tot haer sprack.
 Wel, liefste kint, hoe dus ontstelt?
 Wat isset dat u sinnen quelt?

Ick sie wel aen u droef gelaet
Als dat het u niet wel en gaet.

Sy sweegh daer op een langen tijt,
Doch maeckte staegh een nieu gekrijt,
En wat ick seyde, wat ick badt,
Sy maeckte slechts haer oogen nat,
Soo dat ick gants bekommert stont,
En seyde met een droeven mont:
Vriendinne, wat ick bidden magh,
Ey laet eens af van dit geklagh;
En segh een reys wat datter schort?
En waerom dat ghy tranen stort?
Op dat u vriendt ten minsten yet
Mach doen tot troost van u verdriet.

Sy greep my daer op inden erm;
En seyde met een droef gekerm,
Eylaes! de gront van mijnen druck
Is vry een deerlick ongeluck,
Want, soo ick gister treden gingh,
Verloor ick mijnen besten ringh,
Ick misse van mijn slincker hant
Een tafel van een diamant,
Een steen soo schoon, soo groot, soo rijk,
'kEn weet niet eenen sijns gelijk;
En heden noch op dese vloer
Daer brack eylaes! dit aerdigh snoer,
Soo dat de perels al te mael
Verstroyden lancks de ruyme fael;
En schoon ick socht door al het stof,
Ick misser acht of negen of,
Al schoon, en uyter-maten ront,
Het stuck dat kost my seven pont:
Ey fiet! doch wat een droeve spijt,
Ick gae mijn beste dingen quijt;

En schoon het my al seer verdriet,
Hoe dat ick souck 'ken vinde niet.

Als sy dees klachten hadt gedaen
Soo gingh het huylen weder aen,
Sy schreyde tranen wonder groot,
Die vielen staegh in haren schoot.
Ick stont verstelt in desen rou,
Onseker wat ick seggen sou.

Dan, t'wijl ick lett' op haer getier,
Verneem ick daer een luwelier,
Die, nae dat hy ons had gegroet,
Verscheyde kassen open doet,
En haelter uyt een grooten schat,
En seyde, joncker, koopt toch wat,
Want siet ick brengh hier aen den dagh
Al wat een jufvrou dienen magh:

Sy ('tscheen) ontsliep op dese stem,
En keerd' haer wacker tegen hem,
En greep voor eerst een diamant,
Wel vry de schoonste diese vant,
En seyde, Hier waer ick nu gediend,
Had ick maer eenen milden vriend,
Maer eenen die wat koopen wou,
Dat waere troost voor mijnen rou;
En daer op gafse my een soen,
Dat was geseyt, ghy moetet doen.

Ick, droevigh om haer treurigh sien,
Began de kramer gelt te bien,
En eer ick wist hoe dattet gingh
Soo was ick kooper van den ringh;
Wat meer? gesellen, tot besluyt,
Ick schudde daer mijn beursjen uyt,
En hier voor had ick anders niet,
Als dat noch heden mijn verdriet;

Oock soo verstondt ick naderhant
 Dat even die geslepe quant,
 Die my verkocht dat moye goet,
 Was van me-jufvrouws naeste bloet,
 Door haer voor seker op gemaect,
 En soo daer in het spel geraect,
 In voegen dat my seker docht
 Ick had haer eygen ringh gekocht.

Wel aen, voor my ick heb geleert
 Terwijl ick met haer heb verkeert,
 Dat juyft wanneer een hoere schreyt
 Sy dan haer slimste lagen leyt;
 Maer offe krijt, of datse lacht,
 Siet dat ghy't beyde niet en acht;
 Want offe lacht, of datse weent,
 'Tis veel-tijts beyde niet gemeent.

Hoogd. **A**n der hunden hincen /
 Duren winken /
 Wenber weinen /
 Ond der tramer schwaeren /
 Sol sich niemant kehren.
 Nederl. Van laechende schouten / en schrepen-
 de hoeren
 En late niemant sich verhoeren.
 Ital. *Ni de lachrimas de puta, ni de*
fieros de rufian.
 Franç. *Ni des larmes de putain, ni de bra-*
vades de rufien.
 Engels. When dogs sal a snarling / serpens a
 hising / and women a weeping / The
 first wil bite / the second tho string /
 and the third wil deceiue.
 Lat. Vt flerent oculos erudière suos.

Meretrix dum suspirat, sperat; Lat.
 Dum plorat, vorat.

Als een hont begint te knorren / de Nederl.
 slange te hissen / een hoere te schrepen /
 d'eerst wil bijten / de tweede wil steet-
 ken / de derde bedriegen.

Women haue 3 sortes of theares: Engels.
 The first of grief.
 The second of impatience.
 The thirst of deceyt.

Wrouwen hebben drie derley tranen: Nederl.
 van { Legt /
 Ongebult /
 Lidsogh.

Amata pellex liberis justis no- Lat.
 cet.

Comme

Comme l'oiselet qui se haste vers les lacqs.

Waer heenen long-gesel, waerom soo snel gereden?
 Wat loopt u vluchtig peert met so gestreckte ledē?
 Ey staet een weynig stil, en stremt u snelle reys,
 Ick weet ghy soeckt bejagh ten dienste van het vleys;
 Ick weet dat seker wijf van alle tucht geweken,
 Ick weet dat seker wijf, door lusten aengesteken,
 V heeft een plaets genoemt, en even tijdt geset
 Om u door enckel list te krijgen in het net.
 Ghy doet gelijk de vinck die met een groot verlangen
 Koomt vallen uyt de lucht om haer te laten vangen;
 Ghy doet gelijk een mees, die geeft haer inden slaggh
 Soo veyligh alse kan, soo veerdich alse magh.
 Ey denckt, ô lieve, denckt dat uwe finnen dolē,
 Ghy mist den rechten wegh, en treet op heete kolen;
 Ghy snelt u tottet graf, ick segget anderwerf,
 Ghy spoet u totte doot, en rent in u bederf;
 Hoe lichte kan de meyt den loosen handel klappen;
 Hoe lichte kan de man u opte daet betrappen;
 Hoe lichte kan een vrient ontdecken u bedrijf,
 En seggen aen de man de rancken van het wijf.
 Hoe wel kan Godes handt, door veelderhande plagen,
 V rucken uytter tijdt en vander aerden jagen,
 Of met een lancksaem vyer, dat inde beenen sit,
 Verteeren al u lijf, en meest het dertel lit.
 Hoe lichte kan het wijf, door onversadigh mallen,
 Eens op een ander pol haer oogen laten vallen;
 Hoe lichte kan een boef, betovert van het wijf,
 Eens op een stille nacht u brengen om het lijf.
 Maer wat ick seggen mach, mijn reden is verloren,
 Hy steeckt het moedigh peert noch echter mette sporen.
 Ach wat is van het vleys! vermaent het uren langh,
 Het gaet noch evenwel, het gaet sijn oude gangh.

Dit Sinne-beeldt is ontleent uyt het 7. capittel van de spreucken Salomons, alwaer de dwase jongelingh van de listige vrouwe overredet ende verleyt zijnde, haer vvert geseyt te volgen, als een offte ter slacht-bancke, en als een vogel die te stricke hem snellet, en en vreet niet dattet hem het leven gelt; de leser dan gelieve sich, in plaetse van een plate die hier nae-gelaten is, by inbeeldinghe voor te stellen een slaghe, daermen in den herfst mede plaghe te vincken, aen een boom hangende, ende inde selve een lock-meese, mitsgaders een vogel die van boven af plottelijck sich daer in geeft; ende in het verschiet een jongelingh die snellijck te peerde rijdende, gaet vinden eens anders man echte vrouwe, ergens int groene onder een boom sittende, die hem tijdt ende plaetse bescheyden heeft, en lese voorts tot breeder uyt-legginghe van desen het Voorz. 7. capittel vande by-spreucken Salomons.

Prov. 9. 13. & seqq.

La femme folle est bayante, elle s'astied à l'huis de sa maison pour appeller les passans, disant, les eaux desrobées sont douces & pain pris en cachette est plaisant, & il ne cognoit point que la sont les trespassez, & que ceux qu'elle a conviez sont au fin fond du sepulchre.

Prov. 24. 30.

Quasi bos ductus ad victimam, quasi agnus lasciviens & quasi avis ad laqueum. &c.

Prov. cap. 7. 22.

Comme le beuf à la tuerie.

Vide Plautum in Afinaria ubi verbis lænæ egregiè hoc explicat.

Vid. Mart. delrio part. 2. fol. 162. Adag. sacrorum.

*Arbor secco non devient mai verde
Cosi fa donna chi suo tiempo perde.*

De
oude
Vrijster
spreekt

Ick was een jonge stam van yder een gepresen,
En met een schoon gewaey tot inde lucht geresen;
Ick was een rancke spruyt, een gaef, een keestigh hout,
Het groenste van de laen, het schoonste van het wout;
Ick was een bosch alleen, daer al de vogels quamen,
En gansche dagen langh haer soete vreugden namen,

Daer

Daer menigh jongh-gesel, en menigh harder sat,
 Die slechts maer om de lucht van mijne tacken badt:
 Al watter geestich songh, dat wou sijn eerste nesten,
 Ter eeren mijner jeught, in dese tacken vesten;
 Maer ick was doen te trots, en daerom wild' ick niet,
 Nu stae ick hier alleen, gelijck een eenzaam riet:
 Nu is mijn jeught gegaen, mijn bloeyffel af-gelegen,
 Mijn groen dient maer alleen tot stroyffel op de wegen,
 Al wat noch om my swiert en is geen jeughdigh blat,
 Maer niet als vuyle mosch, of, ick en weet niet wat.
 Ick vinde met verdriet, ick vinde datter uylen
 En ravens van der nacht in mijne tacken schuylen;
 Ick vinde met verdriet dat jae de vleder-muys
 Maeckt in mijn holle stam haer ongeluckigh huys:
 Dies roep ick over-luyt tot alle jonge boomen
 Die fris, en lustigh staen ontrent de verssche stroomen,
 En weest niet al te trots, o dochters van het wout,
 Wat heden jeughdigh is dat wort ten lesten out,
 Dat wort, eylacen! kael, en al de groene tacken
 Die komen, sonder loof, die komen neder-sacken,
 En siet wien eens de tijdt haer jeught en groente nam,
 Die blijft dan naderhant die blijft een dorre stam:
 Geloofret, fiere jeught, en leertet over-leggen,
 Tis kunst het gunstigh lae in tijts te konnen seggen:
 Want die haer kans verkijckt, behout maer enckel spijt,
 Wel aen dan, letter op, en diendt u van den tijt.

Engels.

Hee that wil not ween hee may
 When hee will shal have nay.

Nederl.

Tis kunst in tijts jae seggen.

Frans.

Grijpt alst tijdt is.

Tel refuse qui apres muse.

De l'eau qui est passé le molin ne
moult plus. Frans.

Qui ne prend quant il peut
Il n'aura quand il veut.

Quant le bien vient on le doit prendre.

Ital.	<i>Che s'ha il vento in poppa beſogna ſaper navigare.</i>	Si te dieren la vaquilla Acude con la foguilla.	Spaens.
Spaens.	<i>Quãdo el hierro eſta encẽdido Entonces ha de ſer batido. .i.</i>	<i>Si on te donne la vachette, Accours avec la cordelette.</i>	Frang.
Frang.	<i>Il faut battre le fer tandis qu'il eſt chaud.</i>	<i>Vtendum eſt ætate, cito pede labitur ætas; Nec bona tam ſequitur, quam bona prima fuit.</i>	Lat.
Lat.	<i>Rerum occaſiones tarditatẽ & ignaviã noſtrã non exſpectant.</i>	<i>Bisogna pigliar le venture, quando Iddio le manda.</i>	Ital.
Nederl.	<i>Die tijdt heeft / en tijdt laet ghen Aan ſijn leven niet bedypen.</i>	<i>Marmite qui long temps boult perd ſa ſaveur.</i>	Frang.
	<i>Gaept als men u den lepel biet / Of naderhant en krijghje niet.</i>	<i>Qui ne prend quand il peut Il n'aura quand il vent.</i>	
	<i>Die altijt vroegh ghenoegh komt / komt veeltijds te laet.</i>		
	<i>Die verſlaept ſijn ochtent werck / Beſcheten is ſijn dach werck.</i>		
Ital.	<i>Aben fare non dar dimora Perche preſto paſſa l'hora.</i>	<i>Dor gethan und nach betrachte Hat manchen in groſſ leiden brache.</i>	Hoogd.
Frang.	<i>Le temps ſe change en peu d'heure Tel rit le matin que le ſoir pleure.</i>	<i>Après domage, chacun eſt ſage.</i>	Frang.
Nederl.	<i>Landt-kopen en goet ſnuwelijsk doen / verſchijnt allen dagh niet.</i>	<i>Eventus ſtultorum magiſter. Malo accepto ſtultus ſapit.</i>	Lat.

Strora. de Gargiliana.

*Te juvenes te odẽre, ſenes, deſertaque langues;
Quæ fueras procerum publica cura prius.*

Ovidius de Narciffo.

*Multi illum juvenes, multæ petiere puellæ;
Sed fuit in tenerâ tam dira ſuperbia formâ,
Nulli illum juvenes nullæ petiere puellæ.*

Idem.

*Nec quæ præterijt ruſum revocabitur unda,
Nec quæ præterijt eſt revocanda dies.*

Een Engels schrijver seyd op dese gelegentheyt /
als hier volght:

Who hath a daughtier but twenty yeers olde / wel may hee bestow her upon her
better / if 25 ypon her equall / if aboue 25 / then upon whosoever list tot haue her.
An hoc cum nostris moribus conveniat; lector videat.

Vie een dochter heeft van twintich jaer, kanse besteden met haer
beter, die der eene heeft van 25. jaer, met haers gelijcke, dieder eene
heeft daer boven, mette geene diese eerst versoeckt. Dan de jaren van
dochters uyt te kunnelycken, vorden nae de verscheydenheyt van
de plaetsen, landen, en naturen verscheydentlijck gherekent, als met
volle leden vvert verhandelt by And. Tiraquell. l. connubial.
6. num. 36. & seqq.

Quod Constantinus Caesar de uvis servandis, id forte de puellis &
virginibus maritandis non ineptè quis dixerit. oportet, inquit,
in vigore existentes uvas refecare, & neque crudiores, neque vigo-
rem prætergressas. lib. 4. cap. 14. de Agricul.

Auson. Epig. 15.

Ad Gallam, puellam jam senescentem.

Sprevisti, obrepfit non intellecta senectus;

Nec revocare potes, qui periëre dies.

Nunc piget, & quereris quod non aut ista voluntas

Tunc fuit, aut non est nunc ea forma tibi.

Ogni fiore al fin perde l'odore,

De
oude
Vrijster
spreekt

En wilt, ô jonge maegt, geen sinnen immer setten
 Noch op het vroegh gewas van teere violetten,
 Noch op het purper-root dat uytter aerden groeyt,
 Noch op het aerdigh wit dat aender heyden bloeyt,
 De bloemen, weerde kint, en al de schoone rosen
 Die hier in desen hoff, die op de velden blofen,
 Zijn al van weecke stof, zijn al van teeren aert,
 Sy gaen, eylaes! te niet hoewel men die bewaert:

Een

Een mist, een kleyne vorst, een rijp, een kouden regen,
Het minste datter ruyft, 'tis al de bloemen tegen;
Iae, soo de klare son maer eens te vinnigh schijnt
Men fiet, van stonden aen, dat hare glans verdwijnt.
Maer neemt dat eenigh mensch het onweer kan beletten,
Met schutsels over al ontrent het kruyt te setten,
Noch wortet evenwel verwonnen van den tijt,
Al isfet ymant leet, al isfet ymant spijt.
Siet, vrijsters, altemael, fiet alle jonge vrouwen,
Siet watter op de jeught, of schoonheit is te bouwen,
De glans van u gesicht, de bos van uwen mont,
Vergaet, verslenst, verdwijnt, en al in korten stont.
Yet, ick en weet niet wat, dat kan u jonckheyt quellen,
Dat kan u soet gelaet in vreemde bochten stellen,
Dat kan in korten tijdt verslinden uwe jeught,
Hoe seer ghy even-staegh daer acht op nemen meught:
Wat is van schoone verf? van alle moye dingen?
De tijdt kan alle vlees en alle schepsels dwingen;
Daer is een stil verderf dat ons in yder lit,
Dat in het middel-punt van al de werelt sit,
Dat eet geduerigh in, dat bijt door alle banden,
Dat knaeght (men weet niet hoe) en al met stage tanden;
Sluyt vry u beste kleet, des efter niet te min,
Daer waft een vuyl gebroet, daer komen motten in.
V schoonheit, jonge maegt, hoe ghy die soeckt te decken,
Verandert evenwel door onverwachte vlekken,
Bewaertse soo ghy wilt, ach! naer een korten tijt
Ghy blijft niet dieje waert, ghy waert niet dieje zijt.
Ghy dan, souckt beter glans, die tijt en oude dagen,
Geen hinder kunnen doen, of wegh en kunnen dragen;
Vraeght yemant wat het zy, wel hoort, O soete jeught,
Het is een reyne ziel, wiens lust is in de deught.

De oude vrouwe spreekt.

Ghy zijt te trots, o schoone blom,
 Maer, lieve, segt ons doch waerom?
 Segh waerom ghy soo hoogen moedt
 In uwen teeren boesem voedt?
 Ist om u schoonheyte, aerdigh kint?
 Maer die en is maer enckel wint.

Siet dese roos, die ick u toon,
 Die was noch heden wonder schoon,
 Die was noch heden also fris
 Gelijck u jeugdigh tuylken is,
 En siet! in soo een korten tijt
 Is sy haer aerdigh blosjen quijt,
 Eylaes! haer glans die is gedaen,
 Ach! schoonheyte is maer enckel waen.

Geloof tet vry, o weerde maeght,
 Hoe seer ghy dees of die behaeght,
 Hoe jeugdigh u het wesen staet,
 Hoe wacker u gesichte gaet,
 Hoe lustigh uwe stemme klingt,
 Hoe geestigh ghy een deuntjen singt,
 Hoe aerdigh u dit hayrtje krult,
 Ghy sult, o lieve kint, ghy sult,
 Ghy sult, en al in korten tijt,
 Niet zijn gelijck ghy heden zijt,
 Ghy sult haest zijn gelijck een roos
 Die op een koude nacht vervroos,
 Of die, nae datse was gepluckt,
 Met rouwe vingers wort gedruckt,
 Ghy sult haest wesen mijns gelijck,
 Dat is geseyt een levendt lijck.

Ghy,

Ghy daerom stelt u toe-verlaet
Noyt op yet dat soo haest vergaet,
Maer kiest tot u vermaken, kiest
Dat met geen winter af en vriest,
Dat met den loop van langen tijt
Dat met geen outheyt af en slijt;
Betracht een stil en reyn gemoet,
Dat is een schoon, en duyrsaem goet.

Seneca.

Anceps forma bonum mortalibus,
Exigui donum breve temporis
Vt velox celeri pede laberis!
Non sic vere novo prata decentia
Æstatis calidæ dispoliat vapor,
Sævit solstitio cum medio dies.

Ovid. trist. lib. 3. cap. 7.

Ista decens facies longis vitiabitur annis,
Rugaque in antiquâ fronte senilis erit:
Injicietque manum formæ damnosa senectus,
Quæ strepitum passu non faciente venit:
Cumque aliquis dicet, fuit hæc formosa, dolebis,
Et speculum mendax esse querere tuum.

Idem de art. 2.

Forma bonum fragile est, quantumque accedit ad annos
Fit minor, & spacio carpitur illa suo.
Nec semper violæ, nec semper lilia florent,
Et riget amissis spina relicta rosis.

Horat.

----- fugit retro
Levis juvenas, & decor, aridâ
Pellente lascivos amores
Canitie, facilemque somnum.
Non semper idem floribus est honor
Vernis, neque uno luna rubens nitet
Vultu. ----

Lest was ick in een groote feest,
 Daer sat ick met een blijde geest,
 Want daer was spijs en dranck bereyt,
 En al wat tot genuchte leyt;
 Ick sach daer vrijsters nevens my,
 Ick sacher dertich op een ry,
 Al jonck, en schoon, en fris, en net,
 Al wonder cïerlick op-geset,
 My docht dat ick dien gantschen dach
 Geen menschen, maer goddinnen sach;
 En efter des al-niet-te-min
 Soo kreegh ick daer een droeven sin;
 Want t'wijle dees en geene songh,
 Of met de vrijsters omme sprongh,
 Soo quam my voor een swaer gepeys,
 En dat vry meer als eene reys.

Men houdt dat Xerxes, op een dach,
 Als hy sijn grooten leger sach,
 Als hy sijn ruyters over al
 Sach draven in het groene dal,
 Stont treurigh midden in het heyr,
 En sloegh sijn hooft en oogen neer,
 Men sach genoegh aen sijn gebaer
 Dat sijn gepeys was wonder swaer;
 Een van den raedt, een deftigh man,
 Die vraegter hem de reden van,
 Die vraegt wat datter is gebeurt
 Dat soo een machtigh Prince treurt,
 Daer hy geen man in't leger siet
 Die hem niet lijfen leven biet.
 De Koninck sprack, ick sie de macht,
 Die niet als mijn bevel en wacht;
 Ick sie hier menigh dapper helt
 Sich moedigh toonen in het velt,

Ick sie het, en noch evenwel
Soo baertet my een droef gequel;
Want segh doch eens, nae hondert jaer,
Waer salse zijn dees groote schaer?
Eylaes! verstoven als een kaf,
Eylaes! verschoven in het graf:
Dit sey de Vorst, en tot belluyt,
Soo bersten hem de tranen uyt.

Ick was bedroeft in mijn gemoet
Genoeghsaem op dien eygen voet,
Want tleet dat Xerxes over-viel
Dat perst' oock op mijn droeve ziel;
Ick dacht, Besiet de schoone jeught,
Die al de werelt nu verheught,
Die dus, die alle man verblijt,
Wat is die van een kleynen tijt!
Eylaes! in min als twintich jaer
Soo sal haer sangh, haer geestich hayr,
Haer roode mont, haer bly gelaet,
Niet wesen alstet heden staet.

Hier met besloot ick dese feest,
En fiet! dit blijft my inden geest,
Dit maeckt my droef en ongesint,
Waer ick een bly geselschap vindt.
En fiet! 'ken weet ons geen en raet
Voor dit soo al gemeenen quaet,
Als datmen met sijn gantsche kracht
Nae beter glans en schoonheyt tracht,
Naer schoonheyt die noyt leelick wert,
Dat is geseyt, een suyver hert,
Een woon-plaets van de waere deught;
laeght dese nae, ô reyne jeught.

Hoogd. Das End aller freud ist leid.

Die haare ist kein nart / wann sie alt
wird so rumpfft sie sich.

Franç. Ce qui est meur, passe à la pouriture.

Il n'y a si belle face
Que le temps bien tost n'efface.

Le temps se change en peu d'heure
Tel rit le matin qui le soir pleure.

Il n'y a si belle rose qui ne devient
grate-cul.

Ital. Non fu mai si bella scarpa, che
non diventasse una brutta ci-
patta.

Non è si buon cavallo che non di- Ital.
venti una rozza.

Ogni cosa al suo fin vola.

Ogni cosa mortal tiemp' inter-
rumpe.

Schoon root / haest doot. Nederl.

De netste schoen die wort een slof.

Niemand en heeft hem seer te roemen/
Al staet sijn hof vol schoone bloemen/
Want dickwils op een houde nacht
Soo wertet al te niet gebzacht.

Het velleken is luts / het weet wan-
neer het rimpelen moet.

Bernarb. Bauhusius.

Vitrea gemmula, fluxaque bullula, candida forma est,
Nix, rosa, ros, ventus, fumus, & aura, nihil.

--- Festinat enim decurrere velox
Flosculus, angustæ miseræque brevissima vitæ
Portio ---

Camer. Embl. 68. cent. 1.

Exigui donum breve temporis.

Aspice quam subito marcet quod floruit ante
Aspice quam subito quod stetit ante, cadat.

Heu mihi quam fallax & breve forma bonum.

Salust. Jugurt.

Præclara facies, magnæ divitiæ, ad hoc vis corporis, & alia hujus-
modi omnia brevi dilabuntur.

Vnum nobis certissimum : Post generationem corruptio.

En ! fragile est quodcunque sumus.

Vnde superbit homo, cujus conceptio culpa,
Nasci poena, labor vita, necesse mori ?

Est forma morbi ac temporis ludibrium.

Florem decoris singuli carpunt dies.

Formæ decus vix vernuli instar flosculi est.

Formosus est, expectet paulum ? & non erit.

Quid his superbis febri quæ levi occidunt ?

Ronsard.

*Bien fol est qui se fie en sa belle jeunesse,
Qui si tost se derobbe, & si tost nous delaisse;
La rose à la parfin devint un gratecu,
Et tout avec le temps par le temps est vaincu.*

Syrach. 7. 37.

*Quoy que tu dies ou que tu faces qu'il te souviene de ta fin, & tu ne
pecheras point.*

Syrach. 10. 13.

*D'où vient que la terre & la poudre s'enorgueillit ? veu que quand
l'homme meurt il devient l'heritage des serpents, des bestes, &
des vers.*

Gravissimè apud Sophoclem Oedipus concionatur :

O carissime fili AEgei, solus Deus immortalis est, & nunquam se
nescit, aliæ verò res omnes suam habent senectam. nam & terra
paulatim fit infirmior, & corpora humana formam & vires amit-
tunt. *vid. Richter, a. xiom. hist. 14.*

Ovid. 2. Art.

Forma bonum fragile est, quantumque accedit ad annos
 Fit minor, & spacio carpitur ipsa suo.
 Nec semper violæ, nec semper lilia florent,
 Et riget amissâ spina relicta rosâ.
 Et tibi jam venient cani, formosæ, capilli,
 Iam venient rugæ, quæ tibi corpus arent.

Idem de Medicamine faciei.

Et placidus rugis vultus aratus erit.
 Tempus erit, quo vos speculum vidisse pigebit,
 Et veniet rugis altera causa dolor.

Petronius.

Quod solum formæ decus est, cecidere capilli,
 Vernantesque comas tristis abegit hyems.
 Nunc umbra nudata sua, jam tempora mœrent,
 Areaque attritis ridet adusta pilis.
 O fallax natura Deum, quæ prima dedisti
 Aetatis nostræ gaudia, prima rapis.

Seneca Hipp.

Anceps forma bonum mortalibus;
 Exigui donum breve temporis,
 Vt velox celeri pede laberis,
 Non sic prata vere novo decentia
 Aestatis calidæ dispoliat vapor,
 Sequit solstitio cum medius dies,
 Et noctem brevibus præcipitat rotis:
 Languescunt folia lilia pallido,
 Et gratæ capiti deficiunt rosæ.
 Vt fulgor teneris qui radiat genis
 Memento rapitur, nullaque non dies

Formosi

Formosi spoliū corporis abstulit.

Res est forma fugax.

Idem Herc. Oed.

Vt alta silvas forma vernantes alit,

Quas nemore nudo primus investit tepor :

At cum solutos extulit Boreas Notos,

Et sæva totas bruma decussit comas,

Deforme folijs adspicis truncis nemus :

Sic nostra longum forma percurrens iter,

Deperdit aliquid semper, & fulget minus,

Malisque minus est : quidquid in nobis fuit

Olim petītum cecidit, & partus labat,

Materque multum rapuit ex illo mihi,

Ætas citato senior eripuit gradu.

Nemesian. Ec. 4.

Non hoc semper eris, perdunt & gramina flores;

Perdit spina rosas, nec semper lilia cudent,

Nec longum tenet uva comas, nec populus umbras.

Donum forma breve est, nec se tibi commodat omnis.

Propert. 2. 28.

Nec forma æternum, aut cuiquam est fortuna perennis.

Cunctis ex qualitatibus, quæ mortali cum corpore fugiunt; nulla velocior quam forma, quæ mox ut amœnum flosculum ostenderit, ipsos inter oculos mirantium, atque laudantium evanescit: brevis hunc pruina perusserit, levis hunc aura decusserit, subito vel inimicæ manus ungue decerpitur, vel prætereuntis morbi calce deprimitur. Denique gloriare, & exulta, ut liber, venit ecce magnis passibus, quæ te velo tenui latentem detegat quanti sit forma vivi hominis mors ostendit, nec mors sola, sed senectus, & paucorum spacium annorum, imo vel unius lucis repentina febricula.

Postremo

Postremo, ut nihil externum incidat, per sese stando durandoque consumitur, & in nihilum redit, neque tantum gaudij veniens tulit, quantum fugiens fert doloris: Hæc (ni fallor) expertus erat aliquando formosus ille romanus princeps Domitianus, qui amico scribens, scias, inquit, nec gratius quicquam decore, nec brevius, quamvis, etiamsi durabile perpetuumq; naturæ donum esset, non intelligo, quid tantopere expetendum habeat iste non solidus nec in ipso homine nisi superficie tenus fulgens decor, multa que foeda contegens, & horrenda, levissimæque cutis obtentu, sensibus blandiens, & illudens. Veris igitur ac mansuris bonis delectari convenit, non falsis, atque labentibus.

La conclusion soit la mesme des Proverbes de Salomon. cap. 31. 30.

*La grace trompe, & la beauté s'esvanouit; mais la femme qui craint
l'Eternel, ce sera celle qui sera louée.*

SPREUCK-LIEVENDE LESERS.

My is (vveerde Landts-lieden) door het verhandelen van het voorigh vverck te binnen gekomen, datmen spreucken en spreek-vvoorden vvel in beter gestalte, en tot meerder vrucht vanden leser te voorschijn soude kunnen doen komen, als vvel voor desen is geschiet, indien men slechts vvat meer tijts en op-merckinge daer ontrent gesint vvare te besteden; vvant in plaetse dat eenige (die voor desen met dingen van dusdanige stoffe besich zijn gevveest) hare spreucken ende spreek-vvoorden op't papier hebben gebracht, even gelijk de selve hen voor quamen, dat is, sonder eenigh onderscheyt, ordre oftet'samen-voeginge daer in te gebruycken; Soo heb ick geoordeelt dat men uyt verscheyde spreucken en spreek-vvoorden te samen gevoegt, vvel een geduerige ende vervolgende reden op verscheyde gelegentheden passende, soude kunnen uytbrengen; niet anders dan gelijk de tapijt-vverckers uyt veelderhande koleuren vā sajete ofte sijde eerst een beelt, en uyt de t'samen-voeginge van verscheyde beelden een geheel stuck tapijts gevvoon zijn te maecken. Dit hebbe ick by maniere van preue eens goet gevonden in't vverck te stellen, sonderlinge in de by-voegselen van dit

vverck, ten eynde onse lesers des te beter het gebruyck van sodanige spreucken hier uyt souden mogen op-nemen: indien dit ons proef-stuck so volkomen niet en is als het misschien door meerder tijdt-bestedinge vvel hadde konnen vvesen; mijn exempel (so niet mijn vverck) sal yemant anders genegentheyt en gelegentheyt mogēgeven, om yet sulcx beter en behandelicker te doen, als hier is geschiet. ghy onder-tusschen (gunstige vrienden) ontfangt ende gebruyckt desen onsen arbeyt ter tijt en vvijlen toe dat u yemant anders yet beter van dese stoffe ter handt sal hebben gedaen. VVy volgen in dit, (als mede in voorgaende vvercken) d'ordre ende loop van 'smerschen leven, beginnende hier mette kintsheyt ende d'onder-vvijfsinge van de selve, om te eyndigen met den ouderdom, en het eynde van dien, namentlick de doot. Meer niet, voor desen tijt, Leser, als alleen dit.

Wijle voordeel?

Leest met oordeel.

aen-geuefen

door

SIN-SPREVCKEN en SPREECK-WOORDEN.

Ick beginne met een italiaens spreek-woort.

Ha ver cura dè putti

Non è mestier dè tutti.

Kinderen wel op te boeden / en is by wijsen lieden noyt voor kinder-werck geacht geweest: vele konnen kinderen telen / en ter werelt brengen; weynige de selve wel op-treede; en 'tis nochtans haer eygē werck. En daerom heeft een wijs man op dese gelegentheyt wel geseyt:

Ei qui non docuit, non illi, qui non didicit, peccatum imputandum. Plut.

Indiē de jonckheyt niet en deugt, En geeft de schult niet aē de jeugt De vader selfs verdient de straf Die haer geen beter les en gaf.

Weegt dit (ghy die ouders zijt) en geeft aen desen kley een goede gestalte / terwyl die weech is;

Vt argilla, ita iuventus. Plin.

Een kint is als een wit papier, Dus let op dit onnoosel dier; Wāt so daer ymant quaet in prent Soo is dat edel wit geschent.

d'Italiaen seyt wel:

Nutritura passa natura.

Geloofst het, dat in teere sinnen d'Op-voedingh kan den aert verwinnen.

De daet leert sulcx.

Gewent een Winde tot den pot Eē iagt hont wort eē keuckē-sot.

Daer en is daerom geē beter gront-stuck in dit werck te leggen als het Arabisch spreek-woort ons aen-wijst:

Initium sapientiae timor Dei.

(inter Arabica adagia ponit Erpenius.)

Godt vreesen is een goet begin, De gront der wijsheyt schuylyter in.

Zijnde het selve ober-een-komende met de spreucke Salomons. Prov. 9. 10. Laet daerom dit een eerste steen wesen van ons gebouw;

Leert, ouders, u kinders, en, voogden, u weesen Voor al den grooten Schepper vreesen.

Want

In Godes wegen Is Godes segen.

De saecke spreekt selfs: 't Onkrupst wast sonder saepen / Het quact leert sich selven / Enmen hoeft noyt lupsen in pelsen te setten / maer al wat deught genaemt wert heeft moeyten in / en moet den mensche als in-gesant worden / en noch isst quact genoegh datter yet van beklijft / (Difficilia quae pulchra,) en 'tis noodigh dit al tijdelick te beginnen / wil men goet werck maken.

Vrient, zijt ghy wijs, Buygt jeugdich rijs, Want d'oude stam Is al te stram.

In tegendeel van dien

De daet die kan het ons betuygen Eē oudē boom is quaet te buygē.

En eben dit selve konnen ons de beesten
leeren:

Eē jong hondeke ká leerē springē,
Een jong vogelke kan leerē singē,
Een jonge papegay leert mensché
praet,
Maer als men out is komt leeren
te laet.

De middelen waer door de jonckheyt tot
leeren verweckt wert/ zijn twee: Tucht-
ringe en Vergeldinge; wel aen dan/ ghy
Ouders/

Die wel doet, loont,
Geen quaet verschoont;
Staet en Gefin
Bestaet hier in.

't Zijn wepnigh woordē/ maer van groot
bedencken / en voorzdelick in't gebruyck.
Nu verder

De slimste moeder diemen vint
Die wēst noch al eē eerbaerkint.

Om dā de sulcke en andere tot haer booz-
nemen te helpen/ soo is te letten dat onge-
soute soet-boerigheyt van ouders hier
gantsch schadelick is.

Mere trop pitense

Faiēt fille teigneuse.

Wie swijnen wil streelen, en met
kinders mallen
Die doetse bey in den modder
vallen.

En 'tis daerom wel gesept:

Wie aen sijn kint of knecht wil
lust en vreugde sien,
Die moet noyt volle gunst aen
d'een en d'ander bien.

Wooz het tegendeel seyt de Fransman

Qui bien aime, bien chastie.

Die wel bemint
Kastijt sijn kint.

Ende de reden daer van is in een tuer
spreek-woort upt-gebruykt:

*Hep asā da luc den jaramasreck olu-
ruste. .i.*

Het is van ouden tijt bevonden
Vā sachte meesters vuyle wondē.

Leert ons niet d'erbarentheyt dagelick
hoe schadelick der moeders troetel-liefde
is aen de kinderen!

Deteriores omnes sumus licentiā. Terent.

Een aep, uyt al te grooten min,
Die perst haer jonck de lendē in.

Ich verf noch meer seggen;

*Ego parētes vidi, quibus amor nimis
ne amarent causa exstitit. Plaut.*

Te grootē liefd' heeft wel gedaen
Dat haet uyt lieven is ontstaen.

Hoe kan dat zyn? dencht misschien ymant
verstaet met eē woort: een teer boomtje/
door gebruyck van gesnoept en ge-int te
worden/ in't wilde gewassen / en brenge
geen andere als wrange vruchten voort/
die aen de planters de siele als doen waz-
gen / ende d'oogen loopen.

*Non resistet offensis, cui nihil unquam
negatum est; cui lacrimas semper soli-
licita mater abstersit. Sen.*

Ende daerom segge ick

't Is wel (nae mijn begrijp) in ou-
den tijt geseyt:

't Is beter dat het kint, als dat de
moeder schreyt.

Mieux vaut un dolent, que deux.

Stelt dan vast/ dat

Tucht baert vrucht.

Wele/ die haer ouders niet en hebben wil-
len hooren/ zijn naemaels gedwongen ge-
weest naer het half-bel te lusteren/ ende
daer

daer oock van weder-spannigh vallende/
brengen hen selven in noch grooter onge-
legentheyt.

Wie op geen ouders raet en past
Die stelt sijn gangen nae den bast.

Ghy daerom/ouders/ om dese ende ander
ongemaken te schoutwen/ vergeet noyt de
Tucht/maer vooz al niet op bysondere ge-
legentheden/ en vooz eerst

Straft vry wel hart u weerde kint
Indien ghy dat op leugens vint;
En so ghy cenich ding vermeugt,
Leert waerheyt spreke aēde jeugt.

Ten tweeden /

Licht korfel zijn, en licht te pronc-
ken,
Zijn inde jonkheyt quade vonckē;
Ghy, die het in u kinders fiet,
Soeckt ghy haer voordeel, lijstet
niet.

Ten derden /

Een kint geneygt tot snoepernyen
En staet een vader niet te lyen;
Want als de lust daer toegewent
Soo is een aerdigh kint geschent.

Wel aen dan/ ghy ouders/ en hoogden /
Gewent so veel gy immer kondt,
Tot slechtē kost eē kinder-mont,
Dat is u nut, en hen gesont;
Want als de spijs is door de keel
Dan isst doch al even veel.

Ten vierden in't gemeen /

Straft kintsche feylen aen u kint,
Eer ghy daer mans-gebreken vint.

En om sulcx bequamelick te doen/ soo ge-
denckt dat de Basiliscus dient vertreden
terwijlen die noch in't ey is/ de rupsen ter-
wijlen sy noch inde poppen strecken / ende
de gebreken der jonckheyt terwijlen die

in haer eerste beginselē zijn/ anders/ waer
de slange het hooft in kringt / daer kringtse
licht het lijf in; van een kleyn vionckje / dat
men eerst niet en dachte of en achte / brant
naemaels wel een geheele hupsinge. Ick
segge dan/ met den dupst-man / En laet
den dupbel noyt inder kercken komen/ an-
ders sal hy licht eens optē outaer gerakē.

Maer men moet de kintsche jaren
Boven reden niet beswaren.

Want

Longe kinders moeten spelen
Of van pijn en sieckte quelen.

In de sulcke moet gelede werden dat hare
jaren mede brengen / en ten aensiene van
de gene die vorder gegaeu zijn/ moet gebae
worden nae gelegentheyt van haren aert;
'teen paert gaet met een woort / 'tander
met een rijstje / en het derde moet somtijts
een spoor hebben.

*Hoc patrium est consuefacere filium suū
sponte rectē facere, non alieno metu.*
Terent.

Een eerbaer kint is aen te jagen
Door eer-sucht, niet door harde
slagen.

En sulcx woud' ick de ouders ten hoogstē
bevolen hebbē. In allen geballe alser tucht
te oeffenen is / soo moet sulcx niet anders
als met een besadigt ende stil gemoet ge-
daen worden.

Zijt ghy goets moets,
Ghy doet wat goets.

En daerom/ wie ghy zijt /

Vermaet u vriet met stillē moede,
En straft u kint met koelē bloede;
Want doet ghy dit met gramme
sucht,
So dient ghy selfs te zijn getucht.

De maniere van straffen heeft mede by
haer beschept; sommige slaen haer kin-
ders of leerlingen op 'thooft/ borst of aen-
sicht/ waerse maer best raacken konnen:
tis

'tis buypen den regel. De spaignaert seyt
wel:

*Il niño e il mulo
In culo.*

Wie kint of muylen straffen willē
Die slaese niet als op de billen.

Daer is rechts de woon-plaese van be-
schepde tucht/waer niet so licht hinder te
vreesen is / als wel in andere leuen. Tot
vehupt dan van desen /

In gramschap niemant oyt kastijt,
En loont niet als ghy blijde zijt;
Want als de geest niet stil en staet
Geschietet beyde sonder maet.

Doch hier toe noch een woort: Liebe kin-
deren te maechen/ende om eene saecke het
eene kint te slaen/ en het ander te kussen/
kan niet als naedeel doen. eē rierliker kleet
maechte Joseph hatich onder sijn broede-
ren. een ongelijck ontsael en kan niet
als sceele oogen verwecken onder so ge-
lijcken maegschap; 'Tis natuerliker hier
in gelijckheyt te houden.

*Fatus suos non distinguunt fere, &
aves ex aquo partiuntur cibos.*
Sen.

De beesten en maechen geen onderschept
onder haer jongen / en de vogelen voeden
de selve in gelijcke mate. Bedencht dit/ en
al vorder. Twee rottsē daer dese teere sche-
pen dickmael tegens stooten / en in perij-
kel staen om schip-bzeucke te lijden / zijn
(mijns oordeels) Ledigheyt en Quaet
geselschap / en zijn daerom beyde te hoog-
sten te mijden. Dooz eerst dan/aengaende
de ledigheyt;

Maeckt dat geen jonckheyt ledich
gaet;
Want niet te doen leert enckel
quaet.

De daet spreeket selfs:

----- si non
*Intēdas animū studijs, & rebus honestis
Invidia, vel amore vigil torquebere.*
Horat.

Wie in sijn lant geen koorē saeyt,
'tIs seker dat hy distels maeyt.

En hier van koomt het dat

*Otium Famis est mater,
Et Furti frater.*

Ledicheyt is hongers moeder;
En van dievery een broeder.

L'ozio è padre di tutti i vicij.

Ons ondt seggen is niet vzeemt / al luyt
wat schrikelijck:

Een ledigh mensch is duyvels oor-
kussen.

Endaerom iset vooz de jeugt / ende alle
menschen best in eerliche saken geduyt-
lijck besigh te zijn/ om geen rust-plaetse te
werden vooz soo ongueren nacht-vogel.
In tegendeel van desen/ is vooz alle saken
blijt en neerstigheyt de jonckheyt in te
scherpen; want/ gelijck d'ouden wel seiden
Godt verkoopt alles om arbeyt / dat is de
prijs die op goede dingen geset is.

Nul bien sans peine.

Wy sullē dan met Salomon ober dit leere
stuk de jonckheyt wijzen tot de mier / en
de om dese vermaninge by deselue van de
te beter gewichte te doen wesen/ sullen wy
hier een prente / tot een gedenck-teyken/
in-boegen/ met dese by-spreuke:

Collige, non omni tempore messis erit.

Vergadert graen in uwe schueren,
De Oeght en sal niet eeuwig
dueren.

De tweede klippe die te mijden staet / is
quaet geselschap / met af-maninge vā't
selve / waer mede de twee wijsste ende Godt-
salichste koningen / te weten / David / en Sa-
lomon / beide haer schriften begonnen heb-
ben / om te toonen hoe grooten af-keer sy
daer van waren hebbende / Psal. 1. 1. Prov.
1. 10. *Is niet vreemt*

Want

By een krepel leertmen hincken,
By den vuylen leertmen stincken,
Longe lieden, wie ghy zijt,
Quaet geselschap dient gemijt.

En wijsders /

By wolven en uylen
Daer leertmen huylen.

Van gelijcke /

Van het peck
Blijft een vleck.

d' Erbarentheyt spreekt selve :

Die met honden gaet te bedt
Deelt van hare vloeyen met.

*Qui se couche avec les chiens, se leve
avec les puces.*

Is daerom nae de kunst gesproocken:

Sumuntur à conversantibus mores.

Sen.

Segt my met wié dat ghy verkeert
Soo heb ick uwen aert geleert.

Het quaet is gantsch byzuchtbaer: een sie-
ke kan dickwils veel gesonde in siekten
byngen; maer veel gesonden en sullé noyt
door haer geselschap een eenigen siecken
lustigh en fris maecken;

Een kleyn getal van rotte peeren
Dat kan aen duyfent gave decren.

Maer boven alle saecken is het exempel
van de ouders van groote kracht / ten aen-
siene van de jonckheyt / soo ten goede / als
ten quade / en daerom

Nemo errat uni sibi. Sen.

Al ghy die jonge kinders voedt,
Let watje segt, en watje doet;
VVant wat het zy, en hoe het gae
De sone doet den vader nae,
De dochter gaet haers moeders
gangh,
En dat haer gantsche leven langh.

In een pypers huys (sept de spaignaert)
leert een yder sluyten.

*En la casa del alboguero, todos son albo-
gueros.*

*A la maison du fluteur, tous sont jouuers
des flustes.*

Maer niet het doé alleen / maer oock yder
woort buytē tucht gaende / is hier gantsch
schadelick.

Laet geen kint vuyle reden hooré
VVant kleyn potten hebbé ooré.

Wat aengaet de leeringe selfs / daer toe
segh ick alleenlick

*Ea pueris discenda sunt, quibus viri sunt
usuri.* Plutarch.

Dat een yder dat best leert als hy
een kint is,
Dat hem best sal te passe komen
als hy een man is.

En of al schoon de eerste beginfelen in het
leeren niet ten besten voort en willen / de
moedt is daerom niet verlozen te gehen.

*Nullus idem est diuturnus, & praeceps
fructus.*

Een kint verstandigh voor de jaré
Dat sietmē dickwils qualick varé.

Ons spreek-woort sept / Vroegh hengst
vroegh gupl. En vorder

Vroegh rijp, vroegh rot,
Vroegh wijs, vroegh sot.

Ich beslupte dan hier / en segge

Niet dat soo wel gedijt
Als rijp te rechter tijt.

Maturè, non citò.

t'Samen-spraecke tusschen

PHILEMON en PUDENS.

Philemon.

Wel Pudens ! wat veranderingh
is dit ? ick vinde u nu een jon-
gelingh / daer ick u onlantx niet
als een hint en liet ; te rechte
sept men

Groene kersen worden root,
Kleyne kinders worden groot.

Pudens.

Ist wonder ?

Ad virile robur per pueritiam itur.
Sen.

De boom daer ghy nu vrucht af
leeft,
Dat is wel eer een rijs geweest.

Philemon.

Maer hoe dus gekleet / als of ghy tot rep-
sen veerdigh stont ?

Pudens.

Ick meyne dat het vooz my lang genoegh
onder de roock van mijns moeders schou-
we geseten is. Hier goet en elders goet.

Nul en pris

En son pais.

Niemant is in weerde
In sijn eygen eerde.

Sie ick niet alle dage ?

Men acht geen verstant
In sijn eygen lant.

En daarom (nae my dunckt) ist best wat
te repsen / om alsoo / dooz veeende ralen / en

aen-neminge van heusche manieren / aen-
sienlicher t'hups te komen ; want anders
placht men ons licht te seggen

Die thuys sijn jonckheyt heeft
versleten ,

En by den bry-pot heeft geseten ,
En daer geen letters heeft gegete ,
Wat kan de goede slocker weten ?

In tegendeel /

Die lange leven en verre reysen
Die leeren op haer saecken peysē.

Thilemon.

Ick sie dat ghy u seggē met spreek-wooz-
den en spreucken soecht vast te maeken ;
maer als ick u mette selve munte soude be-
talen / heb ick niet wel eenige spreucken ge-
hoort die vry al wat anders klincken ?
Hoe sept men niet in 't gemeen ?

Al reyst een lof-hooft buytēs lants
Noch blijft hy wel een domme
gans.

En wederom

Gaet sent een esel nae Parijs
Ghy krijgt hem weder even wijs.

En vooz reden

Wie over zee veel plach te swierē
Verandert lucht, en geen manierē.

Tot beslypt

Hoe dattet gaet, of hoe het is,
De botten blijven plat-vis,

En of al schoon de manieren bande soodanige somtijts al wat verandert wordē / 'tis selden in beter.

*Jamais bon cheval, ou homme
N'amenda pour aller a Rome.*

Te Romē ging noyt man of peert,
Of 'twas des vry te minder weert.

En wat de vrouwen aengaet (die al mede somtijts reysen willen sonderlinge onder deksel van bedevaerden / om in't vooz by gaen daer van mede wat te seggen) daer heeft het spaens spreck-woort het stuck (mijns oordeels) wel getaecht;

Ir Romera, y boluer Ramera.

Aller pelerine, & revenir putain.

Hier is te letten (om de aerdigheyt van de spreucke recht te vatten) dat Romera (betepkenende eē pelgrime sche / ofte een vrou-mensch die in bebaert gaet) maer een letter en verschilt van Ramera, betepkenende een oneerlick wijf / dat wy een hoere noemen.

Reyft vrou of maegt in bedevaert
Sy krijgt wel licht een lichtē aert.

Tudens.

Daer is misschiē al wat aē / Philemon, maer des niet te min so houde ick vast dat bycēde landen / bycēde oogē / en bycēde streken / diemen in't reysen dickwils ontmoet / ons al by wat leeren konnen.

Die hier en daer eēs wort genepē,
En dickwils by den neus gegrepē,
Alis hy plomp, hy wort geslepen.

De reden daer van is klaer /

*Après damage
Chacun est sage.*

Harde steenen slijpen yser,
Harde stooten maken wijfer.

Thilemon.

Men segge wat men wil / en men soecke
waer men wil / ons nederlants spreck-woort lupt ende sluyt meesterlick:

Wilje wel zijn, wilje rusten?
Soeckt het niet in vreemde kustē,
Eygen huys en eygen dack
Dat is vry een groot gemack.

*A chacun oiseau
Son nid est beau.*

Elcke vogel prijsf sijn nest;
Ghy dan vaert nae Oost of West,
Eygen huys is alderbest.

Tudens.

Hier stelle ick een ander tegen / dat mede sijn beschept heeft;

Patria est, ubicunque bene est.

Al waer men is in goeden stant,
Dat is al med' ons Vaderlant.

En wat het rusten aengaet / daer op segge ick /

Geē jongmā mach om rustē peysē
Die buyten is gesint te reysen,
Maer ismen oudt, of sieck, of moe,
Dien stae ick eerst het rusten toe.

Philemon.

Gelooffet / waer datmen komt daer bint
men sijn weert' hups.

Want

En tout pais mordent les chiens.

Honden hebben tanden,
In alle landen.

Men houde soo veel van reysen als men wil / ick hebbe nochtans eens gelezen secker boeckken van D. Joseph Hal / in't Engels geschreben / daer van het op-schrift is Quo vadis? daer in hy veel goede reden by brengt / die soo geheel seer vooz het veel reysen niet en zyn. Alle beweginge (sept hy)

hy) maect onturste/ en die beyde ongenegen;
 gen; daer in het tegendeel de geluckige
 stant des Hemels wort afgebeelt by ruste.
 Ghy dan/ die so genegen schijnt te zijn tot
 reysen/ siet toe dat ghy niet eenmael met
 berou en koomt upt te roepen/ soo als on-
 langs seker jongelinc (ons niet onbekent)
 met leet-wesen dede/ ten tijde hy veel en
 lange door de werelt gedwaelt en gemaelt
 hadde; In't reysen (seyde hy) heb ick
 menigen Engelot upt-gesonden/ die noyt
 haren meester eenige tydijne weder en
 brachte/ en dit dede ick soo lange tot dat
 ick een burger van al de werelt was ge-
 worden/ ende een vzeindelinc so in mijn
 vaderlant/ als aē mijn eygē selvē/ en quam
 alsoo thups meer beladen met gebreken/
 als met gelt/ meer met waen/ als met
 wijsheyt. Dan niet te min so bekenne ick/
 dat de gene die met een goet voornemen
 uptgaen/ niet te lange upten blijven/ ende
 een goede reys-lesse met nemen/ somwij-
 len wel pet goets thups konnen brengen.

Pudens.

Ich wensse wel soo een reys-lesse te hebbē/
 ick soude die voor my/ als een draet in een
 dool-hof/ ende als een lepts-man opte we-
 gen gestabigh aen de hant houden; ghy
 daerom (isfer pet sulx by u) ick bid u en
 spaert geen broot voor de vrienden.

Philemon.

My is onlancx soo een reys-lesse ter hant
 gekomen/ ende my dunckt soo ghy die met
 ernst woudt in't werck stellen ghy soudter
 u wel by bevinden; doch op dat ghy des te
 meerder kennisse mochte krijgen/ soo wil
 ick u deselve jegenwoordelich eens voor-
 lesen/

Ghy, hoort toe
 En staet wat stil,

Pudens.

Soo ick doe
 En soo ick wil.

Reys-lesse.

Philemon.

Een vader had een rauwē quant
 Die wou gaen reysen uyt het
 lant,

Om eens te leeren metter daet,
 Hoe dattet inde weerelt gaet,
 Hy (die wist hoe de jonkheyt malt,
 En waerse dickmael henen valt,
 Bysonder alse buyten dwangh,
 Mach hebben haren vryen gangh)
 Riep sijnen soon ter zijden af
 Daer hy hem dese lesse gaf:

Nadiē (seyt hy) mijn weerde kint
 Dat ghy tot reysen zijt gesint,
 So hoort doch hier op mijnē raet,
 Die ick geleert heb uytte daet;

Eerst, waer ghy u tot reysen set,
 Begint den dach met u gebet;
 Want haver geven aen u beest,
 En Godt te bidden inden geest,
 Schoon dattet beyde tijt vereyft,
 En doet geen hinder als men reyft.

Dan is noch vorder mijn bevel,
 Gaet kiest voor u een reys-gesel;
 Want reysen sonder mede-maet,
 En was noyt wijsse lieden raet,
 Maer kiest een vrient vā uwē aert,
 Die hant en herte reyn bewaert,
 En niet en helt nae vuyl bejach
 Dat jonge lieden schaden mach;
 Noyt speelder ymāt met het peck
 Die niet en hield een vuyle vleck.

*La priere ny l'avoine n'empesche pas la
 journée.*

Maer ghy, die u tot reysen stelt
 Begintet nimmer sonder gelt;
 Want die wil reysen achter lant,
 Die hebbe muntē byder hant,
 Dat is een kruyt vā groote kracht
 VVaer op de gansche werelt acht,
 En als u dat gefelschap faelt
 So wort ghy selden wel onthaelt.

Doch gelt te dragen over al,
 Dat baert by wijlen ongeval,
 Ghy, vrijt u van dat ongerief,
 En dient u van een wissel-brief;
 VWant dat en is geen lastigh pack,
 Maer voor die reysē groot gemak.

Voorts, wilt ghy reysen met
 verstant,
 Soo hebt een kaerte byder hant,
 Van yder rijk dat ghy betreet,
 Op dat gy daer de gronden weet,
 En kent by nae de gantsche kust,
 Ookeer ghy daer oyt hebt geruft.

En isser onder wege dan,
 Een wijs, geleert, of destigh man,
 En laet niet of besoeckt den vriēt,
 Vermits het u ten nutte dient,
 De wijsheyt is een rijke schat,
 Wie die genaecht ontfangter wat.

Wanneer ghy vanden peerde sit,
 En van het reysen zijt verhit,
 En eyft terstont geen bier of wijn,
 Want dat en kan maer hinder zijn,
 Toomt hier en elders uwe lust,
 Dat is de grondt van uwe rust,
 Niet al, niet al, dat ons behaecht,
 En dient den mensche nagejaecht.

Stelt u dit voor een vaste wet,
 Dat ghy op alle dingen let,

Dat ghy gestaech u voordeel doet
 Met al wat yewers u ontmoet.

De werelt is een wonder boeck,
 Het maect sijn leser wōder kloeck,
 Maer wie het sonder oordeel leest,
 Die blijft gelijk hy is geweest;
 Ghy doet niet als de meestē hoop,
 Maer doet met aēdacht uwē loop,
 Hoort ghy een sneeg, een geestich
 man,^a

Daer hoorje dat u leeren kan;
 Siet ghy een ongefouten geck,
 Leert noch al yet uyt sijn gebreck,
 Leert mijden dat hy qualijck doet,
 En hoemen sotten vieren moet.
 Int korte, waer ghy d'oogē keert,
 Siet datje teen of tander leert.
 Al watmen hoort of watmen siet
 Die leere wil die leerter yet;

Wat isset of ghy verde rijt?
 En in een goet gefelschap zijt,
 En dan in eenigh lustigh velt,
 Veel cristallijne beecken telt,
 Of elders in een open wout
 Vint schoone slooten op-gebout,
 Vint Prinçen huysen neergeruckt,
 Vint torens in het stof gedrukt,
 Vint puyn, en ick en weet niet wat
 Daer eertijts stōt eē schone stadt;
 Vint weder dreven nieu geplant,
 Tot çiersel van het gantsche lant,
 Vint hoven na de kunst gemaect,
 Daer vā dat gy de vruchtē smaect,
 Vint rotsen uytermaten hoogh,
 Oock verre boven smensché oog,
 Vint ander vreemt en nieu gewas,
 Daer van men noyt te voeren las,

^a Nous apprenons en diverses façons
 Des sages, des fols, des mauvais, & de
 bons.

^a Men kan verstant en wijsheyt trecken
 Van quade/van goede/van wijs/van ge-
 lien.

Voorwaer al dat en acht ick niet,
 Tenzy dat ghy wat verder siet,
 Tenzy u dom en grilligh hert
 Befetter, en oock beter wert;
 'tIs niet gereyft, 'tis maergedwaelt
 Indienmē daer geē wijsheyt haelt.
 Waer gy oyt gaet of henē treckt
 Houdt staegh u beurs en hert be-
 deckt; *

En melt niet door een lossen praet
 Van waer ghy komt of henē gaet,
 En min noch wat u herte jaegt,
 Want dat heeft menigh man be-
 klaegt.

Siet! waer men gaet, of waer men
 reyft,
 Noyt dient geseyt al watmē peyft;
 Een heusche mont is altyt goet,
 Doch meest voor een die reysen
 moet.

Nu voorts, op dat ghy schouwen
 meugt

Veel malle grepen van de jeugt,
 So laet geē dranck u meester zijn,
 Het zy dan bier, of heete wijn,
 Want die gebruyckt in overvloed
 En is te gener plaetse goet,
 Maer als ghy uyt den lande zijt
 Soo dient hy boven al gemijt:
 Doch so ghy eens wert over-last,
 Of van een heeten damp verrast,
 So mijt noch al een vorder quaet,
 En loopt niet mallen over straet,

Maer houdt u stil soo langen tijt
 Tot datje weder nuchter zijt.

† Begeeft u noyt des avonts laet,
 Noch op den wech, noch opte
 straet:

Vroech uyt te gaē, vroech onder't
 dack,

Dat is gesont, en groot gemack.

Des nachts te loopē hier en daer,
 Dat is niet anders als gevaer.

Ghy, laet dē nacht en haer bejach,
 En doet u saecken by den dach;

Want dat men in het duyfter doet
 VVort opten lichten dach geboet.

Kijft niet in't bed of aendē heert,
 En twist oock niet met uwē weert,

Maer is hy vils, of niet te pluys, ^a
 Betaelt, en soeckt een ander huys.

En twist niet met u reys-gesel,
 Spreekt ymant qualick? antwoord

wel,

Schoon spreekken is van groote
 kracht,

Het maeckt oock harde koppen
 sachr.

Bewaert u ooch, u mont, u beurs,
 En hoet u voor eē vrouwe-keurs, ^b

En mijdt u voor een mede-maet,
 Die op die gladde wegen gaet,

Oock wacht u voor den dobbel-
 steen,

VWant dit zijn kanckers in het
 been.

* Benè Lipsius Epist. ad Lanoium in Italiam iter
 molientem, Hæc tria, inquit, mihi serva, frons sit
 tibi aperta, mens clausa, lingua parca.

Ne monstre jamais le foud de ta bourse,
 ny celui de ton cœur.

† Si es nuicts tu fais tes pas
 Aux coups tu te hasarderas.

^a D'un mauvais hofte
 Toft t'en ofte.

^b Una aguia para la borfa,
 Y dos para la bocca.

Vne aiguille pour la bourse,
 Et deux pour la bouche.

Eē dinck dat gy niet sparē moet,
Dat is de rant van uwen hoet, ^(a)
Grijpt die vry dikwils metter hāt,
En hier, en in een ander lant,
Want 'tis een faeck die gunst ver-
weckt,

En die tot geenē kost en streckt;
Ick achte voor de jonckheyt goet
Eētrage beurs, een rappē hoet. ^(b)

Geen oog in ymants anders brief,
Geē hant-spel met eēs anders lief,
Geen vingers in eens anders tas,
Want dat geē man oyt lief en was.

En kiest niet licht eē nieuwē vriēt,
Of weet te voeren of het dient;
De werelt is te lijdich boos,
De menschen al te bijster loos.
Dus niemant al te licht betrout,
Wāt dat heeft menig mā berout. ^c

Wanneer u ymant noot te gāst,
Ghy, doet u maeg geen over-last,
Let meer, op dat gyleeren kondt,
Als lust te geven aen den mont;
En brēgt misschiē dā ymant voort
Een goet, een sneeg, een geestigh
woort,

Ontfangt dat met eē vrolick hert,
Gelijck een schat ontfangē wert;
En als gy tot u woon-plaets keert
Segt dā, wat heb ick daer geleert?
Wat brēgt of schēkt my desē dach
Dat my ten goede dienen mach?

En naer een neerstigh ondersoek
Soo schrijft in uwen tafel-boeck,
Al dat u herte wel beviel
Dat is als voedsel aen de ziel,
Dat is u beter inden mont,
Als al dat op de tafel stont.

Mijn kint, houdt altijd desen fin,
Gelijckt de By', en niet de Spin;
Al wat ghy hoort, en watje siet,
Al watter hier of daer geschiet
Dat weegt, dat proeft, en kipter
uyt

Dat wel, dat soet, dat geestig luyt
Maer koomter eenigh vuyl bejach
Haelt dat noyt weder aē dē dach,
Maer wijstet spoedig vander hant,
En laetet uyt het vader-lant.

Gy treet nu uyt mijn huys alleen^d
En keert noyt weder met u twee,
Brengt ons doch hier geē bastaert-
kint,

Dat maeckt een vader ongefint;
Brengt ons doch hier geen dertel
wif,

Met u gepaert uyt tijt-verdrijf,
Iac noyt op vryen eens en peyst
Soo lange ghy daer henen reyst;
„Te trouwen als men leeren moet,
„Dat dede noyt eē jongman goet,
„Men queelt hier om sijn gantsche
jeucht

„En dat al om soo korte vreugt.

(a) Buone parole, ma garde la borsa.

Bourse close, teste descouverte.

(b) Cortesia de bocca, mucho vale e poco costa.

*Courtois de bouche main au bonnet, peu
couste & bon est.*

^c Ne te fie en nul d'aujourd'hui
Si de sel n'as mangé un mui.

Ghy daerom, wat ick biddē mach,
Behoedt u voor soo quaden slach,
En om een blijde nacht of twee
En steeckt u in geē eeuwig wec.

Maer om hier van te zijn bevrijt,
So maekt dat gy voorsichtich zijt,
En woont of koopt u kosten niet
Alwaer ghy vlugge dochters siet;
Ick weet hoe licht de losse jeugt
Wort om-gevoert door geyle
vreugt,

En als men dan te samen malt,
Waer isset daer men niet en valt?
Daer stroo en vyer te samē koomt
Wat onheyl diēter niet geschroōt?

(*)

Nu, Soon, gaet vordert uwe reys,
En houdt mijn les in u gepeys,
En als ghy dan eens weder-keert
Gesont, beset, en wel geleert,
Soo sal men hier, van stonden aen,
Voor u 'tgemeste kallif slaen.

Tudens.

Gewisselick dese reys-lesse / bestaende in
korte verskens / is van lang bedenckē /
ende daerom soo ter loopyniet in te nemē;
want (naer ick die begrijpe) soo steekter
meer in als in een pien haringh; ick bidde
u laet my een keerse aen de uwe ontstekē /
ick wil seggen / laetse my uyt-schrijven / soo
ben ick geholpen / sonder u berlies.

Philemon.

Ick ben des te vreden Pudens, doch met dit
bespreck; dat ghy sulc aen-nemen / niet al-
leenlick op uwe reyse deselue blytelick in't
werck te stellen / maer oock acht te nemen
op alderhande vooz-vallende spreken en
spreek-woorden / ende de selue by memo-
rie op nemen / om ons baer van deelachtich
te maken / soo wanneer ghy weder in't va-
derlant keeren sult; op dat also het me-
dat den appel gesneden heeft (als de kin-
deren plegen te seggen) al lachende mach
t'hips komen.

Tudens.

Gantsch ondancbbaer moeste ick wesen / so
ick sulc op u begerte niet aen en nam te
doen: siet daer mijn hant / ick verbinde my
sulc nae te sullen komen / en neme niet een
van u mijn af-schept.

Philemon.

Doet ghy nae u woort / so wil ick vertrou-
wen dat gy uwe naem met eene lettere wel
mocht hermeederen / en in plaetse van
Pudens, Prudens sult mogen heeten op u we-
der komste. Maer dewyle ghy my ber-
maent hebt geen byoot vooz-vrienden te
willen sparen / soo moet ick / vooz mijn af-
schept / u onder andere mede deelachtich
maken van een byemt geval dat ick her-
stont een reysenden man hejgent te zyn;
waer op ick een seker bedencken t'anderen
tijden gehad / en op't papier gebacht heb-
be / ontfangt dat by geschifte vooz een
waer-wel-gifte op dese uwe reyse / ende
vooz al op de groote reyse van hier in de
andere werelt, en op dat ghy de meyninge
des te beter batten moecht / soo wil ick't u
eenmael vooz lesen; de galn van de stem-
me kan al mede wat geven:

(*) Even dit selve is gemerckt geweest by Antigonus koninck van Macedonien; want op een tijdt, als
Philippus sijn sone by den Fourier-meester te wege hadde gebracht dat hem herberge was aen-gewesen,
ten huys van sekere weduwe, drie schoone dochters by haer hebbende, de koninck den fourceerder
voor-nemende, geboot hem sekerpelic dat hy den jongen prince, sijnen soon, dadelick uyt soo engen
plaetse in een ruymmer gelegentheyt soude doen verhuysen, en dat hy, van des te doen, geenins in ge-
breke en soude blijven. De wijze Vorst gingh heusselick en als ongemerckt voor-by 't gene hy wel wi-
ste dat sijn soon voor hadde, en nam de veranderinge van sijn herberge opte engte van het huys daer de
weduwe met haer drie dochters in woonde, wetende watter uyt soo een by-een-wooninge te verwa-
ten stont. Plutarch. in Apoph.

Terwijl een rap gefel, met onvermoeide gangen,
 Sich op een verren wech tot reysen hadt gestelt,
 Soo wort hy van den slaep in seker wout bevangen,
 Vermits de swarte nacht omvingh het gantsche velt,
 Dies soeckt hy daer ontrent waer hem tot rust te geven,
 Om, door een soeten slaep, te krijgen nieuwe kracht;
 Hy vint, benevens hem, een plaetse wat verheven,
 Hier kies ick (seyt de vrient) mijn bed voor desen nacht.
 Hy meynde dat hy sach een heuvel op den velde:
 En fiet! een * Schilt-padt sat gedoken in het fant,

* Staet te letten dat inde heete landen Schilt-padden zijn, die meer als een mensche kunnen dragen, en daer mede voort kruypen, gelijk geloofswaerdige lieden, die sulcx seggen gesien te hebben, en kunnen hier getuygen.

Hier op was dat de man sich om te rusten stelde,
Vermits hy daer ontrent geen beter plaets en vant.
De vrient, soo haest hy sat, began terstont te slapen,
Gelijck men in't gemeen met moede leden placht,
Het beest rijft onder dies om sijnen kost te rapen,
En gaet een staegen tret by nae den gantschen nacht.
Als nu de gulde son quam weder aen-gereden,
En dat met een de slaep den jongelingh verliet,
Soo stelt hy sijnen gangh om vorder aen te treden,
Maer hy en kent het lant, hy kent de wegen niet.
Hoe! (seyt hy) droom ick dan? of ben ick buyten sinnen?
Of is op eenen nacht dit gantsche wout verdraeyt?
Wat vreemdigheyt is dit? wat sal ick gaen beginnen?
Waer dat ick henen keer, my dunckt ick staec bekaeyt!
Waer is de groote rots die aen den wege paelde?
Waer is het schoon gebou dat lagh ter rechter hant?
Waer isfet al te mael? Dus stont hy vast en maelde,
Tot dat hy op het leest de rechte gronden vandr,
Tot dat hy kent het beest daer op hy quam gereden,
En al den handel fiet door klaerheyt vanden dagh;
Doen wist de Jongelingh, doen wist hy eerst de reden,
Waerom hy niet en vint dat hy te vooren sagh.
Let, vrient, wat dit beduyt, het sal u mogen stercken:
De Man, is yder Mensch, de Schilt-pad is de Tijd;
De Slaep ons dom Verstant, dat niet en kan bemercken
Hoe veerdigh even staegh ons leven henen glijt;
Dit heb ick eens geproeft, al over langh geleden,
Ick quam doen metter haest te Leyden in de stadt,
Daer gingh ick langen tijt door al de straten treden,
En waer ick andermael eens goede vrienden hadt;
Maer wat ick soecken mocht, het eynde was verlooren,
Een yder was verhuyst, of in des doots gebiet,
My docht de gantsche stadt en was niet als te vooren,
Want binnen Leyden selfs, en vont ick Leyden niet.
Eylaes! terwijl de mensch gaet hier en ginder woelen,
Ontslippt hem even-staeg, ontglipt hem menigh jaer;
Wy werden out (och arm!) oock sonder ons gevoelen,
En veel-rijts als men't is, dan wort men't eerst gewaer.
D'uyr-wijser gaet gestaegh, men fiet hem niet bewegen,
De boom, wel eer een rijt, wort ongevoelick groot:

'tIs even met de mensch, 'tis even soo gelegen,
 Een slaep, een diepe slaep, die leyt hem nae de doot.
 Mijn Ziel, wilt ghy verstaen hoe nae wy zijn ten ende,
 Hoe nae wy zijn vervoert tot in des doots gevaer,
 Keert u eens om en om, en telt al u bekende,
 Al die ghy niet en vint die roepen u tot haer.

Met dit besluyp besluypde ick / en met dit
 eynde eyndige ick mijn reden / weerde
 Pudens, en wensche u goede reyse met een
 geluckige weder-komste / en hoor het leste
 ondertusschen ernst wat jockx te vermengē /

Waer dat ghy reyst in eenich lant,
 Soo hebt geduerich byder hant
 V mes, u fles, en oock u tes,
 Dat is al med' een nutte les.

Pudens.

Hondert-fondigen danck / bziendelicken
 Philemon, nu met woorden / en hier nae-
 maels (soo ick kan) metter daet; blijft
 ondertusschen Gode bevolen.

De goede Pudens, om sich van sijne belof-
 te te quijten / heeft op sijn reyse waer-
 genomen / niet alleenlick alle hoor, val-
 lende goede spreek-woorden / maer oock
 onder de selve verschepte aerdtighe sin-
 spreucken / verbloemde manieren van seg-
 gen / soete rijmen / klippel-verskens / en
 diergelijcke / al t'samen de spreek-woorde
 seer na-burigh zijnde / en in alle manieren
 dienstigh en leerzaam hoor alle gelegenthe-
 den van menschen. Hy deelt u des mede/
 bzienden / en dat niet ozdye / en hoor eerst
 noch mette volgende reys-spreucken.

Optimum viaticum, pietas.

Reyst vrient, alwaer ghy reysen
 meugt,
 Het beste reys-gelt is de deugt.

*Chi vuol andar salvo per il mondo, beso-
 gno haver occhio di falcone, l'orecchio
 d'asino, bocca di porcello, spalle di Came-
 lo, e jambe di cervo.*

Wilje reysen door het lant?
 Hebt vijf dingen byder hant:
 Hebt voor eerst een Esels oor,
 Dat is, past op u gehoor,
 Hebt het oog van een Valck,
 Dat is, let op menich Schalck,
 Hebt de beenen van een Hert,
 Datje niet gevangen wert,
 Hebt dā noch eē Verckens muyl,
 Dats geseyt, ontsiet geen vuyl,
 Hebt voor al een Kemels rugh
 Voor geluck en ongeluck.

Qui art à aromera.

De kunst vint gunst, waer datmen
 gaet,
 Terwijl een dwaes verlegē staet.

Indien ghy zijt geneygt te reysen,
 Soo wilt op desen regel peysen:
 Gewent u tonge wel te spreken,
 En segt niet yder sijn gebreken,
 Scherft niet te vry, wāt 'tis onsoet,
 Voor al so ghy't u meerder doet.

Facundus comes in viā pro vehiculo est.

Een soete prater op de baen
 Beneemt de moeyte vā het gaen.

Petit cheval, petite journée.

Kleyn paert
 Kleyne dach-vaert.

Een willich paert en moet men
niet over-rijden.

*Stay a while
Iou loofe a mile.*

Staet maer een wijl
Ghy verliest een mijl.

*Au vespre loue l'ouvrier
Et au matin l'hofstellier.*

'sAvonts kent men den Arbeyder,
En 'smorgens een Weert.

*Qui bien & mal ne peut souffrir,
A grand honneur ne peut venir.*

Kunt ghy niet lijdē goet en quaet,
So wacht voor u geē hoger Staet.

*Dedans un coffre sans serrage,
Ne doit on mettre son bagage.*

Zijtje wijs, of zijtje sot,
Hebt geen koffer sonder flot.

Tota itineri longissima.

Tot buyten de poort is een goede
dach reysens.

Waer uytte poort
Soo rochje voort.

*Avec le florin, cheval, & latin,
Par tout qu'o va on trouve le chemin.*

Een peert, en gelt, en goet latijn,
Dat brengt een lantsert over rijn.

*Wer sich fragens schempt, der schempt
sich lernens.*

Die reyst mach vragen
In schuyt en wagen;
Want die't ontsiet
En leerter niet.

*En voyageant prise la mer, mais le tiens
a la terre; loue les montagnes, mais
aime les valées.*

Om vry te zijn van ongeval,
So prijst dē berg, en houd het dal,
En zijtje van een goet verstant,
Soo eert de zee, en blijft te lant.

*Il fait bon aller a pied, quand on a le
cheval par la bride.*

'tIs goet te voet gaen opter heydē
Voor die haer peert daer nevens
leyden.

*Incundissima navigatio juxta terram,
ambulatio juxta mare.*

Daer ick vermaeck in vant
Was zeylen by het lant,
En rijden op de strant.

Als men moede rijdens is, dan ist
goet te voet gaen.

Laet u in geen engte klemmen,
Kiest veel eer de ruyme baen;
Nevē's 'tschip ist goet te swemmē,
By den wagen soet te gaen.

Rijt voort, maer fiet om.

Een goe wegh om
En is geen krom.

Die over 'tmolcken stadigh gaet
Moet weten wat de klokke slaet.

A Bologne il y a plus des attrappes que des souris.

Te Bologne zijn meer vallen als muysen.

Le blancq & le noir on fait Venise, id est poivre & cotton.

Het wit en swart heeft Venetien gemaect, dat is, kottoen en peper.

*En Italie il y a trop de festes
Trop de testes, & trop de tempestes.*

In Italien zijn te veel feesten,
Te veel hoofdē, te veel tempeestē.

En Cypre il y a trois choses a bon marché, sel, sucre, putains.

Sout, suycker, en hoeren
Kan men goet koop uyt Cypers voeren.

Op een witten Spanjaert, en op een swarten Engels-man, staet te letten.

In Engelant als ē man sijn vrouwe ober tafel toe-drinckt / dan wenst hy (alsoo men daer seyt) dat alles wel-gaē mochte; maer als't de vrouwe aen hare man brengt / dan houdt men dat alles wel is / en dat de gastē by den man in-gebracht / wel-koom sijn / ende daer op neemt dan pder sijn hoet af.

Cent Flamens, cent cousteaux.

Cent François, sans cousteaux.

Cent Escossois, deux cent cousteaux.

Hondert Neder-landers, hondert messen.

Hondert Françoysē, sonder messē.

Hondert Schotten, twee hondert messen.

Nil comedis Germane bibis: tu non bibis Angle,

Sed comedis: comedis, Flandre, bibisq, bend.

Siet vrient, dat dienje wel te wetē:
Een Duyts kâ drinckē sonder etē,
Eē Engels-mā eet sonder drinckē,
Een Nederlander laet hē schinckē,
Maer eet des efter niet te min.
Wie doet nu best naer uwen sin?

De Spanjaert schijnt wijs, en hy ist niet.
De Fransman schijnt geck, en hy ist niet.
d'Italiaen schijnt wijs te zijn, en hy ist.
De Portugijs schijnt geck, en hy ist.

*Qui veut belle femme guerre
Prene un visage d'Angleterre,
Qui n'ait point mammelles Normâdes,
Mais bien un beau corps de Flanders,
Entre sur un cul de Paris,
Il aura une femme a son advis.*

Wilt gy een hups, een rustig wijf?
Neēt eerst uyt Nederlant het lijf,
Neēt dan noch tot so weerdē pant
Het aengesicht uyt Engelant,
En vorder noch, geloofje my,
Een tong uyt Brabant dienter by,
En doeter toe een Hollants hert
Dat niet te licht verslingert wert;
Maer sooje wilt den hoogstē prijs
Soo haelt de billen van Parijs.
Voegt dit by een, geminde vrient,
Soo hebje een wijf gelijk u dient.

Tot besluyp boeg' ick hier by de verscheper
denthēpt van hier natien van Europa in
dit volgende gedicht van Saluste de Bartas
koytelick en bondelick begrepen:

Mesme

Mefme ne voit on pas, entre nous qui vivons
 Quasi pefle-meflez, & qui pauvres n'avons
 Pour partage, a peu pres qu'une motte de terre,
 Cefte varieté? l'Alleman eft en guerre
 Courageux, mais venal, l'Hispaignollent & fin,
 Le noftre impatient, & cruel le Latin;
 l'Alleman en confeil eft froid, le Romain fage;
 l'Hispaignol cauteleux, & le François volage,
 l'Hispaignol mange peu, le Romain nettement;
 Le François vit en Prince, en rustaut l'Allemand,
 Le noftre eft doux en mots, l'Hispaignol fier & brave,
 l'Alleman rude & fimple, & l'Italien grave.
 l'Ibere en habit propre, impropre le Germain,
 In-constant le François, superbe le Romain.
 Nous bravons l'ennemy, le Romain le careffe,
 l'Hispaignol oncq ne l'ayme, & l'Alleman le blesse
 Nous chantons, le Thuscan femble a peu pres beller,
 Plurer le Caftillan, le Tudesque hurler.
 Le noftre marche vifte, en fier cocq le Tudesque,
 l'Ibere en bateleur, en beuf le Romanefque,
 Noftre amoureux eft gay, le Romain en vieux
 Superbe l'Alleman, l'Hispaignol furieux.

A weary horfe loves more a foole stable, then a
 faire way.

Een vermoept peert fiet lieber een buplen
 ftal als een fchoonen wech.

Qui va par champs fans argent, se
 fourvoye.

Die buytens landts niet heeft ten
 beften
 Verliest wel licht fijn ooft en we-
 ften;

Dus, vrienden, wort u beursje plat
 Keert weder naer u eygen ftadt.

Plus vit-on

Plus voit-on.

Men leert foo langh men leeft.

Ondertuffchen Pudens ober zee varende/
 en ober-al foekende hoordeel te doen
 in't versamelen van goede fpreek-woorde/
 heeft oock vā de Watroose eenige fcheep-
 fpreucken gehoorst / en sommige met ken-
 niffe daer upt-gekipt / ende deselve t'synen
 gebuyche op-getepkent hebbēde. brenghet
 hoorz fijn wel-kom mede nae't Wader-lant.

Leersame Scheeps-Spreucken.

Die fijn tijtjen weet te giffen,
 En fijn routjen weet te spliffē,
 En fijn glas te roere ftaen,
 Mach wel voor eē boots-man gaē.

Sanden verlanden
 Landen verlanden.

Een groot zeyl op een kleyn schip
Moet in de gront, of op een klip.

't Gety gaet sijnen keer,
Ten wacht nae Prins of Heer.

Die zeylt met een laege spriet,
Kleyne wint en deert hem niet.

't Slimste dat men vint,
Is stil, en inde wint.

Niet veel te seggen,
Maer houwen en beleggen.

Eerst in dē Boot keuse van riemē.

Veel vlaggen,
Luttel boters.

Vuyle gronden bederven den ka-
bel.

Duer te zijn is onverstant,
Duere schipper blijf aen lant.

Als't diep verloopt verset men de
bakens.

De zee
Maeckt dwec.

Daer komt wel water daer water
geweeft is.

Goede wint
Goet ty.

Die niet gereet en is, verlet geen
ty.

Wachtje voor de gijp.

Een vrouwen hayr treckt meer als
een maers-zeyl.

Hou vast, en beleggh.

't Is goet roeyen onder 't zeyl.

De beste stuer-luy zijn aen lant.

De derde strenge houdt den ka-
bel.

Roept geen haringh eerse in't net
is.

Man te roer, wachtje voor de ly.

't Moeten hooge masten zijn, die
by't swerck zeylen sullen.

Een man over boort, een eter te
min.

Een goet zee-man valt wel over
boort.

't Zijn netten van een eng beslach
Daer geen ael door de maes en
mach.

't Moet al somtijds een rack in de
wint zijn.

Voor wint en voor stroom ist goet
zeylen.

Nae hooge vlooden laege ebben.

Aen een kranck toutjen moet men
sachjens trecken.

't Mach vloeyen, 't mach ebben,
Die niet en waegt en sal niet heb-
ben.

Elck vift op fijn gety.

Elck moet viffen op fijn water.

Het mach vloeyen, het mach ebbē,

't Groot fchip wil groot water hebben.

Dit leerd' ick lef van onfe gaffen,
Op een fchip geen twee groote maffen.

Als kock en bottelier lef eens te famen keven,

Doen hoord' ick onder wien de boter was gebleven.

In voorspoet
Istoe-fien goet.

Houdt het fchip midde waters.

Rept handen en voeten,
Godt fal't verfoeten.

Men moet zeylen terwijl de wint dient.

Haelt u zeyl niet te hoogh.

Gaet niet fcheep fonder beschuyt.

d'Onbefochte
d'Onbedochte.

Wat men niet befuert befoetmen niet.

Groot fchip, grof water.

Groote viffchen, groote netten.

Soo voor, soo nae.

Hooge klimmers en diepe fwimmers flaen meeft qualijck.

Een goet viffcher ontglipt wel eē ael.

Stille waters hebben diepe gronden.

Voor wint en voor froom ift goet ftieren.

In troubel water is goet viffchen.

Befoecken ift naeuft.

Wie foeckt die vint,

Wie waegt die wint.

De baet wackert den man.

Rocxken uyt, rocxken an,

Maeckt een fterck man.

Tegen froom is quaet fwemmen.

Een die zijn zeyl te hooge fteft
Wert licht'lick van den wint gevelt.

Bochtich yfer kan men rechten,
Maer geen harde wint bevechten.

'tZy waer wy zeylen, of lavéren,
Is Godt met ons, wie kan ons deerē?

Vryheyt.

Blyheyt.

Niet lang op een, 't fchip over een
ander boegh.

Also op glazen/poozten/pilaren/schoor-
steenen/mueren / preecken / en andere
plaetsen hier en daer eenige deftige sin-
spreucken/ seggh-woorden / aerdige veers-
kens / en diergelijcke by wijlen te vinden
zijn / ofte by yemant alsnoch geset souden
mogen werden/ soo beschiencht onse Jon-
gelingh (van sijn reyse komende) sijne
landts-lieden met dese nae-volgende / al
nederlants/by hem geleert te spreken; ooz-
deelende/ in dusdanige gelegentheyt / met
weynigh woorden veel te seggen den be-
sten slaech te wesen, by exempel

Sin-spreucken van twee sillaben :

Lift mist.

Twist quist.

Lijt nijt.

Nijt bijt.

Mijt nijt.

Maet staet.

Laet quaet.

Doet goet.

Sin-spreucken van twee woorden:

Deugt verheugt.

Morgen forgen.

Hoeren vervoeren.

Vrouwen verouwen.

Heeren verkeeren.

Kinderen hinderen.

Giften vergiften.

Kleeren vereeren.

Landen versanden.

Sanden verlanden.

Sin-spreucken van drie woorden:

Raet voor daer.

Eer is teer.

'tOogh om hoogh.

Kunst baert gunst.

Yl met wijl.

Vol maeckt dol.

Teer nae neer.

Giffen is missen.

Goet maeckt moct.

Gunst voedt kunst.

Sin-spreucken van vier woorden:

Heer uyt, eer uyt.

Wat verfeert, dat leert.

Wie mis-doet, die boet.

Veel kals, veel ontvals.

Veel grijsse, luttel wijsse.

Dusdanige/ leser/ kondt meer versamelē/
soo't u goet dunckt / wy gaen tot den ge-
meenen ende gemengden slag/ daer eben-
wel wat in steekt.

Wie

Vie maer een boeckjen heeft
gelesen
Dat placht een neus-wijs mensch
te wesen.

Het puntje van een gaeuwe pen
Is 't selste wapen dat ick ken.

Soo veel mans zijn in een man
Als hy vreemde talen kan.

Gemeenlick staet een dwaes be-
schaemt,

Die hooger klimt als hē betaemt;
Als apen hooge klimmen willen
Dan fiet mē strax haer kale billen.

Quam nae lijden geen verblijden,
Soo waer lijden groot verdriet,
Maer nae lijden komt verblijden,
Acht daerom het lijden niet.

Het is al goet
Wat dat hy doet
Diemen bemint;
Het is al quaet
Een die men haet
Wat hy begint.

Als my een vrient om leenen bidt
Soo weet ick dan voorseker dit:
Leen ick hem niet, so heb ick torē,
En leen ick 't hem, soo is verloren
Voor eerst het gelt, en oock mijn
vrient,

Nochtans en heb ickt niet verdiēt;
Soo is dan best den eersten toren,
Als beyde gelt en vrient verloren.

Een peert, een sweert, een lieve
vrou,
Leent niemant uyt als met berou.

Indien dat ghy genegen zijt
In rust te leven uwen tijt,
En segt, en schrijft, en oordeelt
niet

Al watje weet, en watje fiet;
Want noyt soo moyē sonne-schijn
Daer't al dient uyt-geseyt te zijn.

Dat ick sweegh is noyt geschrevē,
Maer het isser by gebleven;
Dan, ick heb wel yet gesproken
Dat my suer is op-gebroocken;
't Is dan beter stille swijgen,
Als van spreken hinder krijgen.

Oock steden en rijcken
Hebben hare lijcken.

Berispt niet lichte dit en dat,
Te min soo ghy het niet en vat.

Wat kan een boose tongh al twist
en onlust brouwen!
Die gal heeft in de mont, en kan
geen honich spouwen.

't Is beter van swijgen
Berou te krijgen,
Als, door veel spreken,
Een vyer t'ontsteken.

Een hont die bijt, en niet en bast,
Heeft ook de sneegste wel verrast.

Al die veel rasen
En zijn maer dwasen;
Ghy, zijdy vroet,
Soo swijgt, en doet.

Wie kan het rouven wel te spre-
ken?

Sacht leggē doet ook keyē brekē.
d Wel

Wel toe-sien, en wel stille swijgē,
Doet yemant jonck en moeder
krijgen.

Geen spies en maeckt soo diepe
wonden,
Als achter-klap en boose mondē.

Sijn tonge wel te konnen dwingē,
Is beter als het konstich singen.

Voor hē die gramme sinnē krijgē,
Geen beter dingh als stille swijgē.

Denckt vry dat hy niet weynich
weet,
Die weynich seyt, en weynig eer.

Ick hebbet metter daet bevonden,
In stille waters diepe gronden.

Wie sijn secreet aen yemant melt,
Die is in slaverny gestelt.

Een wijs man, en een dwaes, met
hun twee,
Weten meer als een wijsen alleen.

Wilt ghy bemint, en eerlick levē?
Ick wil u des een regel geven;
Vier dingē dient ghy wel te wetē:
Geleden onrecht haest vergeten,
Ontfangē weldaet lang gedenckē,
Geen mensch door achter-klap te
krencken,

En hebt ghy lust u leet te wreken,
Soo gaet en betert u gebreken;
Want een die betert sijnen staet
Doet leet den genē die hem haet.

Al is u vyant maer een mier,
Noch acht hē als een groufaē dier.

Daer is geen soo kleynen man,
Die geen hinder doen en kan.

Leert verdragen, sonder klagen,
Wie ghy zijt;
Die verdraegt, schoon gejaegt,
Wint den strijt.

Weynig doen, en veel vermogen,
Heester veel om hoogh getogen.
Veel te doen, met kleyne macht,
Heester veel om laegh gebracht.

Een rijck man, die de vreckheyt
quelt,
Is arrem midden in het gelt;
Een arrem man, doch wel gemoet
Is rijck en weelich sonder goet;
Waer toe dan moeyt' en ongeval?
Vernoegt u, vrient, gy hebbet al.

Op schoone bloemen
Is niet te roemen,
Op schoone vrouwen
Is niet te bouwen;
Want beyder eer
Is wonder teer.

Sonder nat ist quaet te slijpen,
Sonder handen quaet te grijpen,
Sonder vingers quaet te nijpen,
Sonder lippen quaet te pijpen.

Geen quaet en kā ons overkomen,
Als dat voor quaet wort op-geno-
men;
Ghy, duydt dā alle ding ten besten,
Soo kan geen onlust in u vesten.

Ick heb niet beters oyt gelesen,
Als wel te doen en vroylik wesen.

Op een mensch die niet en spreekt,
 'tYs dat sonder kraken breeckt,
 En een hont die niet en bast,
 Hierop dient te zijn gepast.

Wat men niet en weet te mijden,
 Moet men stil en willich lijden;
 Want in pijn en ongeluck,
 Onwil baert den meesten druck.

Wanneer de schoot staet om te
 vieren,
 Dan isfet kleynne kunst te stieren,
 Maer als de noot gaet aen de man,
 Dan siet men wie daer stieren kan.

Die't al wil koopen dat hy siet,
 Schoon hy verstaet de handel niet,
 En veel verteert op kleynne winste,
 En nimmermeer wil zijn de min-
 ste,

En alle man sijn goet vertrouwt,
 En geen behoorlik boek en houdt,
 En selden rekent, weynig schrijft,
 'tIs vreemt soo hy een koop-man
 blijft.

Die niet en wint, en niet en heeft,
 En efter als een gilde leeft,
 En noch sijn schulden wel betaelt,
 Segh, sooghhy kunt, waer hy het
 haelt.

Met wijsheyt versinnen,
 Met hoope beginnen,
 Met gedult verdragen,
 Dats een voet om wagen.

Een die het staeg na wenschē gaet,
 En weet ter werelt goet noch
 quaet.

Dient God vier uyren alle dagen,
 Drie uyren voedt u met behagen,
 Slaept seven uyrē, of kundje min,
 Acht uyren let op u gewin,
 Twee uyren moogdy u vermakē,
 Of besich zijn met lichter faken;
 Wilt dus u dagen leeren sparen,
 Soo sult ghy ziel en tijt bewaren.

Wilt ghy van sonden zijn bevrijt,
 Soo stelt u voor, tot aller tijt,
 Een oogh dat uwen handel siet,
 En watter over al geschiet,
 Een oor dat hoort het minste ding
 Dat oyt uyt uwe lippen gingh,
 Een boeck, daer in geschreven staet
 Den gront van uwes herten raet;
 Soo ghy dit na den eysch betracht
 Ghy stelt de sonde buyten macht.

Geluckich is de mensch, die, als
 hy gaet te bedt,
 Sijn rekeningh met Godt gedue-
 rich effen set.

Geluckich is de mensch, die, als
 het licht begint,
 In sijn verlichten geest een nieu-
 we werelt vint.

Hoe hooger bergh, hoe lager dal,
 Hoe grooter boom, hoe swaerder
 val.

Hoe grooter Staet,
 Hoe grooter haet.

Vrient meynjet niet het schaepjen
 wel,
 So scheert de wol, en niet het vel.

Een hovenier moet zijn gemijt
Die't kruyt tot inde wortel snijt.

Veel en vry boerten is onsoet,
Meeft als men't aen fijn meerder
doet.

Vrient houdt feer,
Godt noch meer.

Godt wreect
Daer hy niet en spreekt.

Vreest ghy den blixem of quaet
weder,
Soo houdt u laegh, of geeft u ne-
der.

Men fietet hier, en over-al,
Waer hoogmoet komt, daer naeft
de val.

De vors springt weder na de poel.
Al fit hy op een gulden stoel.

Het Hof fal nae geen esel vragen,
Dan alffer facken zijn te dragen.

Dickwils fiet men dat de fotten
Met de wijfe lieden spotten;
Maer wie fich nae wijsheyt ftelt,
Laet de gecken ongequelt.

Hooge vlooden,
Godes roeden.

Wat is van lust of machtich goet?
Niet beter als een stil gemoet.

Soeckt vreught, staet, rijckdom,
oost en west,
V ziele wel-doen is u best.

Wat is van rijckdom, lust of eer,
Geen ware vreugt als inden Heer.

Wilt ghy zijn rijck in korten tijt?
Maeckt u 'tbegeerich herte quijt.

Wat mach men van een ouden
mensch begeeren!
Hoe ouder vogel, hoe nooder uyt
de veeren.

Die veel versets en uyt-ftels vint,
En is tot geven niet gefint.

Segt dit aen vrienden en gebuerē;
Die wil befoeten, moet besueren.

Telt den rechter gelt,
Soo is fijn oir ontfelt.

Doet by een kleyntjē dicwils wat,
Soo wortet noch eē groote fchat.

Spijt gaep wijt,
Nijt die bijt.

Wanneer de sleutel is van gout,
Waer isfer dan een slot dat houdt!

Tuffchen hant en tant
Wort veel te fchant.

Geen hinn' en worter goet gefeyt
Die elders woont en elders leyt.

De wolf ruyft van baert,
Maer noyt van aert.

Dit vond' ick, waer ick ymmer
quam:

Eē fchurift hoeft ontfiet de kam.
Doet wel en wandelt inden dach,
En laet *Nijt* seggen watfemach.

Om

Om niet begeert hy wijsen raet,
Die op sijn malle luymen staet.

Schriften van Sotten
Zijn voor de motten.

Wilt ghy van briefvẽ zijn gedient,
Schrijft door een bood en niet
met vrient.

Wie taerten eet den gantschen
dagh,
Maeckt dat hy niet meer taerten
magh.

Geẽ mensch en late sich vervoerẽ
Van lacchende schoutẽ, ofschrey-
ende hoeren.

Die't hooft licht steeckt in alle ga-
ten
Die kander licht sijn oiren laten.

Geen mensch siet meer sijn hooft-
sweer groeyen,
Als die met alle dingh wil moeyẽ.

Indien ghy vreck en gierich zijt,
Soo weest het dan van uwen tijt.

Besiet de lust en haer beleyt,
Niet soo die komt, maer soo die
scheyt.

Niemant worder oyt begeekt,
Als een die het aen hem treckt.

Niet en wort soo sijn gesponnen.
Of ten komt wel aen der sonnen.

Een dien het al na wenschen gaet
En weet ter werelt goet noch
quaet.

So ghy een vrient gerieven kondt,
Stelt hem niet uyt, maer helpt ter-
stont.

Als oude honden bassen,
Men dienter op te passen.

Geen oude kat speelt met een bal,
Maer loert hoe sy wat vangen sal.

Wanneer mẽ't een of'tander mist,
So leertmen dat men niet en wist.

Wie vint, of wint een warẽ vrient,
Die heeft sijn dach-loon wel ver-
dient.

Die meer begeert dan hẽ betaemt
Mist dickwils dat hy had geraemt.

Hoel siet mẽ dit niet menichmael,
Aẽ Gaentje ontglipt ook wel eẽ ael.

Hy behoeft een harden schilt,
Die het al versetten wilt.

Na groote blijfschap kõt getreur,
Vreugt in het huys, druck voor de
deur.

Haspels in sacken, en Hoeren in
schuyten,
Die plachtẽ veeltijts uyt te muytẽ.

Hy doet de goede lieden quaet
Die't quade sonder straffen laet.

Geen nutter dingh voor gramme
sinnen,
Als stil te zijn, en tijt te winnen.

Onrecht te lijdē, en niet te plegē,
Dat acht ick voor eē grootē segē.

Een harde steen die wet het yser,
En harde slagen maecken wijser.

Een die't al heeft na sijne wensch,
Acht diē een ongeluckich mensch.

Kunst gaet om broot,
Maer helpt ter noot.

Alle dingen kan men dragen,
Wtgefondert goede dagen.

Hy die een man was inder noot,
Die blijft wel onder weelde doot.

Geen gout soo root,
Of 'tis voor den noot.

'tIs even goet wat dat men kan,
Wanneer 'tgeluck wil mettē man.

Te recht so achtment slimme kattē
Die voorē leckē, en achter krattē.

Die jocken wil, moet jock verstaē,
'tIs anders beter ongedaen.

'tIs goet jocken daer goede gront
is,
Maer maecket dattet niet te bont
is.

Men prijft de dicht-gewolde scha-
pen,
Want by den ruygen ist goet rapē.

Om te snijden inden kaes
Dient een wijze met een dwaes.

Heden koop-man,
Morgen loop-man.

Godt beydt langh,
Maer wreeckt strangh.

Een aep wil met een yder gecken,
En sy en kan haer eers niet deckē.

Wie spreekt, die saeyt,
Wie hoort, die maeyt.

Heeft ymāt met sprekē sich vergift
Ten wort met geen sponfy uy-
gewist.

De seugh misdoet,
De bigge boet.

Swijgen en dencken
Kan niemant krencken.

Het leen is voor den oudsten,
Het gelt is voor den stoutsten.

De naeste in den graet,
d'Oudste op de straet,
Mannen voor vrouwen
Sullen 'tleen behouwen.

Geē moeder maeckt een bastaert-
kint,
Hoe sy het raept, of waerf het
vint.

Van deugt tot deugt,
Van vreugt tot vreugt.

Wat ick vliede, wat ick wensch,
Wat ick doe ick vind' een mensch.
Onse

Onse Jongelingh eyntelick te lande komende/vermoept vande stuerheyt der zee/begint van peerden/honden/jagen ende bliegen/geerne te hoozen/en selfs smadelick te spreken; upt welken handel hy de volgende spreek-woorden heeft geleert/en tot sijn eygen ende andere vrienden gebuyck/ hier aen-gerepcent.

Hy is een dwaes,
Die om een haes
Veel smerten lijt,
En noch een peert,
Veel ponden weert,
Den hals af-rijt.

Wie inde somer vist, en inde winter vinckt,
'tIs vreemt indien het vlees hem inde kuype stinckt.

Wie 'swinters vinckt, en somers vist,
Hoe veel hy vanght, 'tis meer gemist.

Wilt Esaus staet voor u niet kiesē,
En segen voor den jacht verliesen.

Venator tenera conjugis immemor.

Vliegen en jagen
Zijn vrouwe-plagen.

Een Haes, een Ree, een Swijn,
Diese vangt maectse zijn.

Sic venare, rex, ne regni negligentur munia.

Zijt ghy een Prins, jaeght niet soo sterck

Dat ghy versnymt u eygē werck.

*Mieux vaut mestier
Que esprevier.*

'tIs voor u huys een vaster balck
Een ambacht, als een grage valck.

*Es ist alle tagh jaegh-dagh,
Aber nit al tagh fah-dagh.*

Alle dagen
Kan men jagen,
Maer de vangh
Komt verlangh.

*De chiens, oiseaux, amours & armes
Pour un plaisir beaucoup de larmes.*

Van vogelen, honden, en lichte vrouwen,
Voor een genuchte, duyfent rouwen.

Mit unwillige hunden ist nicht gut jagen.

Wenn der hund inght lustigh ist zum jagen, soo reitet er auf dem hindern.

Daer baet geen sineken, bidden, of vragen,
Met onwillige honden ist niet te jagen.

Every bird is knowen by his feather.

*A petite occasion
Prend le loup & mouton.*

Wanneer de wollif hunger krijgt,
'tIs nodig dat het schaepjē swijgt;
Want al en bleetet niet te veel,
Hy grijpt het beesjen by de keel.

Peer-

Peerden.

Il caval tanto val, quanto il va.

Freno indorato non megliora il cavallo.

Een goet peert is een edel have,
Als't reyn van hayr is, ende van
been en gave.

De tout poil bon cheval.

In al hayr mach wel eē goet peert
steken.

'tIs om niet gefleuyt, als't peert
niet pissen en wil.

Bon pied, bon œil.

Caval corente, sepoltura aperta.

*Chi corre in posta
Con la morte schorza.*

*Cheval de paille,
Cheval de bataille.*

*A cavallo chi non porta sella,
Biada non si crivella.*

Trotto d'asino poco dura.

Asino pumpto combien che trotti.

Honden.

*Qui tue chat ou chien,
Ne fait pas bien.*

Canis domi ferocissimus.

Canes panes somniant.

Canis timidus vehementius latrat quam mordet.

De hund die viel bellen, beissen nicht.

Ogni triste can, mena la coda.

Can vecchio non baia indarno.

*Non seda tanto pare al cagnuolo quanto
la sua coda dimanda.*

Chien sur son fumier est hardi.

*Carezze di cane,
Cortesia di puttane,
Inviti d'hosti,
Non puo far che non ti costi.*

Als gy getoeft wort van eē weert,
En dat een hont u quispel-steert,
En dat eē hoer u vrientschap doet,
Denckt vry dat u dat kosten moet.

Can che allabaia non morde.

Een hondt die men een been ont-
neemt, en kent geen vrienden.

Bloode honden bassen veel.

Sy en bijten niet al die haer tandē
laten sien.

Beter een hondt te vrient, als te
vyant.

Laet, dien het lust, te jachte loo-
pen,
Gy, hoefje wilt-braet, laetet kopē.

Amoris Laconismi.

Liefdes Kort-Sprake.

*

IN - LEYDINGE.

PHILARETUS van VVaermont, een soet-aerdigh Edel-man, in zijn groene jaren de werelt met oordeel gesien, en verscheyde talen geleert hebbende, is naederhant in zijn vader-lant gekeert, ende aldaer een geruymen tijt gebruyckt zijnde geweest in verscheyde ecrlicke (doch moeyelicke) bedieningen, was eyntelick vande selve vermoeyt ende af-keerigh geworden, en hadde daerom sich metter woonne begeven op seker zijn buyten huys, in een vruchtbare lant-streecke sierlick en op-gebout, om aldaer seinen overigen tijt in stille besigheyt, buyten nijt en strijt soetelicken over te brengen. Hy dan in dit buytē-leven nu eenigen tijt getreden wesende, geviel het ontrent den lieflicken Mey-tijdt dat hem in de voor-seyde gelegentheyt eenige sijne vrienden, ende onder de selve een goet aen-tal wel-op-gevoede jonge lieden, quamen besoecken; die hy op een schoonen morgen-stont (in een venster leggende) hadde vermerckt eerst te gaen wandelen onder de bloeyende boomen van den aen-leggenden hof, ende eenigen tijt daer nae sich te hebben neder-geset onder de nieu-groenende telgen van eenen jeugdigen linde-boom, op het voor-hof staende; alwaer de selve onderlinge tot haere koninginne hadde verkoren Ionck-vrou *Phronesia van Geest-rijck*, met macht om voor datmael een yegelick op te mogen leggen soodanigen last ende bevel als de selve soude mogen oordeelen tot de meeste vermakelickheyt van't geselschap te sullē dienen: in welck ampt de voorsz. jonck-vrouwe *Phronesia* (nae eenige heusche verontschuldige) getreden zijnde, was besich aen den desen en den genen vast'teen of'tander te gebieden; hier door began in't gemoet van *Philaretus* (dit hoorende ende siende) eenige genegentheyt t'ontstaen om sich by de voor-seyde jonge lieden te vervoegen, ten eynde om mede wat goets en wat soets onder de selve voorts te brengen, nae voor-vallende gelegentheyt; alles ten eynde om aen de voor-seyde sijne gasten te betoonen hoe aen-genaem hem der selver geselschap moeste wesen, dewijle hy, als tegen seinen aert en jaren, sich onder de jonge lieden quam vermengen. Hier op dan beneden gekomen zijnde, ende het geselschap naerderende, is hem van twee snege jonge lieden (sich van den hoop af-sonderende) de wegh heuffelick

af-genomen, doende de selve aen hem versoeck, ten eynde hy de jeggewoordige vergaderinge wat by wilde woonen, ende met sijn bevallick geselschap wat vermaecks aen-brengen. Soete jonge liedē (antwoorde *Philaretus*) dat ick hebbe en past niet op dese gelegentheyt, ende dat hier wel passen soude, dat en heb ick jegenwoordelick niet; laet my daerom aen my selven, en onder-houdt malkanderen, als ghy begonnt hebt; vogelen van eender veeren dienen best te samen. Neen, Heer, antwoorde een van de by-standers, dit en is geen haven om so voor-by te zeylen sonder tol te betalen: heb ick niet van wijslieden gehoord dat het de beste slaghe van jonge lieden is, die soo wat van den ouderdom al-reets in sich vertoonen? * ende wederom, dat het wel de bequaemste sorte van oude lieden wort geacht, die noch soo wat van de jonckheyt aen sich hebben behouden? Dit gebeurende, ende dese woorden noch niet geeyndigt zijnde, bevont hem *Philaretus* omcingelt en als belegert van een groot deel van t geselschap, alle gelijckelick het selve versoeck met eenparige begeerten ernstelick aen-dringende: des hy sich eyntelick liet geseggen, ende met eene de koninginne eerbiedelick gegroet, ende de handen gekust hebbende, sette sich neder nevens Iusvrou *Virginea van Bly-leven*, verwachtende op wien de bevelen van de koninginne soude komen te vallen, ende wat de selve souden uyt-brengen. De koninginne niet langh hier nae hare oogen slaende op *Philaretus*, began te segghen; naedien tot haerder kennisse was gekomen, dat hy, onder andere goede saken, in sijn reysen nacu-ketrig was geweest om voor-raet te doen van aller-hande aerdtige spreucken ende spreek-woorden, die hem hier en daer onder andere natien waren voor-gekomen, dat soodanige spreucken kort en scherp zijnde, ende in weynigh woorden veel begriipende; haer bevel was dat hy ten goede van dat soet geselschap soude aen-vangen uyt te brengen, ende te beschrijven de rechte Minne-plichtē, beyde voor jonge vryers ende jonck-vrouwen, en dat alleen door spreek-woorden en soete spreucken, om alsoo eens in een kort-spraecke te mogen sien, dat soo veel aerdtige geesten in t lange voor defen hebben voor-gestelt.

Philaretus sich willende verontschuldigē op sijne jaren, kortheyt van memorie, en andere ongelegenthedē meer, wert met gemeene stemmen verwesen tot gehoorsaemheyt; in voegen dat hy, siende hoe dat hy gescheept was, en dat hy den bal spelen moeste soo die lagh, den voorz. last eyntelick aen heeft genomē, met versoeck nochtans dat hē tijt soude werden toe-gestaen tot den naer-middagh, om sijne memorie middeler-wijle op die gelegentheyt wat te mogen ververschen: Het

* Ut adolefcentem, in quo aliquid senile, sic senem in quo aliquid est adolefcentis, probō. welck

welck hem by allē zijnde in-gewilligt, heeft sich terstont daer na aldaer een dienaer gevonden, die hen alle versochte tot het middagh-mael te willen komen; waer mede het geselschap van daer gescheyden, ende de mael-tijt korter hebbende gemaect, als naer gewoonte, heeft sich des nae-middags ter bestemder plaetse in vollen getale laten vinden, alwaer *Philaretus* in't midden geseten zijnde, ende een schriftelicke memorie, tot sijn behulp, inde hant hebbende, aldus began te spreken:

A l isst sulcx/ soete jonge lieden/ dat ick
mijn hooft ront om bestekē vinde/ niet
met versche rosen/ nae den aert van desen
lieffelicken *May-tijde*/ maer met rechte
kerck-hof-bloemen/ dat is/ met menighe
van grise haren/ na de gelegentheyt mij-
ner jaren; eben-wel nochtans/ alsoo ick
door uws jegenwoordigheyt in my selven
gelwaer ben gelwozden so tenige (ken weert
niet hoedanige) jeugdige in-vallen ende ge-
dachten/ soo ben ick genegen geworden het
versoek/ by u liedi aen my heden gedaen/
nae te komen/ten besten dat ick kan/ en tot
bericht vā houbare en hou-nutte jonge lie-
den te openen soodanige aen-merckingen
als ick upt spreucken van verscheide volc-
ken t'anderen tijden hebbe upt-gebonden/
oordeelende mijns plichts te wesen dat ick
een pder in dese gelegentheyt aen-wijse den
wegh/ dien ick/ nae dwalen en malen/ en-
telick hebbe geoordeelt den besten te wesen.
Van droomen te spreken, is waeckende luyden
werck. **I**ck kome dan tot de saecke/ en
segge dat een *Wyper*/ een *vyf* heer wesende
van sijne jeugt/ ende een *Wijster*/ *vyf* teer
zijnde in haere jeugt/ bejde *vyf* wat be-
richts van doen hebben ontrent het belept
van hare jeught: een *vyper* om sijn *vyf*-
heyt wel te gebruycken; een *wijster* om
haer teerheyt niet te misbruycken/ d'onbe-
sochte, d'onbedochte, septimen van outs/ en
'tis de waarheyt/ want spreek-woorden zijn
dochteren van de daghelicksche onder-vindinghe.
Wel aen/ ick ben gesint hier toe wat te seg-
gen/ maer op het kortste dat ick kan; Een
grey nijē pepers is beter als eē mēde vol pōpoenē:
Niet hoe veel, Maer hoe eel.
Niet hoe kleyn, Maer hoe reyn.

En in alle maniere/

*Les plus courtes folies sont toujours les
meilleures.*

De kortste malligheden zijn altijs de beste.

'*Is een Italiaens seggen/*

*Chi ha aunto moglie, merita una coro-
na di pazienza; chi v'ha aunto due,
merita una de pazzia.*

Die een wijf heeft gehad, verdient een kroone van
lijdsamheyt; dieder twee heeft gehad, verdien-
ter een van dwaesheyt.

'*Is een frans woozt/*

*Le premier mary, est amy, le second mary
est mary, le tiers est maistre.*

De eerste man is een vrient, de tweede man is een
man, de derde is een meester.

Sommige onder ons gaē berder/ en seggē/

Eens te trouwen, is nootwendigheyt, twee-mael, is
malligheyt, drie-mael, is dulligheyt.

*Wat my belangt/ ick houde dit vooz waer-
achtigh/*

Als van twee gepaerde schelpen
D'eene breeckt, of wel verliest;
Niemant sal u kunnen helpen,
(Hoeje soeckt, of hoeje kiest,) Aen een, diemer offē randen
Juyt op d'ander passen sou;
D'eerste zijn de beste panden,
Niet en gaet voor d'eerste trou.

*W*der wische dit soo't hem goet dunke; vooz
my/ ick en sal tegenwoordelick niet staen
als op het eerste/ en hoe men gevoegeliert
daer toe geralen kan. En daer toe segg ick
dit/ als tot een in-lepdinge:

Een dief vond' licht een open kist,
Indien hy alle dingen wist;
Een vryer kreeg wel haest eē vrou,
Wist hy slechts waer hy vryen sou.

Wat raet dan om dit te weten? vragten de
bypers. ick antwoorde; dat hier te lande
onder de jonge dochters in't gemeen gene
of weynige te vinden zijn / die niet en helle
naer een goet geselschap / bewijle men de
selve in hare bypheyt laet / sonder dwangh
ofte aen-raedinge tot klooster-leven. wie
van deselve en septer niet t'eeniger tijt / ten
minsten in haer selven?

Moriar, nisi nubere dalcere est.

*Heureuse vrayment est la vie
De la femme, qui se marie,
Et a trouvé un bon espoux,
Le meure; si cela n'est doux.*

Omne adeo genus in terris, hominumq; ferarumq;
Et genus aequorum, pecudes, piscesque volucres
In furias ignemque ruunt.

Al het kleyn, en groote vee,
Al de vissen van de zee,
Al de vogels van het wout,
Wenschen om te zijn getrouwt,
Wenschen om te zijn gepaert,
Wacrom mijne jeugt gelpaert?

*Jusqu' a la formie,
Tout veut compagnie.*

*Cœur sans flame,
Corps sans ame.*

Al is de mier
Het minste dier,
Noch wil het paren;
Een rijpe maegt,
Naer eysch gevraegt,
Sal die haer sparen?

Laet dan een jongelinc geene van alle in
sine in-beeldinge hier van upt-nemen: En
daron/ isse jonck/byper/ daer ghy het oog
op hebt/ soosteltet vast/ dat

Ionge jaren
Willen paren.

Begintse wat aen te komen? denckt dat
ghyse in haer selven hoozt mompelen

*En esperant mieux,
On devient vieux.*

Met beter te hopen
Is de tijt verlopen.

En by niet sonder redenen:

De demain a demain le temps s'en va.

*En attendât un mary qui soit chevalier,
Les tetins me pendent jusqu' au braquier.*

Terwijl ick wacht een man van
ridderlicken staet,
Soo voel ick dat mijn jeugt al vast
daer henen gaet;

Als eens op soodanigen ongelegentheyt
een voortreffeliche jonck-vrou klaeghelick
wozt geseyt gesproke te hebben.

Isse teer/swack/en bleyk? denkt datse be-
quamer is om het pack der liefden/als om
meule-steenen te dragen. Geloofst de me-
decynen en natuyr-meesters / die hier in
klaer spreken / en zijn gewoon te seggen:

Toutes couleurs, desirs mal accomplis.

Vrijsters, tbleyck van uwe wangen
Koomt van eenigh soet verlangen.

*Fille palle,
Demande le malle.*

Bleycke verven
Paren of sterven.

Isse kloech van leden? hooft seker
Dat soo een Amazone eens Alexander verwacht.

Isse bloosende / en wel gebaen?

*On peut bien voir a sa couleur,
Quelle peut estre sa douleur.*

Men

Men kan wel sien aen haer gelaet
Dat sy het minnen niet en haet.

Isse sieckelick ? sy denckt misschien
Aut societas, aut mors.

*s'il faut mourir un jour,
le veux mourir d'amour.*

Wanneer het ymmer wesen moet,
De minne-doot is wonder soet.

Isse weeligh/ en lustigh ?
Malaisément peut durer le rossignol en cage.

Een wilde vogel achtet pijn
Langh in de kooy te moeten zijn.

Isse swaermoedig/ en dickwils suchtende ?
*Vn soupir
d'un souvenir.*

Maegde-suchten
Zijn maer kluchten.

Denckt datse seyt/ of ten minsten/ pepst
*Soupir d'amour Dieu vous convoye,
Ou je ne puis aller je vous envoie.*

Soet suchje vliegt eens by dē man
Dien ick nu niet genaken kan.

Isse hoog-dyavende en moedig ? seyt haer
bypelick/
Matrimonium, ad majora tendent, deus ac robur.

Maegt, wilje staet, of eer, of glans,
De luyster komt u van de mans.

Isse neer slacht'g / en kleyn in haer oogt ?
Humilis mens apra marito est.

Een nedrigh hert is voor een man
Soo nut, als yet dat wesen kan.

Isse qualick gehouwen by een stief-vader/
stief-moeder/ of diergelijke ?

Of yemant deur, of venster sluyt,
Die qualick is, die wilder uyt.

Est mihi namque domi pater, est injusta noverca.

(Stief-moeder is een haetigenaem; een
jongen werpende op een tijt nae eē hont/en
raeckende sijn stief-moeder/riep dattet niet
al mis en was. een vzeemt seggen !)

Isse wel by eē broeder/ of ander goede vrie-
dent ick weet daer zijnder die seggē derven:

*Meglio una cattiva parola del marito, ch'una
buona del fratello.*

Al beter van een man bekeven,
Als by een broeder wel te leven.

Ghy daerom / tot bestuyp / stelt vast met
den ouden Leer-meester van dese kunst/

----- omnes,
posse capi. -----

Geen vogel (wilt vry nettē hangē)
Of hy en staet te zijn gevangen.

Du hoorder tot de saccke selfs,
Souckt gy eē wijf na uwē wensch,
Gaet niet voor eerst tot eenigh
mensch,

Godt is de vinder vande trou,
Gaet eyft van hem eē goede vrou;
En krijgt gy die, soo geeft hem eer,
Want 'tis een gave vanden Heer.

Maer als ick van eē Goede Wyfwe spre-
ke/ ick en verstaē geē vol-maecte. d'In-
liaen seyt wel /

*Ogni donna é vacca
A qualche vacca.*

Koeyen hebben plecken,
En vrouwen haer vlekken.

Wy noch beter /

Wie peert, of wijf, soeckt sonder
gebreken,
Die mach het werck wel laten ste-
ken,

En dencken dat hy sijn bed, en
stal

Voor eeuwig ledig houden sal.

Maerkt by u rekeninge daer nae; anders
gewisselich gy sult u vergiffen. 'Tis seker/
en d'ervarentheyt leertet:

Geen soo schoonen schip, of 'theest een pompe.

Het tweede dat hier te doen is / leert ons
de Frans-man /

*Il faut { Entre perdre avec prudence,
Poursuivre avec esperance,
Supporter avec patience. }*

Met wijsheyt kiesen,
Geen moedt verliezen;
Maer staegh vol-herden,
Soo sal't eens werden.

Laet ons van elc in't bysonder wat seg-
gen; Eerst nopde 'tbeginfel/ of het schoon
de waerheyt is /

Assez demande, qui bien sert.

dat

Heuslick toe-geffen, genoegh gebeden is, en dat
een die wel dient, met stil-twijgen eyt.

Nochtans een pegelick (aen wien het ernst
is) dient te spreken / en ront te gaen (als't
tijt is) want

Il mal cresce, a chi l'asconde.

Verfwegen quaet
Blijft sonder raet,
Verborgten pijn
Geen medecijn.

Oock

Die schamen, en mijden,
Staen veel ter zijden.

Nopende de verkiefinge / en hoe die te doe
is/ daer aen is by wat veel gelegen.

Femme & melon

A peine les cognoit on.

Wie kenter oyt nae rechten cysch
Meloenen, en het vrouwe-vleys?

Wy seggen daerom by goet geholgh / met
de Latinisten.

Noveris, quam amare velis.

Kent, en versint,
Eer datje mint.

Of met den spangiaert/

*Ante que cases,
Mira que hazes,
Que no es neude, que deschazes.*

Eer dat ghy gaet
Ten echten staet,
Let op u saken,
Want 'tis geen bant
Die metter hant
Is los te maken.

De franschen kleeer-maker seyde wel/

*Mesurez trois fois, avant que tailler
une fois.*

*Qui se haste en cheinant,
Se fourvoye bien souvent.*

Wilt

Wilt ghy wat maecken,
Meet wel u laecken
Eer datje snijt;
Hy kan licht dwalen
Wt sijne palen
Die haestigh rijt.

*Jamais chose se fit bien en haste, fors que
fugir la peste.*

In haest en kan niet goets geschieden,
Ten zy dat gy de pest wilt vliedē.

Niet metter haest als vloyen te vangen.
Seggen wy. En met een rijmtjen

Haestige spoet
Is selden goet.

Nihil tam inimicum consiliis, quam celeritas.

Die wel op een saeck wil achten
Die en moet voor al niet jachten.

Geringe saken mach men licht over-gaen.

Campernoelj' of duyvels-broot
Wort in weynigh uyren groot;
Maer een goed' en nutte vrucht,
Die en rijpt noyt metter vlucht.

Maer

Goede en groote dingen willen tijt hebben.

Besonder in soo een gewichtige gelegent-
heyt/ als is de gene daer wy van spreken.

Qui en haste se marie, a loisir se repent.

Al die met haest een vrouwe trout,
Vint (als't te laet is) dat hem rout.

Laet ons dan besluptē met eē Sinne-beelt/
en seggen/

*Plustoft Meurir
Qu' Amandrier.*

d' Amandel bloeyt vroeg, de moer-
besy laet;
Maer let eens wie het beter gaet.

't Oude en vertroude Woort seyt/

Sat cito, & sat benē.

Assez tost, si bien.

Haest genoegh
Ist wel genoegh.

En dit sonderlinge hoorz bypers van haer
eerste wambaps/ die konnen sich hoorz al
lichtelich vertaften;

Kalf-vleys, half vleys.

Een vryer (seggē eenige) diens baert niet lan-
ger en is als sijn tanden, dat is een monster; der
sulcker saecken en verbeteren maer met
wat te vertoeven.

Van vrough ombijten, en laet te trouwē, en krijg-
men niet licht den hoof-sweer.

(In dochters wert dit in eenige landen an-
ders in't werck gesiet:

*La vesue avec le dueil, la fille avec le
morveau.*

Een weeuwe die noch rouwe
draegt,
En met het snot, eē jonge maegt.)

Weg dan met de jachtigheyt in dit werck,
En tot beslupt/

Laet jachtige luyden op efels rijden, soo leerense
wat hun noodigh is.

Maer

Maer dit dient al mede plaetse te hebben/
hoewel men al schoon gekomen is by de
gene die men recht meynt. dat Groot en
bedenckelich Woort en dient niet terstont
uyt geslingert: men mach in soo groote
saerken niet vallen gelijk een End in een
hijt/ een hoep inde sloot / of een boer inde
hoosen; daer dient soo wat voorz-speis ge-
bruyckt / als de schermer's plegen / eer sy
het spel aen-bangen. daer dient eerst soo wat
van den boot gesproken, om allenxkens aen het
schip te geraken. Maer de saecke eens wel
begonnen zijnde / en dient om geen waen-
breese lichtelicken nae-gelaten te worden.
swaer-hoofdigheyt is hier / en elders scha-
delick.

Vaine peur, certaine misere.

Ydele vreese, is sekere ellende.

Laet de vogelkē's sorgē, die hebbē dunne beentjens,
sept de dupts-man.

*Chi a paura di passere, non semina pa-
nico.*

Wie voor musschen sich ontsiet
Die en saey' het koren niet.

't Is wel gesien/ dat permant door vreese eue
het selve dat hy vreesde/ sich optē hals hael-
de.

Le mal advient, a celuy qui mal sogne.

Die staeg voor onheyl is beducht,
't Is selden dat hy dat ontvlucht.

't Is dwaesheyt hoor een blaculwe scheen
te duchten/ eermien sich opt siet.

*En la caverne des larrons, on ne parle
du gibe.*

Die stelen wil, moet om geen galge dencken:

Die spelen wil moet sich een bil-slagh getroosten.

Plus in metuendo est mali, quam in eo quod time-
tur.

En in alle maniere is in de vreese heel-tijt
meerder quaet/ als inde saecke selfs die ge-
vreesd wort/ schoon die al qualijck koomt
uyt te vallen. Gaet dan voort met de goede
sacke/ ende en stoot u aen een klepntjen niet.

Chi guarda ad ogni penna, non fa mai letto.

Wie elcke veer wil sien en raken,
Hoe kan die oyt een bedde makē?

Oock schoon het so gebiel datmen u voort
by wees/ ende de stucken in de hant gaf/
noch al niet geswicht/ een goet aenbeelt en
moet voor geen slagh beswijcken.

Il n'est hardy qui s'effroye d'un refus.

Het is een killich hert, en sonder
goeden raet,
Dat om den eersten Neen een lie-
ve vrijster laet.

In desen geballe dient soo wat heusche om
beschaamtheyt in't werck gesiet/

Vbi pudor nocet, stultitia est, non pudor.

Daer de schaemte schadelick is, isse niet als
dwaesheyt.

Ich weet datter eenige soo hoogh-dzabent
de/ ofte oock wel so neer-slaghtig zyn / datse
't geheel werck/ oock op het eerste af-seggen/
daer laten. Niet alsoo / De bebindinge
heeft dickwils geleert dat sulcx een mis-
slagh is. Men dient hier vaster in syn
schoenen te gaen.

Qui timide rogat, docet negare.

Wie beschromelicken vraegt, die leert weygeren.

In tegendeel /

Courage, fait l'ouvrage.

Met arbeyt krijgmen vyer uyt den steen.

Jagers en bypers hebbē byp wat gemeens

De stadige Jager vangt het wilt.

En hoor de bypers/

Aen-houden doet verkrijgen.

Eben-wel en wil ick niet raden tot een ge-
duerigh en moerpelick verbolgh / om te-
gens wint en stroom sottelick aen te dwin-
gen. Geensins; Kust noyt soo een vrijster aen
den mont, datter haer 'cherte af seer doet.

'Tis beter somwijlen wat achter-waerts
te deysen / om een beteren sprongh te makē/
als voore waerts te poogen / en in de sloot
te vallen.

Nihil magis amorem incendit, quam carenti me-
tus.

Lenius instando tedia tolle tui.

Donna seguita niega,
Quel che fugita priega.

Altemets wat achter-blijven,
Doet oock dickmael liefde stijvē.

Des amants les noisettes,
d'Amour allumettes.

Geliefkens kijken,
Doet liefde beklijven.

Men sietet somwijlen

Par trop speronar la fuga è tarda.

Een preert / te veel met spoozen ghesste-
ken / wil dickwils niet voort. Men moet
tijden en stonden kennen. Bescheydenheyt
en heusheyt moet hier en elders plaerse
hebben; geen onbeschofcheyt/en min drep-
gementen;

Tout par amour, rien par force.

En pleegt geē nortsheyt of geweld,
Maer denckt dat hier maer liefd
en gelt.

L'amour gouverne son royaume sans
espeé.

In't koninckrijcke vande min
En mach noch stael, noch yser in.

Wat dan? hier en dienen niet als

Sijde woordekens,
Fluweele boordekens,
Met sachte koordekens.

En/ soo ghy een recht byper zyt / de sooda-
nige zijn wel te binden /

Affectus verba suppeditat.

Fac tantum cupias, sponte disertus eris.

Heeft u de minne recht gesteken,
Gewis ghy sult wel leeren spreke.

Eben-wel / al dese haperinge en moet u
geen af-keer maken van de beminde/

Celuy n'aima pas bien, qui pour peu hait.

Schoon datje somtijts lijst, blijft ef-
ter wel gesint;
Want die om weynigh haet, en
heeft noyt veel bemint.

d'Erbarentheyt leert ons/

Dat met moeyte verkregen is, wort met minne be-
seien.

En gemeynlick gebeurt dat

Die weynig besteden wilt, seldom goet vleys koopt.

Houdt dan / byper / dit voor u stock-regel/

Ick jaeg, op hoop, ik wil volherdē,
Dat niet en is, dat kan noch werdē.

Omnis aër aquilæ pervius.

f

Des

Des Arents onvermoeyde vlucht
Die dringt oock door een stuerer
lucht.

Ongeken,
Kansgeschien.

Maer desen al niet tegenstaende/ soo u de
praem soo noen wert gelept/ dat gy mercht
datter niet af-vallen en sal;

Ick segh dat hy met reden klaegt,
Die niet en vangt, en lange jaegt.

Wat raedt?

Mieux resuler, que mal saillir.

Beter is't te rugh gegaen,
Als een quaden sprongh gedaen.

Sietmen niet dickwils soo schoone sche-
pen aen-komen/ alser af-baren? Siet-
men niet soo schoone bloemen ontlup-
ken/ alser vergaen? Wat meer? siet
men niet dat

(Sæpe majori fortunæ locum fecit injuria.)

Een kleyn geluck u af-geseyt,
V dickwils tot een grooter leyt?

En in allen gevalle/

Assay guadagna chi vano spera perde.

Soo gaet dit vast/ dat pdele hope te verlie-
sen/ noch al hoor gewin te rekenen is; doch
hoe het zp:

*Cuore forte,
Rompe cattiva sorte*

Een moedigh hert
Verwint de smert.

Maer het zp dat ghy ulken eersten/ ofte u
wen tweede aen-slag wilt vorderen/ byper/
en laetet op u eyghen vernuft alleen niet
aen-komen/

Magna negotia, magnis adiutoribus egent.

Groote saecken, hebben groote
hulp van noode.

Gebuycht daerom/ tot u onder-stant/ luy-
den die oogen in haer hoor-hoofst hebben/
ende klaer sien/ niet juist mette wtterlic-
ke oogen des lichaems/ maer eer mette in-
wendige oogen des vernufts; ick meyne
oude ervaren lieden/ die veel-tijts als het
gesichte door de jare swack wort/ dan meer
als opt in het verstant verstercht worden/

*Quibus corpus annis infirmum, ingenium sapien-
tiâ validum.*

Impellat remum, quâ didicit.

Die wel eer heeft leeren roeyen,
Laet dien sich met varen moeyen.

Want wat u/ en ulus gelijcken aen-gaet/
Ep segh eens/ wie hander seggen

*Amour m'estreint & raison me gouver-
ne*

*Qui sont ceux qui ont les beaux yeux, &
ne voyent goust? les amoureux.*

Wie zijn't die de schoonste oogen hebben, en sien
niet eensteke? zijn't niet die de liefde begogelt
heeft?

*Amor non ha sapiencia, & ira non ha
consilio.*

Daer is geen wijsheyt in de min,
En gramschap heeft geen reden in.
sept d'Italiaen/ en hy voegter noch by/

*Dove regna amore,
Non si cognosce errore.*

Die

Die van de liefde zijn gesteken,
En sien noch vleckē noch gebrekē.

Hollant gaet noch ronder/ en sept

Kinderen die minnen,
Hebben geen sinnen.

De reden is tastelck /

Cœur troublé, n'est pas sage.

Als't hert met tochten is beseten,
Tē kā noch recht, noch redē wetē.

*Deux yeux ne sont pas suffisants, pour
prendre une femme.*

't Is (mijns oordeels) wel gesept/ dat twee
oogen niet genoegh en zijn om een vrouwe
te kiezen. En noch beter / dat een die ver-
kopen wil/maer een ooge en behoeft (want
hy weet te voren wat kleys hy inde kupp
heeft) maer die koopen moet / behoeft
wel hondert/ 'tis hem al nieu wat hē voor-
komt; en met schoon voor-doen, wort veel
bedrogen. Want.

Die sijn huys verkopen wil, schildert veel-tijts den
gevel.

*Au drap meschant,
Belle monstre devant.*

En

Voor een recht laken, plaechten wel een schoon
monster te seuen.

Maer onder-tusschen/ de gheene die in dese
belegenthept raet plegen / hebben wel toe
te sien/ wie/ ende hoedanige sp-liden hier
toe ghebruyken; mitsgaders hoe verre
haer raet aen te nemen is. 't Gaet al som-
tijts bzeemt toe inde saechen bande werelt.
't Plach den eenen hont leet te wesen, datter een
ander in de keucken gaet.

en dit sietmen oock wel onder na-bestaende
vrienden /

Soror sorori matrimonium suo fortunatius invidet.

Stelt u hier in niet geruster,
Om den raet van uwe suster;
Want het haer oock wel berout,
Sooje wat te hooge trout.

Ab affectibus omnes qui de rebus dubijs consultāt,
vacuos esse decet.

Maet-geversa behooren van sucht en bzijsē
byp te wesen/ en daerom in't gemeen.

In dese bedenckinge dient dā vorder gelet
opte ouders bande geene diemen in't oogh
heeft; d'erbarenthept leertet ons/

Het is des werelts loop, al slaetet
sometijts mis,
De dochter wort een wijf, als nu
de moeder is.

Katte-jongens willen muysen,
Ape-jongens willen luysen.

Soo de klock is, soo de klepel,
Soo de pot is, soo de lepel,
Soo de moeder, soo het kint;
Let gesellen waerje mint.

En daerom; Van een goeden grondt een
wijngaert/ van een goede moeder een doch-
ter te nemen/ prijst men in Vlaenderijck/

*De bon terroir plantez la vigne, de bon-
ne mere prenez la fille.*

End Italiaen en is hier niet bzeemt van;

*Quali figli chieggi,
Tal la moglie eleggi.*

Gelijck als ghy u kinders wout,
Siet datje soo een vrouwe trout.

Wat hier de vyffers aen gaet / die en staet
de heuse hier van soo hy niet / als aen de
jongelingen / naer onse maniere van doen ;
want wy zijn gewoon te seggen :

Ghy vaders, als het u behaegt,
Soo geeft u soon een jonge maegt ;
Maer aen u dochter geeft een man,
Wanneer het u gebeuren kan.

Onder-tusschen moet niet versuynt wor-
den op den persoon selfs wel te letten :

Par mary roine, par mary malheureuse.

Ghy vrijster, denckt in dit geval,
Dat, wie den man mist, mistet al.

Want

Sulcken vryer mochtje treffen,
Ghy sult uwen staet verheffen.
Sulcken vryer mochtje kiezen,
Ghy sult eer en goet verliezen.

't Is waerlich alsoo / want

*Elle n'est pas bien née,
Qui n'est pas bien mariée.*

Geen mensch en isser wel geborē,
Heeft hy eē quaet partuyr gekorē.

't Is booz u / jongelingh / even het selve ;
dus letter op

*Ea poena est mercis malè emptæ, ut emptori sem-
per exprobet stultitiam.*

Indien ghy doet een mallen koop,
Als u verstant is opte loop,
Het is voor u een staegh verdriet
Als ghy u slechte waren siet ;
Het is voor u een staegh verwijt
Dat ghy foo dwasen kooper zijt.

En dit heeft insonderheyt plaetse in de
hoopmanschappen die men niet en mach
weder-geven / al wil men schoon veel daer-
op toe-geven. Ende in tegendeel van dien
hier in wel gehandelt te hebben / is van't
hoogste verneugen dat men op aerden heb-
ben kan. 't Is seker /

Qui a bonne femme, est bien allié.

Wie eē goede vrouwe heeft, is wel vermaegschapt

Want

*La plus belle pièce de ménage, est une
bonne femme.*

Het beste stuck huys-raets is een goet wijs.

Maer tot u / ghy vyffers / wat naerder
en klaarder : Hebt ghy veel goets / ghy sult
veel aen stoots hebben ; oock als ghy noch
jonck zijt.

Om de minne van de smeer
Leckt de kat de kandeleer.

Siet men't niet dagelijc ?

De haes lijt vervolginge om haer leckere bouden.

En in tegendeel /

A l'autel rompu, on n'allume chandelle.

Voor een autær, als hy breeckt,
Niemant oyt eē keers ontsteeckt.

Wy bebinden in Holland / dat /

Rijke lien kinderen, en arme luy koeyen worden
haest out.

De schoonheyt plach hier mede wat te gel-
den / als in haer hebbende een stomme wel-
sprekentheyt /

La beauté est une éloquence muette.
d'Jta

d'Italiaen plach te seggen /

*Chi nasce bella,
Nasce maritata.*

Die schoon geboren is, komt getrouwt ter werelt.

Welaen / kooimt u een byer van bypten
dooz / gaet dan dooz al met loode schoenen.

*Mucho sabe la mona,
Mais mas el que la toma.*

Een aep is gaen, maer gacuerw diese vangt.

Die met vossen te doen heeft, moet op sijn hoen-
der-kot letten.

Hutwelicken/die van herre komen/konnen
doek by wijlen goet wesen/maer eer deselve
wel ober-wogen zijn/ werdense by de wij-
se als verbaecht gehouden

*L'homme de passage,
N'attrappe femme, si elle est sage.*

Vryers die van verre komen,
Zijn u, jonge maegt, te schromen.

Aen dese dan haestelick te verslingeren/ is
soegelick; de sulcke seggen dickwils datse
op haer eygen lant gaen: en 'tis de waer-
heyt / maer het leyt in haer schoenen. En
daerom gebeurtet by wijlen/

(A la fois vaut plus la lie, que le vin.)

Hoe krommer hout, hoe beter
kruck;

Hoe slimmer boef, hoe beter luck.

d'Exempelen zijn kennelijck /

*Quien lexos se va a casar,
O va engannado, ó vuol engannar.*

*Qui loing se va marier,
Ou est trompé, au vent tromper.*

Fallitur ignotis aut fallit amator in oris;
Detribi, si sapias, terra propinqua virum.

Als yemant soeckt te zijn getrouwt,
Die sich niet in sijn lant en houdt,
Maer hier en elders loopt, en vliegt
Die wort bedrogen, of bedriegt.

En daerom

Men moet een ruyter niet langer
gedincken,
Dan als men sijn hoef-yser kan
hooren klincken.

Certus in hospitibus non est amor, errat ut ipse.

Vreemdelingen liefde maelt,
Iuyft gelijk haer herte dwaelt.

De spangiaert seyt hier om niet bypten re-
den.

El hyo de tu vizina, quitale el moco, y casalo a tu
hya.

*Au fils de ta voisine oste le morveau, &
le marie avec ton filz.*

Al is u buyr-wijfs soen besnot,
Maeckt datje met hē niet en spot;
Maer liever hem de neuse snuyt,
En houwt aen hem u dochter uyt.

'Tis by ons een out seggen /

'Tis best te vryen, daer men den roock kan sien.

En d'Italiaen is van't selbe gevoelen /

*Moglie è ronzino
Tigliar del vicino.*

Wilt gy voor u een wijs, of schoo-
ne peerden halen,
So kiestse nimmermeer als uyt de
naeste palen.

't Is daersom goet sich soo te dragen / dat
soo wel u nae-gebueren / als de gherne die
van eene stadt of lant met u zijn / wel van u
ende twee geheele gelegentheyt gevoelen /
ofte / om onder de selue een goet partuy te
mogen vinden / ofte om een goede getuge-
nisse van deselue wech te moghen dragen /
en alsoo elders sich te verselle. De Frans-
man seyt wel /

*Le pere nourit la fille , mais le voisin la
marie.*

De kost van de kinders moeten
d'ouders besuieren,
Maer het bestedé hangt aende ge-
bueren.

En daerom

*Pour grasse soit la geline,
Elle a besoing de sa voisine.*

En weet niet een soo vetten hoé,
Of 'theeft sijn buer-wijfs gunst vā
doen.

Wat is de reden? Geen andere / dan ver-
mits de gebueren de geene zijn / die yemant
ofte eenen goeden ofte quaden naem hōnnē
aen-bringen: En 'igeruchte dat u na-gaet /
is als een toet-steen van u innerlick wesen.
En wijs man seyt wel /

*Tales nos crede, qualis fama cujusque est: singuli
decipi, & decipere possunt, at omnes nemo, ne-
minem omnes fefellerunt.*

Geloofst ons soodanige te zijn / als in't ge-
meen van ons gesprokē wert. En hieroni
seggen de wijzen /

Non oculis, sed auribus ducendum esse.

Het zy voor mannē, ofte vrouwē,
Beter nae't oir, als't oog te trouwē.

Wie een quaden naem krijght - (seyd't Engels
spreek-woort) is half gehangen.

Ten aensien van maegden en vijsters gaen
andere natien noch verder.

*Qui la fama ha perdida,
Muerto anda en la vida.*

*Qui a perdu sa bonne renommée, est mort
au monde.*

Wie eer verliest, of eerbaer root,
Die is voor al haer leven doot.

Schoonheyt is maer dreck, als d'eerbaerheyt ver-
looren is.

*Donna senza honesta,
Non fu mai bella.*

In een vrouwe sonder eer,
Daer en is geen schoonheyt meer.

Soo dient dan / vijsters / vooz u wel sozge
vuldelick gelet op de behoudenisse van uwe
goeden naem / en daer toe wil ick u geerne
eenige goede middelen in de handt ghevel.
Vooz eerst soo weet dit /

Eer
Is teer.

En daerom /

Gy die recht eerbaer poogt te zijn
Verhoet u oock voor quadē schijn.

'Tis hier seker /
Contempta fama, & virtus contemnitur.

Die op geen goedē naem en acht,
Weet dat sy na geē deugt en tracht

Hoedt u vooz ledigheyt / want

*Donna ociosa,
Non può esser virtuosa.*

Een

Eē wijf, of maegt, die niet en doet,
Het is een wonder isse goet.

Tegen de sulcke valt strax na denken van
ontucht/ En gewisselich

*Celle n'est pas entierement chaste, que
fait douter de sa pudicité.*

Sy en is niet gheheel suyer, die twijfel doet slaen
aen hare eerbaerheyt.

'Tis wel waer datmen plach te seggen/

Wacht u voor de daet,
Voor de leugen is wel raet.

En van gelijcken/

Al is de leugen wonder snel,
De waerheyt achter-haelse wel.

Maer die onbermindert/ mach ick u radē/

Ghy moet u wachtē voor de daet,
En niet-te-min ook voor dē praet.

want:

Al eer de leugen is ten endt,
Soo is u goede naem geschent.

Mach ick u bidden/ teer geselschap/

The fairest filke, wil soonest be spoiled.

Let op u eer, en houdse net,
Het witte kleet is eerst besmet.

*Il ne faut qu'un mauvais pas pour cas-
ser la bouteille. a tout perdre ne faut
qu'un coup perilleux.*

Een quaden stap, sonder meer, is genoegh om een
glazen fles te breken.

Onder anderen goeden raet voor uwe ge-
legentheyt/ iset (mijns oorzeels) dien-
stigh/ datter wepnigh inde wandelingē/of
onder 'tgemeen van u gesproken worde

*Donne & pere senza rumori,
Sono stimati gli migliori.*

Vrouwen en peren, die niet en
kraken,
Die achtmen alder-best te smaken.

Gedenckt tot dien eynde/ dat

*La femme a la maison, & la jambe rom-
pue.*

Quade beenen, en goede wijven,
Dienen wel in huys te blijven.

De daedt leertet/

Fille trop en rue,

Tost perdue.

Veel opte straet,
Licht op de praet.

d'Italiaen meynt dat vrouwen en hoen-
ders licht verdwalen/ alse veel upt zijn.

*Femine é galline, per andar troppo se
perde.*

Fille trop gaillarde,

Et trop mignarde,

Devient paillarde.

Wy seggen /

Die sijn peert laet drincken by alle
beesten,
Sijn dochterk laet gaē tot alle fee-
sten,
Heeft binnens jaers dit ongeval,
Een floir in huys, een guyl op
stal.

Wooz al in't dypster / en ten ontjide hier en
daer gesien te worden / is u eere gantsch te-
gen:

De nacht
Is verdacht.

Opere di notte, vergogna di jorno.

Wat yemant in het doncker doet,
Dat wort by lichten dachgeboet.

Jek segge vorder /

*Fille fenestriere,
N'est bonne mesnagere.*

Vrijsters die veel in vensters gapē,
En dickwils tot den middag slapē,
En veel-tijts voor dē spiegel staē,
Die laten 'thuys-werck ongedaē.

Weel ontrent het manne-volck te boersen
en te gabberen / en is u niet te raden.

Wie jockt,
Die lockt.

*Jocus auferit reverentiam; nam modestia solvitur,
dum urbanitas affectatur.*

*De commettre acte de risée,
La fille n'est jamais prisee.*

Eē quack, of quinckjē uyt te slaen,
En plach geē vrijster wel te staen.

Weel tache-teplens en handt-ghespels met
jongmans is van gelijckē gantsch behou-
merlick.

*A flouwer a bout the neck, is a for-
soole for a kis.*

Indienje gooyt met bloem of groē,
Dat is het voor-spel van een loen.

Indienje gooyt met groen of nat,
Dat is geleyt, komt foolt my wat.

Noch vorder /

Een vrijster die aen vryers schenkt,
'tIs seker datf' haer eere krenkt.
Een vrijster die van vryers neemt,
'tIs seker datf' haer eer ontvreemt,
Wilt ghy dan, vrijster, eerlick levē,
En past te nemen, noch te geven.

Wat u cieraet aen-gact /

*Il n'y a diamant si beau, qui n'ayt be-
soin de feuille, pour en relever l'esclat.*

De juweliers seggen ons datter geen so-
schoonen diamant en is / of hy heeft wat
behulps van doen om den glans te verhe-
fen. Eenige hebben dit de vrijster toe-ge-
past; en ick hebber niet tegen, als't geson-
delick verstaen wert: maer ick oordeele
dat Gerbaerheyt en Schaemte uwe hoog-
ste schoonheyt en beste cieraet is.

Formam pudor honestat.

La chasteté est, la premiere beauté.

wat

Wat uwe kleeberen belangt / upt-wendig-
heyt en hofelichheyt is geraden te mijden.
't Is hier (mijns oordeels) een rechte
Maegden sin-spreuke /

Nitide, non delicatè.

Reyn gekleet,
En niet te breed.

De Frans-man seydter dit toe /

*Ne sois paon à toy parer,
Ny parroquet en ton parler,
Ny cicogne en ton manger,
Ny oye aussi en ton marcher.*

En weest geen paeu in u gewaet,
Geen papegacy in uwen praet,
Geen oycvaer wanneer men eet;
Geen gans als gy daer henen treet.

Ich beslupte dit / en segge /

Il n'y a meilleur fard, qu'en bon point.

Geen beter blanket
Als gesont en vet,
En in kleedingh net.

Wat in dese gelegentheyt de Wyers aen-
gaet (om weder te komen daer wy't gelatē
hebben / te weten tot onsen buyten-wyer)
moedigheyt in kleeeren en spreken moet u/
wyfster / verdacht zijn. Onse matroosen
seggen wel /

(Suspecta semper ornamenta ementibus)

Veel vlaggen, luttel boters.

't Gaet al dickmaels soo /

't Zijn ledige vaten, die meest bommen.

*Vieil en sa terre, & jeune en estrangere,
Mentent tous deux d'une mesme ma-
niere.*

Een out man in sijn landt, een jon-
gen daer buyten,
Die seggen veel dingen die niet en
sluyten.

Men seyt gemeenlick /

*Il est bien pauvre, qui n'a que promet-
tre.*

Het is voorwaer een arrem man
Die niet wat schoons beloven kan.

Doegter by /

*Il ne faut passer que d'un pays à autre,
pour estre gentil-homme.*

Veranderinge van lant, kan een edel-man maken.

En gemeenlick /

Alle vryers rijck, alle gevangens arm.

Op eygen getuygenisse is weynigh te leiten.

Demande a l'hoste s'il a bon vin.

Gaet vraeght de weert nae sijnen
wijn,
Gewis, hy sal de beste zijn.

Wel aen dan /

Kint, dit dienje wel te weten,
Iae te schrijven aenden balck,
Beter by den uyl geseten,
Als te vliegen metten valck.

Is hy soet van monde / en soecht hy uwe
gunst door woorden vande kunst? siet toe!

Als de vos de passy preeckt, boeren wacht u gan-
sen.

*Fistula dulcè canit, volucrum dum deci-
pit auceps.*

De vogelaer fleuyt wonder mooy,
Tot dat de vinck is inde kooy.

De Spaignaert seyt wel!

Gando os pedimos,
Dueva os dezimos;
Guando os te nemos
Comme queremos.

*Quand nous vous demandons,
Damoiselles appellons,
Mais quand nous vous avons,
Il est comme nous voulons.*

Terwijl een vryer netten spreyt,
'tIs vreemt hoe dat de linker vleyt;
Maer als de bruyt is inde schuyt,
Dan is het slicke-floyen uyt.

'Tis dan

Honigh inden mont, en 'ttscheer-mes aenden riem.

En daerom

*Belles paroles ne sont que bourdes,
Au beau par leur aureilles sourdes.*

*Amours ce sont œuvres, & non bonnes
raisons,*

Insidiatur qui admodum blanditur.

Een die u nae de kunste vleyt,
Houdt vast dat hy u lagen leyt.

Door besluyt/ soo denckt/ dat

Wie sich door praet in slaep laet
wiegen,
Die kanmen wonder haest bedrie-
gen.

Is hy stout in't aen leggen?

*A bon demandeur,
Bon refuseur.*

Wie tot stout eysschen is genegen,
Set daer een vry ontfeggen regen.

*A foole demandeth much, but more
foole is he, that guiet it.*

Eē dwaes die derrest veel bégeré,
Maer dwaes is hy, die't niet kan
weren.

Eyntelick /

Wie met appels vrijt, wert met klock-huyfen ghe-
loont.

En tot besluyt van desen handel / soo ont-
houdt hy desen gront-regel/ die u / en alle
jonge-lieden hier en elders veel goets kan
doen:

Als ghy wat hoort, dat ghy te vo-
ren noyt en hoordet, en wat siet,
dat ghy te voren noyt en saeght;
soo dient ghy te dencken dat ghy
te voren noyt en dacht.

Middelster-tijt nochtans soo meyne ick ge-
raden te zijn / in alle dese ghelegghentheyt
heuselick te gaen / en straten booz stegen te
kennen. Ghy/wacht u booz haestigh upt
te ballē / schoon u al somtijts wat vzeemts
booz komt /

Silentium sapienti, sepe responſi loco est.

Wijſe lieden weder-legghen veel
met stil-swiigen.

En waerom niet ?

*Une folle demande ne faut point de re-
sponse.*

Malle vraghen en dienen heel niet beant-
woort / ia het stil-swiigē is dickwils meer
als een antwoorde. Onthoudt dit / vry-
ſters /

En vin ſaveur,
En drap couleur,
En fille contenance.

Gelatigh,
Matigh,
En statigh.

passen hier wonder wel / doch alſer noot-
ſaekelijcken te ſpreken is / en datter miſ-
ſchien dat groot woort van af-ſeggen upt
moet, vermijdt daer in leppigheyt / ſcham-
per / en ſpijgich te weſen.

*Les fols se moquent bien des sages, mais
jamais les sages des fols.*

De gecken spotten by wijsen met-
te wijsen, de wijsen noyt mette
gecken.

Of wiljet in een rijmtien ?

Eē dwaes ſal wel ſijns wijsen spot-
ten,
Maer noyt eē wijs man met de sot-
ten.

Anders kander u wel ongemack van ko-
men ; want

Despit fait, dire follie.

Spijt
Gaept wijt.

Men ſiet het gemeenlick /

*Quand l'amour change de courage,
Souvent se convertit en rage.*

Als liefde keert in haet,
Dan gaetſe buyten maet.

Weet vorder dat dit de ronde waerheyt is /

*Les beautez desdaigneuses n'attrappent
point les cœurs.*

ſy en behaegt niemant, die haer ſelven te veel be-
haegt.

En

Trotſfende ſchoonheden en trecken geen herten.

Dan noch ſoo gebeurtet veel dat

Diere ſchippers veel-tijts aen lant blijven.

Onder dies en denckt niet dat ick dē gront-
steen van't huwelick op gelt of goet leggen
wil. geen sing; toudt versje sept wel/

Sy die een sot trout om sijn kot,
Mist licht het kot, en houdt dē sot.
En die eē dant trout om haer wāt,
Mist licht de want, en houd de dāt.
Dies, wilt ghy trouwen t' uwer
vreugt,
Soeckt boven al de ware deugt.

Onder-tusschen /

't Geschiet wel dat een kalen ram
Ontrent een ruyger ooye quam.

Maer die tot sulcx trachten willen / mee-
ten 't Italiaens woort gedachtigh wesen.

*Chi non ha denari in borsa,
Habbia mele in bocca.*

Weegt uwe beurs geen pont,
Hebt honigh inden mont.

'Tis een oude regel in dese gelegentheyt/

Pauper amet cautē.

Wil yemant vryen boven staet,
Die toone staegh een soet gelaet;
En schoon men stoot hem voor dē
kop,
Hy etet al voor suycker op.

Doch so het schip aldus niet zeplē en wilt/

Veranderinge is de schapen goet,
seggen de hups-lieden/

Of minder moeds,
Of meerder goets.

*Qui ne peut avoir le veau,
Prene la peau.*

Kunje niet datje wilt, wilt datje kunt.

Als de bye geen rosen en vindt, moetsc al somtijts
op dorens sitten.

Maer ick bid u/ wie gy zijn meugt/ waer
om niet lieber nae uws gelijck gesien?

Firmissima inter pares amicitia.

*A petit mercier,
Petit panier.*

Yder houdt dit voor bequaem,
Kleyne kramer, kleyne kraem.

Daer mijn raet/ vrienden/

Chacun se doit joüer a son pareil.

Bouwt en trout met uws gelijck,
Arm met arm, en rijck met rijck,
Net met kuys, en mors met vuyl,
Valck met valck, en uyl met uyl.

Anders /

Qui se clariores duxit affines, dominos habet.

Een aerden pot by den metalen,
En kander niet als nadeel halen.

sept de wijse man. *Prov. 13. 2.*

Sietmen't niet dagelijc?

Neemt yemant een joncker om
gelt of goet,
Die heeft een proncker diese die-
nen moet.

r. Sel.

't Selve is waer/ oock ten uywen aen-siene/
ghy byper; want/ 'tis eber al waerachtig/

Tam malè inæquales veniunt ad aratra iuveni,
Quam premitur magno conjuge nupta minor.

Waer ongelijcke peerden trecken
Kan noyt tot eenig voordeel strec-
ken.

Om gelijckheyt van redenent/ vryster/ en
dient u geen out man/ indien ghy jonck zyt;

Van oudte laet het vogelken sijn sangh.

*Vecchio in amore,
Inverno in fiore.*

Ongelijcken aert
Dient niet gepaert.

Gerimpelt vel
En vrijt niet wel.

*Quand on est jeune on aime en fol,
Quand on est vieil qui aime est fol.*

En daerom/

Jonck met out
Dient niet getrouwt.

*L'Homme qui a la teste blanche,
C'est un consteau rompu en la manche.*

En eyndtelick / die maer weynich kozens
inden sack heeft/ en dat noch blaeu-endig /
waer toe dient hem een mole gerecht?

Aen d' ander zijde / sooder een jonck man
nae een out wijs staet: met dese moope sin-
spreucke

*Vieille avec deniers est mienx,
Que jeune fille avec cheveux.*

Beter een out wijs met gelt tot een
weder-paer,

Als eē jonge vrijster met gout-geel
haer.

Ich steller de klare waerheyt tegē/en segge

*Qui femme vieille ou laide prend,
Donne à entendre qu'il ayme argent.*

Wie op een out wijs is gesint,
Die toont dat hy het gelt bemint.

En het oog-gemerck dat sommige van de-
se lieden hoor hebben/ onthalt haer dick-
maels; want

Die een out wijs neemt, op hope
van sterven,

Om soo een jonger te verwerven,
Die wort al dickmaels eerder out,
Als hy een jonger vrijster trout.

'Tis de grootste mis slaggh diemen doen kã
(mijns oortheils) datmē om gels of goetk
wille een ongevoegeltch partuyz ter hant
neemt. De rijckdommen/ vrienden/ en
hebben geensins dat verneugen in sich/ dat
vele daer van verwachten: hy/ dien het
gebruyck van middel-matige gelegentheyt
niet en vol-doet / en sal nergens genoegh
vinden. En selfs oock/ wat het verlies
belangt / de rijcke zijn veel-tijts immers
soo gevoelick in dat gebal / als lieden van
geringe middelen. Grootte en kleynne lich-
hamen gequets werdende / gevoelen beyde
met gelijcke pijn de smerte vande wonde.
De gelijckenisse die Bion hier op eer-tijts
heeft my al ober lange wel aen gestaen' en
teghenwoordelick worde ick in-dachtigh
seker latijns Weers daer op staende / het
welck ick goet vinde by dese gelegentheyt
hier te verhalen:

Extrahe villosâ paucos è fronte capillos ,
 Et simul è calvo vertice tolle comam ,
 Horrebitq; eademq; dabit mox signa doloris
 Frons umbrosa comis, & sine crine caput.
 Si mors atra gregem , sata si violaverit Eurus ,
 Vel tibi Cræse potens , vel miser Ire tibi ;
 Non tantum querulo gemitum dabit ore colonus ,
 Cui servat totas unus agellus opes ;
 Iste potens dominus , multus ditissimus arvis ,
 Hinc quoque , vel toto pectore , mæstus erit.
 Quò nos sacra fames ? quò nos rapit ardor habendi ?
 Cur toties miseros anxia vita facit ?

Non

*Non servant homini vel multa talenta quietem,
 Damna pari luctu dives inopsque gemunt.
 Ergo mihi positis mens expurgiscere curis,
 Atque alio tandem gaudia quere loco.*

En op dat ick niemant verlegen en soude laten / die de tale niet en verstaet / soo wil ick
 in't neder-lants ten naesten by seggen / 'tgene al-reede in't latijn gedaen is.

Indiender is een kop beset met ruyge locken,
 Daer yemant eenigh hayr sal uyt bestaen te plocken,
 En dat oock even dan een ander kaelder hooft,
 Luyft op gelijcken voet van dexel wort berooft,
 Ghy sult hier niet alleen den naeckten hooren kermen,
 Vermits hy sijnen kop niet meer en kan verwermen,
 Ghy sult oock boven dien vernemen droef geklagh,
 Van hem die niet-te-min sijn ooren decken mach.
 Siet, als een Hemels-plaegh koomt opter aerden dalen,
 En gaet een schaep, een kalf, een peert, een esel halen,
 Of uyt een rijcken stal, of van een schamel man,
 Die (mits sijn kleyn beslagh) geen schade lijden kan,
 Ghy sult dan niet alleen den kalis hooren klagen,
 Vermits hy dit verlies onmachtich is te dragen,
 Ghy sult den rijcken selfs sien quellen sijnen geest
 Oock om een vijse-vaes, oock om een eenigh beest.
 Wat is doch van het gelt, en al ons anxtigh woelen?
 Dewijle rijck en arm haer schade bey gevoelen,
 Dewijl, 'ken weet niet wat, oock groote lieden plaegt,
 Iae dat geen kroone selfs den hooft-sweer wech en jaegt.
 Wat ick u bidden mach, mijn ziele, wilt ontwaken,
 En gront u herte niet op aerdsche beusel-faken,
 Laet Godt u steunsel zijn, in vreugt en tegen-spoet;
 Daer is geen vaste troost als in het hoogste goet.

Ick schaffe dan hier mede dese en dierge-
 lijche huwelicke af / en meyne dattet ver-
 re de soetste t'samen-komsten zijn / die uyt
 een onderlinge en soete toe-ghenegenheyt
 geschieden / gegrondet niet op rijckdom of
 andere diergelijcke uytwendige dingen /
 maer op een soete ober-een-komste / in op-
 rechte deugtsaemheyt ende ghelatenheyt:
 Liefelick en schoon zijn is niets; een vrouwe die
 den Heere vreest sal men loven, seyt de wijse-man
 Prov. 31. 30. Maer nu weder totte sake;
 Affet een weduwe met vooz-hinderen die
 ghy om haer vette gelegentheyt verliest /
 't is dies maer te erger;

Vidua sua & aliena vitia, in dotem adferre dicitur.

Een weduwe brengh beel haer eygen / ende
 oock eens anders gebreken ten huwelick.

En 'tis gewis dat in dese gelegentheyt

Kinderen
 Hinderen.

De Frans-man seyt wel /

Maison faicte, & femme a faire.

Een huys dat is gemaect, een
vrouwe noch te maken,
Dat houdmen over-al voor twee
bequame saecken.

*D'agli soupe, é gli amori
Gli primi, sono gli migliori.*

Wie trouwen wil, of soppen eten,
Dien isstet dienstigh dit te weten,
Dat d'eerste soppen zijn de beste,
En d'eerste trou gaet voor de leste.

Soet Geselschap / dit is de laetste grondt-
regel dien ick u / booz als nu / op dese ge-
legentheyt / weet te geben : duyt ende ge-
bruykt het gene datter gesept is ten goede ;

Wie verstandig is, die laet hem radē, seyt Salomon,
Prov. 1. 5.

Wat my belangt / ick die iegenwoordelick
(booz Godes beschickinge) mijn lief gesel-
schap missen moet / sal dit leste my toe-ep-
genen / ende booz mijne rekeninge op-
men / ende daer mede besluyten.

Hier mede eyndigde *Philaretus*, en korts daer nae began d'een en
d'ander van't geselschap eenige faken op te halen van datter geseyt
was, of om breeder verklaringe, ofte om yet daer tegens in te brengen;
maer *Philaretus* 't selve af-leunende, seyde, dat het voor jonge lieden te
langh stil geseten was, en dattet beter ware de leden wat te reppen, en
oeffeninge te doen om de mage te scherpen tegens het avont-mael; en
daer mede op-staende, en oorlof nemende aende koninginne, wert van
de selve inden naem van al het geselschap hoogelick bedanckt, met ern-
stigh verfoeck (al vooren hem sijn af-scheyt te geven) dat hy, 't gene by
hem jegenwoordelick was geseyt, op't papier woude brengen, terwijl
hem de memorie noch versch was; op dat soo veel goede en gulde sin-
spreucken niet met het op-houden sijner stemme in de lucht en soude
komen te verdwijnen, en alsoo verlooren blijven; waer op alsoo by het
geselschap seer gestaen wert, is by *Philaretus* eyndtelick aen-genomen
sulcx te doen, en daer op 't geselschap sich tot lijf-oeffeningen bege-
vende, is gescheyden.

